MIRON COSTIN

LÉTOPISEȚUL ȚĂRÂI MOLDOVEI DE LA AARON VODĂ ÎNCOACE, DE UNDE ESTE PĂRĂSIT DE URÉCHE VORNICUL DE ȚARA DE GIOS, SCOS DE MIRON COSTIN VORNICUL DE ȚARA DE GIOS ÎN ORAȘ ÎN IAȘI, ÎN ANUL DE LA ZIDIREA LUMEI 7183, IARĂ DE LA NAȘTERIA MÂNTUITORIULUI LUMII, LUI IISUS HRISTOS, 1675 MESEȚA... DNI

Istoricii, adecă scriitorii de cursul anilor acestor părți, carii poménesc de descălecatul cel dentâiú a țărâi noastre și Țărâi Munténești:

Bonfin, mare istoric, de Dachia, sau Dația – latin.

Dion la viața lui Troian împăratul – latin.

Talpăltin, ungur, iară pré acești doi au urmat.

Acéste au scris de Dachia, cum au descălecatu-oă Troian, împăratul Râmului, în anii de la Hristos 120, pré socoteala vrémilor, cu râmlénii.

Istoricii leșești carii au scris și lucrurile domniilor Moldovei:

Crommer au scris lătinéște, Dluguș lătinéște, Stricovscâi, litfan, leșește: Piasețscâi vlădicul de Premislia, leah, lătinéște.

Istoricii léșești pé carii au urmat răpăosatul Uriache vornicul:

Bâlscâi, liah, Marțin Pașcovscâi, liah. Acésti doi au scris leșește.

Și acéste încă dzic că moldovenii sint den râmléni. Iară de descălecatul cel dentâiu n-au știut; că leșii mai apoi den împărăția lui Troian sint veniți în céste părți.

PRÉDOSLOVIE, ADECĂ VOROAVA CĂTRĂ CITITORIUL.

Fost-au gândul mieu, iubite cititoriule, să fac létopisețul Țărâi noastré Moldovei din descălecatul ei cel dintâi, carele au

fostu de Troian împăratul și urdzisăm și începătura létopisețului. Ce sosiră asupra noastră cumplite aceste vrémi de acmu, de nu stăm de scrisori, ce de griji și suspinuri. Și la acestu fel de scrisoare gându slobod și fără valuri trebuește. Iară noi prăvim cumplite vrémi și cumpănă mare pământului nostru și noaă. Deci priimește, în ceastă dată, atâta din truda noastră, cât să nu să uite lucrurile și cursul țărâi, de undé au părăsit a scrie răpăosatul Uréche vornicul.

Afla-vei de la Dragoș vodă, din descălecatul țărâi cel al doile la létopisețul lui, pré rândul său scrise domniile țărâi, până la Aron vodă. Iară de la Aron vodă încoace începe acesta létopiseț, caré ți l-am scris noi, nu cum s-ari cădè, de-amănuntul toate. Că létopisețele céle stréine lucrurile numai ce-s mai însămnate, cum sintu războaelé, schimbările, scriu a țărâlor megiiașé, iară céle ce să lucreadză în casa altuia de-amănuntul, adecă lucruri de casă, n-au scris. Și de loc létopisață, de muldovan scrisă, nu să află. Iară tot vei afla pré rându toate.

Și priimește această puțină trudă a noastră, caré am făcut, să nu să treacă cumva cu uitarea de undé esté părăsit, cu această făgăduință că și létopiseț întrég să aștepți de la noi, de om avia dzile și nu va hi pus prea vécinul sfat putérnicului Dumnedzău țărâi acestiia tenchiu și soroc de sfârșiré.

STIHURI DE DESCĂLECATUL ȚĂRÂI

Neamul Țărâi Moldovei de undé s-ar tragé?
Din țărâle Râmului, tot omul să creadză.
Trăian întâiu, împăratul, supuindu pré dahi,
Dragoș apoi în moldoviani, prémenindu pré vlahi,
Martor esté Troianul, șantul în țara noastră
Și Turnul Săverinul, munténi, în țara voastră.

LÉTOPISEȚUL ȚĂRÂI MOLDOVEI DE LA ARON VODĂ ÎNCOACE

CAP. I

Încep. 1. Până la cumplită domniia lui Aron vodă (așia-i dzice acei domnii răpăusatul Uréche vornicul, iaste scris létopisețul țărâi de Uréche vornicul început de la Dragoș vodă, carele au descălecatu din Maramureș această țară al doile rându, după ce să pustiisă de tătar și fugisă toți lăcuitorii și a Țărâi Moldovei și Țărâi Munténești în Ardeal. Iară întâiu descălecată de Traian împăratul Râmului, căruia împărat numéle trăiaște între noi pân-astădzi, cu șantul cela de să dzice Troianul.

Iară de la Aron vodă scris nu să află, nice de altul, nici de Uréche vornicul, ori că l-au împiedecat datoriia oamenească, moartea, caré multe lucruri tae și să să obârșască nu lasă, ori că izvoadéli lui au răsăritu, ce va hi mai scris și de la Aron vodă încoacé. Deci, de undé au părăsit el începem noi, cu agiutoriul lui Dumnedzău.

Zaci. 2. Domniei lui Aron vodă cu calé i-au dzis că au fostu cumplită; că așia au fostu, desfrânată domniia și nediriaptă foarte, cât de răul lui, ce era fruntea boiarilor, fugisă mai toți în Țara Léșască.

Zaci. 3. Să sfădiia și pré acialé vrémi domnii de Ardeal cu Crăiia Léșască, caré de caré să cuprindză țara, să fie suptu ascultarea sa. (Domnilor de Ardial dzicem crai ungurești. Eu să le dau acestu numé nu pociu; că ei crai nu sintu, ce direpți domni sau cniadzi. Iară și Ardealul tot de Crăiia Unguriască au fostu și tot o țară. Ce după ce au ruptu o parté Împărăției Turculuí, cu Buda și altă parte de crăiia au cuprinsu niamțul cu Pojunul, unde sta și cununa Crăiei Ungurésti; s-au osebit acest unghiu și s-au aședzat suptu cnédzi. Deci crai direptu Crăiei Ungurești iasté neamțul, că la dânsul iasté cununa Crăiei Ungurești cu Pojunul.)

Zaci. 4. Ţinè domniia pré atunce la Ardial Bator Jigmont. Şi aflându vréme pré voie a supunere ţara cătră sine s-au agiunsu cu boiarii lui Aron vodă, carii era de casa lui, că li să urâsă şi lor cu faptéle lui Aron vodă, anume Ştefan Radul vornicul şi Răzvan hatmanul, şi cu ştirè lor au trimis oşti Bator şi l-au luat pré Aron vodă cu toată casa lui şi l-au dus la sine la Belgrad, unde-şi s-au fârşit şi viiaţa. Iară în locul lui pusesă pe Ştefan Radul, vornicul, domnu în Suceavă.

Zaci. 5. La léşi crăiia Jigmont pré atunce, ficiorul craiului şvedzăscu, iară hatman mare era Zamoyschii. Văzindu léşii c-au pus Bator de la sine domnu în Muldova şi o scriia pe atunci léşii Muldova că iaste Crăiei Leşeşti soţiie, după nişte legături ce făcusă léşii cu Ştefan vodă cel Bun la Colomiia şi mai pré urmă cu Bogdan vodă, după ce să împăcasă cu dânsul, n-au suferit pré Ştefan Radul vodă, ce îndată au trimis oşti cu boierii carii era eşiţi în Ţara Léşască, unii de răutăţile lui Aron vodă; iară Movileştii, précum scrie Uréche vornicul, încă cu Pătru vodă Şchiopul eşisă în Ţara Léşască, asupra lui Ştefan Radului vodă şi l-au scos din ţară, şi au pus domnu din partea sa pre Ieremiia Movilă vodă, cu alésul boiarilor de ţară, puindu deodată şi pen toate cetăţili ţărâi slujitori de ai săi, léşii. Fost-au acéstea în anul 7103 <=1595>.

Zaci. 6. Împărăţiia Turcului lupta pré acéle vrémi pentru Crăiia Unguriască cu némţii, pentru Buda, pentru Ostrogonul şi Enicul. Iar vădzindu că cuprindu léşii Ţara Moldovei, au orânduit pré Caazi Cherei soltan, hanul Crâmului şi trimiţindu-i şi 2.000 de iniceri, cătră 70.000 de oaste ce avea tătărască. (Vestit era acél han de războae, caré au avut războiu şi cu persii şi cu izbândă în câteva rânduri.) Îi trimisăsă Împărăţiia şi stiagul cu tuiuri de Muldova, să aşiadză pré cine va socoti el la domnie, să fie din partea Împărăţiei.

Zaci. 7. Prindzindu veste liaşii de clătirea lui Caazi Cherei soltan la Muldova, cu ruşine socotindu să lasă pre domnu la smintială, pus de dânşii. Şi era pe atunce şi Crăiia Léşască în vârtute, au orânduit şi ei pré Zamoischii hatmanul, cum spune hronica liaşască, mai multu de 7.000 de călări şi 3.000 de pedestri n-au avut (de nu-i laudă), fără slugili lor, ce au ei pururea, peste céia ce sintu slujitori în catastije.

Zaci. 8. Octovrie 9 dzile, v leato 7104 <=1595> au sosit Zamoischii la Ţutora cu oştile lui şi a doa dzi după sositul lui Zamoischii, oct<omvrie> 10, s-au vădzut şi străjile tătărăşti; oct<omvrie>11 au sosit şi singur hanul cu toată oastè.

Zaci. 9. N-au putut răbda leşii fără şanţuri, cât au vădzut atâta putéria, ce ş-au întărit tabăra cu şanţuri pin pregiur şi au făcut cu socoteala lui Zamuischii hatmanul şi denafară de şanţuri băşti de pământu, de la şanţul taberii aşè departé, cât agiungè glonţul puşcei. Şi într-acéle băşti au scos şi Zamuiscâi oastea leşască împotriva grosimei tătărăşti.

Năvăliia tătarâi cu toată oastea asupra léşilor; ce şi leşii sta neclătiţi şi din băşti da tunurili. Dosul iarăş să le ia, nu putia tătarâi de tabără şi aşea au stătut războiul într-acea dzi, toată dzua.

Zaci. 10. A doa dzi, socotindu hanul cu meşterşug să depărtédză pre liaşi de la şanţuri, au orânduit o samă de oşti, să dea năvală la léşi şi să să facă a fugi. Ce leşii, pricepându meşterşugul, sta între băşti neclătiţi şi aşea au stătut până la vrémia de chindie. Atunce, şi deprindzindu amu pre tătar şi vădzindu că se temu şi de foc tătarâi, i-au luat léşii în goană până la oastea cia supusă şi cu acéia dacă s-au tumpinat, în loc au stăut şi au ţinut războiul, cât s-au mirat şi hanul, mai puţină oasté fiindu leşii. Şi de acolo, iară încet, sprijenindu-să de năvala tătarâlor, au venit iară la loc între băşti; că trimisesă Zamuiscâi totdeauna trâmbiţele să dzică de întorsu.

Zaci. 11. Nu dormiè Ieremia Vodă, ce, de avé şi în leşi nedejdé, iară dindată au agiunsu la hanul de atuncia céle 7 saté de ţară, ce să dzic hăneşti, li-au dat Ieremia vodă hanului. Şi

au legat și miere, hanilor în toți ani câte <loc gol> cantaré și alte daruri. Și așea, cu nevoința lui Ieremiii vodă, au stătut între hanul și între Zamoiscâi tractate, adecă legături de pace, dându și hanul zălog la lési și lésii la hanul, pân-să va închide tocmala.

Zaci. 12. Capetele de pace au fostu aceste: Ieremie vodă să fie domnu în țară, birnic Împărățiii din an în an, după obiceai, iară hanului să dea din an în an daruri și câte <loc gol> cântaré de miere și 7 sate să fie de câșlele hanului în Bugeag. Oștili leșești să nu mai între în Țara Muldovei. Sol de la leși să margă la Împărăția Turcului pentru întăritura păcii.

Iară despré partea hanului era acesté ponturi: Steagul și tuiurili să le dea pe mâna lui Ieremiii vodă și de la Împărățiia Turcului să scoață dirés de domnie, ce-i dzic ei, pe limba lor, barat. Și să iasă din pământul Muldovei hanul până în 4 dzile cu oștili lui. Și așea, obârșindu-să pace, hanul întâiu au purces cătră Crâm și Zamuiscâi cătră țara sa lăsindu pe lângă Ieremia vodă pre Albertu Hanschii și pré Ian Pototcâi cu 3.000 de oameni, că să temè Ieremiia vodă de unguri. Și așea au purces și Ieremia vodă și s-au aședzat la Suceavă. Războiul acesta la Țutora este mai întâiu de acela, cându au perit Jolcovscâi, hatmanul leșescu. Vei afla și acela la rândul său.

Zaci. 13. Bine n-au ieșit Zamuyschii din Muldova, iară Bator Jigmontu alége pré Răzvan domnu în Muldova și orânduiește 12.000 de oaste unguriască, să margă asupra Ieremiii vodă, dându vina lui Ștefan Radul vodă că au lăsat scaunul să cuprindză lésii cu blăstămățiia lui.

Zaci. 14. Luându veste Ieremia vodă de goborâtul ungurilor, précum au putut, au strânsu oaste țărâi și s-au gătit a staré cu războiu împotriva lui Răzvan. Într-o dumenecă era, cându au apropiiat oștile ungurești de Suceavă. Și au tocmit oștile Ieremia vodă asupra târgului, la Aréni. Iară oaste leșască ce avè

cu sine, au tocmit mai la câmpu, de spré Șchéia, pe suptu un mal, ce iaste alături cu drumul Băiei.

Singur Ieremia vodă fiindu în besérecă la sfânta leturghie, i-au dat știre, cum oștile lui Răzvan amu să văd și să apropiia de oștile țărâi. Ce n-au vrut să iasă din besérecă pân-nu s-au săvârșit sfânta slujbă. Și să agiungia amu hărății lui Răzvan cu oștili țărâi, cându au eșit Ieremia vodă la oști din besérecă. S-au tâmpinat oștile de îmbe părțile și, după câtăva luptă între oști, au lovit liașii pe oastè unguréască din aripa despre Șcheia. Îndată îmbărbătându-să și fruntea oștilor, undé era Ieremia vodă, au înfrântu pe unguri.

Zaci. 15. Supt Răzvan vodă au căzdut calul atunce în războiu, ce încălecându pré altu cal, îndată au silit să opriască oastea unguriască și au opritu-oă și pusesă războiul iară la loc. Ce îndemnându-să iară oștile lui Ieremiii vodă și amu și leșii în frunte, au început a fugi oastea lui Răzvan vodă, la caré fugă l-au prinsu oștile lui Ieremiii vodă și pré Răzvan și l-au adus la Ieremie vodă. Stă movila și acmu pe drumul Băiei de la Suceavă, caré să pomenești Movila lui Răzvan până astădzi.

16. Cât l-au adus pré Răzvan la Ieremie vodă, după câtăva mustrare, i-au tăiat îndată capul și l-au pus într-un par împrotiva cetății. Iară pré unguri i-au gonit oștile până la munți, cu mare vărsare de sânge. Fost-au acesta războiu în anul 7104 <=1595> dec<emvrie> 5 dzile. Așea s-au plătit și lui Răzvan răul ce făcusă și el lui Aron vodă.

17. După acesta războiu și perirea lui Răzvan vodă, s-au aședzat domnie lui Ieremiei vodă, fără grije. Nici Bator Jigmontu, domnu Ardealului, nu s-au mai ispitit să mai trimațe oști în Muldova, ce având bănat pre liași de paguba oamenilor săi cu Răzvan, au trimis soli cu jalobă la Rodolfu împăratul némțescu, cumnatu-său și la papa de Râm, jeluindu de mare pagubă ce i-au făcut lésii în oastè lui, luptându el să dezbată țara de suptu mâna turcului, că cuprindză Țara Muldovei, să-i

împreune și pré moldoveni cu sine împrotiva turcilor, iar léșii au împiedecat acestu lucru, spré scădéria creștinătății, ce au aședzat Moldova suptu birul turcilor, de suptu care bir amu era ieșită țara, cu nevoința lui.

18. Aciaste înțelegându papa și împăratul némțăscu, mare ponoslu au trimis leșilor și osebire de beséreca lor craiului leșescu, ca unui împiedecătoriu de binele creștinescu.

19. Au trimis și craiul leșescu sol la papa, făcându-i știre că are el de grije Muldovei, să nu hie cu turcii și mai denainte vréme fiindu suptu grija sa, cum și de curundu acmu pre Cazi Cherei soltan l-au scos cu putéria sa din țara Moldovei. Iară domnul de Ardeal, neavându putéria să să aperé pré sine, nu poate să apere Moldova de turci și de tătari, mai avându prilej de oști hiia cându Crăia Leșască.

20. Acestè pricini avè ei în de sine pentru Moldova. Iară Ieremie vodă domniia cu pace și cu lucruri aședzate pré acelea vrémi a țărâi, că ținè oști streine și păzia și datoriia sa ce avè spré Împărăție.

CAPUL AL DOILEA

Încep. 1. Țara Munténiască într-acesta an, vara, la mare răutăți era de turci, că din 2 părți având oști Împărăția Turcului, asupra Crăiei Ungurești, o samă de oști de spré Buda, iară altă oastè asupra Ardealului avè; că și împăratul némțescu oștile lui într-acolea împrotiva turcilor era orânduite. Iară aicea, despre Ardeal, Bator Jigmontu, fiindu cumnat împăratului némțăscu, alte oști avia împrotiva turcilor și luasă de la turci câteva orașé de Crăie Unguriască, iară cătră Ardeal.

2. Era despré aceasta aripă Sinan pașia, vezirul de Silistra. Și pentru să-i hie mai lesné a supune Ardealul, luasă toată Țara Muntenească și alte orașele toate, București, Târgoviște și alte orașé așédzase cu turci.

3. Domnu era atuncea la munteni de curundu Mihai vodă, acel vestit între domni, încă bine neaședzat după moartea Mihnéi vodă. Vădzindu țara cuprinsă de turci, singur au năzuit la Bator, domnul Ardealului și au trimis soli și la împăratul némțăscu, dându-i știre că, cuprindzindu Sinan pașia Țara Munteniască, prea lesne va putea să supuie și Ardealul.

4. Dat-au Bator îndată oști într-agiutor lui Mihai vodă, vădzindu că să apropie de dânsul focul. Și durându-i inima și pré munténi pentru moșiile sale, în puține vréme s-au strânsu. Și întâiu au împinsu oștile lui Sinan pașia di pen orașé și apoi la Giurgiu au stătut și la războiu de față Mihai vodă cu Sinan pașia. Și au fostu războiul cu mare vărsaré de sângé și, după câtăva luptă, au înfrântu Mihai vodă oastè lui Sinan pașia, cât și el singur, pașea, să nu fie aflat îndemână o luntre mică, cu care au scăpat peste Dunăre, ar hi căzdut la prinsoare. Și așè s-au curățit Țara Muntenească de turci într-acéia dată, cu osârdia lui Mihai vodă; însă avia și oaste némțască cu sine de la Bator Jigmontu.

Zaci. 5. După acesta războiu multe pagube au făcut Mihai vodă turcilor péste Dunăré, ardzindu și prădându satéle, orașele, până aproape de Pravadiia. Fost-au acestea toate într-acel an, v leato 7104 <=1595> și apoi în anul 7105 <=1596>. Iară precum izbândele dintâiu a mulți au fostu mai pré urmă spre scădére, așea și acestui domnu, lui Mihai vodă, précum vei vedia povestea mai gios, la rândul său.

Neștiutoare firè omeniască de lucruri ce vor să fie pré urmă. Ce pentru un lucru sau doaă pré voe ce i să prilejescu, bietul om purcede desfrânat și începe lucruri peste putéria sa și apoi găsește perire.

6. Al treile an după acestè, vădzându-să Bator Jigmontu, domnul Ardealului, sosit la bătrânéțe și fără cuconi și vădzându că turcii din an în anu să întărescu și cască asupra Ardealului să-l cuprindze, și el amu îmbătrânit și obosit de vrâtute,

alegându-ș viața bătrânéțelor cu odihnă, au socotit că și frații lui, nice unul, nu ca putia săție de răul turcilor Ardealul, au făcut cu cumnatu-său, împăratul némțăscu tocmală, să hie pré sama Împărăției Némțești Ardealul, iară lui i-au dat împăratul, cumnatu-său, doaă olaté, anume Ratisbor și Opulia, la Țara Silezâi, căriia țări dzic leșii Slionsca; să hotărăște cu dânșii acéia țară.

7. Peste voia ardélenilor era această tocmală, temându-să apoi de supunéria a neamțului. Ce îndată după purcesul lui Bator Jigmontu, s-au strânsu toți boiarii Ardealului și au ales să le hie cniadzu, adecă domn, pré Andréeș Bator, carele era pe acéia vréme în Țara Belgâi, cu acela gându să să călugăriască. Ce, chemat de boiarii și de căpeténiile Ardealului, cu glasurile tuturora, au lăsat călugăriè și au vinit la domniia Ardealului de moșiia.

8. Împrotivă era acestu lucru tocmélei ce făcusă împăratul némțescu cu Jigmontu pentru Ardial, pecum s-au pomenit mai sus. Ce nu lăsindu în voia căpeténiilor de Ardial împăratul niamțăscu, au socotit și cu sabiia să-i supuie, avându tocmală cu Bator. Și au orânduit cu oștile pré un gheneral al său, adecă hatman, anume Baște Giurgi și au trimis și la Mihai vodă un vlădic al său, îndemnându-l asupra lui Bator Andréeș, pentru supuneria mai lesne Ardealului din 2 părți, că avia Mihai vodă și mai înainte pururea cu Împărăția Neamțului răspunsuri.

9. Prea lesne au priimit Mihai vodă acest lucru, ca un om de oști pururea poftitoriu și fără zăbavă au strânsu oastia Țării Muntenești, ca 30.000 și au întrat în Ardial, până la Sibiiu și acolea ș-au pus tabăra, așteptându pe Baște Giurgiu cu oștile némțești.

10. Trimisesă Bator Andréeș la împăratul némțăscu solie cu rugăminte să nu-i facă această asuprială, să-l scoaţe din domnia ce-i era de moșiie de atâte vacuri a Batoréștilor, ce acéle oști, gătite asupra lui, mai bine, depréună cu dânsul, să să

orânduiască împrotiva turcilor. Ce vădzându că nu poate face nimică cu rugămintea, au socotit să lovască pré Mihai vodă mainte de ce să va împréuna cu Baște Giurgiu.

11. Avia Mihai vodă oști amu deprinse la izbânde, ales o samă de slujitori, ce să chema pré numele capitanilor săi, anume Budzeștii, alții Rățăștii, foarte stătătoare oaste. Iară ardélenii și îndoiți unii și bine nestrânși încă la Bator Andréeș cu toții, ce cu câtă oaste au putut strânge au dat războiu lui Mihai vodă la Sibiiu. Iară foarte au ținut puțină vréme războiul. Îndată au înfrântu oastè lui Mihai vodă pré unguri. Singur Bator Andréeș la fugă, părăsit de toți ardelénii, numai, cu puținei léși neștiutori rândul locurilor și rătăcit într-o pădure au căzdut pré mâna oșténilor lui Mihai vodă. Și dacă l-au adus la Mihai vodă, au pus de i-au tăiat capul.

Neștiutoaré firia oamenească și de primejdiile sale, că apoi peste nu îndelungată vréme așea au pățit și Mihai vodă de Baște Giurgiu, cum au făcut el lui Bator Andréeș. Bine dzice Sfânta Evanghelie: „Cu ce măsură măsuri, măsura-ți-să-va".

12. Vesăl și tare Mihai vodă după izbândă; prea lesne cuprindè orașéle pré sama sa și să închina și cetățile, dându-i nume de domnul lor, priimindu pen cetăți și oșteni de a lui. (De pe acéle vrémi aré nume de-i dzic Mihai crai). Și au făcut și episcopie la scaunul domnilor de Ardeal, la Bélgrad.

Iară capul lui Bator Andréiaș l-au trimis pre solii săi la împăratul némțăscu, pentru caré slujbă au trimis împăratul nemțăscu daruri lui Mihai vodă și l-au făcut prințipe, adecă din domnii împărăției, unul. Iară nu îndelungu au ținut Mihai vodă domniia țărâi acéiia, cum nicé împăratul némțăscu au putut a aședza Ardealul în partè sa nici într-un chip, numai ce au fostu pricina de multe vărsări de sânge între creștini și au făcut turcilor îndemână să poată a cuprinde locurili céle mai bune de Ardeal. Fost-au acéste în anul 7107 <=1599>.

CAPUL AL TRÉILE

Încep. 1. Stându Mihai vodă după aședzarè Ardealului, iară de aice din țară Ieremia vodă, îndemnatu de turci, au strânsu oaste și câtă oaste avè și streină, au purces asupra Țărâi Muntenești. Și neavându cu nimé nici un războiu nicăiure în Țara Muntenească, au mărsu la București și au aședzat domnu pe frate-său, pre Simion vodă. Lăsindu-i oaste de a sa pe lângă dânsul, singur s-au întorsu la Suceavă.

2. N-au fostu îndelungată domniia acéia a lui Simion vodă. Că înțelegându Mihai vodă de cuprinsul Țărâi Muntenești de Ieremia vodă, îndată au purces asupra lui Simion vodă, lăsându pin cetățile Ardealului slujitori din oștile sale.

3. N-au stătut Simion vodă împrotiva lui Mihai vodă dendată, ce s-au dat spré marginia țărâi, spré Focșani, pentru agiutoriul de la frate-său, Ieremie vodă, de la care vinisă slujitori de Țara de Gios la Simion vodă. Și dacă s-au strânsu câtăva samă de oști și la Simion vodă, au stătut și au așteptatu pré Mihai vodă cu războiul la o vale ce să chiamă Milcovul cel Maré în Țara Muntenească. (Are și altu nume grozav acel pârâu și spun că de atunci.) Și au stătut războiul câteva ceasuri și apoi au pierdut Simion vodă războiul.

4. După războiu, oastea caré încotro i-au fostu mai îndemână s-au răsipit, iară Simion vodă au năzuit la Suceavă, la frate-său, Ieremiia vodă. Ce nu s-au destulit Mihai vodă cu atâta, ce îndată, fără nimica zăbavă au tras oștile sale asupra lui Ieremiii vodă, spré Suceavă, cu maré sirguială.

5. La o grabă ca acéia neavându nimică pas, nicé vrémia de gătire Ieremiia vodă, numai ce i-au cătatu a lăsa Suceava și a năzui spré Hotin. Așe-l pripise Mihai vodă de aproape pe Ieremie vodă, cât niște haiduci pedestri cu câteva cară pre urma lui Ieremiei vodă i-au agiunsu fruntè oștii a lui Mihai vodă și au stătut haiducii la războiu apărându-se câteva ceasuri. Ce dacă s-au mai înglotitu oaste de-a lui Mihai vodă, i-au spartu pe

haiduci, pré Jijie, la un sat anumé Verbie, unde stă o movilă mare peste trupuri, apoi de Ieremiia vodă făcută. Și era așia de groznic Mihai vodă și vestit dé războae în toate acéste părți, cât îndată ce-au sosit la Suceavă, i s-au închinat și cetatea Sucevei și a Neamțului, la cetăți puindu oșteni de ai sei pedestraș. Singur nici cu atâta n-au vrut să hie, ce dă la Suceavă au purces gonindu pré Ieremie vodă și pré Simion vodă pân' la Hotin.

6. Cetatè Hotinului grijise bine Ieremie vodă cu slujitori de ai săi némți ce avea, iară el singur au trecut la leși pentru agiutoriul. Pusesă Mihai vodă și un domnișor, anume Marcul vodă, căruia numele nu și să povestéște, pentru scurtă vréme ce au avut acel domnișor și nu să află numele aceștii domnii la létopisățe streine.

7. Era leșii pe acéia vréme strânși toți la săimu, la Varșev, sfătuindu oaste împotriva șfedului; că craiul leșescu Jigmontu fiindu dreptu moșan aceii crăiei, ce încă viu tată-său, Ioan crai, l-au ales liașii pré Jigmontu la crăiè lor. Și după moartea tătâne-său, neavându altu fecior, făr' Jigmontu, cuprinsesă Crăiè Șfedzască un frate <craiului> sfedzăscu, unchiu lui Jigmontu, anume Gustav. Deci fiindu mai aproape Jigmontu, ficiorul craiului, șvedzăscu, de acéia crăie, decât fratele tătâne-său, Gustav, siliia pré leș, numai să pozvoliască la acela săimu, să să facă oști împrotiva lui Gustav.

8. Iară socotindu liașii că nici într-un chip acéle 2 crăiei să să facă una nu vor putea, fiindu una dincoace, alta dincolo de mare, caré mare să chiamă Marea Balticum, o coadă din ochean, și nici din lége sintu una și prilejindu-să această tâmplare cu Mihai vodă lui Ieremie vodă, au dat craiului nedejde de oști asupra șvedzilor pe altă dată, arătându-i mare treabă aceasta și cu grije Crăiei Liașești, să lăsă cuprinsă țărâle aciaste de Mihai vodă, Ardealul, Moldova, Țara Muntenească. Ce au stătut săimul după această treabă, să să facă oști împrotiva lui

Mihai vodă, avându Ieremiia vodă câțva domni la Iași, tot oameni mare, gineri.

9. Mihai vodă cu toată osârdiia bătè cetatè Hotinului, glonțurili lui să cunoaștè în zidurili cetății până la surparè cetății, avându nedejdea că dacă va lua și acéia cetate, va putea stăpâni prea lesne și Țara Moldovei.

10. Scrie Hronograful leșescu că așè era de vestit Mihai vodă și la leși, cât Țara Podolâi fiindu de lége de suptu ascultaré patriiarhului de Țarigrad, ca și noi, pe acéle vremi avându mare zarvă și price cu papistașii pentru lége, aștepta cu bucurie pré Mihai vodă să vie, știindu de o lége cu dânșii, să i se închine toți podolénii.

11. După ruptul săimului a leșilor, îndată au purces hatmanul și cancelerul Zamoyschii la tabără și apoi fără zăbavă s-au pornit cu oștile împrotiva lui Mihai vodă. Vestit era acéla hatman la leși, căruia faptele nici Conetpolschii hatmanul, amu din vacul nostru, n-au agiunsu.

12. Prindzindu véste Mihai vodă că au purces oștile leșești asupra lui, au lăsat Hotinul și au purces spré Suceavă. Ieremie vodă, cu Zamoyschii încă, dacă au oblicit de purcesul lui Mihai vodă, au lăsat drumul Hotinului și au trecut Nistrul, la un satu Colodrubca, la ținutul Cernăuților și apoi Prutul la târgu la Cernăuți și au mărsu pe la Codrâi Cozminului, la Suceavă, unde Mihai vodă întărise cetatè cu oamenii săi. Iară singur au tras spré țara sa, pentru să-ș mai înglotiască oastè și să mai obosască și pré leși.

13. Aflându Zamoyschii cu Ieremiia vodă cetatè Suciavei grijită bine de oamenii lui Mihai vodă, au ales cu sfatul să nu facă zăbavă cu cetatè, ce să margă întinsu după Mihai vodă. Și așea au făcut, fără nimică zăbavă, au purces spré Țara Muntenească.

14. Împărăția Turcului avându treabă tot cu niamții pentru Crăiia Ungurească, bucuroasă era că să sfădéște Ieremie vodă cu Mihai vodă. Așea s-au tras cuvântul până astădzi, cum

să fie trimis cu taină 40.000 de galbeni de aur la Ieremie vodă, să facă oști asupra lui Mihai vodă și diresă, ce-i dzic ei atșirif, de domniie viacinică lui și semințli lui.

15. Simțindu Mihai vodă că-i tot vin asupră leșii cu Ieremie vodă, ș-au mai înglotit oastea și ș-au ales locul de a daré războiu leșilor, pe apa Teleajinului. Avè la acela războiu Mihai vodă 60.000 de oameni, unguri, munténi, sirbi; némți încă avè puțini. Au tocmit oaste pré malul dincolo: călărétii au pus de îmbe părțile, la arepi, iară pedestimè cu pușcile au tocmitu-o tocma asupra vadului, unde era vadul. Și așia au așteptat pré leși, puind apa ca o piedecă între oști, până or deprinde oșténi lui acel fial de oaste și să vadză până încât sintu de sămeți leșii la războae.

16. Oastè lui Zamoyscâi era la număr ales 30.000 de leși și 10.000 la Ieremie vodă de oaste de țară. Însă oastè leșască tot aleasă, în leafă, că și lefecii cei véchi, ce le dzic ei leșii cvarciana, era toți cu Zamoyscâi și lefécii noi, cari-i făcuse craiul, să-i fie împrotiva șvedzilor, tot era cu Zamoyschii; fără oameni de pe la domni, ginerii lui Ieremie vodă. De toată oastè cu Zamoyscâi și cu Ieremie vodă 40.000 era, între carii era 4.000 de husari. Aceia fel de oaste este tot în hier, temeinică oaste foarte și neînfrântă, ales de oștile cum sintu ale noastré și munténești.

17. Dacă au sosit la Telejin și lésii, précum era oștile lui Mihai vodă tocmite, așea au tocmit și Zamozcâi. Aripile ținè oastè călare, din-na-direapta. Pentru Lașci, dintr-acolo era și husarii; din-na-stânga Ieremie vodă cu oastè sa și cu o samă de leși. Iată Zamoyscâi singur cu pedestrimè și cu armata, adecă cu pușcile, au ținut mijlocul și direptu împrotiva pedestrimei lui Mihai vodă au stătut cu oaste.

18. Cu atâta era mai meșter Zamoyscâi decât Mihai vodă, că Zamoyscâi, cât au sosit, îndată au făcut cu pedestrimè sa băști de pământu înalte și acole au suit îndată pușcili. Toată

dzua acéia au stătut războiul numai din tunuri unii la alalți și din sinétă, peste apă.

19. A doaă dzi, mai sămătu Zamoyscâi decât Mihai vodă, au trimis de au cercatu mai sus pré apă despré munté și au aflat vad. Și îndată toată aripa céia ce sta din a direapta, stoluri după stoluri au pornit la vad; singur au stătut mai tare cu focul asupra vadului, decât în dzua dintâiu.

20. Mihai vodă vădzându că tréce oaste călăreață a léșilor pe altu vadu, au mai întărit pedestrime și el cu șanțuri, iar el singur cu toată oastè călare au mărsu împrotiva oștii cei leșești. Vădzându și Zamoyscâi că lipsésțe toată oastea călăreață a lui Mihai vodă, toată oastè au pornit și el a sa și husarii într-acole cu Pătru Lașci.

21. S-au mirat Mihai vodă de semeția léșilor, cu ce sârguială au apucat vadul și au stătut un războiu mare acolè, pentru vad. Singur Mihai vodă ca un leu în fruntea războiului; și au fostu războiul câteva ceasuri, până au sosit și husarii.

22. Nedeprinsă oastè lui Mihai vodă cu acel fial de oastè, ce s-au pomenit, husarii. Acial fial de oaste, précum s-au dzis, este tot în hier; numai ochii și vergile gurii să văd. Mulți pun și arepi tocmite de péne de hultur sau de alté pasări mare și cei mai dea hirea cu pardoș pesté platoșe. Iară slugile, caré n-are pardos, pun scoartă de-aciastea turcești, iară în fruntea cailor pun câte o tablă de hier și mulți și la piepturile cailor, pentru ferială de glonțuri. Nice hiece cal încalecă husarii, ce tot cai mare, groși, să poată birui a purta tarul și tot friji de cei nemțăști sau cai turcești la cei mai dea hiria. La războae, niceodată nu aleargă mai multu din treapădul calului, sau numai cându sar asupra ori pedestrimei ori tabării; că asupra oștii sprânțare, cum iaste tătarul, niceodată nu-i slobod; că să răschiră tătarâi și nu fac cu sulița nicé o treabă. Sulițele lor sintu de 8 coți de lungi, cu prapore până în pământu. Ca un zidiu stau la războae.

23. Dacă au sositu toată oastè leșilor peste vad și husarii s-au stolit și au purces asupra oștii lui Mihai vodă și de la celalaltu vad au biruit focul lui Zamoyscâi pe pedestrimè lui Mihai vodă. De la mal din șanțurile lor, au și cuprins-o călăréții ce mai era cu Zamoyschii și au vinit toată pedestrimè a lui Mihai vodă cu toată armata pré mânule lui Zamoyscâi.

24. I-au dat știre lui Mihai vodă de pedestrimè lui că s-au spartu de la vad, și acolea iarăș nu era putințe să să înfrângă oastè léșască; numai ce au căutatu a da dos oștilor lui Mihai vodă. Însă nu de tot răsipa, ce cu tocmală, întorcându-să singur Mihai vodă cu capul său undé era greul. Și tot așia au mărsu apărându-să până la un oraș ce să dzice Trâgșor.

25. Știindu Zamoyschii de Mihai vodă cine este la războae, să nu să mai depărtédze oastea lui cea călăreață, temându-să cumva în goană de sminteală, au trimis trimbițași dé au dzis de întorsu oștii și porunca la capete, numai să să întoarcă. Și s-au întorsu oastea leșască. Căzut-au la acela războiu 1.000 de trupuri de îmbe părțile, iară viii prinși din oastè lui Mihai vodă mulți. Fost-au acestu războiu în anul 7108 <=1600>.

CAPUL AL PATRULEA

Încep. 1. Să urâsă munténilor cu domniia lui Mihai vodă, tot cu oști și războae. Ce, după fuga lui Mihai vodă, trei dzile după războiu, au ședzut domnii, Ieremiia vodă și Simion vodă, cu Zamoyschii pré loc, până au început a veni toți boiarii Țărâi Munténești și slujitorii, priimindu pré Simion vodă domnu cu giurământu. Și au mărsu și Ieremie vodă până în București și au aședzat la scaun pré Simion vodă, frate-său, lăsindu-i și Zamoyschii 3.000 de oaste leșască cu Ian Pototcâi, starostelé de Cameniță. Singur Ieremie vodă și cu Zamoyscâi s-au întorsu la Suceavă.

Zaci. 2. Iară Mihai vodă, după războiul ce-l pierdusă la Telejen, strângia iară oasté pen munți, de ai sei și din Țara Unguriască, cunoscuți. Și amu făcuse aproape de 7.000 de oameni, cum scrie Hronograful, și pornise pré Udrea cu 4.000 de oameni, să fie de straje. Iară singur tot să gătiia în munți, să iasă odată cu pușci și gătit mai bine. Ce l-au grăbitu Simion vodă, de n-au avut vréme să să mai întăriască, că, de sirgu strângându oaste de loc și cu leșii, pré sfatul iarăș boiarilor celor de loc, au purces din București și au mărsu dzua și noaptè pin locuri ascunse, pân' la orașul Argișului, pe numele apei Argeșului. Într-acel târgșor era Udrea cu oastea lui Mihai vodă acea de straje.

Dez-diméniață într-o zi, au agiunsu oastea a lui Simion vodă supt acela târgșor și amu prinsese și Udrea de véste și i-au căutat a scoate și lui oastea la câmpu, că loc de fugă nu era, că să apropiiasia oștile lui Simion vodă. Ce până în de trei ori au datu războiu leșilor, întorcându-se, iară a patra oară au purces în răsipă oastea Udréei.

3. Mihai vodă nu era departé, mai în munți de acolia, viindu să să adune cu ceialaltă oaste. Ce dacă au dat știré Udrea de răsipa sa, au început și céialalți a-l părăsi cu toții. Și numai ce i-au căutatu a lăsa Țara Muntenească și a tréce munții la Ardeal.

4. Udrea după acéia curundu au venit și el și s-au închinat la Simion vodă. Și așia Mihai vodă, vrându să dobândiască Ardealul, au pierdut și Țara Muntenească.

5. În Ardial, după ce au sosit Mihai vodă și au aflatu oaminii săi, cari-i pusésia pen cetăți, scoși de Baște Giurgiu și pușii osteni de a împăratului niamțăscu, ce vădzindu că n-are loc nice în Ardial, s-au sculatu cu toată casa lui și cu câțva căpetenii, ales căpitanii lui cei credzuți, Mârze, Ghiețe și Race și au mărsu în Béciu, la împăratul niamțăscu, în nedejdia slujbei ce-au făcutu împrotiva Batoriaștilor. Și l-au priimitu împăratul

bine; iară Ardialul că n-au fostu pentru dânsul, ce pentru sine aședzatu, atunce s-au arătat.

6. Nu pesté multă vréme, vădzindu Jigmontu Bator perirea frăține-său, lui Andréiaș Bator, coborâtă de cumnatu-său, împăratul némțăscu, și Ardealul nice într-un chip nu vria să supue supt némți, s-au căit de tocmala ce făcuse cu cumnatu-său, Rodolfu împărat, cum s-au pomenit mai sus și lăsându olatéle care-i didèsă cumnatu-său, au trecutu în Țara Leșască, că-i era Zamoyscâi ginere, fiindu doamna lui Zamoyscâi fata lui Andréiaș Bator. Și apoi din Țara Leșască au venit la Ardial și îndată cuprindzindu Țara Ardealului iară cătră sine, au început a strânge oști împrotiva lui Baște Giurgiu, hatmanului împăratului némțescu.

7. Vădzându împăratul niamțăscu sculat Ardealul și rocoșit iară împrotiva sa, dé al doile rându, au gătitu pré Mihai vodă și l-au pornitu iară să margă să strângă oști și depréună cu Baște Giurgiu să sté împrotiva Batoréștilor, lui Jigmontu, cumnatu-său, și lui Bator Iștiioan, fratele lui Jigmontu. Acești doi mai rămăsesă din Batorești.

8. Au purces Miahi vodă din Béciu asupra Ardealului, dăruit bine de împăratul, strângându iară oști și dé a săi, munteni carii să aședzasă în Ardeal și sirbi, unguri și s-au împréunat cu Baște Giurgiu la Cliujvar.

9. Batoreștii încă au strânsu oaste și mai sămeț fiindu pe locurili sale, au dat războiu lui Baște Giurgi și lui Mihai vodă aproape de Cliujvar, la un sat anume Mojina. Și au fostu războiul câteva ceasuri; ce stându niamții în frunte tare cu focul și Mihai vodă lovindu din dos pe oastè Batoréștilor, au înfrântu pré Batorești, cât de-abiia au scăpatu ei cu capete. Iară din oștile lor, parte mai mare ce au fostu pedestri cu armata, adecă cu tunuri, cu tabăra, au căzdut toată pré mâna lui Baște Giurgiu.

10. Era veste de biruință acelui războiu mai mare a lui Mihai vodă, decât a lui Baște Giurgiu, caré zavistiia au făcut și perirea lui Mihai vodă.

11. Spun oameni bătrâni de pe acéle vrémi, cum să fie agiunsu în câteva rânduri cu dare Ieremie vodă la Baște Giurgiu, pentru moartè lui Mihai vodă, caré lucru poate să hie (că ce nu lucreadză în lume avuțiia). Banii răscolescu împărățiile și mare cetăți le surupă, cum să dzice cu un cuvântu leșescu: Sula de aur zidiul pătrunde.

12. V leato 7109 <=1601> avgustu, 8 dzile, de-de-noapte, într-așternut încă Mihai vodă, au venit 2 căpitani némți cu oamenii lor, trimiș de Baște Giurgiu, să omoară pré Mihai vodă. Și cum au sosit la tabăra lui, că era deosebi, au lovit la cortu undia odihniia și acolo în loc i-au tăiat capul și l-au dus la Baște Giurgiu; iară trupul pân-a triia dzi au stătut la vediarea tuturora neîngropat. Oștile lui, ce avea, nu era cu dânsul în tabără, pré toți în slobodzise în pradă; până în copii lui au fostu mărsu și ei în pradă. Și așea s-au plătit lui Mihai vodă slujbele ce-au făcutu némților.

CAPUL 5

Încep. 1. După perirea lui Mihai vodă, n-au mai avut Ieremiia vodă nice o dodeială de nimia. Ce, plinindu ai cu pace domniii sale 12 ani, cu țara aședzată în tot bivșugul, au plătit și el datoriia omenească. Au murit Ieremiia vodă în anul 7116 <=1608>. Rămasu-i pomană în țară mănăstirea anume Suciavița, de dânsul făcută.

Iară la domniia țărâi au stătut, după moartè lui frate-său, Simion vodă, nefiindu feciorii lui Ieremiei vodă încă la vrâstă deplină. Era Simion vodă amu mator de dzile, sosit la bătrânéță. Iară moartè lui, précum au rămas den om în om în țară povéste, au murit otrăvit de cumnată-sa, de doamna Ieremiei vodă,

trăgându domniia mai curundu la feciorii săi, temându-se că să vor întéméia ficiorii lui Simion vodă la domniia țărâi, caré fapte acéi doamné apoi mai pré urmă au arătat Dumnedzău cu patimile ei.

2. Stătut-au la mare amestecături și zarve scaunul țărâi după moartea lui Simion vodă; că era feciori de a lui Ieremiei vodă 3: Costantin vodă, Alexandru vodă și Bogdan vodă, iară a lui Simion vodă era 5 feciori: Mihalaș vodă, Gavril vodă, Pătrașco vodă, Moysei vodă, Ion vodă. Deci să împărecheascâ boiarii și cu dânșii și țara, în 2 părți: o parté ținè cu casa lui Ieremie vodă, iară altă parte ținia cu casa lui Simion vodă. Și dintâiu era mai taré partia lui Mihailaș vodă, feciorului lui Simion vodă cel mai mare, cât au căutatu lui Costantin vodă, feciorului celui mai mare a Ieremiei vodă și cu boerii din partea lui a eși cu fuga din Iași. După caré, trimițându Mihailaș vodă în goană, au agiunsu carăle boiarilor și câțva boiari de a lui Costantin vodă la Mălăești și i-au jecuit.

3. Marginile Țărâi Leșești mai toate era tot de oameni lui Costantin vodă, cumnat, domni margineni, cum era Pototcești, Vișnioveceștii, Coretchii, toți cu cuscriia legați; că au avut Ieremiia vodă 3 feté măritate în Țara Leșască, tot după oameni mari. Ce, îndată au înțéles că au scos feciorii lui Simion vodă pré feciorii lui Ieremiei vodă din scaunul țărâi, au purces singur Vișnovetchii și cu câțva Potocești cu oști asupra lui Mihailaș vodă.

Avé și Mihailaș vodă, pe lângă oastea de țară, puțintei tătari și turci. Ce, turcii la războiu n-au vrutu să margă, ce au prăvitu de departe. Fost-au acesta războiu între vérii, pentru domniia țărâi, la Ștefănești și au înfrântu partè lui Costantin vodă, pré parté lui Mihailaș vodă. Și numai ce li-au căutat a părăsi țara feciorilor lui Simion vodă și unii în Țara Unguriască, alții la turci au mărsu. Unul dentru dânșii, Pătrașco vodă, au agiunsu dé au fostu mitropolit la Chiov, cu vestită mitropoliia și

arhimandriia de mănăstire mare, ce iaste anume pré limba rusască Pecerscâi, undé stau trupuri, moștii a mulți sfinți întregi pen peșteră, și până astădzi, cu multe minuni.

4. Și așia s-au aședzat Costantin vodă, feciorul Ieremiei vodă cel mai mare la domniia, cu bucuria țărâi, avându țara nedejdea că va urma pré tată-său. Ce departe au fostu Costantin vodă de acéia fericiia. Ce précum dzice Isus Sirah: „Vai de acéia cetate, undé este domnul tânăr".

Luându-să și Costantin vodă după socoteala tineréților, n-au păzit datoriia sa deplin spré Împărățiia și précum scrie Létopisețul cel leșescu, dintâiaș dată birul a anului celui dintâiu nu l-au plinit. Și așea, scârbindu-să Împărățiia, l-au mazilit pré Costantin vodă și au dat domniia lui Ștefan vodă, Tomșii. Nu i-au folosit lui Costantin vodă uricile ce avia de la Împărățiia, daté tătâne-său, de domniia vécinică, lui și feciorilor lui și nepoților lui, că turcul cu vréme dă, cu vrémia ia; précum este vréme așia lasă; blându cându iaste vréme de blândéțe, sămetu și ager, cându esté vréme de sămetiia. Créștinului niceodată cuvântul nu-l ține, nice este a-l amăgi rușine.

CAPUL AL ȘASÉLEA

Încep. 1. Pré Ștefan vodă Tomșia nu l-au știut létopisețul cel léșescu ce neam de om au fostu. Iară au fostu direptu moldovan, din satu den Otești, de pré pârâul ce să chiamă Răcătăul, în ținutul Putnéi. Era pré acéle vrémi Tomșia vodă la Poartă pe trébile țărâi pre lângă capichihăi. Și vădzându-l om de țară, cunoscut amu la căpéteniile Porții, i-au scos domniia și i-au orânduit Împărățiia și pré Cantemir beiu, cu ordile lui, caré pré acéle vrémi lăcuia în Bugeac, să-l ducă pré Ștefan vodă în scaun.

2. Apropiindu-să Ștefan vodă Tomșea de țară, Costantin vodă cu îmă-sa și cu frații săi au purces la leși și cu câțva și din

boiari, întré carii era și Nistor Uréche, tatăl lui Uriache vornicul, carele au scris létopisețul țărâi până la Aron vodă.

3. Leșii avia atunci mare amestecături cu Moscul și nu era vrémia să facă oști și în Muldova. Ce, Ștefan Pototcâi, cumnatul lui Costantin vodă, carele ținea pré doamna Mariia, fata lui Ieremie vodă, cu putéria sa, peste voiè și porunca craiului (că-i trimisesă singur craiul un copil din casa sa, să nu cumva să să ispitiască să întré în Muldova, întărâtându pré turci), au strânsu oaste di prin cetăți și de pré la rudeniile sale, ca vro 6.000 de oameni strânsură, lăsându pré soacra-sa, doamna lui Ieremiei vodă, în Țara Leșască. Iară singur cu Costantin vodă și cu Alexandru vodă, au purces asupra lui Ștefan vodă.

4. Au prinsu vesté Ștefan vodă îndată de liași că vin și au strânsu și el oastè țărâi toată. Și să prilejise atuncè sosiți și niște slujitori de a lui Mihai vodă, capitanii lui cei vestiți, neputându a lăcui, după moartè lui Mihai vodă, în Țara Unguriască, chemați pré cărți de Ștefan vodă, anume Mărze și Ghiețe și Race cu câțva oameni. Și au pus Ștefan vodă tabăra deasupra satului Poprincanilor, dându știre și la Cantimir, la careli, pré acéle vrémi era mulțime de nohai tătari. Și au venit și Cantimir, cu oștile într-agiutor lui Ștefan vodă.

5. Veniia Pototcâi sămătu cu izbândele ce făcuse frații lui aicea într-acestia țărî împrotiva lui Răzvan vodă și apoi împrotiva lui Mihai vodă; ce, cum dzice muldovanul, nu sintu în toate dzile Paștile. Mergia fără nice o tocmală, fără străji, a putéria hi fără limbi, să știe ce fial sau ce samă de nepriiatini aré undé merge și având și oaste strânsură. Nu i-au dodeitu nimică Cantemir, nice muldovénii, până au sosit cu tabăra lor la un loc, ce să dzice Cornul lui Sas. Atunce au vădzut Pototcâi unde au venit.

6. Acela loc, Cornul lui Sas, este cotit Prutul, însă cotul este din partea despré răsăritu, iară din partè aceastalaltă, undé era

tabăra léșască, este eșită apa Prutului pieptu la câmpu. Într-acéla loc au făcut oștile lui Ștefan vodă și tătarâi la leși năvală.

Și n-au ținutu războiul léșii nimică, cât în cela războiu, așè de sirgu, s-au spăimatu și s-au amestecatu leșii, cât nice tunurili odată n-au apucat să sloboadză. Singur Potoțcâi, pentru să i să tăinuiască numéle, au datu carăle haiducilor; ce apoi l-au vădit haiducii. Pré Alexandru vodă încă l-au prinsu moldovenii, iară Costantin vodă au căzdut pré mâna unui tătar, carele înțelegându cine este, vrându să-și facă cinsté la hanul, ferindu-să de Cantimir, depréună cu niște cetaș ce avia tătarul, au fugit cu Costantin vodă și cu un comis a lui, anume Mihăilescul. Și cându au sosit la Dașău, ferindu-să iarăș și acolo de turci să nu-i pré Costantin vodă, au găsit o luntré mică și s-au băgatu să treacă singuri tătarâi. Trecându apa Niprului, s-au scornit vântu și s-au împlutu luntrè de apă și acolè s-au înécatu Costantin vodă în Nipru. Iară pré Potoțcâi și pré Alexandru vodă l-au dus oșteni de țară la Ștefan vodă și pré amândoi i-au trimis la Împărăției. Potoțcâi apoi au eșit cu răscumpărare prén sol, iar Alexandru vodă au căzdut la lége turcească, în care au și murit. Spun să hie sosit la turci și la boerie, anumé la Împărățâia.

7. Céialaltă oasté leșască toată au căzdut în robie la tătari și s-au înecatu mai mulți în Prut, cât de-biia de au scăpatu cineva de povestia; că câți au și înotat Prutul, pline era luncile de țărani și coșurile tătarălor era peste Prut, tot i-au prinsu și i-au adus la Tomșea vodă, pré mai mulți i-au și ucis țăranii.

8. Perit-au și boerii toți, cât s-au prilejit de venisia cu oaste, tot oameni de casa Ieremiei vodă: Vasile Stroici logofătul, Balica hatmanul, Chirița postelnicul, Miron stolnicul. Numai Nistor Uréche n-au vrut să vie din Cameniță și așia-i sfătuia și pré dânșii, să nu margă, dzicându-le să lase să să mai vechiască domniia lui Ștefan vodă, că acmu fiindu domniia noaă,

moldovenii sintu din hire pururè la domniia lacomi. Ce nu s-au ascultatu sfatul lui Uréche vornicul, cum mai multé în lumé sfaturi bune la domni nu să ascultă; ce apoi vin la primejdâi și ei și casele lor.

Iară pré Vasilie Stroici îl ertase Ștefan vodă; numai învățase pré Nicoriță armașul să-l ducă să vadză perirè celorlalți, să-i hie grije mai pre urmă de moarté; că era om tânăr Stroici și din casă mai vechiu și cinsteș decât toate casele în țară. Ce dzilele lui céle fârșite, cum să dzice cuvântul! Vădzându că merge la periria și nu-i spusesă armașul povéstia, s-au apucat de sabiè unui dărăbanu, să moară cu răscumpăraré, că era om din hirea lui inimos. Ce l-au împrésurat îndată dărăbanii și n-au apucatu să scoață sabiia. Caré lucru dac-au spus armașul lui Ștefan vodă, îndată au pus de l-au omorât și pré dânsul, răcnindu: „Ai, câinéle, au vrutu să moară cu soții". Și pre câți-ș aducia, pré toți îi omorâia; până și în slugi și prostimia. Acela vărsătoriu de singe s-au arătat dintâiaș dată Tomșea vodă.

9. Pentru un diiac, caré era foarte de triabă de scrisoare s-au rugat boiarii să-l erte, că iaste cărturariu bun. Au răspunsu: „Ha, ha, ha. Mai cărturar decât dracul nu este altul." Și totuși l-au omorât și pré acela.

10. Și așia au fostu stângeria casei lui Ieremie vodă. Fost-au acesta războiu la Cornul lui Sas, v leato 7120 <=1612>.

Tătarâi după acéia, îndată au mărsu în pradă în Țara Leșască și lovindu fără veste și de sirgu, multu plean au lautu și mare robiia au făcut în oameni.

11. Domniia lui Ștefan vodă, Tomșia vodă, cum s-au început în vărseri de sânge, tot așè au trăit. Avè un țigan calo, ce să dzice pierdzătoriu de oameni, țigan gros și mare la trup. Acela striga de multé ori înaintè lui, arătându pré boairi: „S-au îngrășatu, doamne, berbecii, buni sintu de giunghiat". Ștefan vodă râdè la ceste cuvinte și dăruia bani țiganului.

12. Ce cum a tuturor tiranilor, adecă vărsătorilor de singie la toate țărâle în lume urâtă este stăpâniia, așia și a lui Tomșia vodă. Îl urâse și boiarii, carii, măcar că era mai toți de casa lui, anume Beldiman logofătul, Bărboiu vornicul, Sturdzea hatmanul, Boul visternicul, iară nice ei fără grijè morții nu era, ce îmbla în tot ceas, cum să dzice, cu dzilele a mână. Și hiecându undé este frica, nu încape dragoste. Pentru acéia, întrebându un împărat pré un dascal: cum ar hi împărat să hie drag tuturora? <Au răspunsu>: „De nu vei hi, împărate, groznic nemăruia: Fericiți sintu acéia domni, cărora țărâle lor slujescu din dragoste, nu din frică; că frica face urâciunia și urâciunè, cât de târdzâu tot izbucniaște."

13. Așè s-au prilejit și la Tomșea vodă. În toate dzile petrecându boiarii supt grije, s-au vorovit cu toții și au tras slujitorii toți în partea sa, și pré Mârzești și într-o noapté au eșit cu toții la sat, la Cucuténi. Și de acolia au poruncitu lui Ștefan vodă, cu bine să iasă din scaun, că nu poate nime a suferi domniia lui cu atâtè vărseri de sânge.

14. Să spăriiasă Tomșea vodă de o turbare ca acéia; ce îmbărbătându-l cine era pe lângă dânsul, au strânsu dărăbanii, carii tot pe un cuvântu era cu céialalți slujitori. Ce, dacă au vădzut banii vărsindu-le Ștefan vodă, au stătut ei cu domniia. Și au strigatu și târgul în leafă și s-au strânsu din târgoveți și den slujile negutitorilor și oameni nemernici, câtăva gloată și la Ștefan vodă. Și s-au prilejit de veniia atuncea și din ținuturi din gios niște steaguri de călărași la căutare și era descălecați la Tomești. Au răpedzit Ștefan vodă și la céia cu léfe și i-au tras în partè sa.

15. Slujitorii ce era cu boiarii audzindu că strigă Ștefan vodă în leafă, măcar că giurasă boiarilor, ce pré obiceaiul niamului nostru, au început mulți de cei mai necunoscuți a să rumpe de la boiari și a veni la Ștefan vodă și în loc au început a slăbi partè boiarilor.

16. Dacă au vădzut boierii că nu va să iasă Ștefan vodă de bunăvoia din scaun, au venit cu războiu; cărora au eșit Ștefan vodă cu gloatele sale de laturè târgului, deasupra Fântânii lui Păcurar și scoasesă și tot târgul Ștefan vodă, cu arme, cine cu ce avè. Și despre vii au orânduitu de au lovit călărimè ce avè din dos pe gloata boiarilor.

17. Fără zăbavă au început a să răsipi gloata boerilor; deci și boerii, care încotro au putut, au plecat fuga, din carii în loc au prinsu pré Bărboi vornicul și apoi și pre fecioru-său. Deci pre Bărboiu cel bătrân îndată l-au înțepat de laturè târgului, iară pré feciorul lui au trimis de l-au spândzurat în poarta casei tătâne-său. Iară Beldiman și Sturdzea și Boul scăpasă în Țara Muntenească; ce și acéia tot n-au hălăduit, précum vei véde povéste la rândul său.

18. Pré câți-ș aducia prinși, pré toți îi omorâia, cu mustrarea ce avia el obiciaiu: „Să nu te erte Dumnedzău, cu cel cap mare al tău". Tuturora această mustrare făcè.

19. Acéste neașădzări a lui Ștefan vodă audzindu doamna lui Ieremie vodă, avându încă rămas un fecior copil mic, anume Bogdan vodă, au îndemnatu pré ginerii săi, pré Vâșnovetcâi și pré cniadzul Coretcâi, din Țara Leșască, și atuncia amu era și cu sfatul lui Nistor Uréche.

Au venit singură doamna cu ginerii săi, cu oști asupra lui Ștefan vodă și li-au eșit și Ștefan vodă cu oști înainte la sat la Tătăreani. Ce au ținut foarté puțină vréme războiul; îndată au plecatu fuga călăréții, iar bieții dărăbani, părăsiți de călăretâi, să buldzisă la o râpă diasupra Tăuteștilor și să apăra. Ce au venit liașii de li-au făgăduitu viață, numai să-ș dia armeli. Și au credzut dărăbanii și au datu armele de la sine. Și dacă li-au luatu armele liașii, au întratu cu sabiile într-înșii și au perit toți acolea, de stau movilele și până astădzi diasupra satului Tăuteștilor.

20. Era la Ștefan vodă dărăbanii foarte îmbrăcați bine, după credința céia ce făcusă, de stătusă cu dânsul la rădicaria boerilor,

cum n-au fostu nice o domniie grijită bine pedestrimè cu haine tot de feliandrăș, cu nasturi și cu ceprage de argintu, de pilda haiducilor de Țara Leșască, cu pené de argintu la cumănace și cu table de argintu la șoldure pe lădunce.

Fost-au acestu războiu a lui Ștefan vodă cu leșii la Tătăreani, în anul 7123 <=1615>.

21. După cea răzsipă a oștii lui Ștefan vodă, au eșit Ștefan vodă în Țara Munténească și mărgându aproape spré Focșeani, l-au tumpinatu ceaușii împărătești cu Beldiman logofătul și cu Sturdzea hatmanul și Boul visternicul în obedzi, că-i pornise Radul vodă, domnul munténescu pré atunci, de mérsesă cu pără asupra Tomșéi vodă; că-i era Radul vodă lui Ștefan vodă mare nepriiatin. Ce, cine era vezir la Împărățiie, era priiatin lui Ștefan vodă. Și au dzis veziriul, pricepându lucrul: „Ce să acolesiaște Radul vodă de cel săracu?" Și îndată au trimis ciauș dé-au tâmpinatu pré boieri<i> carii sintu mai sus poméniți și i-au pus în obédzi și i-au dus la Ștefan vodă. Deci, cât i-au adus ceaușii, îndată li-au tăiat capetele și li-au aruncatu trupurile în Sirétiu.

22. Ședia Ștefan vodă în Țara Munteneașcă în bejenii, la Radul vodă și loviia oamenii lui până la Bârladu, până la Vasluiu; ce totu-i împengè lésii. Iară doamna Ieremiei vodă în Iaș cu fecioru-său, cu Bogdan vodă, însă toate divanurile era pré Nistor Uriache; și au trăgănat acea domnie acei domniei, mai până la anul.

23. Să urâse turcilor acéste dodeiale despré leși asupra Țărâi Moldovei și mai vârtos că tot atunce luasă căzacii Trapezonul, cetate turcească, dincolo de Marea Niagră și pré mare multé curabii turcești cu negoață și pré un Țical pașia cu câteva corăbii de oaste l-au luat viu și ținia toată Marè Niagră închisă. Deci au orânduitu pré Schinder pașia de Silistria cu oști asupra leșilor, ce era în Moldova cu doamna Ieremiei vodă. Și vădzindu și pré Ștefan vodă în turburări totdeauna și despré

ai săi și despré stréini, l-au mazilit, luându-l în obédzi din Țara Munteneașcă; iară domniia, în locul lui, au datu Radului vodă, carili are nume în țară, de-i dzic Radul vodă cel Mare. Și cu adevărat cadé-i-să acestu nume în veci să aibă, précum vei afla hiria acestui domnu la rândul său scrisă. Este acest Radul vodă fecior Mihnéi vodă, domnului munténescu, carele Mihnea vodă au domnitu pré o vréme cu Pătru vodă Șchiopul la noi în țară.

CAPUL AL ȘEAPTELÈ

Încep. 1. Au purces Schindir pașia și cu Radul vodă asupra leșilor, ce era în Iași, cu doamna lui Ieremiei vodă. Vișniovețcâi, unul din ginerii lui Ieremiei vodă, murise în Iași; deci și oamenii carii au fostu a lui să dusesă în țara lor și din oastè lui Corețchii. Scrisesă Jolcovscâi hatmanul cărți la slujitori, caré nu va eși din Moldova, loc în oastea lor să n-aibă, că întrasă ei fără voia craiului în Moldova. Deci numai cu 600 de oameni rămăsesă Corețcâi.

2. Luasă veste doamna și boerii că le vine Schinder pașia asupră și le porunciia și Radul vodă, ca un creștin, să fugă devréme. Ce liahul simăț și fără crieri n-au vrut să purceagă mai devréme, ce amu, dacă apropiiasă oștile. Bine le dzice de aceasta căzacii leșilor: „După pagubă, leahul înțeleptu".

3. Îndată ce au întâles Schinder pașia de purcesul lésilor din Iaș, au răpedzit o samă de oaste sprintenă și i-au agiunsu la Drăgșani, în ținutul Hârlăului. Apăratu-s-au oarece lésii dintâiu; iară dacă s-au mai înglotit oastea, s-au răsipitu cine încotro au putut. Singur Corețcâi au căzdut pré mâna lui Schinder pașia și biiata doamna cu cuconul Bogdan vodă. Pré boeri i-au scos Radul vodă pré toți de la Schinder pașia, câți era prinși. Iară domna la maré ocară au sosit, de care singură au mărturisit cătră boiari și lăcrămându au dzis: „Boiari, m-au

rușinat păgânul". La aceasta ocară au sositu casa lui Ieremiei vodă și poate hi pentru răutățile ei, că era o fămeie răpitoare, précum spun și de vréme ce au otrăvit pe cumnatu-său, pré Simion vodă (de va hi așia) și de frica lui Dumnedzău depărtată.

4. Nu era în ceia hiré singur Ieremie vodă, ce era om întreg la toate, neräpitor, nemândru, nevărsătoriu de sânge, blându, dumnădzăirescu, pe cum mărturisește războiul lui cu Răzvan vodă, cum n-au vrut să iasă din beserică, până n-au săvârșit sfânta leturghie, măcar că-i spunè că să agiungu oștile. În dzilele lui mare bâvșiuguri și plină țara de toate. Ce de iaste de vro osândă strângeria casei lui, din faptele doamnei sale sintu.

5. Pré doamna și pré Coreţcâi i-au trimis Schinder pașia la Împărăție. Coreţcâi cniadzul apoi pré urmă au eșitu din chisoare cu multă cheltuială, iară doamna au fostu după un agă turcu, până la moartè sa. Bogdan vodă copilul iară în turciie s-au săvârșit. Agiunsesă de au fostu la Împărăție capigi-baș. Fost-au aciastea, v leato 7124 <=1616>.

6. Trimis-au Schinder pașia, după răsipa lui Coreţcâi, din porunca Împărăției un ceauș la craiul leșescu, să opriască căzacii de pe mare, carii atunceș niște cetăți, ce făcusie turcii pré Nipru, anume Aslan Horod și altă cetate luasă și omorâsă și oșténii câți era turci într-acéle cetăți (și acéste toate apoi au făcut de au venit soltan Osmanu la Hotin) și să părăsască a călca Muldova cu oștile lor.

7. Au trimis și craiul leșescu un sol, anume pré Cohanscâi, la Împărăție, dându pricina toată pré tătarî, carii dodeindu casele căzacilor, ei încă-ș întorcu din pagubile ce le fac tătarâi. Este și aceasta laudă în létopisețul lor, cum acela Cohanscâi cu soliia lui au mazilit pré Ștefan vodă Tomșia. Ce nu știu cum s-ari prinde acestu lucru, că amu era domnu Radul vodă în locul Tomșei vodă, cându au trecut Cohanscâi la Împărăție.

Iară pâră, adevăratu c-au avut Ștefan vodă Tomșia totdeauna despré leși la Împărăție.

8. La anul, Schinder pașia, din porunca Împărăției, au strânsu câtă oaste au avutu din pașiia lui și cu Radul vodă, domnul de Moldova, și cu oștile munténești și ungurésti de la Betlian Gabor, domnul Ardealului, că era Betlean Gabor maré nepriiatin léșilor, și cu tătarâi, au purces asupra Țărâi Căzăcești, să le strice pălăncile și să-i pradé.

9. Oblicise și léșii gândul lui Schinder pașia și i-au eșit hatmanul Jolcovscâi cu oștile leșești la margine, la un loc anumé Busa; mai sus de Soroca, pe Nistru, din céia parte de Nistru iaste acela loc.

10. Începuse Schinder pașie a bate Rașcovul; ce dacă au sâmțitu aproape de oștile leșești, au lăsatu Rașcovul și au purces pe dencoace de Nistru, pin țară, împrotiva locului undé era Jolcovscâi, însă-i despărțiè Nistrul. Mai puțină oaste era la Jolcovscâi, decât la Schinder pașia, iară mai aliasă, tot lefecii și să strângia și căzacii din toate pălăncile la dânsul. Numai fiindu craiul leșăscu la Moscu cu oștile, s-au feritu a întărâta puteria turcească. Avându triabă într-altă parte Crăiia Léșască, au stătut cu Schinder pașia la tocmală, la legături de pace, nedejdiuindu că vor ținia turcii pacia.

11. Capetéle de pace era, despré leși, să oprească pré căzaci, să nu îmble pré mare și în Moldova să nu mai îmble oștile lor. Iară despré Schinder pașia era să opriască pré tătarî, să nu îmble stricându în Țara Leșască, și în Muldova domni streini să nu hie, fără cine va hi fecior de domnu.

Ce, toate acéste în vântu au fostu. Că bine n-au sfârșitu pacè și au purces oștili și acéste și acélia în direptu, iară tătarâi pe de altă parte au și lovitu în Podoliia, în Țara Leșască și au făcut câteva robii. Și apoi, la anul, fără veste, mulțime de tătară au lovit Volinia, o țară mai sus de Podoliia; și pân-a strânge

oștile Jolcovscâi, au eșit tătarâi cu mare plian din Țara Léșască, fără nici o sminteală.

12. Mare bănat pentru acéste toate au avut Jolcovscâi de la crai și de la toată Crăiia Léșască, pentru moale lucrurile lui. Ce, la créștini nu sintu certări pentru unele ca acéstia, ca la turci.

13. Radul vodă, spré acéste al treilea an domniii sale cial dintâiu, s-au războlit de ochi și poate hi, vădzându că nu va putia tréce să nu să îngroașe între turci și între léși lucruri de sfadă, singur s-au poftitu la Împărăție să-i vie maziliia, să poată a miarge la Țarigradu pentru liacul ochilor. Deci i-au făcut pré voe Împărăția: pré dânsul l-au chemat la Poartă, iară domniia au datu lui Gașpar vodă aicia în țară, în locul lui Radul vodă celui Mare.

CAPUL AL OPTUL<EA>

Încep. 1. Gașpar vodă era om de niamul său italian, cum dzicem la noi în țară, frâncu, om neștiutoriu rândul și a obiceaiurilor țărâi, fără limbă de țară, caré lucru mai greu nu poate hi, cându nu știe domnul țărâi unde stăpânește.

2. O! Muldova, di-ar hi domnii tăi, carii stăpânescu în tine, toți înțélepți, încă n-ai peri așè lésne! Ce domniile neștiutoare rândul tău și lacome sintu pricine perirei tale. Că nu caută să agonesască șie nume bun ceva la țară, ce caută desfrânați numai în avuție să strângă, caré apoi totuș să răsipiaște și încă și cu primejdii caselor lor; că blăstămul săracilor, cum să dzice, nu cadé pré copaci, cât de trâdzău.

3. Era acest Gașpar vodă multă vréme tergiman la împărăție, adecă tâlmaci tuturor solielor créștinești ce vinu la Împărăție. Și fiindu și la mijlocul păcii ce făcusă între Împărăția Neamțului și între Împărăția Turcului, pentru slujba acéia i-au datu aicia în Moldova domniia în locul Radului vodă.

lară cât s-au aședzat la domnie, macarî că era la mare credință la Împărăție, îndată s-au așădzatu cu gândul spre părți creștinești.

4. De laudă este hie la caré domnu să hie spré partea creștinéască. Că această țară căci trăiaște așia în satul său până acmu, pentru țărî créștine stă până astădzî în rândurile sale, însă cu înțélepciune, nu fără socotială și fără teméiu, în loc de folosul țărâi să-i aducă perire; cum s-au prilejitu amu și în vrémile noastre în câteva rânduri, de adusiasă a mulți nesocoteala și nebuniè, mare cumpănă acestui pământu.

Dumnedzău mai bine știe, că de nu s-ar hi prilejit o samă de capete să cerce mijlocé și să nu alerge la Împărăție, ar hi fostu de perire de istov țara aceasta în câteva rânduri. Așia adusésă la mare primejdie țara și domniia lui Gașpar vodă.

5. Să rădicasă în dzilele aceștii domnii și un domnișor de la Orhei; ce îndată Gașpar vodă au trimis oaste și au eșit și singur împrotiva lui și l-au prinsu și pré dânsul viu, pré domnișor și câteva capete de la Orheiu, pré carii i-au și omorâtu îndată. Știia limba srâbască Gașpar vodă și cându i-au mustratu pré capitanii cei prinși orheiani, li-au dzis srâbiaște: „Da imaete srdțe cisto că gospodariu". Le tâlmăciia apoi acéste cuvinte pré rumânie Bucioc vornicul de Țara de Gios, adecă: „Să aveți inimă curată spré domnu".

6. Stăpâniia atuncia Ardealul, căruia dzicem noi Țara Unguriască, Betlén Gabor, după stângerea Batoriaștilor și avè mare războae împrotiva némților pentru Crăiia Unguriască. Și îndemna și pré turci asupra leșilor; că dedésă leșii agiutoriu împăratului némțăscu împrotiva lui Gabor și atunceș de curundu îi bătuse léșii o oaste foarte rău la Casa. Deci îndemna într-acéia pizmă pré turci asupra liașilor, făgăduindu-le că, de or merge asupra leșilor, să nu poată a da liahul agiutoriu némților va putia fără zăbavă a lua Beciul de la némți. Și cu acélia îndemnări și cu făgăduință, cu mare daruri scrisiasă și la hanul la Crâm,

caré cărți au cădzutu pré mânule lui Gaspar vodă; și îndată li-au trimis Gaspar vodă la craiul leșescu.

Dacă li-au vădzut craiul cărțile, sângur, n-au vrut să ponosluiască lui Betlian, ce avându Betlén Gabor oameni a săi între svetnicii léșești cu cuscrii, au pus craiul pe oameni de ai lui să-i poruncească, căci nu se părăsește de acesté fapte, cu vrăjmășia împrotiva creștinilor. Și i-au trimis și izvoadele scoasă din cărțile lui; și au mărsu solul de la boerii leșești cu multă mustrare și bănat, arătându-i și izvoadele cărților lui, ce au scris hanul. Dacă li-au vădzut Betlian Gabor cuvintele sale de față, au dzis cătră sol: „Muri-va Gaspar pentru acéle cărți". Și îndată, de toate îmbletéle lui Gaspar vodă au dat știré la împărăție.

7. Curundu au simțitu Gaspar vodă că ș-au pierdut la turci crédința; deci s-au așădzatu cu gândul și mai tare cu léșii, îndemnându-i asupra turcilor. Și în cetatè Hotinului îndată au băgatu oșténi leșăști, dându-să aevea suptu apărarè lor cu țara.

Nu putea de tot slobod să hie în gândul său de boeri, carii socotindu cia de apoi, să nu vie vré perire țărâi, nu-i pristăniia boerii, din carii era mai cap atuncé Bucioc vornicul mare de Țara de Gios; Vasilie vodă era visternic mare la acéia domniie. Ce în multe chipuri să ispitiia să omoară o samă de boiari, să fie el slobod în faptéle sale; ce așea aevea nu să cutedza a-i omorî, pentru țară, că era Bucioc la țară ales de toți. Iară pré Vasilie vodă, dându-i pricină că nu dă samă de o sumă de bani a visteriei, macar, că-i era hinu de cununie, l-au pus la temniță și l-au pus și la muncă. Iară pré Bucioc pusesă gându să-l otrăvască.

Și într-o dzi oprindu-l la masă și au scornitu voia bună, închinându la Bucioc cu veselie și au pus de i-au datu otravă. În loc s-au simțit Bucioc otrăvit și s-au sculat de la masă și s-au dus la gazdă, avându erbi împrotiva otravei, date de la un doftor priiatin, că aștepta el una ca acéia de la Gaspar vodă. Îndată au luat erbi și au început a vărsa otrava, cu mare cumpănă de

viață. A doa dzi s-au făcut războlit și Gaspar vodă, dându vina stolnicilor că au fostu bucatele cotlité.

8. Vădzându grije de viiață Bucioc vornic, numai ce i-au căutat a prestăni cătră sfatul lui Gaspar vodă, ce avia amu aședzatu cu léșii. Și era aevea și la Împărățiie îmbletelé lui; deci trimisiasă la Schinder pașia poruncă. Împărățiia să nevoiască, doară îl va prindé. Ce oblicise Gaspar vodă și de toate da știre la liași. Deci vădzându Împărățiia că nu-l pot prinde cu meșterșug, au trimis un agă pré obiceai, schimni ceaus, să cuprindză scaunul și să-l maziliască pe Gaspar vodă. Iară cât au prinsu de véste Gaspar vodă că vine Schimni aga, au scornitu că-i vin léșii asupră-i și au eșit din Iaș și au pus tabăra la Capul Stâncii, împrotiva Țutorâi.

9. Cum au sositu schimni ceaus după obiceai, amu era gătit lucrul; îndată au pus slujitorii de au abătut în turci și câți au fostu cu aga și pré singur schimni aga i-au omorâtu. Și îndată au răpedzit și în târgu, de au turbatu și târgul și cu slujitori amestecați, pe undé, pe caré au apucat vrémia, acolia i-au omorât. Mulți den turci să închidea pen pivnițe cu arme, de să apăra.

Gaspar vodă, după aceasta faptă, îndată au purces tâmpinarea lui Jolcovscâi hatmanul leșescu, carele era amu aproape, la margine, cu oști.

10. Era gata Schinder pașia și mai înainte de aciastea fapte a lui Gaspar vodă să margă cu oști asupra léșilor, den porunca Împărăției. Și era orânduitu și hanul și Cantimir beiu, vestitu războinic pe acélia vrémi și oștile muntenești și o samă de oști ungurești de la Betlén Gabor, de toată oastea aproape de 60.000 și 1.000 de iniciari, din odăile inicerești orânduite și cu acestia oști au întratu în țară Schinder pașia.

11. Léșii încă să nu lase înșelatu pré Gaspar vodă cu priiatinșugul lor și să-ș tocmască Jolcovscâi smentéle céle dintâi,

au purces și el cu oastea și au trecut Nistrul la Hotin în 22 de dzile a lui avgustu.

12. Oastia Jolcovscâi hatmanul avè 1.600 de husari înherați, 4.000 de călări deosebi de husari, ce le dzic stiaguri îndzăoate, 200 de raitari niamți călări, 400 de căzaci lisovți, 2.000 de pedestri némți. Aceasta oaste era lefecii; era și a domnilor deosebi vro 2.000 de oameni și de acéia câțva carii mărgu de bunăvoe, în dobândă, carii apoi au mâncatu capul lui Jolcovscâi.

Venisă și un copil den casa craiului, de la crai, numai să între Jolcovschii cu oști în Moldova într-agiutoriu lui Gașpar vodă. Al doilea hatman, cum dzicu la dânșii, de câmpu, era pe acéia vréme Conetpolschii.

13. Dac-au trecut Jolcovschii hatmanul cu ostile leșăști Nistrul la Hotin, au făcut lésii sfatu și sfătuiia Conetpolschii să aștepte ostile acolia la Hotin pré Schinder pașia, să nu să depărtédză așea în câmpi, împrotiva mulțimei de oști tătărăști și turcești și el să margă pe Nistru pe de céia parté, să strângă căzaci de pen pălănci, să lovască în urma ostilor pe la Tigânia. Ce acesta sfat n-au priimitu Jolcovschii hatmanul, ce să hie dzis, mai bine să vadză veștile cum sintu, decâtu să le audză de la alții.

14. În 23 dzile a lui avgustu au venit Gașpar vodă în tabăra léșască, sprintin, numai cu 600 de oameni, la adunaria cu Jolcovschii. Și după sfatu ce au avut cu capetele leșăști, au purces cu toată oastea leșască pe Prut în gios, de la Hotin la Țutora; și acolo la Țutora au pus tabăra lésii. Scrie létopisețul leșăscu că au avut și Gașpar vodă 12.000 de oaste de țară. Sosit-au Jolcovschii la Țutora sep<temvrie> 2.

15. Nu știè Jolcovschii de Schinder pașia, la ce loc este și cu câtă samă de oaste, lăsându-se de toate în nedejdea lui Gașpar vodă. Ce, Gașpar vodă, deși știia din iscoadeli sale de

mulțimè oștilor turcești, iară nu spunia toate lésilor, să nu le strice inimile.

16. La 7 dzile a lui sep<temvrie> în 5 dzile, după sosiria lésilor la Țutora, au sosit și străjile tătărăști, deodată ca 300 oameni, cu carii hărățindu-să căzacii, ce le dzice lisovții pré acélia vrémi, i-au înfrântu lisovții pré tătari; iară vii n-au putut prinde nice pré unul. Numai capete câteva de tătarî au adus la Jolcovschii; ce n-au putut și nice atunce lésii de putiarè lui Schinder pașia. Iară tătarâi prindia în toate dzile de la liași limbă, din holota lor ce îmbla pentru hrana, și știia Schinder pașia de toate de la leși și cum este oastia leșască puțină.

17. În 8 dzile a lui sep<temvrie>, întâiu Cantemir bei, apoi și singur Schinder pașia au sosit la Țutora și ș-au întínsu corturile Schinder pașia diréptu deasupra taberii leșăști, mai din gios. Lesii era în șanțurile célia încă de Zamoyschii făcute.

N-au vrutu să scoață oastea Jolcovschii într-acéia dzi, mai multu de niște steaguri sprintene cu lisovții amestecate, mai multu doară ari putia prinde vréo limbă, să știe de oaste, atâta este cât sosisă, au mai este pré urmă. Ce toată dzua hărățindu-să cu turcii și cu tătarâi, eșindu și de ai noștri muldoveni la harțu și nice atuncia au putut lua limbă; că mai multu de un stégar turcu n-au prinsu și până a-l aduce la Jolcovscâi, au muritu de rane.

18. Atâtă oaste de toată, câtă sosisă descălecată, socotindu Jolcovscâi și neștiindu că în ceiaș noapté au sositu și ordéle a hanului, cu galga soltanu, fratele hanului; că hanul sângur rămăsesă în Bugeagu, iară oștile toate le pornisă cu galga soltanu, a doa dzi dez-dimeniață, au scos Jolcovscâi toată oastè leșască, pe pilda lui Zamoyschii, cându cu Cază Cherei soltan. Și au tocmit oastè, cât agiungia glonțul pușcei, făcându și 2 băști de pământu, una la un cornu de oaste, alta la altu cornu, câte cu 4 pușci și câte 300 de pedestrași cu focu. Iară Schinder pașia tocmisă oastè sa turcească și pré unguri și pré

munténi la aripa din gios, iar aripa din sus au dat-o lui Cantemir cu ordéle lui, iară celélalte orde ce era cu galga soltanu nu s-au arătatu de după dialu până nu s-au început războiul.

19. Dacă s-au apropiiat oștile de sine, au datu leșii întâi și cu muldovenii războiu și în loc împengându pré ordéle lui Cantemir și turcii începusă a să da înapoi. Eșiți lésii la câmpu mai multu decât le era porunca cu șireagul cel din frunte, au izbucnitu și ordelé cu glaga soltan și au dat cu toate oștile năvală la rândul cel din frunte leșăscu și l-au înfrântu.

Ai noștri, moldovenii, pré obiceai, îndată au plecatu fuga și holota leșilor, ce era în goană, așijdiare. Iară tătarâi neîncăpându toți în frunte, au lovitu și din dos pe lési. Și așia, cu mare vrăsare de sânge, au înfrântu rândul cel dentâi, pân au agiunsu la al doilia rându, ce era tocmit iară fruntia, unde era și hatmanii singuri. Și era toate și aciale rânduri mai încungiurate de tătari, de cătră tabăra lor. Ce au mărsu tot buluc lésii, apărându-să de tătarî, până supt șanțuri.

20. Schinder pașia tot cu acéia năvală au lovit basta cea din gios și fără zăbavă au întratu enicérii în baștă. Sărit-au lésii, amu de lângă șanțuri, și au apucatu de au scos o samă de pedestrași ce era în baștă, iară mai mulți au perit și 4 pușci au luat turcii. După acéia au stătut oastea în tocmală neclătită, numai cât să apăra lésii de năvala tătarălor și basta cea din sus au rămas întreagă.

21. Aproape de apusul soarelui, Schinder pașia au descălecatu oastea toată la odihnă, iară lésii au căzutu la mare spaimă și turburare, și lăsându și ei străji, <iară> oastè céialaltă au întratu în șanțuri, pe la otace. Și îndată au mărsu toate capetelé la cortul lui Jolcovscâi, la sfat, mâhniți toți, văzdindu-să închiș de atâtia mulțime de oști, depărtați de țară și cetățile sale, fără nice o nediajde de agiutoriu.

Ținea hatmanii amândoi inime tari, răspundzându tuturora, cum a doa dzi vor să-ș tocmască lucrul cu războiu și

apoi, dacă n-or putea a înfrânge putéria nepriiatinilor, să lége tabăra și să margă cu tabăra legată spré țara lor, spré Nistru. Au pătrunsu tuturora inimile acestu sfatu, dacă au audzitu cu tabăra legată mărsul, fiindu amu den loc închiș de pășunea de cai și de hrană de oameni. Și după acéia s-au răschirat sfatul îndată.

Un domnu anume Strus și Calinovscâi, staroste de Cameniță și Samoil Coretcâi s-au gătitu de fugă noaptia cu oamenii săi și au purces năzuindu îndată să treacă Prutul noaptè. Și acolea la trécătoaria Prutului, dându în Prut ca oilé spăimați, s-au înécatu Calinovscâi starostele de Cameniță și mulți din leși. Unii, rătăcindu noaptea, au căzdut a doa dzi în mânulé tătarilor. Pe alții i-au dus cursul apei, de i-au abătut iar înapoi la mal, de li-au căutatu a întra iară în tabără. Iară Hmelețcâi și Cazanovscâi, capetele cazacilor, au lovitu întâi alături cu Prutul, apoi au luat câmpii și au mersu, fără nici o dodéială, întrégi. Ceialaltă oasté de lefécii să turburasă cu toții și ei de fugă, scornindu-să cuvântu pen tabără c-au fugit hatmanii, cât și céia ce era la straje, părăsise străjile. Ce înțelegându Jolcovscâi spaimă ca acéia oștii, au îmblat pe la otace cu făclii de vântu, arătându-se oșténilor, cum este de față și are grije de oaste și au mai întăritu și străjile. Și așea de-abiia au aședzat oastea de spaimă. Și în céiași noapte au scris și cărți, dându știre la craiul, cu pâră pe acéia ce au fugit din tabără.

22. Gașpar vodă vădzându marea turburare și fugă în oastia lésască, părăsit și de oșténii săi, au purcesu și el noaptia și au trecutu Prutul bine. Numai, amu, la braniște fiindu cu puținei de ai săi și din boeri, Șiapteliciu hatmanul și Goia postelnicul, pe lângă dânsul, l-au omorât. Scrânava și groznică fapta și neaudzită în toate țărî crestine.

Domnul, ori bun, ori rău, la toate primejdiile feritu trebuiaste. Că oricum este, de la Dumnedzău este, précum

dzice Svânta Scriptura: „Nést ni edina vlast tăcmo ot Boga", adecă: „Nu-i nice o putiaré, fără de la Dumnedzău dată".

23. Plătit-au apoi cu capetelé sale această faptă și Șiapteliciu și Goia, de la Alexandru vodă, pe lége direaptă de li-au tăet capeteli și trupurili li-au aruncatu în eșitoare. Și cu cale li-au făcut; că după scrânave fapte, scrânave morți vinu.

Iară bietul Bucioc vornicul, în braniște amu, au năzuit la un hin al său, anume Toader brăniștériul, unde-ș lăcuia acel Toader, singur nemerit din răsipă, fără slugi pe lângă sine, precum vrémia acéia în răsipă oștii așia aduce. Și cu multă rugămente și giuruită cătră hinul său, s-au oploșit în vicliană făgăduința lui. Apoi, a doa dzi, l-au legatu hinul și legat l-au dus la Schinder pașia. (O, să nu-l erte Dumnedzău, hin ca acela!)

Și dacă l-au dus la Schinder pașia au pus îndată de l-au întăpatu pré Bucioc, săracul, acela carile pururia sfătue pré Gașpar vodă spre bine și de mare nevoe i-au căutatu a pristăni la sfatul lui Gașpar vodă.

Acestu domnu, Gașpar vodă, niceodată post n-au avut, ce pré ascunsu în tote posturile mânca carne.

24. Iară hatmanii léșești, vădzându-se închiș și părăsiți de tovărășiia muldovenilor și în țară streină, încungiurați de atâtia oști, au scos a doa dzi toată oastè câtă le rămăsiasă, stoluri, însă aproape de șanțuri, cât să să apere de năvala turcilor și a tătarălor. Și toată dzua acéia au stătut călări în tocmală; nice Schinder pașia și tătarâi așè nu li-au stătut asupră, alegându cu sfatul să-i ție așia, închiși, până ce i-ari strânge foamè și hrana de cai, să să închine de bunăvoia.

Léșii încă să facă războiu nu era putiare, că și oastia li să împuținasă cu domnii cei fugiți și răniți mulți din războiul cial dintâiu, între carii era răniți feciorul lui Jolcovscâi și nepotul lui de frate. Ce și a triia dzi după războiul cel dintâi, iară așia au scosu oastia, cu tocmală, aproape de șanțuri. Și într-acéia

dzi s-au apropiiat și galga soltan cu puțintei tătari pe lângă sine și au poftit pré singur Jolcovschii la voroavă.

Scoasesă Schinder pașia într-acéia dzi toate oștile sale și puseră rându înaintè ochilor leșilor, să vadză mulțimia. Și așea au făcutu în trei dzile, pentru spaima leșilor, să să închine vădzându oasté mulțimé. Iară la voroavă cu galga soltanu Jolcovschii n-au vrut să iasă, ce au trimis pre cniadzul Coreț câi, frateli celui Coreț chii ce fugise. Deci și galga încă au trimis pré Veli șah mârza și au cerșut o sumă mare de bani să le dia leșii și să margă cu pace. Iară Coreț câi arătându alte legături de pace, s-au apucat mârzacul de sabiie și au dzis să aștepte leșii toți sabiia.

25. Vădzându-să léșii că cu altu mijloc de acolia n-au cum să iasă, de unde erau cădzuți, au ales sfat să iasă cu tabăra legată pre mijlocul oștilor, și așè au făcut, 19 dzile a lui sep<temvrie>, în desară.

Amu era de 3 dzile tocmită tabăra la rânduri și au făcut porți în șanțuri, cineș la rându și au purces din loc cu tabăra legată de cară, și orânduite oști pi den toate părțile, și pedestrași și călări. Gândiia turcii și tătarâi dintâi că vin să dia războiu, apoi au vădzut purcesul. Și în céia dzi, până în sară și toată noaptè au mărsu léșii cu puțină dodiială, numai de tătarî.

26. A doa dzi, sep<temvrie> 20, au sosit și Schinder pașia cu toate oștile asupra taberii leșăști; ce léșii, cât s-au făcut dzuă, stătusă, unde i-au apucat dzua. Și într-acéia dzi au fostu războiu foarte tare și mare, până la vrémia de chindiie. Și descălecându turcii cu corturi de mas, leșii mai în desară iară au purces cu tabăra și iară toată noaptia au mărsu, numai cu dodiială de tătarî.

27. A triia dzi, sep<temvrie> 21, iară au stătut tabăra leșască la un pârâu, caré nu-l poménește létopisetul léșescu anume ce vale a hi fostu; iară adevărat pe la Scumpiia au lovit, ce ori la

o vale ce să dzice Răchita, ori la vreun ciuluc. Încă nu trécusă toată tabăra leșască valia cându au sositu Schinder pașia și acolia au ruptu turcii o bucată mare de tabără și au luatu și câteva staguri de la leși și pușci. Și s-au închis leșii iară acolia, la céia vale, de s-au apărat toată dzua acéia.

28. A patra dzi, sep<temvrie> 22 au socotit Schinder pașia să leție din frunte calia și au purces înainte și aproape de Răutu, deasupra Răutului, au tocmit toată oastè frunte. Leșii încă ce-au avut oaste mai aliasă o au tras de pen arepi în frunte și la o vréme ca acéia la caré și de nevoie nu mai caută a hi toți viteji, că nu era altă calé de viiață, au mărsu cu toată tabăra direptu asupra teméiului oștii turcești și, stându tare și cu focul, au căutat turcilor a le da calé.

Și într-acela războiu au luat leșii de la turci 2 steaguri și tătari prinși vii câțva. Și după ce s-au așădzat tabăra la Răutu, au mai eșit stiagurili leșăști de au mai lovit pe o drâmbă de tătarî, carii trécusă Răutul.

29. După acéia petrécanie, să îmbărbătasă leșii și pierduse toată grijè. Iară ce iaste să nu triacă și orânduiala lui Dumnedzău nu poate să să amistuiască. Amu, fără nice o grije, tare și sămeți leșii și cădzusă la valia Coboltei, unde era de o parte pârâul, de altă parte oastè, loc deșchis, fără trécători. Și pierduse și Schinder pașia nedejde de a-i dobândire și trimisésă la Jolcovschii Schinder pașia, poftindu să-i trimață un om, să știe turciaște. Au trimis Jolcovscâi, ce apoi nu l-au mai slobodzitu Schinder pașia pré tâlmaciul acela.

Cându au fostu amu aprope de Nistru, ca o milă de loc de la Movilău, la un sat anume Slobodziè Saucăi, în ținutul Sorocii, acolo descălecasă oastia leșască, conacul cel de apoi. Holota, ce era strânsură, témându-să de hatmani pentru dobânda, că jecuise multe case în țară, să apuce ei trécătoaria la Nistru noaptia, au dat spaima și toată oastia așia greu s-au turburat, cât, care cum au putut, au apucat cal, sluga

stăpânu-său și pedestraș și cășăreț, toți amestecați, unii de lalți fugindu, s-au spărcuit toată tabăra, hatmanii rămaș singuri, unul într-o parte, altul într-alta.

30. Dzic unii să să hie făcut acéia spaimă din slugile oștenilor, carii merseră la o ariie cu fân, departé de tabără și să-i hie lovitu tătarâi. Ce, oricum au fostu, spaima ca acéia au fostu, în caré nu s-au mai putut îndrépta oastia, să să aședză. Poate hi și de grijè trécătoarei Nistrului, care de caré să apuce mai curundu să treacă.

31. Au priceput tătarâi încă de cu noapte răsipa oștii leșăști și încălecase toți. A doa dzi dez-dimeniață, au cădzut mai toate capetele leșăști, părăsiți unii și de slugile sale, alții rătăciți, pré mâna tătarălor.

Pre feciorul lui Jolcovschii și un nepot a lui i-au găsit între cară, răniți încă de la Țutora. Pré Conetpolscâi cu puținei oameni buluc, așteptându dzua, doară ari putea aduna ceva oaste și să știe și de Jolcovscâi ce s-au făcut, l-au încungiurat tătarâi și au cădzutu viu pré mâna tătarălor. Iară pre Jolcovscâi, numai cu o slugă a lui, rătăcitu, pedestru, l-au găsitu o drâmbă de tătarî și, până a înțelege cine este, vădzându-l om bătrân, l-au tăiat. Și apoi din sluga lui înțălegându că este Jolcovscâi, i-au dus capul la Schinder pașia și au stătut toată dzua într-o sulița înaintè corturilor lui Schinder pașia capul lui Jolcovscâi. Și într-acela loc stă stâlp de piatră, făcut apoi de oamenii lui Jolcovscâi și până astădz, în ținutul Sorocei, în céia parte de sat, anume Slobodzia Saucăi, loc la giumătate de milă de la Movilău.

32. Schinder pașia după această izbândă, capetele léșăști ce-au fostu și pré Conetpolscâi, i-au trimis la Împărățiie, iară singur s-au întorsu la Cetatia Albă și acolia peste puține dzile ș-au fârșitu viiața. Dzic să fie murit otrăvit de veziriul ce era atuncia la Împărățâie, temându-ș veziriia de dânsul.

Iară tătarâi au lovit toată Podoliia și Rusiia și fără nice o sminteală de nime, cu plianu multu, s-au întorsu în părțile sale.

Fost-au acéia răsipă a oștilor léșăști și periria lui Gașpar vodă, v leato 7129 <=1621>.

CAPUL AL NOAĂLEA

Încep. 1. După domniia lui Gașpar vodă, au venit la domniie Alexandru vodă, feciorul lui Iliiaș vodă. Iară acel Iliiaș vodă au fostu ficiorul lui Pătru vodă Rareș și după moartè tătâne-său, lui Pătru vodă, căzduse la domniie, précum scrie Uriache vornicul și au mărsu la soltan Suliman și s-au turcit, la care întunecaria mențiì au venit din defrânate fapte a curviei.

2. Apoi Iliiaș vodă au căzdutu la Rodos, la oprială și acolia, la Rodos, au născutu acestu Alexandru vodă. Spun de dânsul că la moartia sa au mărturisitu lége créștiniască.

3. La începutul domniei sale, oblicind de moartia lui Gașpar vodă că au fostu pricina Șeptialici hatmanul și Goia postialnicul i-au omorât și trupurile lor li-au aruncatu în eșitoare, précum s-au pomenit mai sus. Și cu lége direaptă le-au făcut acéia pediapsă; numai munca ce au făcut fămeílor lor și îmmei a lui Șeptialici pentru avuțiia au fostu peste pravilă; că pre légea direaptă nice fecior pentru fapta tătâne-său, nice părintele pentru fapta fecioru-i de vârstă nu-i platnic.

4. Domniia era aceasta foarte slabă și cu purtatul trébilor peste obiceiurile țărâi. Și în dzilele lui au venit și Împărățiia Turculuì, singur cu sine sultan Osman la Hotin, asupra leșilor. Că înțelegându Împărățiia de perirè oștii leșăști de Schinder pașia, avia nedejdia că prea lésne va putia să cuprindză den Crăiia Leșască o parte, socotindu că ce au fostu fruntè oștilor leșăști și slujitori vechi au perit în Moldova, nu or avia leșii nice o putiare să stia împrotivă. Și măcar că venisă veștì că perșii să gătiadză asupra Vavilonului, să-l ia de la turci, tot au lăsatu grije

Vavilonului și au stătut după gătiria asupra leșilor peste toată iarna, trimițându și ceauș la craiul leșescu, dându-i știre să știe că-i vine asupra crăiei lui, cu toată putiarè.

5. Au acestu obicei împărații, de dau știre unul altuia, cându vor să facă războae unul asupra altuia. De care lucru s-au cutrémurat leșii, de vrémile acialè, vădzându-și și răsipa oștilor au amândoi hatmanii și a vederia venire asupra sa puteri ca aceia. Ce au trimis și craiul un sol de la sine la turci, mai multu să vadză și cu ochii, este adevăratu gătiria turcilor să vie, au numai sintu cuvente. Ce pe solul la Împărățiie nice cu veziriul nu l-au adunat, ce numai i-au răspunsu cu scrâbă și l-au pornit înapoi.

6. Iară craiul léșăscu n-au ședzut fără gătire, ce îndată, iarna, au strânsu săimu și den ceputul săimului au trimis soli pe la toate țări créștine, dându-le știré de vinirè asupra sa a împăratului turcescu, cu toată putiarè împărăției lor.

Și au stătut la sfat să facă oști de a stare împrotiva putiarei turcești și au ales la săimu să facă 30.000 lefiacii, în carii să fie 14.000 de husari și 8.000 de pedestrime, altă oaste mai sprintenă și la 15.000 de căzaci să trimață lefe și singur craiul cu toată pospolita să încalece; și au stătut și ei toată iarna de gătire.

Iară de la crăiei stréine n-au avut de la nime nice un agiutoriu; mai multu de la holendezî câteva corăbii cu platoșe și cu sănețe și alte măiestrii de oasté. Iară de la célelalte crăii créștinești fără nice o nedejde de agiutoriu s-au întorsu solii lor; și încă de la niamți oprise și marginile țărâi sale, nice pré banii săi leșii să nu facă lefecii, avându Împărățiia Neamțului pe acéle vrémi mare zarve și amestecături cu Crăiia Buhemului, care crăie, cu altu nume, să dzice Cehul. Așè lăsasă pré toți leșî, numai singuri să răspundze Împărăției Turcești. Husari încă atâția n-au putut a face leșii, că acel final de oaste să face cu greu și cu mare cheltuială.

7. Cât s-au dezvărat, sultan Osman au purces cu mare gătire, cu oști strânsă de pen toate unghiurile țărâlor sale. Aşè scrie hronograful leşăscu, că şi din limbi, apoi şi din iscoade ce avia leşii la turci, cum au avut sultan Osman 300.000 de călări, 12.000 de iniciari, 80.000 de tătari cu Zaimbu Chierei sultan, hanul Crâmului, fără de oștile munténești ce era cu Radul vodă, domnul munténescu. Amu aproape de Dunărea fiindu sultan Osman, au venitu véste, cum au luat perşii Vavilonul; ce tot au păzit calia asupra leşilor.

8. La leşî lipsiia hatmanii amândoi; că Jolcovscâi, hatmanul cel mare perise, iară Conetpolscâi, al doile, hatman, era la închisoare la Țarigrad şi era zarva între leşi pentru hatmăniie. Ce craiul Jigmontu, ferindu-să să nu cadze la mai mare împărăchiare între capete lucrul, au răspunsu domnilor că aştiaptă pré Conetpolscâi să iasă din robie. Şi este pravila lor aşia, ales la capeteli oştilor, să margă pré rându din stăpâni mai mic la mai mare. Deci oștile toate au datu pré mâna lui Hotchievici, hatmanul de Litfa, om vestit din tinerețăle sale la războae şi atunce de vrâsta sa, ca de 80 de ani.

9. Cu 14.000 de oaste au purces deodată Hotchievici hatmanul şi înaintè sa au trimis cu 4.000 de oameni pré Liubomirscâi să triacă îndată Nistrul la Hotin, fiindu cetatia Hotinului din dzilele lui Gaşpar vodă pré sama leşilor. Deci întrându Liubomirscâi în țară, pân a să apropiia oștile turcești, au prădatu țara până în Iaşi, eşindu şi lăsindu şi Alexandru vodă Eşii, cu fuga, la Roman. Şi au arsu leşii şi Eşii şi din prada țărâi au strânsu hrană, caré apoi au ținut pré leşi toată vrémia, cât au fostu la Hotin.

În urma lui Liubomirscâi au sosit şi Hotchevici hatmanul la Hotinu şi apoi, după Hotchevici, şi feciorul craiului leşăscu, Vladislav, cu 16.000 de oaste. Nu ştiu ce vină or hi dat bieților trâgoveți la Hotin, a o samă ce au fostu mai fruntia, de i-au înpensu din cetate de pe zid, făr' de nici o milă, leşii.

10. Amu era Împărăția la Țutora, iară căzacii tot nu sosisă la Hotin, cu mare mâhniciune leşilor şi amu agiungia tătarâi până în tabăra leşască, cât pierduse leşii de căzaci nedejde.

11. În 20 dzile a lui avgust au lovitu un soltan cu oștile sale şi cu mulți şi din oastè turcească, la tabăra léşască supt Hotin, cât s-au gânditu Hotchevici hatmanul şi alte capete leşăşti, că amu şi Împărăția singură este sosită şi scoasesă şi léşii toată oastia la câmpu. Ce tătarâi, după puțină năvală, s-au dat îndărăptu. Şi atuncești, în céiaşi dzi, au sositu şi 1.000 de căzaci înaintea hatmanului lor, anume Sahaidacinâi, dându-i ştire că sosește şi oastia căzăcească cu tabăra legată, de trei dzile tot cu războiu prin tătarî; că trecusă căzacii pe la Soroca şi zăbăvindu-să cu prada, pe hirè lor, îi apucase tătarâi pe cale.

A doa dzi, 21 a lui avgust, au sosit şi Sahaidacinâi cu 20.000 de căzaci şi într-acéiaşi dzi, orânduindu Hotchevici şanțurile pe lângă tabără şi făcându căutare căzacilor, au dat ştire străjile, cum sosește Împărăția cu toate oşti în tocmală, cum dzic la turci, alai. Ce au lăsatu şi Hotchevici căutaria căzacilor şi au scos şi el toată oastia la câmpu cu tocmală, puindu oaste şi pen văi şi pin ceretei supuse. Singur au stătut cu partè mai aliasă a oştii frunte, gândindu că or da turcii îndată războiu.

Ce oastia turcească n-au stătut de războiu, ce, cum au sosit, au început a descăleca şi a întinde corturile. Cantemir paşia numai, cu oștile sale, au făcut năvală odată la aripa leşilor; ce văzdzindu oaste léşască supusă prin toate văile, au purces şi el spré descălecatul oştii sale. Iară turcii scoasesă o samă de pușci şi da în oastea leşască; şi au fostu harțuri între oşti până în sară.

12. Avgust 22, dez-dimeniață, au cuprinsu turcii tot locul acela cu corturi, unde stătură leşii în dzua dintâiu. Leşii încă au scos oaste împrégiurul taberei aproape şi într-acéia dzi toată năvala turcilor au fostu asupra căzacilor, văzdându-i încă fără țanțuri şi osebiți de tabăra leşască.

13. Avgustu 23 dzile, dez-dimeniață, gătiți turcii de războiu, căzacii era descălecați cu tabăra lor mai gios pe Nistru, deosebi de tabăra leșilor, încă fără șanțuri, numai încheiată cu căruțele. Acolè, la căzaci, au făcut mare năvală cu toate oștile turcii, cât să védia luată amu tabăra căzăciască. Ce au stătut căzacii foarte tare și cu nevoința a hatmanului lor, care era om, oștian direptu, și li-au datu și Hotchevici hatmanul agiutoriu cu 3 roate de némți și cu o 1.000 de haiduci cu bardișe [iaste un feli de arme, topoară cu coade lungi].

Deci, cum au vădzut căzacii agiutoriul, au sărit dreptu asupra iniciarilor, bătându-se de la o vréme de țiiș cu sânețăle, cât li-au căutatu a să da înapoi inicerilor. Și așia, gonindu căzacii și haiducii pre iniceri, s-au întărâtatu și oștile călărețâ și s-au făcut o glogozală mare între oști, adăogându-să și din oști turcești cu tătarâi și din bulucuri a leșilor la acéia aripă, unde era sfada, cu mare vrăsare de sânge. Și într-acéia dată, la acela războiu, au peritu capete câteva den iniceri și pașia de Silistra, vestit războinic. Din partia leșilor, din capetele au peritu Zavișa și Endriiovschii, amândoi rohmistri. Și din capetele tătarâlor de Litfa au perit Bogdan mârza și Țarovici, iară mârzac.

Lucru mare, cumu-i laudă hronica leșască, cum au stătut de bine atuncia împrotiva turcilor, măcarî că sintu și ei turci de lége. În céia dzi, spun să hie chemat soltan Osman pré iniceri și-au dzis că nu va mânca, până nu or lua tabăra căzăcească.

14. 24 a lui avgust, leșii la câmpu n-au eșit, ce au stătut toată oastia la întăritura șanțurilor; că pân-atuncia pe mai multe locuri era tabăra leșască numai cu cară îngrădită. Iară turcii într-acéiaș dzi, vădzându că léșii nu stau la războiu, ce de lucrul șanțurilor, și călării de-a valoma cu inicerii pedestri întâi au dat năvală unde era fruntia șanțurilor. Și acolia dându-le tare némții răspunsu, s-au mutat mai sus, cercându loc mai slabu; ce și acolo, la năvală au căzdzutu mulți turci.

Apoi și la al tréilè loc, au luat mai despre Zvance; ce și acolia s-au apărat léșii tare. Și până amiadzedzi au dodeit pe leși, iară de la amiadzedzi, iară cu tótă năvala au lovitu la tabăra căzăcească, care amu era grijite peste nopté, cu 2 rânduri de șanțuri: un șanțu tocma pe lângă cară, iar altu rându de șanțuri mai departe de tabără. Și amu, lipiți de șanțurile lèșilor, multă oaste turcească au peritu de căzaci într-acéia năvală și au gonit, léșii pré turci înfrânți de focul căzacilor, până în corturi.

15. Avgust în 25, nimică n-au gânditu turcii de paguba oștii sale ce au avut; ce a doa dzi, au scos pușcile céle mari și s-au apropiiatu de șanțurile căzacilor și au dat nepărăsit în căzaci câteva ceasuri. În loc de minune, scrie hronograful leșescu, că dându așia desu și mai multu de un căzac, anume Vasilie sotnicul, n-au perit; iară cai au omorât mulți în tabără.

După 4 ceasuri ce începuse a bate pușcile în căzaci, au eșit căzacii ș-au făcutu năvală la pușci, de unde bătia. Și din aripa despre léși au lovit un stol de leși, iară într-acolia și au împensu pre toată oastè acéia de pe lângă pușci și au apucat toate pușcile céle apropiiate. Și au mărsu într-acéia dzi până în corturi turcești căzacii, cu mare spaimă în toată oastè turcească și amestecătură. Ce cum și-i hirè căzacilor, la dobândă lacomi, au dat îndată de jacuri și cu acéia zăbavă, avându vréme turcii, au împensu iară pre căzaci și de la corturi și de la pușci. Pușcilor apucase căzacii de le stricase roatele și straturile.

16. Dintr-acéia dzi amu au mai răsuflatu căzacii și s-au acolesitu turcii despre partè léșilor cu năvala; că să deprinsesă leșii de sta gata bulucuri, călări și cât îi împengia căzacii din foc pré turci, iară leșii loviia din aripa.

Deci, den 26 a lui avgust au căzdut greul asupra léșilor; că în 27 a lui avgust mare năvală au făcut turcii la oastè leșască, care era scoasă din nafară de șanțuri și au înfrântu pe léși și 2 bulucuri de némți a 2 polcovnici au peritu cu totulu.

Mare bucuriie în turci și semețiie de atâte capete de némți, de carii sta o grămadă înaintè corturilor împărătești. Și să nu hie întorsu pré turci îndărăptu niște stiaguri de husari, la grije era și toată tabăra leșască; așia să amestecasă de rău leșii. Au luatu într-acéia dzi turcii steagul lui Hotchevici; rumpându-ș zăbala calul stegariului, caré purta stiagul de husari, la Hotchevici; l-au băgat pe stegariul fără voè lui în desimè turcilor. La acéia grije, scrie hronograful, că singur moșniagul Hotchevici au eșit din șanțuri afară și pin toate célelalte porți eșiia orânduită oastia; și așia s-au dezbăratu de oarbă năvală turcilor, într-acéia dzi. Iară oaste au peritu multă într-aceia dzi din leși și stiagul lui Hotchevici cu stégariul.

17. În 28 a lui avgust și 29 și 30, turcii au ședzut pré odihnă, iară Hotchevici hatmanul mâhnitu pentru steagul său, care lucru la oșténii acestor părți și în locu de necinste și în locu de piedzi răi să socotéște.

18. În dzi 1 a lui sep<temvrie> au pus gându leșii să lovască cu toată oastè sa noaptia pré turci, numai să lasă pedestrimè la șanțuri; și așia au făcut. Toată oastè scosesă den afară; ce au împiedecatu lucrul și gândul lor ploae.

A doa dzi au oblicit turcii gândul leșilor den haiduci unguri, carii fugiia totdiauna de la leși la turci și de la turci rusii totdeauna. Iară căzacii tot nu s-au răbdatu și pe ploae; la o aripă de corturi au îndrăznit de i-au lovit, tot într-acéia noapté.

19. A treia dzi a lui sep<temvrie> au venit în tabăra leșască de la Radul vodă domnul muntenéscu, Batiște Veveli, om de niamul său critian; dzic să hie fostu cu știrea veziriului, îndemnându pré leși să trimață sol de pace la turci. Și nu s-au apăratu leșii, ce au trimis foarte om cu ispravă de la sine, anume Zelenschii, să întrebe, putia-vor să să priimască soliile la Împărățiie, au ba. Și de atuncia îmbla și soliile. Iară și singele bieților oșténi mai multu să vărsa din îmbe părțile între dânșii, în toate dzile și în tot ceasul.

20. în 5 dzile a lui sep<temvrie> au obârșitu turcii și podul peste Nistru și au trecut și în céia parte de Nistru oastia. Avia hrană până atuncia slobodă de cai léșii peste Nistru; iară din céiaș dzi i-au închis și den céia parte. Și tot într-acéia dzi au venit și Caracaș pașia de Buda, carele temându-se de Împărățiie, scârbită pe dânsul pentru zăbava, trimisesă răspunsu veziriului că nu va merge la adunare, până nu va hi întâi în tabăra leșască.

21. Toată oastia turcească iară să pornise după Cărăcaș pașia și din toate părțile au stătut năvală asupra leșilor, iară mai mare cu multu unde era singur Caracaș pașia. Era acel loc despre Zvancia, unde era mai slabă tabăra leșască. Îl dusesă pré Caracaș pașia anume la acel loc niște unguri ce fugise de la leși la turci. Și acéia năvală au făcutu la șanțurile léșăști, cât să nu hie apucat a eși un buluc de némți cu un capitan, anumé Veer, neamțu, și s-au prilejitu vro 2.000 de căzaci, carii păștia caii, țiindu-i a mână pin ceretei, luasă Caracaș pașia șanțul leșilor.

Ce némții ca din dos să prilejise a oștii cei turcésti și alții di pe șanțuri au vărsatu focul în turci, cum dau némții, o dată. Și dintr-acela focu au nemerit glonțul den sinețu pe Caracaș pașia diréptu pren capu. Deci, cât au vădzut turcii c-au cădzutu Caracaș pașia, s-au dat îndărăptu. Eșit-au și léșii călări din șanțuri, iară n-au gonit pré turci, stându, după sprejenială de alte locuri, pe unde mai năvăliia turcii.

22. Slăbise léșii de hrană și de desimia mare de trupuri să scornise mare putoare în tabăra lor; că nu mai biruia a căra trupurile în Nistru. Deci să scoarnise boale între oșténi și mai vârtos muriia caii de o boală ce era în cai. Feciorul craiului, Vladislav, dzăcia bolnav și Hotchevici hatmanul iară așia; din caré boală au și murit acolia, la Hotin, Hotchevici, sep<temvrie> 14, om întré leși vestit de lucrurili războaelor. Spun de dânsul, pân-au fostu viu, cându au venitu poméniria de pace de la Radul vodă, să hie dzis: „lasă, lasă, să vie Simedriul, că va căi soltan Osmanu c-au venit asupra leșilor".

23. Trei dzile după periria lui Caracaș pașia, turcii au șădzutu fără războiu, iară tătarâi ardia și prăda Țara Leșască la vedéria ochilor a leșilor și ei închiș de toată hrana. Mai multu ce războiia căzacii pen păduri, pe la cetăți de pe aproape și aducia câte oarece hrană, ce iară nu de agiunsu.

Și au ales și leșii într-un rându, noaptia, cu vre 1.000 de haiduci niște cară, de au adus den Cameniță puțină hrană și iarbă de sineță; că împuținasă leșii și iarba și plumbul. Și boale să scornise multé în némți și în leși și mai ales boală de ventre, învățați cu beria, cu horilcă și acolo numai apa Nistrului era băutura, care este foarte gria la băut.

24. Svătuia unii din leș să lase pedestrimè să aperé șanțurile, iară ei să iasă călări. Alții sfătuia să porniască pré feciorul craiului, să margă el să sirguiască pe craiul, pe tată-său, să vie mai curundu cu agiutoriu. Și să burzuluisă și oastia Litfei, numai să o plece din tabără. Ce apoi toate acestia sfaturi li-au așădzat Liubomirscâi, pré carele l-au și ales oastè și în locul lui Hotchevici și l-au pus feciorul craiului hatman.

25. În 15 a lui sep<temvrie> să întorsesă și solul lor, Zelenscâi, trimis la veziriul și tot într-acéiaș dzi au lovit turcii iară tabăra leșască, la poarta Litfei, ce făcusă léșii în céle 3 dzile o tabie, adecă o baștă den afară de șanțuri, de care nu luasă turcii aminte. Ce și de la șanțuri și den tabie, dându tare léșii foc, au căutatu turcilor a să da înapoiu.

A doa dzi, sep<temvrie> 16, au trecut pușcele turcii în céia parte de Nistru și au bătut toată dzua în tabăra léșască. Și toată dzua acéia numai un neamțu au ucis, la corturile feciorului craiului. Și tot într-acia dzi au trecut Nistrul și sultan Osman, singur și au mersu de au vădzutu Cameniță. Pusesă să bată o cetățuie anume Panăvții, lângă Cameniță, ce era niște haiduci, puși acolia de pază. Ce au perit câțva turci de haiduci și au lăsatu-o cetățuia acéia nedobândită. Iară pe lângă Zvancia, numai căci au trecut pe lângă cetate.

Scrie létopisețul leșăscu, să hie dzis soltanu Osmanu pentru Cameniță: „Dumnedzău au făcut-o această cetate și Dumnedzău va lua-oă." Iară în dzilele noastré au luat-o sultanu Mahmetu, împăratul turcescu în 9 dzile, pentru păcatele leșilor și netocmala între dânșii.

26. Făgăduită era plata tătarălor la Hotin de soltan Osmanu, caré va aduce cap de căzac, să ia câte 50 ughi de auru; deci alerga tătarâi, lovindu pin Țara Leșască țărănimia și le aducia capetele și lua bani. Ce cărasă niște grămădzî de capete de țărani înaintia corturilor împărătești, cu numele de căzaci. Iară oastia turcească, neputându strica leșilor den frunte, au trecut Nistrul pușcile céle mare și bătia foarte tare den céia parte pre căzaci și o parté de tabăra leșască. Numai ce au căutatu a să muta de la mal și căzacilor și leșilor, de pe unde agiungia pușcile.

Și în 16 a lui sep<temvrie> acela războiu și năvală să făcusă, cât amu didiasă tătarâi înot să treacă apa, să între în tabăra. Caré grije vădzindu Liubomirscâi, carele era în locul lui Hotchevici celui mortu, au coborât nemți pedestri cu foc și s-au îmbărbătat și căzacii și au începutu a da foarte désu focul, cât au căutatu turcilor a părăsi deodată pușcile și a să mai depărta de la mal.

27. Aciastè lucrându-să la Hotin, craiul léșăscu Jigmontu veniia încet, cum să dzice, leșește, într-agiutor fecioru-său. Și amu împuținase de tot tabăra leșască iarba de sineț și de hrană era foarte strânși, caré nevoie nice de la turci nu lipsiia; că flămândzisă foarte rău și turcii și în toate dzile veniia vești de mare prădzi că făcia căzacii pré Maria Niagră.

Deci venisă iară Batiște Veveli de la Radul vodă, domnul muntenéscu, cu făgăduință tare, că or hi priimite soliile; numai de zăloage poftise léșii de la turci. Au adus răspunsu că iaste cu rușine Împărăției să dia zăloage. Deci și léșii au ales pré Iacov Sobețcâi, tatăl craiului leșăscu ce-au fostu și pe Joravinscâi, castélianul de Bâlza și au mărsu solii leșăști în tabăra turcească.

28. Schimbasă Împărăţiia pré vezirul la scrâbă că n-au fostu harnic a lua tabăra căzăcească şi pusesă altu veziriu, carele să-ş arate lucrurile mai tare, au dzis solilor leşăşti să lége bir pré an la Împărăţiie. Caré lucrul nici într-un chip nepriimindu solii leşăşti, pré dânşii i-au oprit, iară oastia toată cu mare gătire şi cu toate puşcile şi măistriile au pornit cu sine asupra taberii leşeşti. Şi o parte au pus dencoace de Nistru să bată, iar altă samă cu sine au trecut Nistrul; şi au bătut în céia dzi, toată dzua, sep<temvrie> 24 şi sep<temvrie> 25? Ce făcuse pre mal şi leşii şanţuri dincoace, iară tot îi strica din puşci turcii şi mai rău din céialaltă parte de Nistru. Şi aşia să lupta toate dzilili aciastia până în 27 a lui sep<temvrie>.

29. Au acestu obicéiu căzacii, daca li să dodiiaşté răul şi pier de puşci, esu de dau năvală, tocma acolè, de undé batu puşcile; caré hirea lor, hie cine va hi vădzut la Suceavă, cându închisiasă Ştefan vodă Gheorghie pré feciorul lui Hmil. Aşia au făcut şi la Hotin, cându părea turcilor că sintu pătrunşi de morţii ce făcia puşcile într-înşii, că-i bătia atuncia în céle 5-6 dzile 60 de puşci, cum scrie hronograful leşăscu, tot de céle mari, ce le dzic balemézuri, şi-i socotiia spăimaţi. Atuncia, în 27 a lui sep<temvrie>, au făcutu cu hatmanul său, cu Sahaidacinii <sfat> şi s-au orânduitu în 2 bulucuri: o parte în céia parte de Nistru şi altă parté din ceasta parte. Şi aşia au făcut. Noaptea au purcesu şi au trecut Nistrul pe pod la Zvance, că avia şi léşii pod peste Nistru, mai sus de Zvancia împrotiva Zvancei şi au lovitu tocma şanţurile veziriului din céia parte, cât i-au căutatu şi veziriului în céia noapté a nu mânia supt cortu. Iară dincoace, acéia spaimă şi glogozală făcuse în oastè turcească, cât în giumătate de oaste fugisă de supt corturi la altă parte de tabără; părăsisă şi puşcile şi să făcuse o amestecătură mare. S-au împlut căzacii de borfé, de sabii, de rafturi, de corturi, iară mai multé au tăiat şi le-au răsturnat şi cu mare dobândă s-au întorsu în tabăra sa.

30. De miratu era la Împărăţiie şi la toate capeteli Împărăţiei neînfrântă şi neînspăimată hirè căzăcească, la ce strânsoare amu era.

31. Amu aducia tătarâi şi limbi, carii spunia de singur craiul léşăscu sositu la Liov. Ce a doa dzi după acéia petrécanie din cia noapte, au chemat Împărăţiia pré vezirul la sine, iară puşcile din céia parté totuş au bătut pân-în desară; iară singur veziriul au stătut cu solii leşăşti la legături de pace, avându veste şi de sosirea craiului la Liov.

32. Multu au stătut turcii să priimască léşii cevaş bir, ce leşii nice să poméniască acestu lucru n-au priimit. Deci, după multă frământătură au stătut şi s-au ales pace, sep<temvrie> 29 dzile, pré calendariul nostru, iară pré a papâştaşilor oct<omvrie> 9.

33. Legăturili despré împărăţiia au fostu acéstia: Pace vécinică de la turci să aibă Crăiia Leşască; niceodată asupra ei oşti să facă (iară, ia, cum ţin). Pré tătari să-i opriască să nu îmble, stricându în ţărâle leşeşti. La Moldova paşi să nu puie (iară şi de céia, măcar de n-ar hi aproape) şi alté mănânţuşuri, pentru semnele hotarălor la câmpii Oziei şi despré Tighinia.

34. Iară de la leşi era acéstia legături: în Moldova cu oşti să nu mai îmble. Pré căzaci de la mare să-i opriască. Cetatea Hotinului să dia pré mâna domnului de Moldova. Sol mare cu daruri şi cu întăritura legăturilor de pace să trimaţă la Împărăţiie.

Şi numai ce le-au căutatu léşilor mai apoi, mai în silă, a priimi şi a lega şi 30.000 de cojoace, din an în an să dia tătarălor. Şi aşia acéstia istovindu-să, în loc într-îmbe taberile, şi turcească şi acea leşască, au strigat strigătorii pace şi în loc au părăsitu şi armele de îmbe părţile.

35. În 30 dzile a lui sep<temvrie> s-au făcut târgu între leşi şi între turci; au cumpăratu leşii mulţi cai turceşti eftini, corturi şi turcii de la leşi postav, pistoale. Şi iarăş în dzi întâiu a lui oct<omvrie> şi a doa dzi, iară au făcut târgu oştile între sine.

36. A tréia dzi după pacè legată, au purcesu Împărătiia în gios de la Hotin. Eșisă toată oastè, leșască în tocmală la câmpu și petrecându bulucurile turcésti, îș lua dzua bună cu clătirea capului de la leși.

Apoi, a patra dzi, și leșii, după purcesul împărățiii, oct<omvrie> 6, au eșitu și ei din șanțurile sale cu căzacii, lăsându cetatia Hotinului pré sama Radului vodă, domnului nunténescu. Că domnul țărâi noastre Alexandru vodă, précum s-au poménit mai sus, viindu la Hotin Împărățiia, n-au aflatu nemică grijit, nice poduri, nice conace și țara aflându-se fugită și stricată de leși, s-au scrâbit pré Alexandru vodă așia de rău, cât numai era să-l omoară.

Ce l-au scos de la moarté veziriul, iară de urgie mare n-au hălăduit, că până la Hotin, tot au fostu legat la pușci în obedzi și toată vrémia acéia, cât au fostu împărățiia la Hotin, tot au fostu la închisoare, până la întorsul împărăției spré Țarigrad.

37. Pré cale mergându Împărățiia, mare scădiaré au avut în oameni, hămnesită oastè și caii, că lovisă niște răceale și ploi cu ninsori. Și de atuncia sintu luate și Rénii cu câteva saté de soltan Osmanu, sate de țară pe Dunăria, ascultătoriu cătră ocolul Gălaților și sintu daté de Împărățiie cătră Smil, de atuncia, căruia olat venitul iaste închinatu la mormântul lui Mahmet, ce iaste în Țara Arăpască, aproape de Marè Roșie.

38. Iară craiul leșescu Jigmontu, înțelegându de pacè făcută între turci cu fecioru-său, s-au făcut mânios deodată; ce era zugrăvită acéia mâniie. Că pospolita veniia foarte încetu, velcopoleanii atuncia trécia Visla, iară Litvei veniia asupra craiul șvedzăscu Gustav, la Riga, caré cetate vestită foarte între cetățile lumii, atuncias au luat-o șfedul.

39. Și așia au fostu lucrurili Împărăției cei dintâi, cu veniria lui sultan Osman la Hotin, în anul de la zidiria lumii 7130 <=1621>.

CAPUL AI. DZIACIILE

Încep. 1. După gria de scrâbă împărătească mazilie a lui Alexandru vodă, feciorul lui Iliiaș vodă, încă de pe drum mergându împărățiia la Hotin, au trimis iară la Ștefan vodă Tomșia și iară i-au dat domniia țărâi.

2. Amu mai blându Ștefan vodă, la a doa domniia sa, précum au putut întâi, îmblându singur pe la bejenii, strângându conace Împărăției și aflându-se la slujbă. Și cât s-au mântuit de Împărățiie, s-au apucat cu toată osirdiia de obârșiria mănăstirei Solcăi, care o urdzise la domniia dintâi, ce nu o frâșise. Este mănăstiria Solca obârșită de dânsul și sfințită în anul 7131 <=1622> după împărățiie.

3. În locu, peste voia leșilor era domniia lui, că era în mare vrajbă cu dânșii și pré Radul vodă avè iară mare nepriiatin. Însă siliia Ștefan vodă să nu dia ceva pricină leșilor, fiindu atuncia de curundu legați cu priiatenșug nou împărăției.

Și, după împărățiie, într-acelaș anu, vara, a solului care veniia de la leși la Împărățiie, cu întăritura păcii ce făcuse la Hotinu mare cinste și vâlhvă au silitu să-i facă; iară tot pré leși priiatini a face n-au putut.

4. Era solul de la craiul leșescu un om mare, anume chiadzul de Zbaraj, din Vișnovecești, cu mulțime de oameni și cu desfrânate de tot podoabe, cât de-abia de să află în vro istoriie pe acéstia vacuri soliie ca acéia la vreo împărățiie prilejită, cu 300 de oameni călări, fără pedestrași pe lângă carâte și cară ce avea și pân-în vezetei îmbrăcați cu urșinice. Ciubârâle cu carile adăpa caii, de argintu, și cofe, barilce; la hamuri țintéle și la haiduci cepragi de argintu. Întrându în Țarigrad, au pus potcoave de argintu, numai câte un cuiu bătute la cai, anume să cadă pré ulițe.

5. Eșindu-i Ștefan vodă o milă de loc înainte cu câteva gloate, în carâtă cu sine solul nu l-au poftit, nice au priimit să hie la masa lui Ștefan vodă, la ospățu. Iară Ștefan vodă și la

purcesul lui din Iași spré Țarigrad, iară l-au petrecut cu cinste, până la locul unde au făcutu apoi Barnovschii vodă un hălășteu, ce să chiamă Iazul lui Barnovscâi pân-astădz.

6. Acolia l-au tâmpinat călărașii de la Țarigrad, cu veste că s-au schimbatu veziriia și au stătut veziriu unul ce-i era lui Ștefan vodă priiatin. Cum au înțăles din călărași de veziriia acialuia vezir veste, îndată au zis gloatelor să să întoarcă și în loc s-au întorsu și singur, poftorindu cu glasul: „Lasă, câine leșe, că te voi purta eu".

Și neluându-ș nice dzua bună de la sol, s-au întorsu la scaun; și au trimis și înaintè solului, pen țară, pe la toate conacele, de i-au tăiatu obroacele.

7. Sosindu solul acéla la Țarigrad, au aflatu împărățiia lui soltan Osman la mare turburare și închis Țarigradul din rădicatul iniciarilor asupra Împărăției. Și au ținut acia turburare 9 dzile, închiș toți, cineș la casele sale, cu mare grije și spaimă.

Și oamenilor celor streini și solilor eșise poruncă de la caimacamul, cine era suptu acéia vréme, nime denafară de casa lui să nu iasă. Deci și solului leșăscu au eșit răspunsu să stia denafară de Țarigrad. Și au ședzut solul toate dzilele acéle la un sătcel denafară, anume Halcali, pân-la așădzarè Împărăției lui soltan Mustafa, în locul lui soltan Osman.

8. Iară pricina rădicării a iniciarilor asupra lui sultan Osman au fostu aceasta: întorcându-se sultan Osman fără isbândă de la Hotin, da toată vina inicerilor, că n-au vrut să stia la războiu, cum s-ari cădia slujitorilor celor buni, mustrându-i pururea că sintu buni numai de beției, să hie călcători legii lui Mahmet. Ce aședzase gândul pe toți să-i stângă și să facă slujitori arapi, carii stătuse la Hotin mai tare la războe; și în toate nopți îi sugruma pre iniceri. Iară neputându așè plini pré voe gândul în Țarigrad, ș-au ales calé la Anadol, spré mormântul proroculuĭ său, la închinăciune și pusesă amu de au strigat pré

obicei și strigătorii, dându știre de gătirea purcesului împărătescu.

9. Vădzându inicerii gândul împăratului aședzat spré stângeria lor, întâi la veziriul și la muftiul, în gloată strânși, au mărsu și au strigat să grăiască Împărăției să să lasă împăratul de acée calé, fiindu de curundu descălecați den oaste, lipsiți de toate. Ce dacă n-au putut face nimică cu graiul vezirului și a muftiului, să întoarcă pré împăratul din cale, a doa dzi s-au strânsu cu toții, plecându spré sine și pré spahii au mărsu la curtia împărătiască și au strigat să să lasă împăratul de calé; însă venisă în céia dzi fără arme.

Ce răspundzindu-le sultan Osmanu că așia va să facă, așia va face, a triia dzi au venit la curté cu mulțime din toate unghiurile Țarigradului, mulți carii nice iniceri nu era și au lovit caseli împărătești și îndată hadâmbii, ce era fruntia pe lângă sultan Osman, i-au făcut fărâme. Singur sultan Osman scăpase deodată la grajdiuri; ce l-au găsitu iniciarii.

10. Era între casele ciale din grădini sultan Mustafa, un unchi a lui sultan Osman, ascunsu, caré fusesă întâi împăratu, puțină vréme; ce fiindu la hire foarte prostatecu, îl scosesă den împărățiie și-l ținia ascunsu între grădini. Acolia oblicindu-l inicerii, au năvălitu și l-au apucatu de acolia, înspăimat de moarte, și l-au pus în scaun, strâgându cu toții: „Acesta ni-i împărat".

11. Dacă stătu sultan Mustafa la Împărățiie, cu învățătura lui au luat inicerii pré sultan Osman și l-au pus pre un cal prostu, acoperit pré capu, să nu-l cunoască nime și întâi la Edi Cula îl ducè; apoi temându-se sultan Mustafa să nu iasă cumva iară la Împărățiie, au trimis poruncă să-l omoară. Și omorându-l inicerii pré cale la Edi Cula, l-au îngropat la un mecetu împărătescu, iară fără nice o cinste.

12. Deci solul leșăscu ș-au dat soliia la soltan Mustafa, întrându în Țarigradu cu acéia podoabă și vâlhvă, cât este în

voroavă ţarigrădénilor soliia acéia până astădzi. Potcoave de argintu pusesă la o samă de cai, numai câte cu un cuiu prinse, anume ca să cadză pre ulițe, și alte zburdate cheltuiale. Caré toate céle apoi l-au adus și pré solul acéla la mare nevoe și cheltuială și pré leși la mare căință, cât este legatu cu săimu, oameni mare ca acéia de atunci să nu mai trimață la turci.

Și să nu hie fostu nevoința Radului vodă, domnului munténescu și după ce slobodzisă turcii pré sol, s-au prilejit de-au lovit niște căzaci pré Marè Niagră. Deci răpedzise Împărățiia de olacu ceaus, să-l întoarcă pré solul; ce Radul vodă, mainte oblicindu povestia, i-au datu de sârgu calé pren Țara Unguriască.

13. Spun de solul acéla, dacă l-au dus la Împărățiie, după adunare, n-au vrut să dzică nimică, căutându pe după sine vréun scaun să șadză și ședzându să-ș dia soliia. Și așteptându câtva, vădzind că nu-i dau scaun, cabanița ce era pe dânsul, învălindu-oă, au pus și au ședzut în locu de scaun. Și după solie n-au vrut să mai priimască haina, răspundzându să fie prétul ei la visteriia împărătiască de un scaun, să fie de solii leșăști. Și aceasta povéste au rămas de acéia soliie și alte cheltuiale desfrânate peste măsură.

14. Nemică așia însemnatu în céialalți ani ai domniei aceștiia a lui Ștefan vodă Tomșăi nu s-au prilejitu, ce era țara în pace și în tot bivșugul, cât păria hie cui că nu iaste domniia acelui domnu dentâi, tot în zarve. Și până la domniia lui aceasta, la toate biruri să ținia în samă la visteriia împărătiască câte 5.000 ughi, léfele dărăbanilor.

15. Numai nice într-un chip nu-l lăsa în pace Radul vodă, domnul munténescu, ce săpându-l totdeauna și astădzi și mâine, i-au venitu lui Ștefan vodă mazilie iară, în care i s-au prilejit și moartia în Țarigrad. Și avuțiia ce au avut, toată au luat-oă Împărățiia.

16. Domnu Ștefan vodă Tomșia, mare vărsătoriu de singe, gros la hire și prostatec, cât îi păria că iaste așia bine, cum domniia întâi. Iară la a doa-i domniia, cu multu schimbatu într-altu chip, după patime ce-i venise și lui la capu. Și el au făcut și besérica domniască pe poarta curții și cu domniia fericită țărâi.

În locul lui au stătut domnu în țară Radul vodă cel Mare cu a doa-i domniie.

CAPUL AI UNSPRĂDZÉCILE

Încep. 1. Domniia Radului vodă celui Mare împărăției, nu domniei sămănătoare și pentru lucrurile și tocmalele casei lui i-au dzis Radul vodă cel Mare.

2. Scrie Pliutarhu, vestit istoric, la *Viiața lui Alexandru Machidon*, care au scris *Alexandriia* cea adevărată, nu basne, cum scrie o *Alexandrie* den grecie, ori dintr-altă limbă scoasă pré limba țărâi noastre, plină de basne și scornituri, el dzice că hărniciia împăraților și domnilor mai multu să înțelege din cuventele lor și sfaturi grăite de dânșii, care cum și pân-încât au fostu, decât den războae făcute de dânșii; că războaele, avuțiia și prilejul vrémii face mai de multe ori, iară cuvântul și sfat înțéleptu den singură hiria izvoriaște până în cât iaste, précum dzice și Înțélepciunia lui Solomon: „Iz ust pravednago ishodit razum“ <= Den rostul direptului izbucniaște înțélepciunia>.

3. Fostu-au acestu domnu, Radul vodă, deplin la toate și întreg la hire. Cuvântul ce-l grăiia ca o pravilă era tuturora. Giudețele cu mare dreptate și socotială, fără fățărie, cu cinste, iară nemăruia cu voe veghiată. Avia acestu cuvântu: „Domnu hie caré, cându giudecă pré un boerinu cu un curtian, ochii domnului să fie pré boierin, iară giudețul pré calè sa să margă. Și așia, cându să pârăște un curtian, c-un țăran, mai de cinste

să fie curtianul și la cuvântu și la căutătura domnului, iară nu abătându-să giudețul din calè sa ceia diriaptă".

Și la multe divanuri, cătră vornicii cei de gloată dzicia: „Vornice, dzi celui om mâine să mai iasă la divan", ferindu să nu să hie greșit cumva giudețul. Și de să prilejiia cumva negâcitu giudețul la un divanu, să îndrepta la altul. Dzicia de multe ori: „Nemică nu ocăriaște pré domnul așia, ca cuvântul nestătător".

Pentru boeri dzice: „De mare folos și cinste este domniei și țărâi boerinul înțeleptu și avut. Că dacă are domnul 5-6 boiari avuți, nice de o nevoe a țărâi nu să téme." Cu boiariul ca c-un boiariu, cu slujitoriul ca c-un slujitor, cu țăranul ca c-un țăran făcia voroave; și tot cu blândețe și cu mare înțălepciune, că deși era răpitoriu la vrémia sa, iară nu îndelungu.

4. Boerii la mare cinste avè și dzicia: „Pré un om, dacă-l boerește domnul, nu încape să-l suduiască. De nu se poartă cum să cade unui boerin, să-l scoață și să pue altul în loc, iară a-l sudui, sau să nu i să triacă cuvântul grăit cu calé nu să cade."

5. Avia o slugă Radul vodă, încă din copilăriia sa, căruia socotindu că nu este hiria de boerie, îl socotiia de amână, iară boerie nu-i da. Ce văzdându-se den afară din rândul altora, pré hire omeniască, ce iaste pururia silitoare în viață să fie între cei de frunte, s-au rugat mitropolitului și boerilor să-i grăiască Radului vodă pentru dânsul, să nu fie uitatu, fiindu slugă de atâta vréme, și așteptându în nărocul stăpânu-său, să hie și el între oameni.

I-au grăit boerii cu toții pentru dânsul, să nu hie uitat, ca o slugă véche ce iaste și slugile cu nedejdia cinstei stăpânilor, să agiungă și ei a hi între oameni, mai multu slujescu.

Au răspunsu Radul vodă boerilor: „Mie, să nu vi să triacă cuvântul vostru, nu mi se cade, iară eu știu hiria omului, că de boerie nu este; iară, ia, că l-oi boieri pentru voè dumilor voastré". Și a doa dzi l-au chematu și i-au dat vătăjiia de

aprodzi, caré era la cinste la Radul vodă, și aprodzii cei de divanu nici la o domniie mai de cinste n-au fostu, cu urșinice, mulți și cu cabaniță cu jder și cu hulpi îmbrăcați aprodzii. Și or la cine și la ce boiariu mergia cu carte, în picioare sta boeriul, până să citiia cartea.

6. N-au trecut săptămâna și veni jalobă din trâgu la divan de niște fămei pré acel vătav nou, de silă ce le făcuse și le bătuse în trâgu. Au căutatu Radul vodă la boeri și li-au dzis: „Nu v-am spus că acesta om de boerie nu este?" Iară cătră dânsul: „Eu, măre, încă pe boerie nu am apucat să-ți dzicu". Și au dzis armașului de i-au luat grâbaciul și au pus de i-au dat 300 de toege.

7. Numai cum nime în lume fără vină, așia și Radul vodă cu mare pustiietate țărâi, caré nu să va uita den poménirè oamenilor în viaci. Și de mirat este cum au încăputu într-o înțelepciune ca acéia o vină ca aceasta. Așia era de greu țărâi, cât să pustiisă curtea și țara. Ce pricină ar hi fostu, nu știu, fără de tot zburdată podoaba curții. Nime den boeri, până în cei a treia, cu haine cevaș proaste să nu hie, că era de scrâbă. Postelnicii, copiii den case, cu mari podobe și cu fotaze la cai. Mare întunécare aicia înțelepciunii acestui domnu, că este domnul să să poarte cum biruiaște venitul țărâi.

8. Birul țărâi era legatu la Tighinia pré acélia vrémi și la Cetatè Albă; ce veniia iniciarii la bir și pân-cu hamgiare săriia la boiari. Acéia văzdându Radul vodă au mutat birul, să să ducă la Țarigrad, la Împărăție; că crédința acéia avia Radul vodă la Împărății, caré n-au avut nice mainte de dânsul, nici mai pré urmă, nici un domnu, câți au fostu în țară. Și crăiile creștinești, ales leșii, ungurii și alte țări creștine, mare folos avia de dânsul, că-i feriia de multe primejdii, ca un creștin.

Păzindu-ș slujba diriaptă cătră Împărății și datoriia creștiniască o păziia, précum s-au arătatu și la Hotin, cu mijloacele lui la pace ce s-au făcut între turci și între leși și apoi

cu solul cel leșăscu, cniadzul de Zbaraj, căruia i-au dat calé prin Țara Unguriască, gătit acéla sol de oprială la Împărăției. Deci, și la turci credință și la creștini laudă avia, că toate era cu înțelepciune legate.

9. Radul vodă domniia aicea în țară la noi, iară feciorul său Alexandru vodă în Țara Muntenească. Și la aceasta domniie au făcut și nunta la Tecuci fecioru-său cu fata lui Scărlet, vetit om între țarigrădiani, la care veselie era adunate 2 țărî: țara noastră și Țara Muntenească.

Scaunele boerilor, din a diriapta domnilor boiarii de Muldova, iară den a stânga boiarii munténești ținia dvorba; și așia și căpeteniili de slujitori. Divanuri, case, cerdacuri, anume de această triabă făcute, cu lucrători de îmbe părțile a țărâlor, la satu la Moviliani, în malul Sirétiului, dincoace, unde și soli streini cu daruri era veniți de la unguri și de la câțva domni den Țara Leșască. Și au trăgănatu acéia nuntă până a doa săptămână cu mare petrécănii și bivșuguri.

10. Pacia era întemeiată pré acélia vrémi den toate părțile, fără numai dodiia tătarâi Cantemiréștilor cu trecătorile sale în Țara Leșască, că să dezbătuse Cantemiréștii de suptu ascultaria hanelor și ședea cu ordéle sale dencoace de Nistru, în câmpii Cetății Albe și a Chiliii, ce să dzice Bugeacul; și-i dédesă Împărăției pașiia lui Cantemir, de să scriia pașă.

Și în toți anii loviia Țara Leșască, précum și atunce în dzilele Radului vodă. Nu așia cu multu după pacè legată între Împărăției Turcului și între Crăiia Leșască, au lovitu ordele lui pe la Sneatin, toată Pocutiia, fără véste și au făcut mare robiie și plian. Și după acéia pradă a leșilor, curundu au lovit și în Țara Muntenească, până în Buzău, de au făcut câtăva pradă la munténi. Ce au săritu fălciianii și covurluianii și tecuceanii, cu porunca lui Radul vodă, de-au lovit pré tătari la întorsu și li-au loatu toată dobânda și robii. Și au făcut Radul vodă și jalobă mare la Împărăției, den care să apropiiasă scrâbă de la

Împărăției, mare, lui Cantemir și n-au scăpatu mai pré urmă de dânsa, pentru aceste fapte.

11. Curundu după acéia au arsu curțile la Iași, céle domnești și s-au mutatu Radul vodă la Hârlău cu șédiarè. Și așia îndrăgise locul la Hârlău, cât în toate veri, la Hârlău ședia cu toată curtea, că tocmise și curțile célia domnești și beserici câteva făcute acolo în Hârlău de dânsul.

12. Om boliac fiindu Radul vodă și de mâni și de picioare, care boală pedraga și hiragra să dzice, n-au trăgănatu multu viața și acolia la Hârlău s-au sfârșit viața, în anul <7134=1626> în dzile <loc gol>.

13. De mare primejdii s-au prilejit de au scutit țara atuncia moartia Radului vodă. Că să suisă tătarâi, cu singur galga soltan den Crâm și cu Cantemir pașia dé aicia, den Bugeagu, cu 40.000 de tătari, cu prada în Țara Leșască, pentru oprite cojoacele lor de leși, legate la Hotin. Și li-au ținut calè oștili léșăști cu Conetpolscâi hatmanul leșescu, de curundu eșit den Edi Cula, den chisoare, din Țarigrad, iarăș cu nevoința lui Radul vodă. Și așia de rău i-au bătut pré tătari, cât și soltanul și Cantemir cu fuga au hălăduit.

Ce vria să-ș astupe rușinea, veri, neveri, să prade țara, dându vina Radului vodă, cum să hie datu el știre leșilor, să să găteadză asupra lor. Ce dac-au întâles de moartia lui Radul vodă și de domniia lui Barnovscâi vodă în locul Radului vodă, n-au stricat în țară nimică, fără ce au fostu de hrana cailor. Că-i era Cantemir fârtatu lui Barnovscâi vodă și satéle lui, la boerie, niceodată nu fugiia den calia lor, cându trécia pe la Cernăuți ordele în Țara Leșască, ce petrecia Cantemir la Toporăuți cu dzilele în casele lui Barnovscâi vodă.

14. Oasele Radului vodă cu cinste mare s-au pornitu de la Hârlău în Țara Muntenească, la mănăstiria făcută de dânsul în București, cu Hrizia visternicul și cu Trufanda postialnicul

și cu Costin postialnicul al doilè pe acélia vrémi. Iară în scaunul țărâi domnu au stătut Barnovscâi vodă.

CAPUL AL DOISPRĂDZÉCE

Încep. 1. După moartè Radului vodă celui Mare, boerii și țara vădzându pré Barnovscâi hatmanul, om de țară și fără cuconi și <cunoscut> Împărăției cu slujbele ce făcuse la Hotin, la sultan Osman și știut și căpeteniilor tătărăști, ales lui Cantemir, cu carile legasă priiatensug încă den mârzeciia lui, la Toporăuți, la o trecătoare a lui în Țara Leșască, au ales cu glasurile tuturora pré Barnovscâi vodă de domniie și au mărsu o samă de boiari la împărăție, de i-au adus stiag de domniie.

2. Îndată ce au stătut Barnovscâi vodă la domniie, întâiu au stătut după grijia țărâi ce-i venisă asupră de tătari. Și au trimis la galga soltan daruri și la Cantemir pașia și au întorsu vrăjmășiia tătarălor, ce gătisă ei asupra țărâi și apoi au stătut și după aședzarè țărâi, caré să stricasă foarte rău la Radul vodă.

3. Iară războiul atuncia a tătarălor cu leșii au fostu așia: nețindu-să leșii de cuvântul ce-l legasă la Hotin, să dia Crâmului den anu în an 30.000 de cojoace, s-au sculat singur calga soltanul, fratele hanului și Cantemir pașia cu 40.000 de tătari și au lovit Țara Leșască în trei părți. Pe o parte sângur calga sultan, pe altă parte Salmașa mârza, pe a triia parte Cantemir pașia și au prădat până la Socal și până mai sus de Liov.

Ce i-au lovitu leșii și întâiu pré singur calga soltan Conetpolscâi hatmanul și cu Hmilețcâi. Și au peritu acolia mulțime de tătari și feciorul lui Cantemir și au căzdut la robiie și un frate a hanului, mai mic de galga soltanu, rob la leși, carile apoi au eșit și căzdusă han la Crâm, de îmbla cu Hmil în Țara Leșască. Iară parte lui Salmașa mârza și a lui Cantemir pașia

nu era de tot răsipite; că macar că lovisă și pe Cantemir pașia iară leșii cu Liubomirscâi, iară de tot răsipă acestor orde a face n-au putut. Ce strângându-se iară ordele la Nistru, la carii scăpasă și calga soltan, numai ce era să prade țara, dându vina Radului vodă, că au datu știre leșilor de dânșii. Și să nu să hie prilejit moarte Radului vodă și nevoința lui Barnovscâi vodă, n-ar hi hălăduit țara atuncia de mare primejdiie.

4. Ce cum floaria și pometii și toată verdiața pământului stau iulite de brumă căzdută peste vréme și apoi, după lină căldura soarelui vin iară la hire și la frâmsețele sale ciale împiedecate de răceala brumei, așia și țara, după greutățile ce era la Radul vodă (caré vacurilor de mirat au rămas, cum au putut încăpia întru înțelepciunè acelui domnu acéia nemilă de țară), au venitu fără zăbavă țara la hirè sa și până la anul s-au împlut de tot bivșugul și s-au împlut de oameni.

5. Milele domnilor pot aședza țărâle, nemila și lăcomiè fac răsipă țărâlor. Făcusă Barnovscâi vodă mare volniciie curții, să dia numai la bir, o dată într-un an. Și oricine den curtiani de nevoie au răsărit de la ocina sa, ori la satu boerescu, ori la sat domnescu, pré toți i-au adus la bresleli sale și la locul său. Și siliștilor, pe unde să pustiisă, au dat slobodzii, chemându oameni din Țara Leșască; și așia s-au împlut țara, în puțină vréme, de oameni.

6. La al doilè an <al> domniei sale, i-au venit porunca de la Împărăție să margă cu oștile țărâi la Dașeu, pentru întăritura Dașevului... Că măcarî că legasă pacia aceasta la Hotin între turci și între leși, să nu îmble tătarâi la leși stricându și căzacii pré mare la turci, iară nu-i putia opri îmbe părțile pe acéstia neamuri, nice pre tătari turcii, nice pre căzaci leșii. Ce loviia totdeauna și căzacii pré Marè Niagră locurile turcești; și mai multu Dașovul pățiia nevoia în toată vrémia de dânșii.

Deci, au mărsu și Barnovscâi vodă într-acela an, toată vara, de-au lucratu pen pregiurul cetății, tocmindu zidiurile și

lanțurile și cu munténii și cu niște pași orânduiți de la Împărățiie pe acéia triabă.

7. După slujba ce-au făcut Barnovscâi vodă Împărăției la Dașău, domniia cu mare fericiie țărâi, stându tot după grijile țărâi și după lucruri dumnedzăerești. Și au frâșitu mănăstiria mare în dricul orașului Eșilor întâi, ce să dzice Sfânta Mariia și apoi mănăstiria anume Hangul, în munți, den pajiște și Dragomirna au fârșit iară el, urdzită de Crimea mitropolitul, aproape de orașul Sucevei; așijdiaré și Bârnova, lângă Iași, care apoi au frâșit-o Dabije vodă, fără besiarici în multe locuri și beséreca lui Sfetii Ioan, iară aicia în oraș, de îmmă-sa făcută.

El au lăsat moșiia sa, Toporăuții, sat la Cernăuți și Șipotele, la Hârlău, cu afurisănie a patru patriarși întâi în țară să nu hie la alte dări, fără numai la bir. Ce, binele pururia este gingaș și pentru păcatele oamenilor, nu în multă vréme stătătoriu. Pentru 40 de pungi ce-i ceria veziriul de la Barnovscâi vodă, ferindu țara de obicei, i-au venitu mazilie, neîmplându bine 4 ani la domniie. Și mulți, cari-i era priiatini, îl sfătuia să nu să puie împrotiva veziriului, să dia acei bani, să nu-i vie vréo primejdie. N-au vrut nice într-un chip să priimască, pentru obiceiu, să nu să facă asupra țărâi, urmându pe Pătru vodă, carele au făcut Galata de Sus, care avându dodeiale totdeauna de la turci cu dările, au strânsu boiarii și țara și li-au dzis că nu mai poate să sature pântecele turcilor fără fundu. Și luându-ș dzua bună de la toți, au lăsat domniia și s-au dus pen Țara Leșască la Veneție, unde-ș s-au săvârșit și viața sa, cu vécinică poméniré în țară. Să cunoaște că acești domni matce direpte au fostu aceștii țărî, nu maștihă, când, pentru obiceiu să nu să facă în dzilele lor cu greul țărâi, domniile ș-au lăsat și asuprelele țărâi n-au priimit să hie de la dânșii.

8. Așia au făcut și Barnovscâi vodă, măcarî că cu foarte prostu sfat, căce după maziliia n-au mărsu la Împărățiie, ce-ș cumpărasă un târgu în Țara Leșască, anume Ustiia, cu câteva

ocine, nu departe de Nistru, și după mazilie ce i-au venitu, au mărsu cu casa lui în Țara Leșască, la Ustiia. Iară domnu în locul lui au venit Alexandru vodă, feciorul Radului vodă celui Mare.

CAPUL AL TREISPRĂDZÉCE

Încep. 1. Acestea trei domnii, a lui Alexandru vodă, feciorul Radului vodă, și a lui Moysei vodă, domniia întâiu, și a lui, Alexandru vodă Iliiaș, suptu un cap închidem, căci că toate acéstia domnii și scurte, câte giumătate de an unile, altele peste an oarece, cu puțin trăitoare au fostu și nice lucruri așia însămnate în anii lor prilejite nu s-au tâmplatu.

2. Mai cu greu mi-au fostu, iubite cititoriule, a scrie dé acéste domnii, decât de cele mai de multu trecute; că dé acestia domnii, ce mai sus scriem, necăiuri, nice într-un létopiseț streinu, poménit nu să află, ori căce au fostu scurte, ori căci nemică așia ales nu s-au prilejit în dzilele lor. Ce cât am putut a înțelege den boiari bătrâni den dzilele lor, pré rândul său mergându cursul anilor, îți însămnăm.

3. Deci, după ieșitul lui Barnovscâi vodă în Țara Leșască au venit domnu în țară Alexandru vodă, feciorul Radului vodă celui Mare. În vestè tătâne-său, ce avia la Împărățiie, i să didiasă domniia; ce, cu cât ceriul de la pământu, cu atâta de hirè tătâne-său departe om și de trup și de hire slab și boliac. Care lucru înțelegându și Împărățiia că nu este de domniia țărâi de margine ca aceasta, neîmplându bine giumătate de anu, i-au venit maziliia.

4. Să ispitisă Barnovscâi vodă oarece la margine cu trimisul lui Necoriță hatmanul la Toporăuți, în dzilele cestii domnii a lui Alexandru vodă, ce i-au eșit cu oști Vasilie Lupul vornicul și Grama stolnicul și l-au împensu pré Necoriță de la marginile țărâi.

5. După maziliia lui Alexandru vodă, feciorul Radului vodă, au venit cu domniia Moysei Moghila vodă, feciorul lui Simion vodă, om blându, un miel la hire, nelacom, nemăruia rău. Multe case de gios, lipsite, au scos în fruntè lăcuitorilor țărâi, ales pré Ciogolești. Pace din toate părțile; numai de datornici turci mare strânsori și sile. Și așia să împlusă țara și de oameni răi, cât, a vedére, cu bulucuri îmbla, de prăda și jecuiia oamenii și pe lângă oraș.

6. Iară cum toate domniile nu sintu fără nepriiatini și mai ales domnii mai mulți nepriiatini au, cum copacii cei mai înalți mai multe vivoară și mai mare vânturi sprejenescu, așia și Moysei vodă, având nepriiatini la împărățiie, îi scornisă cum va să fugă în Țara Leșască, pre urma lui Barnovscâi vodă.

Caré lucru înțelegându împărățiia, în taină au trimis porunca la Cantemir pașia, să margă să-l porniască den scaun spré împărățiie, să vie, iară <de> ari vria spre altă parte, să-l prindză și să-l trimață la Poartă.

7. Și așia, neștiindu nemică Moysei vodă, stătu Cantemir pașia la Țutora, sprinten cu o samă de oșténi ai săi și au trimis lui Moysei vodă pren ceauș cărți de maziliie. Deci numai ce i-au căutatu a purcede spré Țarigrad și în locul lui s-au datu domniia lui Alexandru vodă Iliias, a doa domniie.

8. Cum au venit știre de domniia lui Alexandru vodă la boiari, mare mâhniciune și voe ria în toată curtia, mai ales în boiari, știindu cu toții hire acelui domnu. Ce au făcut sfat cu toții și îndată au purces frunte toată de boiari la Țarigrad, cu jaloba la Împărățiie pentru greul ce petrecia țara de domnii neștiutori rândul ei. Lupul Vasilie vornicul, ce au cădzutu apoi domnu, Cehan vornicul, Savin hatmanul, Costin postelnicul, Uriache spatariul, Buhuș visternicul, Furtuna comisul, Bașotă logofătul și alți boiari cu numărul până la 50 de capete numai de boiéri, fără alte capete den țară și au purces cu toții la

Țarigrad. Ghenghia logofătul și cu Enachie postelnicul rămăsesă caimacami la scaun.

9. Nepurces den Țarigrad au apucatu boiarii pré Alexandru vodă cu domniia; că oblicise el de boiari că vinu cu pără, cum nice într-un chip nu-l priimește țara. Și au trimis înaintè boiarilor Alexandru vodă pré Batiște Veveli și cu ceaus; Batiște să le grăiască cu bine și ceaușii să tragă pré boiari. Carii fără știrè vezirului fiindu și vădzindu atâtia capete, nu s-au cutedzatu ceaușii a le face silă și încă pe Batiște l-au suduit foarte tare, ales Cehan vornicul.

10. Iară la curțile împăraților multe răutăți pot să să facă peste știrè celor mai mari. Așia s-au prilejit și boerilor celora ce mersesă, tuturora. Până agiungè ei la veziriul, au venit într-o noapte, poate hi cu voia chihaei veziriului, carii multe pot fără știre, și au legatu pre câțiva boeri, câți au fostu mai capete și i-au ținut pen eșitori închiși, peste știrè veziriului. Ce li-au căutatu boiarilor numai a face tocmală cu Alexandru vodă și legături.

Să mai ispitisă boerii, după ce au eșit din oprială, să margă la veziriul și era gata lucrul acéla; ce, s-au prilejit periria veziriului, pe ulițe mărgându de la curțile împărătești la săraiul său, de iniceri: l-au ucis cu pietri inicerii.

Deci, numai ce au căutatu boerilor a priimi pré Alexandru vodă și au mersu la Patrierșie și au făcut giurământuri boerii lui Alexandru vodă și el boiarilor iarăș. Și așia au purces din Țarigrad spré țară.

11. Dacă s-au aședzat Alexandru vodă la scaun (lupul părul schimbă, iară nu hiria), tot pré acéia calé, ca și la domniia dentâiu au purces lucrurile. Ce cârpiia boerii cum putia trebile țărâi, iară domniia mai multu îș petrecia cu Batiște Veveli.

12. În Țara Muntenească pré atuncia să rădicasă muntenii pre domnul lor, Lion vodă, pentru mare desfrânăciuni și nespuse ce era într-acela domnu. Și dentre toate căpeteniile

Țărâi Muntenești era Matei vodă și de atunce-s au cădzut domnu fericit Țărâi Muntenești.

Supt vrémia acelor amestecături scosesă Alexandru vodă de la Împărățiie domniia fecioru-său, Radului vodă, a Țărâi Muntenești și tot în anul dintâi <al> domniii sale.

După ce au venit steagul de la Împărățiie fecioru-său de domniie, l-au pornitu și cu câtăva gloată dé aicia den țară. Ce li-au eșit Mătei vodă, domnul munténescu înainte și de-abiia au scăpat și singur Radul vodă cu sprejeneală unora ce s-au ales lângă dânsul den moldoveni.

13. Nici într-un chip nu putia să amistuiască Alexandru vodă fapta boerilor, ce făcusă cu veniria împrotiva lui la Țarigrad și nice boerilor nici într-un chip lucrurile ce era foarte proaste la toate trebile a lui Alexandru vodă nu le plăcia. Și dentr-acestia adăogându-să necrédința și prépusul den dzi în dzi, aședzasă gândul său Alexandru vodă numai să omoară pré o samă de boeri, ales pré Vasilie vodă și pré Cehan vornicul și pré Savin hatmanul, pré Buhuș visternicul, pré Uriache *<spătarul>*. Costin postelnicul era mazil la țară. Ce ori să-l tragă la partia sa Alexandru vodă, ori altu gându avându, îl chemasă la curte și-i da hătmăniia; ce vădzându Costin lucrurile amu îngroșate între domniie și între sfat, gânduri spurcate și riale, s-au luatu dzua bună pre câteva dzile și au ședzut la țară.

14. Iară celoralalți boiari toate gândurile a lui Alexandru vodă au descoperit Costantin Aseni, om de casa lui Alexandru vodă, cum în dzua de Paști era să-i omoară, cu sfatul lui Batiște; deci și boiarii îmbla toți cu paza vieții.

15. Și vădzându de adevărat urdzitu periria sa de Alexandru vodă, ca céla ce să înlacă, s-au vorovitu cu toții și au datu știre țărâi, care hierbându în greutăți și în netocmele, prea lesne s-au pornitu; și nu numai curtea, ce și țărănimia. Și atâta mulțime s-au strânsu den toate părțile, cât nu încăpia în târgu, ce

împlusă locul pe supt Miroslava petutinderia, stângându pen toate ulițele pre greci.

16. Vasilie vodă era cap tuturor lucrurilor acestora. Dacă au năbușit țara, au mărsu de au spus domniei aeve, cum s-au rădicat țara și strigă pre greci. Au răspunsu Alexandru vodă: „Dacă să rădică pré greci, pre mine să rădică". Și vădzându atâta mulțime, nu s-au apucatu de nemică, numai de grijia să hălăduiască cu casa sa de gloate.

17. Au mărsu boiarii cu toții la curte și la purcesul domnii, să nu să hie pus cu toții să opriască desfrânată prostimè, pozna mare și de-abiia prilejită în vro țară s-ar hi tâmplatu. Ce tot pe lângă domniie au mărsu boiarii, oprindu și domolindu țărănimia.

Iară mai nu era în puterè boiarilor a-i opri, pornită grosimia. Ce și pré Vasilie vodă, anume că iaste și el den greci, au zvârlit unul cu un os și l-au lovit în cap, den caré lovitură au fostu Vasilie vodă multă vréme rănitu.

18. O, nestătătoare și niceodată încredințate lucrurile a lumii, cum vrăstiadză toate și turbură și face lucruri împrotivă! Cându cu cale să fie frică celor mai mici de cei mai mari, iară cursul lumii aduce de este de multe ori celui mai mare de cei mai mici grije.

19. Fericiți sântu împărații, craii, domnii, carii domnescu așia, să nu le hie de cei mai mici niciodată siială.

20. Un craiu de Englitera, de câte ori să îmbrăca dimeneție, dé atâtia ori dzicia sângur șie: „Adu-ți aminte că a multe gloate de oameni ești stăpân". Domnii cei buni și dirépți fără grije și desfătați stăpânescu, iară cei răi tot cu siială.

21. Dacă au agiunsu în șesul Bahluiului domniia, aproape de mănăstiria Balicăi, locul era tot plin de oameni, nu să vedia șesul deșertu necăiuri. Striga: „Dă-ne, doamne, pre greci". Unii hăicăia, alții jecuiia. Și acolo au strigatu pré Batiște, să le dia, carele era tot aproape de Alexandru vodă, vădzându strigaria

pré sine. Ce nu sta domniia de grijè lui, ce de grijè sa și numai ce i-au dzis să să depărtédză de la dânsul. Și așia l-au apucat și l-au dat pré mâna țăranilor.

Nespusă vrăjmășiia a prostimei! Și așia fără de nice o milă, de viu, cu topoară l-au făcut fărâme. Și până într-atâta s-au amestecat unii, anume Bosie Lăpușnianul, cât nici mantaoa den spinarè lui Alexandru vodă, că bura a ploae, atunce n-au hălăduit.

22. De grijè țărănimei ce era pen tot locul, să nu între Alexandru vodă îndată la pădure și boiarii încă așia socotisă, să să mai depărtédză de gloate la loc deșchis, fără pădure, l-au pornit pe drumul braniștei, pe dencoace de Bahluiu, pornindu și săimeni cu sinețele gata pe lângă dânsul.

Apoi, dacă s-au întorsu boiarii, au stătut la grije, să nu ia Alexandru vodă calea den braniște spré Cantemir pașia la Bugeag. Ce îndată au ales o samă de boiari, cu Buhuș visternicul și l-au trimis la braniște, după Alexandru vodă, să-i îndiréptedză calia pe la Huși, pré Bârlad în gios.

23. Era mai mare spaimă decât dentâiu, dacă vădzu Alexandru vodă gloate iară după sine și la braniște și-l lăsasă siimenii toți și copiei den casă. Și dacă s-au apropiiat boierii, li-au dzis Alexandru vodă cu lacrămi: „Mă rog pentru fiiul mieu, radul vodă, să-l lăsați viu!"

Au dzis Buhuș visternicul să n-aibă nice o grije, nice să să gândiască măriia sa c-au venitu cu vréun rău, numai poftește țara pré măriia sa să margă pré Bârladu spré Gălați, să nu aducă vréun rău asupra țărâi cu tătarî și s-au giurat să n-aibă nici o grije. Și așia au priimit și Alexandru vodă, pe unde va hi voia țărâi, pe acolo să margă.

Și au purcesu spre drumul Bârladului și au aședzat boiarii iară pre siimeni pe lângă dânsul și copii carii îl părăsisă dându-i și den boiari petrécători până în Gălați.

24. La Tecuci au eșit și Costin postelnicul înainte, de la Putna, și l-au petrecut cu cinste și cu conace, până la Gălați, plecându-l să vie la împăcăciune cu boiarii și să-ș hie iară în scaun, luându Costin postelnicul asupra sa acéia grije. Ce n-au vrut să priimască nice într-un chip. Deci, au trecut Dunăria la Gălați, spré Împărățiie.

CAPUL AL PATRUSPRĂDZÉCE

Încep. 1. Și așia, mântuiți boerii și țara de domniia lui Alexandru vodă Iliiaș, au stătut cu toții după alesul domnului nou. Striga cu toții să fie Lupul Vasilie vodă, însă îi da și legături, ce va lua den țară, ce s-ari lega pentru dări; atuncia la acel ales, mai multu să nu ia din țară. Ce acéle legături vădzându Vasilie vodă, ori că vedia pré câțva den capete că trag spre Barnovscâi vodă, n-au priimitu într-acéia dată domniia, ce au stătut și el la sfatul acela, să să trimată în Țara Leșască la Barnovscâi vodă, să vie iară la scaunul țărâi.

2. Ce nu era să triacă pré Barnovscâi vodă și fârșitul dzilelor trage cu di-a sila pré om. Cât au sosit boerii la Ustiia, unde ședea în Țara Leșască, cu veste că țara iară-l poftește să vie la domniie, cu mare bucurie au priimitu acéia veste.

Neștiutor gândul oamenescu, singur de sine la ce merge și la ce tâmplări apoi sosește. Îndată știre au dat și craiului și domnilor în Țara Leșască, poftindu voe să margă la scaunul țărâi ceii de moșie. Și îndată s-au gătit den Ustie și au purcesu spre țară; și la margine amu îl aștepta boerii și slujitorii cu mare bucurie.

3. Mainte de purcesul lui Barnovscâi vodă den Ustiia, un liah, megiiaș de ai lui, totdeauna îl sfătuiia să nu margă, să nu-ș dia viața fără grije pe viață cu grije și cu cumpănă, arătându-i lunicoasă lucrurile domniei de Moldova supt împărăție păgână. Și ce i-ari lipsi, fiindu ca și un domnu în țara lor, fără

grije, cu târguri, cu sate? Iar Barnovscâi vodă să hie răspunsu liahului la acéle cuvente a lui: „Dulce este domniè de Muldova!“ Iară leahul cătră dânsul: „Iară și obedzâle turcești încă sintu griale!“ Și apoi așia au eșitu cuventele liahului, cum au dzis.

4. Cum au sosit Barnovscâi vodă în Iași de Țara Leșască cu bucuriia tuturora, au stătut după gătire de calè Țarigradului; că nu era altu mijloc, numai să margă la Împărăție, să ia de acolè domniia după sărutatul poalei împărătești. Svătuia mulți, în multe chipuri și s-au cercatu și la Abăza pașia, care era pașă la Silistriia pe atuncia; ce nu era altu mijloc, numai de mărsu la Împărățiie.

Și atuncia s-au prilejit de chemasă Împărățiia și pre Mătei vodă den Țara Munteneascâ la sărutatul poalei Împărăției și după câteva fapte și a lui Matei vodă împrotiva Împărăției, cu scosul lui Lion vodă și apoi a lui Radului vodă, feciorul lui Alexandru vodă. Iară tot era mai iușore lucrurile lui Matei vodă, că n-au eșit într-altă țară, cum eșise Barnovscâi vodă, suptu ascultarè altui stăpân, craiului leșescu.

5. Deci să aducă turcii mai pre lesne pré Barnovscâi vodă la mâna sa, pre Matei vodă l-au pornit fără zăbavă cu stiag de domniie în Țara Munteniască, iară Barnovscâi vodă n-au putut hălădui de perire, précum vei afla la rândul său.

6. Purcesésă cu Barnovscâi vodă multime de boeri și fruntia curții, préoți, călugări, cu un gându și glasuri cu toții, să să roage Împărăției să li să dia domnu Barnovscâi vodă, între carii era și Lupul vornicul. Ce, vădzându că mulți sfătuia pré Barnovscâi vodă să omoară pré Lupul, știindu amestecăturili lui și mergându Barnovscâi vodă pe la Matei vodă, pen București, au stătut Vasilie vodă, caré să pomenéște, Lupul vornicul, vădzindu că-i a merge pe la Matei vodă, caréle știia den Țarigrad toate îmbletele lui, au nevoit cu toate mijloacele

să să întoarcă înapoiu în țară, dzicându cătră Branovscâi vodă că l-or gâlcevi grecii pentru scosul lui Alexandru vodă și pentru morții ce să făcuse în greci la scosul lui Alexandru vodă. Deci, ca un créștin Barnovscâi vodă ce era la hire, l-au slobodzitu.

Iară dacă s-au adunat cu Matei vodă și au oblicit Matei vodă că s-au întorsu Lupul vornicul, îndată au răpedzit după dânsul, să-l întoarcă. Ce să păzisă bine Vasilie vodă cu mărsu și nu l-au apucat în calé. Nice era în putiarè lui Barnovscâi vodă să trimață să-i facă vréun rău lui Vasilie vodă, nefiindu încă cu domniia dată și stându după grijè lucrurilor sale.

7. De la Matei vodă au mărsu Barnovscâi vodă pe la Abăza pașia, pen Silistria. Cât au putut Matei vodă, au luptat pentru dânsul și la Abăza pașia și la Poartă și să arăta Abăza pașia foarte blându și cu cuvente mângâioasă. Ce turcii cu săgeți de bunbac ucig pré oameni și lor pot să slujiască acéla cuvente a Sfintei Scripturi: „Umiacnâșe slovesa <ih> pace elea i ta sât strealî <=Muiatu-s-au cuvintele lor mai mult decât untul de lemn și acele sânt săgeți>.

8. Dacă au sosit la Țarigrad, vădzindu veziriul atâtè gloate de țară cu Barnovscâi vodă, i-au învățat să nu strige pentru Barnovscâi vodă, ce să tacă, să să lasă pré mila împărăției, că i-or face perire. Ce gândindu-să boerii că este agiunsu veziriul de la cineva cu daruri, totdeauna striga și da răvașe la veziriul, cum nu priimăscu pré altul și să punia cu gloatele la locuri ca acéle, să să vadză și de singur împăratul.

Și acéia apoi au mâncat capul lui Barnovscâi vodă, că pârâ de la nepriiatini nu lipsiia, mai ales de la Vasilie vodă pe la priiatinii lui den țară, cu cărți, cum, de l-or slobodzi viu pré Barnovscâi vodă, Țara Moldovei va hi cu leșii totuna și este ca o iscoadă a leșilor. O, îndrăcite a voitoriului de rău veninuri, ce nu scorniaște limba amară a nepriiatinului!

9. Acélia adoogându-se la Împărățiie asupra lui Barnovscâi vodă, după fapta ce-i să prilejisă, de eșisă în Țara Leșască și

Abază pașia încă-i era pârâș și mai ales dzilele lui celia fârșite. Lovisă supt acéia vréme și căzacii pré Marè Niagră, numai ce s-au ales cu sfatul împărăției să piiae Barnovscâi vodă.

10. Stătusă voia Împărăției, pe toți câți venisă cu dânsul, ori să-i pue supt sabie, ori să-i dia pe la cătărgi. Ce cine era muftiul, capul légii turcești, n-au pozvolitu, ce au dzis: „Ce-i vinovată gloata? Capul să să piiardză, să vor potoli gloatele."

11. Au priceput Barnovscâi vodă cu câteva dzile periria sa și amu din chisoare (că-l închisesă cu câteva dzile mainte veziriul cu porunca Împărăției), scrisesă o carté aicia în țară la îmma sa, caré carte pré cuventele lui s-au cunoscut că era asupra morții acéia scrisoare.

Și așia, într-o dzi l-au luat de la împărățiie și, la vedéria divanului, prăvindu-și singur împăratul pe feriastră perirè lui, i-au tăiat capul.

Iară boerii, o samă den capete, era închiș și aștepta și ei din ceas în ceas periria; iară céialalți boiari mai de gios și gloatele, ce era toți spăimați de grijè morții, pen toate unghiurile ascunși, au petrecut câteva dzile cu mare grije.

12. Nu putem să triacem cu peméniria niște tâmplări ce s-au prilejitu în Țarigrad, după perirea cestui domnu, caré, nu numai în țară aicia, ce plin este Tarigradul pân-astădzi. De un cal a lui Barnovscâi vodă, ducându-l la grajduri împărătești, după periria lui, în ceaeș dzi s-au trântitu calul gios și au muritu în loc. Și a doa dzi noaptia au arsu și Țarigradul până <câteva> mii de case.

Acéstia că s-au tâmplatu, ori că s-au tâmplat atucia, ce să poate prileji și altă dată, ori s-au mai prilejit, ori că au arătat Dumnedzău singe nevinovat; că era Barnovscâi vodă om dumnădzăerescu și mare rugătoriu spré Dumnedzău. De care mărturisiia Toma vornicul, fiindu postelnic al doilè la dânsul, că în multe nopți l-au zăritu pe la miiadzănoapte îngenunchiat înaintia icoanei la rugă, cu mare osârdiie.

13. Era la hirè sa Barnovscâi vodă foarte trufaș și la portul hainelor mândru, iară la inimă foarte direptu și nelacom și blându. Mănăstiri și beserici câte au făcut, așia în scurtă vréme, nice un domnu n-au făcut. Făcut-au alți domni și mai multe, iară cu mai îndelungate vrémi: în 40 de ai unii, alții în 20 de ani, iară el în 3 ani. Mănăstiria în oraș aicia, ce să dzice Svânta Mariia și Hangul la munte și Dragomirna lână Suceavă au frâșit și au urdzit și Brânova pe numele său, supt dialul <Pietrăria> lângă Iași; și au istovit și besérica acea mare în Liov, în târgu, unde este și chipul lui scris.

Cu toate bunătăți era spre țară, iară de sine, cu purtatul trébilor Împărăției, pré mărturiè a mulți boeri bătrâni, foarte slabu. Să pomeniește den dzilele lui și o iarnă ce căzduse în luna lui martu, caré iarnă dzic iarna lui Barnovscâi vodă, până astădz. Fost-au periria lui în anul 7141 <=1633>, iuni <16> dzile.

14. Trupul după perire au stătut înaintè curții împărătești până în desară. Apoi au învățat veziriul să sloboadză un boerin, care va hi fostu chihaia lui, caria slujbă să prinde la turci, cum este postelniciia cea mare la noi în țară. Deci, au slobodzit pre Costin postelnicul, care era postelnic mare la Barnovscâi vodă. Au mărsu și au luat oasele denaintia curții și li-au dus în Patrierșie; și acolia pré scurtu, pré cât au lăsat vrémia de atuncia, l-au astrucat în Patrierșie, în céiaș noapte. Și de acolo apoi Vasilie vodă, spun, să hie adus oaseli aicia în țară.

15. La slobodzitul lui Costin postelnicul din chisoare, au întrebatu ceaușii, cu pază l-or slobodzi, au fără pază?

Au dzis chihaia veziriului: „Unde să fugă, săracul?"Ce, de atuncia ceialalți boiari, ce mai era închiș și cei ascunși au apucat mai la suflet cu nădejdia de viață, dacă au vădzut pre Costin că l-au lăsatu fără pază, să astruce oasele.

Apoi, a doa dzi, dacă au vădzutu chihaia vezirului pré Costin postelnicul că au venitu dez-dâmeniață iară înaintè lui au dzis: „Săracul, el au venit ca o oae singur iară la închisoare.

Pasă la céelalți; vei eși și tu și ei în puțină vréme". Închiși den boiari era Ghenghia logofătul, Bașotă hatmanul, Cehan vornicul, Roșca visternicul, Costin postelnicul.

16. A treia dzi după astrucarè lui Barnovscâi vodă, într-o noapte trecuse împăratul, pré acéle vrémi soltan Murat, în céia parte, la Scuder, peste Bohaz, la primblare și au întrebat pré veziriul: „Aședzat-au domnu la Muldova, în locul ghiaurului ce au perit?"

Au răspunsu veziriul că nu s-au pus încă domnu, ce pre cine ar hi voia împărăției să să pue, să nu stia acéia țară fără domnu.

I-au răspunsu împăratul: „Chiamă pre ghiaurii, ce-s boiari acei țărî și pré cine or vria ei să-ș aliagă domnu, să le hie dat".

Deci, îndată, tot într-aceiaș noapte, au trimis veziriul cu caicul la boiari, unde era închiși și au luat iară pre Costin postelnicul, înspăimat că-l duc noaptia să-l înece, ori să-l muncească pentru avuțiia lui Barnovscâi vodă. Dacă l-au dus înaintè viziriului, i-au dzis: „Iată că împăratul vă iartă capetele și sânteți de acmu slobodzi și să mergeți să vă alégeți domnul pré cine veți pofti".

17. Întorsu Costin postelnicul den spaimă cu bucurie de la viziriul la céialalți boeri ce era închiș, li-au spus vestia. Și au slobodzit și pré céialalți boiari de ș-au mărsu cu toții la un locu și îndată au stătut la sfat cu toții și au ales pre Moysei vodă în locul lui Barnovscâi vodă, cu a doa domniie.

CAPUL AL CINCISPRĂDZÉCE

Încep. 1. Au mărsu a doa dzi toți boerii și gloatele la gazda lui Moyseiu vodă și de acolo la curțile viziriului, dé-au luatu căftan de domniie și fără zăbavă au purces spré țară, iar cu câteva dătorii, făcute de cheltuiale ce s-au făcut den asupriala turcilor.

2. Nu eșiia suspinul dentre toți pentru moartia lui Barnovscâi vodă, ce toți jăluia pré Lupul vornicul, căruia toate pârâle să oblicise. Deci, încă den cale au ales Moysei vodă pré Cehan vornicul și pre Roșca visternicul și pre Banul să vie înainte, să prindze pre Lupul vornicul. Ce précum era paza cestora ce mergia să-l prindze, cu multu mai mare pază avia Lupul și mai meșter și mai cu pază.

Avându știre de toate câte i să gătise, au fugitu den Iași și în câteva dzile au fostu tupilat aicia în țară pen păduri. Apoi pen Țara Muntenească au trecut în chipul negutitorescu la Țarigrad. Iară casei lui și îmmei sale și surori cé au avut, dacă au venit Moyseiu vodă în scaun, nice o asupreală n-au făcut, ce încă socotință avia giupâniasa lui și cuconii de Moysăi vodă, pré care lucru să poate cunoaște hirè créștină a lui Moysei vodă, măcar că știia că îndată ce au mărsu Lupul vornicul în Țarigrad, îmbla după domniie.

3. În cale încă fiindu Moysei vodă, iară lui Abăza pașè amu venisă porunca de la Împărăției să să gătiadză asupra leșilor, carii așia spusesă pré moscali, cât craiul leșăscu Vladislav nu mai eșiia den țărâle Moscului cu oști. Și amu pierduse toată putiarè a stare împrotiva leșilor moscalii și până în stolița Moscului ținia cetățile leșii și mulți din capetele Moscului priimiè să fie craiul leșăscu și la dânșii împărat.

4. Deci trimisésă moscalii sol la turci giuruindu-le Cazanul și Azderhanul, 2 țărî tătărăști caré ținu și acmu sup mâna sa moscalii, numai să le dia agiutoriu împrotiva leșilor. Și li-au dat agiutoriu atunceș, orânduindu pre Abăza pașia cu toate oștile turcești, câte sintu de la Buda până la Nistru și țărâle amândoaă, Țara Muntenească și țara noastră și pré tătari.

Și au lovit întâiu ordele lui Cantemir cu trécătaria Nistrului la Hrinciuc, mai gios de Hotin, Țara Leșască și robise Podoliia și cu câtva plian întorcându-să, i-au gonit Conetpolscâi hatmanul, carele era lăsat aicia la margine de crai, pentru paza

despre acéstia părți. Și i-au agiunsu pré tătarî aicia în țară, pe Prut, în preajma Cornul lui Sas și i-au lovit, de-au scos toți robii, câți luasă și au perit câțva den tătarî.

5. În luna lui avgust, v leato 7141 <=1633> au sosit Moysei vodă în scaun și bine încă neaședzat, au întrat și Abaza pașia cu oști în țară, la oct<omvrie> 7, v leato 7142 <=1633> (și dentr-acesta anu sintu începute și dzilile vieții mele), cu care depréună și Moysăi vodă cu ostile țărâi au purces spre Țara Leșască. Și au pus tabăra Abăza pașia pré Nistru, unde cade apa Cameniței în Nistru.

6. Putiarè toată a leșilor era cu craiul asupra Moscului; ce cât au putut a strânge Conetpălscâi hatmanul oaste și leșască și căzăcească, ca pré 12.000 de oameni, au pus tabăra sa și el supt Cameniță, despre capistè armeniască. Iară Abaza pașia, lăsându tabăra pe Nistru dincoace, précum s-au pomenit, singur cu toate ostile gata de războiu, au trecut Nistrul și au mărsu diréptu asupra taberii leșești, avându cu sine de toate oști, cu tătarî, cu îmbe țărâle, Țara Munténiască, cu domnul lor, Matei vodă și țara noastră, ca 30.000 de oameni de războiu.

7. Leșii grijise șanțurile bine cu pușci și cu pedestrime; și au eșit și ei cu călărimia den afară de șanțuri. Au dat năvală turcii cu mijlocul ostii foarte tare și aripa den a diriapta a tătarălor, până s-au amestecat cu călărimia leșilor. Iară aripa den a stânga, a domnilor ori nedeprinse hiria țărâlor acestora la foc, ori nu-i trăgia inima pré munténi și pre ai noștri să margă créștin asupra créștinului, au stătut mai slab. Iară și turcii cu tătarâi n-au zăbăvit multu, apropiați de șanțurile leșilor, pentru focul caré da foarte desu, cu moarte în turci și în tătari, ce s-au dat și ei înapoi.

Și s-au mutat Abaza pașia cu tótă oastia despré o vale, care este aproape de Camenița, anume Mucșa și iară au tocmit oastia. Și amu cu sabiile zmulte asupra moldovenilor și a munténilor turcii, să margă de frica lor la năvală. Și au dat

Abăza pașiia al doilè rându cu toate ostile năvală asupra leșilor și înfrânsiasă o roată de leși; ce li-au eșitu alte roate în sprejenială și n-au făcutu nemică, nice cu a doa năvală, să poată răzbi tabăra leșască.

8. Stătut-au războiul peste vréme de chindie și să mira domnii, cu ce mijloc ari spăriia pré Abaza pașè de la Cameniță; că să iasă tabăra leșască, pusă la un loc ca acéla și supt o cetate ca acéia, nu era putință. Ce au făcut veste pen niște călărași, cum au datu călărașii de niște oști căzăcești cu tabăra legată despre Nădăbor, vinitoare într-agiutoriu leșilor. Și den cuvântu în cuvântu, au sositu până la Abăza pașia vestè acéia. Care vrându să știe Abăza pașia dé adevărat și întrebându pe Moysăi vodă, au adus călărașii înaintè lui, învățați să adeveriască lucrul, cum așia este și cum au vădzut cu ochii lor peste păduria Nădăborului oastia.

Au stătut în gânduri îndată Abaza pașia, de purces spré tabăra sa, spre Nistru, vădzându că n-are ce face și ostii leșești și socotindu și răciala acestor 2 țări la batae și au purces într-acéiaș dzi, cu noaptia, îndărăptu.

9. Leșii încă bucuroș că s-au mântuit de nepriiatini, n-au gonit ce au stătut pre loc, păzându-ș tabăra lor. Iară Abaza pașia, să nu să întoarcă de tot fără veste, întélegându de un oraș leșescu pe Nistru, în gios de Cameniță, anume Studenița, au purces asupra celui târgșor, la care puținei haiduci era de paza cetății. Céialaltă gloată, tot țărănime, strânși de pen pregiur, au fostu bejenari.

S-au apărat 2 dzile târgul, iară spre a triia dzi haiducii au fugitu cu noaptia spré Cameniță. Iară țărănimia toată, câtă era strânsă acolia, au căzdut în robiie la turci și la tătarî.

Acolia, la năvală, au căutatu și a lor noștri a miarge, iară totuș s-au dat știre haiducilor să fugă, să nu piae.

10. Mare veste siliia Abaza pașia să scoață Studeniții și ce-au fostu fruntia de oameni au ales și i-au trimis la Împărății,

scornindu-le nume de oameni mari în Țara Leșască. Și o fată ce să prilejise între roabe, foarte iscusită de trup, au trimisu-oă la Împărăție, puindu-i nume că este fata hatmanului leșăscu.

11. S-au întorsu după acéia izbândă Abaza pașia spre Dunăria cu gându foarte rău și pré domni și pré boeri, pentru înșălătura caré s-au aflatu apoi, c-acéia cu căzacii la Nădăbor, ce s-au fostu scornitu n-au fostu nemică.

Și dacă au sosit aicia la Iași, au stătut cu corturi în șes despre mănăstirè Balicăi și a doa dzi era aședzat gândul lui să prindze pré toți boerii, să-i pue în obedzî, să-i ia cu sine, să să plătiască la împărăție de ponoslu, că i-au fostu țărâle acéstia de smintială. Ce, un turcu orbu de un ochiu, priiatin lui Costin hatmanul, au descoperit gândul lui Abăza pașia și au fugitu boerii în céiaș noapte den Iașî, dé au aginsu până în dzuoă la Pobrata mănăstiria.

12. A dooa dzi, strângându pré Moysei vodă pentru boeri Abaza pașia, au dat samă că s-au dus pentru graba birului, întrâdziiat fiindu birul. Iară alții șoptiia lui Abăza pașia că s-au dus boerii la Ieși, să-i porniască pe leși în urma lui. Și așia s-au frâșit veniria lui Abăza pașia asupra leșilor. În anul 7142 <=1633> tomna, la noevrie, au trecut Dunăria înapoi, spré scaunul său.

13. Și cât s-au aședzat, nepărăsit pârâia pré domni, ales pré Moysei vodă. Iară Matei vodă fiindu-i cirac, ș-au tocmitu prea lesne lucrurile la dânsul. Iară Moysei vodă n-au putut trăi multu în domniie de pârâle lui, ales fiindu acolia și Lupul vornicul, cunoscut mai deinte lui Abăza pașia. Ce au domnitu Moysei vodă, după Abaza pașia, numai peste iarnă. Deci, la primăvară i-au venit maziliia și s-au dat domniia lui Vasilie vodă de sultan Murat.

14. Iară Moysăi vodă, după mazilia sa den domniie, sătul de binele turcilor, au mărsu în Țara Leșască, petrecut de boiari câțva până la margine, unde-ș apoi, după câțva ani petrécuți

în odihnă, cu ocine în Țara Leșască și în cinste de la leși, ș-au frâșit și viața pe vrémia domniei lui Dabije vodă.

CAPUL AL ȘIASESPRĂDZÉCE

Încep. 1. Fericită domniia lui Vasilie vodă, în caré, de au fostu cândva această țară în tot binele și bivșug și plină de avuție, cu mare fericiie și trăgănată până la 19 ani, în dzileli acéștii domnii au fost. În anii dentâiu cu prepusuri de nepace iară între leși și între turci, iară apoi, după 3, 4 ai, deschidzându-ș cale Împărățiia Turculuí asupra Persului cu soltan Murat pentru Vavilonul; aicia aciasté părți la mare păci și liniști și mare fericii era.

2. Domniia cum s-au prilejit, dé-au luat Vasilie vodă, s-au poménit la domniia lui Moysei vodă, în capul al cincisprădzecile, cum fugise Vasilie vodă de frica lui Moysei vodă, dé aicia den țară în Țarigrad. Și acolia, cunoscut la câțva den capete și mai vârtos lui Abaza pașia, caré era pârâș lui Moysei vodă și mai multu cu nevoința lui, i-au dat soltan Murat domniia, văzdându-l om harnic dé acéia treabă.

3. Dacă au luat domniia, nevrându să hie nemulțemitoriu lui Moysei vodă, pentru binile lui, ce făcuse casei lui, neamestecându-se nice cu un rău asupra casăi lui, au scris carte la Moysei vodă, cu mare mulțemită pentru oamenii săi, căci n-au avut nice o nevoie și lăsindu-l în voie, unde ari vria să margă, ori spre ce parte volnic, fără nice o grije să fie, și sfătuindu-l să nu vie la Țarigrad, pentru multe datorii ce avia Moysei vodă în Țarigrad. Și să nu bănuiască căce s-au prilejit așia, fiindu acéstia lucruri, ales a domnielor, supt orânduiala lui Dumnedzău, fără caré nu esu domnii.

4. După aceasta țărămănie, au purces Vasilie vodă de la Țarigrad cu domniia în țară, în anul 7142 <=1634>. Iară

Moysei vodă, strânsu cu casa lui și cu Costin hatmanul den boeri, au trecut în Țara Leșască.

5. Abaza pașia iară să gătiia cu mai mare putere asupra leșilor să-ș mai tocmască lucrurile a războiului celui dentâi caré făcuse asupra lui Conețpolscâi la Cameniță, până n-ari oblici Împărățiia că cu rândul dentâi n-au lucratu atâta, cât da samă înaintè Împărăției. Deci îndemna pré Împărățiia iară asupra leșilor și sta de față și solii moschicești la Țarigard, nevoitori, cu mare făgăduință Împărăției de Cazanul și dé Azderhanul, să fie a turcilor. Și anume ce aștepta și Vasilie vodă, neaședzat bine la domnie, să-i vie porunca de gătire de oaste, iară, ca și lui Moysei vodă.

6. Era și solul leșăscu, den Țara Moschicească pornit de craiul la Împărățiie, anume Trăbinscâi, pré careli (dându știre craiului, Conețpolscâi hatmanul, cându veniia asupra lui Abaza pașia cu oști turcești) îi trimisesă la Împărățiie craiul, întrebându de turci, ce pricină ar hi stricăciunei de pace cei legate la Hotin cu sultan Osmanu.

Și au trecut solul acéla pen țară, curundu în urma lui Abaza pașia, în dzileli lui Moysei vodă. Ce, oblicindu-l Abăza pașa, au trimis de l-au opritu la Pravadiia, silindu-l să-ș dia soliia la dânsul, témându-să să nu se oblicească prin soliia lui, acéia calé a lui, cum au fostu. Ce, nevrându solul să-i dea soliia și răspundzindu că este trimis la singură Împărățiia, nu la unul den pași, l-au oprit câtăva vréme.

Ce liahul au silit cu mijloace dé au dat știre de sine la Poartă că este opritu; și au venitu poruncă la Abaza pașia să-l sloboadză. Și numai ce i-au cătutat a-l slobodzi. Iară așè-i stricasă solului lucrurile la Împărățiie, cât nici o cinste n-au avut, care să cade solilor și l-au pornitu cu răspunsu de scrâbă înapoi, fără zăbavă și anume să hie gata Crăiia Leșască iar de sfadă.

7. Acela răspunsu a turcilor, dacă au agiunsu la craiul în Țara Moschicească, că era tot în Țara Mosculuí cu oști și dându-i știre și de la margine iară de gătiria turcilor, deci numai ce i-au căutatu a sta la tocmală cu Moscul. Și îndată, lăsindu toate într-o parte, au legat cu moscalii pacia, cu, câteva orașé luate de la Moscu în partè leșilor. S-au întorsu la Varșiav craiul și îndată au stătut la săimu de gătire împrotiva turcilor.

8. Înțelegându turcii că leșii au făcut pace cu Moscul și mai adevărat den solii moschicești, și era și solul turcilor la Moscu, întărindu-i împrotiva leșilor, și dé aicia den țară, de la Vasilie vodă, având știre, au pornitu pré solii moschicești cu scrâbă pentru nestătoriia lor la cuvântu. Și au trimis și la craiul leșăscu sol de înoitura păcii, anume pré Șahin aga, unul den agii divanului, având amu și cu cazilbașu amestecătură începute pentru Bagdatul, adecă Vavilonul, Împărățiia Turculuí.

9. Pornite oști leșăști amu au aflatu Șahin aga spré Cameniță și pre singur craiul aproape de Varșiav în tabără, răspundzindu lui Șahin aga, solului turcescu, craiul cu scrâbă, pentru stricarè și călcătura păcii, care cu atâtia giurământuri s-au făcut la Hotin cu soltanu Osman și între dânsul. Câteva conace au mărsu cu oști spré Cameniță și cu acesta răspunsu au pornitu pré turcul, carile da toată vina pré Abaza pașia și cum este gata de perire pentru acéia faptă.

10. Fost-au aceasta clătiré a leșilor în anul 7143 <=1634> caré oști mai mare și mai bine grijite nu să poménescu în toată Hronica leșască. Țin minte oamenii bătrâni, carii spun că agiungia tabăra de supt târgul Cameniții până la un copaci la câmpu, mai multu de o milă mare de loc; că oști avia gata, célia ce era asupra Mosculuí și plină Țara Leșască de mulțimia de oameni pré acéle vrémi.

11. Iară până a sosi craiul leșăscu la Cameniță, Conețpolscâi hatmanul amu era cu o samă de oști sup Cameniță și viniia și cărți pren Vasilie vodă de la veziriul Murtaza pașia pentru pace,

adeverindu lui Conetpolscâi că acéia călcătură a păcii, carea au făcut Abaza paşia fără ştirè Împărăţiei, va plăti cu capul, ca un călcătoriu de pace.

12. Şi aşia omorându Împărăţiia pré Abaza paşia zugrumatu, s-au răşchirat şi gătirea leşilor în vântu, fiindu supăraţi şi slujitorii lor de atâta vréme cu oşteniia la Moscu.

Au stătut pace iară între leşi între turci cu înoitura legăturilor de la soltan Osmanu, adăogându şi aceasta legătură între sine pentru tătară, să nu lăcuiască în Bugeag. Om Abaza paşia vestit cu războaele asupra persului şi oştian diréptu.

13. La anul după aceasta au purces soltanu Murat cu mare gătire asupra persului şi într-acelaş an au luat de la perşi cetatea anume Răvanul, caré apoi, cât s-au întorsu soltan Murat înapoi la Ţarigrad, iară au luat-oă cazilbaşii pré sama sa.

Iară Vasilie vodă domniia cu mare linişte şi pace, fără grije ţara; din toate părţile sta toţ de negutitorii şi dè agonesită. Însă lăcomiia nice pré atunce nu lipsiia, cu dări grele; ce avându lăcuitorii ţărâi vrémi de agonesită, biruia toate acéle greutăţile a domniei.

14. În Ţara Unguriască era mari amestecături între Racoţi şi întré Betlean Işteoan, feciorul lui Betlean Gabor, pentru domniia Ardealului. Ce au căutatu a da locul domniei acéiia Betlean Işteoan lui Racoţii, neputându avia agiutoriu de la Împărăţiia Turcului, pentru gătiria lui soltan Murat iară asupra persului.

15. În anul 7145 <=1637>, să rădicasă căzacii cu Pavliuc hatmanul asupra leşilor, pentru opririala sa pré Marè Niagră, pre carii Pototcâi hatmanul leşăscu cel de câmpu i-au lovitu şi, închidzându-le tabăra, au datu căzacii viu pré hatmanul său, pre Pavluic.

Şi în cesta anu au făcut leşii şi o cetate anume Codacul, pré Nipru, la pragul cel dentâiu a Niprului, oprindu pre căzaci să nu îmble pré Marè Niagră, stricându pacè cu turcii; caré opriala

lor apoi au răsuflat spré mare pustiitate Crăiei Leşeşti, cu Hmil hatmanul căzăcescu.

16. Tot într-acelaş anu Cantemir paşia cu ordele sale, peste voia hanului, au eşitu den Crâm şi s-au aşedzat iară în Bugeag. Caré lucru nesuferindu hanul şi mărgându dodeiala şi de la leşi, carii legasă cu a doa legătură pren Conetpolscâi cu Murtaza paşia, veziriul, să nu hie slobodzi tătarâi a lăcui în Bugeag făcându dodéială crăiei lor, au eşit porunca la hanul şi lui Vasilie vodă, domnului ţărâi noastre şi lui Matei vodă, domnului munténescu, să margă cu hanul asupra lui Cantemir. Deci au venitu hanul cu oşti şi au purces şi domnii cu îmbe ţărâle asupra lui Cantemir, caré temându-să de hanul, au fugit în Ţarigrad, iară ordele lui li-au luat hanul cu sine la Crâm. Şi de pâra hanului la Împărăţiie au perit şi Cantemir, zugrumat în Ţarigrad.

17. După ce-au pornitu pré tătari hanul den Bugeag, au lăsatu pré 2 soltani, fraţii săi, să vie cu dânşii, iară el singur au purces spre Crâm înainte. Deci cându au fostu la trécătoarè Niprului, s-au burzuluitu nohaii şi au lovit fără nedejde pré soltani şi i-au omorât pré amândoi. Şi după această faptă au purces cu coşurile sale spré Ţara Leşască, poftindu de la leşi loc să să aşedze supt ascultarea lor. Îmbla pe la târguri, pen sate, tot câte cu o cruce de lemnu făcută la pieptu, semnu de închinăciune. Ce leşii loc aşia deşertu, fără oameni, mai în luntru ţărâi sale neavându, li-au datu câmpii pe Nipru între Crilov şi între Codac; şi era aproape de 20.000 de nohai orda acéia.

18. Care lucru văzdzindu Împărăţiia Turcului, iară, cu a doa orânduială au pornitu câţva paşi în prejma lor, la anul, după scosul lui Cantemir din Bugeag. Şi iară au venit porunca şi la Vasilie vodă şi la Matei vodă să margă să să împreune cu paşii asupra tătarălor. Deci, de iznoavă au purces Vasilie vodă cu oşti, al doile rându; la Cetatè Albă, la adunaria paşilor.

Iară Matei vodă au venit până la marginè țărâi sale și dé acolia au pornitu un serdar cu oști de la sine, iară el singur s-au făcut bolnav și s-au întorsu înapoi. Iară și Vasilie vodă și pașii fără zăbavă s-au întorsu de la Cetatè Albă înapoi, că pré tătarî îi trăsesă amu hanul cu blândeță și cu făgăduință de ertare pentru moartia soltanilor și-i trécusă Niprul, pre unii în Crâm, iară pré alții i-au aședzatu pré câmpii Donului. Iară moartia soltanilor mai pre urmă tot n-au lăsat hanul nerăscumpărată.

19. Ce câți era din singele lui Cantemir mai capete, într-una de dzile, cu meșterșug i-au împărțit, pré unii la o samă de agii curții sale, la ospățu, văz Do<a>mne, pe alții agii și la masa sa oprindu pré unii. Și la acéla ospăț i-au omorâtu pré toți, câți era Cantemirești mai aproape. Și dé atunce s-au stânsu acéia răgulă la dânșii, caré era mai frunte decât toate ordéle, précum pré acéstia vrémi sintu Șirănești.

Unul den Cantemirești atuncia, anume Azamet mârza, pré carile l-am apucat și ieu, dvorian la craiul leșăscu Vladislav, neprilejindu-se la acéla ospăț ce le făcusă hanul, au scăpat den Crâm în Țara Leșască și slujiia la craiul leșescu între dvoriani și avia de la craiul liafă.

20. Într-acesta an, au luat căzacii Donului Azacul, cetatia turcească pré apa Donului, caré apoi au dat-o de bunăvoie Moscul turcilor înapoi. Isar au îmblatu la acesta mijloc pentru acéia cetate la Moscu, om aicia în țară pe acéle vrémi vestit cu negutitoriia în Țara Moschicească.

21. Iară întorsul lui Matei vodă de la margine, mărgându al doilè rându la Cetatè Albă, n-au fostu fără pricină. Ce avându mare neprietenșug Matei vodă cu Vasilie vodă, de-ndată ce au stătut Vasilie vodă la domniie, făcuse multe amestecături la pașia pe acéia vréme de Silistria. Deci, s-au temut a miarge Matei vodă, dé acélia amestecături, ce-l amestecasă Vasilie vodă la Poartă; ce précum s-au poménit mai sus, au trimis oastè, iar el singur s-au întorsu la scaunul său.

22. Era la împărățiia lui soltan Murat pré acéle vrémi toate trébile și lucrurile Împărăției pré doi oameni, carii era musaipi la sultan Murat; unul silihtar, ce era în luntru, care slujbă este de împărățiie foarte aproape, adecă spătar, ce poartă spata ori buzduganul după împăratul, al doilè, câzlar aga, care este pe toată casa împărătiască și pe fiaté mai mare. Acești doi purta toată Împărățiia; veziriia înaintè lor era foarte slabă. Cându să aduna veziriul cu unul dé acéia, spun că le săruta poala hainelor.

23. Deci pré unul dé acéle capete la Împărățiie, pe silihtar pașia, îl cuprinsesă Matei vodă cu dările, iară pré câzlar aga Vasilie vodă; și eșiia isprăvi și lui Vasilie vodă de la Împărățiie și lui Matei vodă, pren chipuri mai sus poménite. Covârșiia cu atâta Matei vodă pre Vasilie vodă, că avia Matei vodă și cu megiași mare priiatinșug, ales cu ungurii, iar Vasilie vodă nici cu un megiiaș, précum am apucat și noi acéia domnie, viață bună n-au avut, den nebăgare samă pre nime den megiiași.

24. O, nesațioaie hirè domnilor spre lățire și avuție oarbă; pre cât să mai adaoge, pre atâta râhniaște. Poftile a domnilor și a împăraților n-au hotar. Avându multu, cum n-ari avia nemică le pare. Pré cât îi dă Dumnedzău, nu să satură. Avându domnie, cinste și mai mari și mai late țărî poftescu. Avându țară și țara altuia a cuprinde cască; și așia lăcomindu la <a> altuia, sosescu de pierdu și al său.

Multe împărății în lume, vrându să ia alte țărî, s-au stânsu pre sine. Așia s-au stânsu împărățiia lui Darie împărat de Alexandru Machidon; vrându să supuie țărâle grecești și toată Machidoniia, Darie au stânsu împărățiia sa, dé au căzdut pré mânule lui Alexandru Machidon. Așia împărățiia Cartaghinii, vrându să supue Râmul, au căzdut la robiia râmlénilor. Așia Pir împăratu, vrându să ia Italiia, au pierdut țărâle sale. Așia și Mihai vodă, vrând să hie crai la unguri, au pierdut și domniia Țărâi Muntenești.

25. Așia și Vasilie vodă, avându fericite vrémi de domniie în pace den toate părțile, că și țara nu era nici cu o datorie îngreuiată, fără nice o dodéială despré turci, carii avia începută sfadă cu perșii și într-acelia părți sta cu valuri, au început svadă cu Matei vodă, domnul muntenéscu, pentru domniia aceii țări, ori că nu-l încăpia Muldova, ca pre un om cu hire înaltă și împărătiască, mai multu decât domniască, ori că siliia să vadză pré fecioru-său, Ion vodă, la domnie, care hire au părinții spré feciorii săi, să-i vadză în viața lor eșit la cinste. Domnii la domnii pre feciorii săi poftescu să-i vadză eșiț, boerii la boerii, slujitoriul să bucură să-ș vadză de slujitorie pré feciorul său harnic, pementeanul de hrana pământului pré feciorul său destoinic poftește să-l vadză. Ori că l-au îndemnatu pre Vasilie vodă mare netocmală și nepriiatensug ce avia mai dedemultu, încă den boeriia sa, scoasesă domniia Țărâi Muntenești de la Împărăție, pre mijlocul lui câzlar aga și pașii de Silistria, feciorului său, lui Ion vodă.

26. Prostatec îl ținia Vasilie vodă pre Matei vodă. Deci, avându și pré veziriul în partia sa, au făcut oști de țară și au purces în Țara Munteniască asupra lui Matei vodă, lăsându în scaun pré fecioru-său, pré Ion vodă. Iară singur au întrat cu oști în Țara Muntenească, cu știre veziriului și a pașii de Silistria. Oști avia câteva, iară tot de țară și lefecii și céialaltă oaste, fără puțintei sârbi, ce avia în liafă, călări.

27. Iară și Matei vodă, domnul Țărâi Munténești, nu dormiia, ce apărându al său, avia oști și streine și de țara sa, ales pedestrime; hie cându avia până la o mie în liafă, fără dărăbanții de țară și călări de ai noștri, moldoveni, acolo merși în liafă, cărora numele era livinții, și leși călări ținia pururia câte 200 și deosebi unguri călări.

Și dideasă știre și la arcalele sale, cé avia la Împărăție, de silă ce-i făcia Vasilie vodă. Deci, cu mijlocele lui silihtar pașia, bine n-au întrat Vasilie vodă în Țara Munteniască, la o vale care

să chiamă Râbna, l-ua tâmpinatu un ceauș de la Împărăție cu poruncă, numai să să întoarcă Vasilie vodă îndărăptu. Și în urma ceaușului au sositu o samă de oști a lui Matei vodă.

28. Numai ce au căutat lui Vasilie vodă a să întoarce înapoi, văzdându carte împărătiască și cine era soltan Murat împăratul, nu era dé a șuguire cu dânsul.

Deci purcegându îndărăptu Vasilie vodă, să simetisă munténii și în chipul goanei, să goniască pré oștile lui Vasilie vodă, lovisă la coada oștii. Ce s-au întorsu apoi oștile de țară și singur Vasilie vodă și au înfrântu pe munténi și au prinsu câțva vii și au peritu den munténi câțva.

Vasilie vodă apoi, după acéia au eșit îndată den Țara Munteniască, plinindu porunca Împărăției și ședzindu câteva dzile la Ploscuțéni. De acolo au pornitu pré ceaușul cel împărătescu, iară singur s-au întorsu și au venit în scaun.

29. Era pré acéle vrémi veziriul anume Tabani Buiuc, carile ținea cu Vasilie vodă și pașia de Silistria, iară așia și numai să scoață pré Matei vodă să pusésă cu toată voè. Și fără știrè împărătiască eșiia de la veziriul isprăvi de domnie Țărâi Munténești lui Ion vodă, feciorului lui Vasilie vodă. Cum și atuncia, dacă au vădzut veziriul împiedecate isprăvile dentâi de silihtariul, au făcut altele, la singur pașia de Silistria, să ducă el singur pré feciorul lui Vasilie vodă în scaunul Țărâi Munténești, caré lucruri apoi au mâncat capul veziriului, oblicindu Împărăția pen silihtariul războaele și vărsările de singe între domni, de unde să pogoară.

Nice te mira, cum dé au putut domnii a îmbla în zarve, fără știrè Împărăției și ales la un <îm>părat leu ca acéla. Deci, să știi că țărâle pré atunce acéstia nu era așia supuse, ce într-altă voe veghiată și să temia turcii să nu se dea Țara Moldovei în partea leșilor, carii era pré acéle vrémi foarte tare, cât să siia Împărăția de sfada leșilor și ales avându amu începute războae cu perșii, précum ți s-au poménit. Ce era bucuroși că să

sfădescu acestia țărî între sine. Și poți pricepe și pre domniile acéstia așia de îndelungate: 19 ani Vasilie vodă domnu, iară Matei vodă până la moarte, aproape 30 de ai la domniie. Alte vacuri să socotești țărâlor acestora pré atunci.

30. Cu al doilè isprăvi de domniia Țărâi Munténești au socotit Vasilie vodă cu altă calé. Avându acéia și de la veziriul știre, au pornit pré Ion vodă la pașia de Silistria cu câțva boiari, să-l ducă pașea în scaun. Și trimisiasă înainte la pașia pré Enachie Catargiul, vel postelnic, să mai întăriască lucrurile, pân-a veni Ion vodă. Ce ședzându acolia la pașia, Catargiul, așteptându sosiria lui Ion vodă, au sințit lucrurile într-altu chip; că-l agiunsiasă pré pașia iară alte porunci împărătești pren silihtariul și-i unsesă osiia și pașii, Matei vodă.

Deci, vădzindu Catargiul lucrurile într-altu chip și amirosindu că, cât ar sosi Ion vodă la pașea, va să-l opriască și să-l trimiță la Împărățiie, au dat Catargiul știre la boeri, ce era pe lângă Ion vodă, amu aproape de Dristor, la un sat și îndată s-au întorsu Ion vodă can cu fuga de grijè pașii și au eșit și a doa ispită pentru domniia Țărâi Muntenești.

31. Iară nici cu atâta nu s-au lăsat Vasilie vodă, ce îndemnatu și de veziriul și ca o nemică socotindu a călca pré Matei vodă, iară au strânsu oști și cu mai bună gătire, cu pedestrimia, cu pușci și iară au purces în Țara Muntenească asupra lui Matei vodă și cu acéia nebăgare de samă de Matei vodă, cât aicia în locul său pusesă domnu pré fecioru-său, Ion vodă, în scaunul țărâi, cu boiari, cu isprăvnici, cu domniia deplină, țiindu ca-n palmă domniia Țărâi Munténești.

Iară lunécoasă sintu lucrurile războaelor și în putiarea lui Dumnedzău mai multu stau. Nice un nepriiatin, cât de slabu hie, cum să nu-l țiie nimé, nice-l ținu oștenii cei direpți. Și bine au dzis unul: „Bella momentis constant", adecă „Războaele în clipala ochiului stau". Că atâta era, numai să ie acéla războiu Vasilie vodă și să să aședze în domniia Țărâi Muntenésti. Iară

roata lumii nu așia cum gândește omul, ce în cursul său să întoarce.

32. De caré silă n-au mai putut nice silihtariul a-i trimite alte isprăvi lui Matei vodă, să nu să de tot descopere cu împlete împrotiva veziriului, să-i răsae ceva Împărăției cu scârbă în partè sa; că, ales la turci, foarte cu siială sintu toate și cu mare meșterșug și tainâ strică unul altuia, cându va unul pré altul să-l surupe. Că să pârască a védiare, șie strică, cine începe pâra. De multe ori cu laudă pre nepriiatinul său, mai curundu coboară și ales supt împărățiia lui soltan Murat cu maré siială era toți. Iară totdeauna trimitè silihtariul pré tainâ la Matei vodă, îmbărbătându-l să stia împrotiva lui Vasilie vodă, să-l bată, iară despré scrâba împărătiască nu poarte grije, că iaste grija lui. Deci, și Matei vodă ș-au strânsu oastè toată și vădzându că Vasilie vodă trage cu oștile sale spré București, nu spré Târgoviște, au coborâtu și el spré București cu oști.

33. Vasilie vodă, dacă au sositu la Praova, la sat anume Ojogenii, știindu din limbi de gătiria lui Matei vodă împrotiva sa și cu oști câteva și streine și de țară, au făcut sfat acolia la Ojogeni, socotindu și trecătorile apelor și locuri închise de păduri de pen toate părțile și de bâhnișuri, înțelegându pre Matei vodă că anume locuri ca acélia poftește să dea războiu, fiindu oștile mai taré hiecaré la locul său și la strâmtori, împrotiva oștilor celor streine hie cându cei de loc sintu mai tari, au ales cu sfatul să nu triacă Praova, ce să stea acolia la câmpu, să tragă pré Matei vodă, să iasă cu oștile sale la câmpu. Și alegându-se sfatul, au purces toate oștile lui Vasilie vodă în jacuri în podgorii, pe supt munți, încotro să bejenise toată Țara Munténiască, de pen toate acéle olate, până în Praova.

34. Și așia cu acela sfat – ce svétnici or hi fostu așia de buni de războae pré atunci – răschirată oastia pe la jacuri, în loc au priceput Matei vodă lucrul și îndată au purces spre Praova. Și direptu în preajma Ojogénilor, unde era Vasilie vodă cu corturi,

au stătut la trécătoare, dându știre den câteva pușci ce avia cu sine și îndată au început a tréce oastea în vad. Tot călărețul au trecut câte un pedestraș după sine și au stătut în tocmală cu ostile, dencoace de Praova, tocmindu oastia pediastră cu focul și cu pușcile între oastè călăriață și au purces cu toată oastè stolită asupra taberii lui Vasilie vodă.

35. Nu avia de ce să apuca Vasilie vodă cu oastè răschirată în toate părțile și așia venire asupra degrabă a lui Matei vodă și întemeiată. Că oșténii lui Vasilie vodă, unii veniia cu plian îngreuiați, neștiindu lucrul ce este, alții spăimați de sosiria oștilor așia degrabă, mai multu de gătiria la fuga îndată au stătut, nu de război. Și așia spârcuită oastè și fără nice o tocmală, au plecat și Vasilie vodă fuga și toată oastè, câtă nu era dusă în pradă, lăsându și corturile și pușcile și pedestrimia toată pré mâna lui Matei vodă. Și de grijè gonașilor, Vasilie vodă au lăsat drumul pe care venisă, ce de-a direptul au năzuit la Brăila.

36. La Brăilă zăbăvindu Vasilie vodă câteva dzile și Matei vodă dedésă știre de olac la pașia îndată de izbânda sa asupra lui Vasilie vodă. Așia de sârgu lucrul, ori cu știrè pașii, ori dentru sine agiii de Brăila și de Mecin sfătuiia să prindze pré Vasilie vodă, să-l trimață la pașia. Și să nu hie dat știre Stamatie, ce au căzdut apoi stolnic la Vasilie vodă și la alte domnii, pré urmă, și postialnic mare, ar hi încăput Vasilie vodă la prinsoare. Ce ședzându sara la masă, i-au dat știre și de la bucate s-au sculatu, pentr-o grădină, peste un gardu, suindu de pe spinaria unuia din slujitori și acolo i-au scos calul și au eșit cu fuga din Brăila, la Gălați, lăsindu toate în Brăila, câte nu rămăsesă la Ojogeni.

37. Înțelegându Ion vodă, feciorul lui Vasilie vodă, poticala tătâne-său în Țara Munteniască, au strânsu boerii ce era puși la boiarii pe lângă sine și li-au dzis, cum el, nefiindu de domnie, pentru slabă sănătatè ce avia (că era Ion vodă om slabu și deznodatu și de mâni și de picioare, cum n-ar hi fostu

feciorul lui Vasilie vodă, caré era ca un leu și la hire și la trup), iară, tătâne-său, lasă scaunul domniei. Și au venit Vasilie vodă iară în scaun.

38. Iară Matei vodă jeluindu-se și la Împărățiie de pradă cè ce făcuse oștile lui Vasilie vodă și la mergiaiși, să-și întoarcă călcătura ce făcuse Vasilie vodă Țărâi Munténești, legasă cu Racoții cniadzul Ardialului, tatăl lui Gheorghie Racoți, lucrul, fiindu și Racoții rănit cu nebăgarea în samă megiiașii lui de Vasilie vodă <au pornit nește oști asupra lui Vasilie vodă>, cu Ion vodă Movila, feciorul lui Simion vodă, carele era la Ardial aședzat, după războiul de la Ștefănești, care era între feciorii lui Simion vodă și între feciorii lui Ieremie vodă pentru domniè țărâi.

Și amu până în Trotuș coborât ungurii și oștile muntenești pân-la Milcov sosiți, au schimbat Racoți sfatul cu Matei vodă. Ori temându-să de împărățiie, înțelegându patima veziriului, ori altă socoteală li-au venit, au întorsu și pré Ion vodă cu oștile îndărăptu și s-au întorsu și munténii.

Eșisă casa lui Vasilie vodă spré Huș de spaima acéia. Și pre vrémia coborâtului acestor oști asupra lui Vasilie vodă, au peritu Gorgan și Sămăchișă căpitanul și Cârste visternicul, den prepus de la domnie pentru vicleșug.

39. Deci după acéstia zarve, numai ce i-au căutat a sta lui Vasilie vodă la pace, vădzându și primejdiè veziriului, curundu după acéia, să nu să mai atițe lucrurile asupra sa. Cum n-ar hi fostu fără primejdiie Vasilie vodă atunciaș, de n-ar hi stătut Împărățiia după lucrurile, împrotiva perșilor, care curundu după acéia au purces cu toată putiarè asupra Vavilonului. Ori de la cei doi megiiași n-ar hi fostu fără răscoală, de nu s-ar hi spăimat Racoți și Matei vodă cu moartè veziriului.

Și sta în cumpănă soltan Murat, asupra Azacului va merge, că încă nu-l didésă moscalii, au asupra Vavilonului? Ce, viindu cu acéia veste Isar, că or da Azacul moscalii, au purces

asupra Vavilonului. Iară până a să înțelege purcesul, acéstia țări era supt grije că va veni Împărăția spré acéste părți cu oști. Fost-au acéste zarve între Vasilie vodă și între Matei vodă în anul 7144 <=1636> și în anul 7145 <=1637>.

40. Iară primejdiè veziriului Tabani Buiuc, anume cum au venit, de au perit de soltan Murat, așia au fostu: după răzsipa de la Ojogeni oștilor lui Vasilie vodă, face Matei vodă ardzehal, adecă răvaș de jalobă, la singur împăratul. Și aflându om de-acéia triabă, să dia acéia jalobă la singur împăratul, au purces omul acéla cu cărțile și, știindu rândul, au păzit cându au eșit împăratul la primblare cu vânătoare la câmpu.

S-au făcut omul a miarge de olac pe denaintè împăratului, anume să-l vadze. Și așia vădzându-l împăratul mărgându tare, au trimis de l-au oprit și au pus de l-au întrebat de unde vine. El au răspunsu că vine den Țara Munténiască cu cărți la împărățiie, să știe împărățiia de mare vărsare de singe și pradă ce s-au făcut în Țara Muntenească de Vasilie vodă, care au venitu cu oști asupra lui Matei vodă. În loc au trimis împăratul de i-au luat cărțile și au cetit ardzahalul cel cu jalobă asupra lui Vasilie vodă, poménindu că să laudă Vasilie vodă că are isprăvi de la veziriul, să hie domnu și în Țara Munténiască și în Țara Moldovei. Atunci au avut vréme silihtariul asupra veziriului, căindu țărâle, cum să strică ele în de sine și să pradă. De care jalobă foc s-au făcut împăratul, soltan Murat pré veziriul, înțelégându că de la veziriul să coboară acéle amestecături.

Ce dentâi au trimis pré omul cu toate acéle scrisori, să vadză și veziriul. Ce au dzis silihtariul cătră împăratul că omul îndată va peri de veziriul. Deci, i-au dat hasăcâi și i-au învățat singur împăratul: „Pré acestu omu iară să-l aduceți la mine". Și așia au fostu: l-au dus hasăcâi la vezirul. Și dacă au înțelés veziriul au vădzut că este rău de dânsul. Au vrut să opriască pré om, ce hasăchii i-au spus porunca care au de la singur împăratul, să-l ducă pré omul iară la împăratul.

41. Scosesă veziriul daruri hasechiilor, să lasă pré omul la dânsul; ce nu s-au cutedzat hasecâii de silihtariul a face peste poruncă. Iară să nu hie fostu omul de fațe, putia să tocmască veziriul lucrurile sale, dzicându că au fostu un marghiul de cei de Țarigrad și au spus menciuni; că dé aeste să fac multe la turci sau s-ar hi uitatu la împărăție, care de lucrurile a toată lume gândindu, céle mai mărunte le tréce cu gândul.

Ce, păziia acestu lucru silihtariul, să nu scape vrémia ca acéia asupra veziriului. Și înoindu scrâba împărăției, silihtariului au chemat pré veziriul împăratul și după mustraria că strică țărâle fără știrè lui, l-au omorât. Și așia au eșit veziriului aceluia zarvele între domni. Aceste am întâles de la boiari bătrâni de sfat pré acéle vrémi.

42. Curundu după acéste svade cu Matei vodă, să potolè Vasilie vodă, sunate zarvele; pré fecioru-său, pre Ion vodă, l-au tremis în Țarigrad, unde-ș s-au săvârșit și viața nu pestiți ani. Și s-au săvrâșit într-acești ai dzilele și doamna dentâi a lui Vasilie vodă, fata lui Bucioc. Și după moartè doamnei au trimis Vasilie vodă pré Catargiul în Țara Cerchijască și dé acolia i-au adus doamnă, fata unui mârzac dé ai lor, cu caré au trăit apoi până la săvrâșitul său.

43. În anul 7146 <=1638> au luat sultan Murat Vavilonul, cu mare vărsare de singe, de la perși, după 4 luni den ce dzi începuse a bate orașul. Spune istoriia să hie fostu 30.000 de oșteni în Vavilon. Cé, aceia gătire făcusă și sultan Murat asupra perșilor, cât singur Vavilonul. Iară tot Misiriul și pașii ce sintu peste arapî i-au pornit despré Marè Roșie, dé-au lovitu și dintr-acolia Țara Persului. Și li-au luat turcii și dintr-altă parte o scală foarte mare. Și așia îndoitu persul, n-au putut da nici un agiutor Vavilonului.

44. Sultan Murat într-acolia zăbovindu-se cu oștile, iară aicia, în céste părți, sta fericite vacuri și liniște și pace întémeiată den toate părțile, fiindu în pace amu Vasilie vodă

și cu megiiașii. Și într-acești ani au zidit Vasilie vodă și lăudate mănăstiri aice în orașul Eșilor, întâi supt numele a trei sfinți învățători a besericii, ce să dzice Trieh Svétitelei, mai pe urmă mănăstiria, a doa mănăstire, a Golâi, cu făptură, cum să vede, peste toate mănăstirile aici în țară mai iscusită. Golâe îi dzic pré numele unui boeriu, anume Golâi, carele într-acel loc au avut făcută o besericuce de piatră.

Și în cești ai au adus Vasilie vodă și moștiile a sfintei prepodobnei Paraschevei, în anul 7158 <=1650>, căriia svinte viața și de pe ce locuri au fostu, să citește viața ei petrecută cu mare dumnedzăire, în luna lui oct<omvrie> în 14 dzile.

45. Acestu domnu au făcut ca de iznoavă și curțile céle domnești; casele céle cu cinii, grădini, grajduri de piatră, tot de dânsul sintu făcute. Și multe locuri au așădzat, caré au stătut multe vrémi stătătoare. Că dé au fostu cândva vrémi fericite acestor părți de lumé, atuncia au fostu.

Plină Țara Leșască, oi dzice, de aur, la caré pré acéleia vrémi curia Moldova cu boi de negoț, cu cai, cu miiare și aducia dintr-acéia țară aur și argintu. Oi putia dzice că sărac nu să afla pré acéle vrémi, doară care nu-ș vria să aibă.

Țara Leșască la acéia scară de fericie să suisă, précum și singuri leșii dzic și scrisorile lor, caré nici o crăie pré acéle vrémi nu era deoprotivă în bine și în dezmierdăciune pré atuncia leșii și așia și țara noastră.

46. Iară di pe acélia vrémi să cunoaște păharul lui Dumnedzău aproape de schimbare și curundu spré alte mai cumplite vrémi. Că era la maré zburdăciune țărâle acéste. Și caré țări să sue prè la mare bivșuguri, zburdiadză hirè omenească peste măsură și zburdăciunè naște păcatul și pré păcatul urmadză mânia lui Dumnedzău.

Așia Țara Leșască era la maré zburdăciune; așia și aicia țara și singur domnul Vasilie vodă, cu silă a câteva case de boiari, luându-le fiatele peste voè părinților la țietorie. Iară oamenii

de casa lui, nepoții ca mai mare sile făcia, luându băieții oamenilor în silă la curvie, care tote fapte mai pre urmă s-au arătat cu maré osindă asupra casei lui Vasilie vodă.

47. În cești ani, după ce au așădzat sultan Murat Vavilonul spre Împărăția Turcească, s-au întorsu în Țarigrad și să găta tare asupra lésilor, să răscumpere rușinè lui soltan Osmanu, deschidzându-ș calea pen Ardial, să lovască peste munți dé-a diréptul spre Liov. Ce i-au tăiatu atuncia curund putiarnica mâna lui Dumnădzău dzilile. Și după moartè lui sultan Murat, au stătut în locul lui sultan Ibraim, frate-său, om dat cu toată hirè spre zburdăciuni. Și cu împărăția lui iară au hălăduit țărâle acéstia de răscoale.

48. Începuse în cești ani Racoți cel bătrân svadă cu némții, căruia era orânduită oaste și dé aice, de la noi den țară și den Țara Munténiască. Ce n-au ținut multu acéia sfadă; curund au venit la tocmală cu împăratul némțăscu. Iară prădasă câtva loc cu ai noștri în ungurimia de sus. Apostol de Orheiu au fostu serdar într-acéia oaste cu Racoții.

49. În anul 7153 <=1645> au făcutu și nunta fiicăi sale Vasilie vodă, ceii mai mari, doamnei Mariei, după cniadzul Ragivil, om de casă mare, den cniadzii Litfei. Numai cu ce inimă și sfat au făcut acéia casă după om de lége calviniască, caré este scornită de un mitropolit de Fiandra de supt ascultaria papei de Râm, peste legăturile săborălor cu multé dumnedzăiresti minuni legate. Iară calvinul numai pre singure pohtele sale trupești, osebite de sfânta săbornică besérecă au scornit acéia lége, la care, ca la o lége slobodă, în puțină vréme au cursu toată Fiandra și Englitera.

De mirat au rămas vacurilor această casă, cum au putut suferi inima lui Vasilie vodă să să facă. Și multă vréme s-au frământatu acestu lucru în sfat și câțva boeri pré atunci apăra acestu lucru să nu hie, ales Toma vornicul și Iordachie visternicul, care capete de-abia de-au avut cândva această țară,

și cu megiiașii. Și într-acești ani au zidit Vasilie vodă și lăudate mănăstiri aice în orașul Eșilor, întâi supt numele a trei sfinți învățători a besericii, ce să dzice Trieh Svétitelei, mai pe urmă mănăstiria, a doa mănăstire, a Golâi, cu făptură, cum să vede, peste toate mănăstirile aici în țară mai iscusită. Golâe îi dzic pré numele unui boeriu, anume Golâi, carele într-acel loc au avut făcută o besericuce de piatră.

Și în cești ai au adus Vasilie vodă și moștiile a sfintei prepodobnei Paraschevei, în anul 7158 <=1650>, căriia svinte viața și de pe ce locuri au fostu, să citește viața ei petrecută cu mare dumnedzăire, în luna lui oct<omvrie> în 14 dzile.

45. Acestu domnu au făcut ca de iznoavă și curțile céle domnești; casele céle cu cinii, grădini, grajduri de piatră, tot de dânsul sintu făcute. Și multe locuri au așădzat, caré au stătut multe vrémi stătătoare. Că dé au fostu cândva vrémi fericite acestor părți de lumé, atuncia au fostu.

Plină Țara Leșască, oi dzice, de aur, la caré pré acéleia vrémi curia Moldova cu boi de negoț, cu cai, cu miiare și aducia dintr-acéia țară aur și argintu. Oi putia dzice că sărac nu să afla pré acéle vrémi, doară care nu-ș vria să aibă.

Țara Leșască la acéia scară de fericie să suisă, précum și singuri leșii dzic și scrisorile lor, caré nici o crăie pré acéle vrémi nu era deoprotivă în bine și în dezmierdăciune pré atuncia leșii și așia și țara noastră.

46. Iară di pe acélia vrémi să cunoaște păharul lui Dumnedzău aproape de schimbare și curundu spré alte mai cumplite vrémi. Că era la maré zburdăciune țărâle acéste. Și caré țări să sue prè la mare bivșuguri, zburdiadză hirè omenească peste măsură și zburdăciunè naște păcatul și pré păcatul urmadză mânia lui Dumnedzău.

Așia Țara Léșască era la maré zburdăciune; așia și aicia țara și singur domnul Vasilie vodă, cu silă a câteva case de boiari, luându-le fiatele peste voè părinților la țietorie. Iară oamenii

de casa lui, nepoții ca mai mare sile făcia, luându băieții oamenilor în silă la curvie, care tote fapte mai pre urmă s-au arătat cu maré osindă asupra casei lui Vasilie vodă.

47. În cești ani, după ce au așădzat sultan Murat Vavilonul spre Împărățiia Turcească, s-au întorsu în Țarigrad și să găta tare asupra léșilor, să răscumpere rușinè lui soltan Osmanu, deschidzându-ș calea pen Ardial, să lovască peste munți dé-a diréptul spre Liov. Ce i-au tăiatu atuncia curund putiarnica mâna lui Dumnădzău dzilile. Și după moartè lui sultan Murat, au stătut în locul lui sultan Ibraim, frate-său, om dat cu toată hirè spre zburdăciuni. Și cu împărățiia lui iară au hălăduit țărâle acéstia de răscoale.

48. Începuse în cești ani Racoți cel bătrân svadă cu némții, căruia era orânduită oaste și dé aice, de la noi den țară și den Țara Munténiască. Ce n-au ținut multu acéia sfadă; curund au venit la tocmală cu împăratul némțăscu. Iară prădasă câtva loc cu ai noștri în ungurimia de sus. Apostol de Orheiu au fostu serdar într-acéia oaste cu Racoții.

49. În anul 7153 <=1645> au făcutu și nunta fiicăi sale Vasilie vodă, ceii mai mari, doamnei Mariei, după cniadzul Ragivil, om de casă mare, den cniadzii Litfei. Numai cu ce inimă și sfat au făcut acéia casă după om de lége calviniască, caré este scornită de un mitropolit de Fiandra de supt ascultaria papei de Râm, peste legăturile săborălor cu multé dumnedzăiresti minuni legate. Iară calvinul numai pre singure pohtele sale trupești, osebite de sfânta săbornică besérecă au scornit acéia lége, la care, ca la o lége slobodă, în puțină vréme au cursu toată Fiandra și Englitera.

De mirat au rămas vacurilor această casă, cum au putut suferi inima lui Vasilie vodă să să facă. Și multă vréme s-au frământatu acestu lucru în sfat și câțva boeri pré atunci apăra acestu lucru să nu hie, ales Toma vornicul și Iordachie visternicul, care capete de-abia de-au avut cândva această țară,

sau de va mai avia. Ei dzicè lui Vasilie vodă și pentru légè rătăcită și un lucru nu fără grije despre Împărățiia Turcului. Iară Toderașco logofătul și Uriache vornicul sta asupra acestii nunte să să facă.

50. Avia Vasilie vodă pozvolenie de la turci; cé era acéia voe din bani, nu din inima turcilor. Și așia s-au făcut nunta aicia la Iași, la care câțva domni den Țara Leșască, singuri cu chipurile sale au fostu, cu curțile lor; și Pătrașco Moghila, feciorul lui Simion vodă, mitropolitul de Chiev. Iară soli trimișî era de la Racoți, cniadzul Ardialului, Chiminî Ianăș, cu daruri și de la Matei vodă, domnul muntenéscu, singur Ștefan mitropolitul Țărâi Muntenești și Radul logofătul și Dicul spătariul; că să împăcase amu domnii între sine.

51. N-au lipsitu nemică den toate podoabe, câte trébuia la veselie ca acéia, cu atâtè domni și oameni mari den țărî streine. Meșteri de bucate, aduși dintr-alte țărî, dzicături, giocuri și de țară și streine. Curtè podobită toată și strânși boerii și căpeteniile țărâi, feciori de boiari, oameni tineri la alaiuri pe cai turcești cu podoabe și cu peținе la șlice. Și așia cu petrecănii trăgănându-se veseliia câteva săptămâni, au purces cniadzul Ragivil cu doamna sa în Țara Leșască, cu dzestré foarte bogate.

52. La anul, simțindu-se Căriia Leșască în vârtute, îndemnat de papa de Râm și de venețiian, carii avia dodiială de la turci la ostrovul Critului, au făcut sfat cu senatorii craiul Vladislav, numai să înceapă sfadă cu turcii, adecă cu împărățiia lor, de care gătiria lui și la ce au eșit apoi acéla sfat, ceti-vei povestè mai gios, la rândul său.

Iară soli trimițindu la toți craii créștinești craiul leșescu, aice la Vasilie vodă pré cneadzul Ragivil au lăsat soliia cu această triabă, fiindu viitor Ragivil, la anul după nuntă, la socru-său, aicia în țară. Care soliia au credzut Vasilie vodă îndată și au priimit să fie una cu leșii, cât și birul amu oprise a anului céluia

și pornise pré aga hirului fără bir, răspundzindu-i că nu s-au putut strânge birul pentru sărăciè oamenilor.

Ce dacă au stătut la voroavă cu boerii pentru opritul birului și într-un rându și într-altul, spun să hie dzis Petreceico vornicul de Țara de Sus, pré carele îl ținia ei mai prostatec dent-alții în sfatu: „Eu aș dzice să nu oprim noi birul, pân-nu om vedia că trec leșii Dunăria". Și acéla cuvântu au întrat îndată în gândul lui Vasilie vodă și au răpedzitu după aga și l-au oprit la Gălați până au gătitu birul și l-au încărcat și l-au pornitu.

Așia ferescu pré domni și țărâle voroava cu svatul de primejdii. Că pentru acéia au dat Dumnedzău să aibă împărații, craii, domnii, crâmuitorii țărâlor să aibă svétnici pe lângă sine, cu carii vorovindu o triabă, să frământe cu voroava lucrul și unul una, altul alta răspundzindu, să lămurește lucrul caré este mai spre îndemână. Iară ce fac domnii singuri den gândurile sale sau den șopte, rar lucru esă la folos. Că încă în lume om n-au născut până acmu ca acéla, să nu-i trebuiască voroava cu svat; că deși gâcește cârmuitoriul câte o triabă, încă tot să nu se încreadză c-au gâcitu, până nu să întărește părerea lui cu voroava și altor părері.

Deci ce ai gânditu că este bine, dacă să mai tocmescu cu gândul tău, ce ai gânditu că este cu cale, încă a doi sau a trei socotiala, fără greș pré acéla lucru să stai, că nu te va înșela. Iară de-ț paré numai a singur că este bine și alții toți dzic că este într-altu chip, să nu crédzi acéia socotială, că te amăgește.

Multe lucruri ne par că sintu gârcite, iară apoi, dacă mai lași vrémia socotelii, afli departe, mai pré urmă, într-altu chip. La mulți domni mare smentele am vădzut den șopte sau nesfătuit, amu în vacul nostru. Fără sfat au făcut Vasilie vodă lovitul tătarălor la Brătuliani, pe Prut și apoi prada a toată țara, nespuse de agiunsu cu câtă robie și plian, dentr-acéia faptă au venit asupra țărâi.

Și așia și Duca vodă, sfătuindu numai cu unul pentru cartia la hanul și-au stricat domniia; dem care maziliie mare răsipă și greutăți asupra țărâi au venit, care era foarte în stat bun pre atunce și gata lucrurile să rădice numai cu o orânduială datoriile țărâi toate.

Iară den céia maziliia domniei dentâi a Ducăi vodă, s-au prilejit 3 înoituri de domnie: una la Belgrad, a Dabijei vodă, altă domnie tot într-acelaș anu, domnii a dentâi a Ducăi vodă, a treia a lui Iliiaș vodă, cu mare răsipă. Deci trei domnii câte 500–600 de pungi de bani la înoituri, tot într-un an, cum au putut hi bine?

Așia cu șoaptele, numai cu unii, nu cu sfat, au făcut și Petreciaico vodă, dé au lepădatu, fără nice o nevoie domniia țărâi și s-au dus în Țara Leșască, den caré faptă să stânge Țara Moldovei astădz.

53. Cniadzul Ragivil, după zăbava sa peste câteva săptămâni la Suceavă, la socru-său, la Vasilie vodă, pré doamnă sa au pornitu pe la Sniatin spré țara sa, iară el singur au lovitu pen Ardial, pe la Racoții, cniadzul dé Ardial, tot cu acéle trébi, pentru rădicaria lor asupra Împărăției Turcului.

54. Înțeles-am din boeri bătrâni, cum să hie vrându Vasilie vodă la Suceavă să-ș despartă fata de domnu-său, Ragivil; ce n-au priimit ia, doamna Mariè, fata sa, dzicându tătâne-său să fie socotit întâi lucrul, nu mai pré urmă.

55. Și cu vrémile până aice istovim o parte de domniè a lui Vasilie vodă; că până aice, pré cât au fostu fericită domniia aceasta, cu atât mai cumplite vrémi s-au început de atunce, den care au purces den scădére în scădere această țară, până astădz.

CAPUL AL ȘIAPTESPRĂDZÉCE

Zaci. 1. De vriame ce scriitorii cei streini pe lângă poveștile sale n-au trecut cu poménire și de lucrurile țărâi noastre,

Moldovei și cât știm de lucruri trecute în țara noastră, mai multu dintru dânșii știm, cu cale este și noaă a poméni de vrémile lor, ales poveste lui Hmil hatmanul căzăcescu, de la caré vrémi (ah!) s-au început și răul nostru, în care până astădz ne aflăm cu acestu pământu la cumplite vrémi și Dumnedzău știe de nu și peste vacul nostru trăitoare.

2. Izvorul a tuturor răutăților și pustiității acestor părți, începutul căderii și împuținării Crăiei Leșești, răsipa și pustiitatè și căzacilor, stângeria și țărâi noastre.

3. Iară mainte de ce om începe a scrie rădicaria căzacilor cu Hmil hatmanul lor, asupra leșilor, stăpânilor săi, a poméni de căzaci, ce niam sintu și de când sintu supt cest nume cozac, cu cale că va hi am socotit, audzând pré mulți întrebând de acestu numé a lor, de unde și de cându ar hi. Deci mulți au dzis că numele lor cozac ar hi de la un niam ce este peste apa Volghăi, anume cassac; ce acéle deșerte poveștî sintu.

4. Sânt căzacii de niamul său rușî, rămășițele de oșténi a cniadzilor rusești, pré carii cu îndelungate vrémi, suppuind craii leșeștî și cădzând și Chiovul, scaunul Rusiii, pré sama leșilor, ei pe Nipru în gios și pe de céia și pe de iasta parte trăiia supt ascultarè crailor leșeștî, slobodzi de vecinătate, în chipul oștenilor, cu hrana sloboadă pe Nipru, ori cu vânătoriia la câmpi, ori cu păscăriia până la pragurile Niprului, unde are Niprul în trei locuri praguri, așia den hirè locului făcute, de cadé apa de pe stânci, ce sintu în fundul apei, la loc mai gios. Care locuri nici un fial de vas a tréce nu poate, fără vasele lor; și acéle a lor încă cu mare grije trecu și de multe ori pe uscatu trag vasele, până trecu acéle locuri. Și așè trăiia până în dzilile lui Avgust crai.

5. Acela craiu leșăscu vădzându-i oameni cu viață direaptă de oșteni, i-au tras și la léfe și li-au făcut și căpetenii cu tocmală și în rândul său să fie voinici a să buluci și a să oști împrotiva

tătarălor, ca o pază să fie Crăiei Leșăști; că dodiia tătarâi marginile țărâi lor și pre atunce.

Și de pe sprinteniia lor, fiindu oameni sprinteni și sălbateci, le-au dzis cozac, adecă capră sălbatecă; sau că îmblându ei la câmpi după capre sălbatece și în luncile Niprului, li-au venit acestu nume dé atuncia, dé li-au dzis cozac, adecă căpraș. Care nume și la leși, la o samă de oaste, ales stiagurilor ce sintu mai sprintene, dzic stiagurili căzăcești și pân-astădz.

6. Apoi Ștefan Bator, craiul leșăscu și mai mare aședzare li-au făcut căzacilor, dându-le și hatman să aibă, cu stiag, cu doabe, cu trâmbiță și după voè lor să-ș aliagă hatmani. Și li-au pozvolit și i-au întărit să facă și vase de Marea Niagră și să facă căzaci răcestrovi, adecă de catastiv, până 40.000 de oameni și loc să aibă scaunul său, un ostrov la Nipru, în care este o mănăstire mare, cu câteva alte mai mănunte beserici, anume Trăhtămirov. Și aceasta este începătura oștilor lor, după ce căduse cniadziile rusești, de o sută și 50 de ai încoace.

7. De pe acéle vrémi, multă nevoe făcè căzacii Crâmului și țărâlor turcești; până și Anadolul nu hălăduiia. Sinopul, Trapezonul, cetățî mare li-au luat în câteva rânduri și alte orașé mai mici și dencolo de Marea Niagră și dencoace, Varna, Misăvriia, Ahilo, până la Aitos și la Pravadiia pururea prăda. Și au lovit și până aproape de Țarigrad, la Eni-Chioi, pré scursura céia, cu caré să scură Marea Niagră în Marè Albă, supt cetatè Țarigradului.

Și așia dodiind Împărăției Turcești, veniia de la turci ponoslu pentru prădzi ce făcia căzacii în părțile lor. Acéle socotindu de la o vréme leșii, pentru să nu strice pacè cu Împărăția Turcului, făcè căzacilor mare strânsoare, oprindu-i de pré maré, care hrană o deprinsiasă ei, cu mare dobânde și avuții ce scotia dé acolia. Și cu acéle avuții zidiia beserici de piatră, mănăstiri, cât o mănăstire la Chiev, căriia dzic Arhanghel, stă și până astădz cu o boltă, cea den mijloc, foarte mare și toată

bolta acoperită cu scânduri dé aramă galbână și poleite scândurile cu aur.

Și pentru să-i opriască de tot, să nu îmble pré mare, au făcut leșii o cetate, anume Codacul, la pragul cel dentâiu a Niprului, și ținia acolia câte 2.000 de niamți pedestrime, cu pușci, pentru opriala lor, caré era foarte cu mare silă căzacilor, ca unor oameni carii altă hrană nu știè, fără oșteniè. Și den céia oprială s-au rădicat în câteva rânduri împrotiva lésilor, cu Nalivaico hatmanul, apoi cu Sulima, mai pre urmă cu Căzima, hatmanii lor; ce tot îi răzsipiia hatmanii leșăști. Până vădzându neticnială cu dânșii, le rădicase și hătmăniile, să nu hie și le trimite câte 2 domni comisari mai mari și aceia comisari le făcia giudéță și-i crâmuiia. Și cu vremia și alte volnicii le-au stricat toate, cât nu era căzacul cu nemică volnic.

8. Așia s-au tras asuprelele lor până la Vladislav crai, în anul <loc gol>. Acela Vladislav craiul leșescu, précum s-au pomenit și mai sus în capul al 16, vădzându-se crăiia în vârtute, după atâte izbânde și asupra Moscului, cumu-ș era așia că mai fericită Crăiia Leșască și în tărie și în tot binile și bivșuguri nici la un craiu n-au fostu, cum au fostu pe atunce.

Pentru acéia bine dzice un dascal: <„Si qui sunt in superiore valetudinis gradu, dum in eodem permanere non possunt, cadunt in deterius">, adecă: „Céia ce sintu în scara vârtuții acia mai de sus, neputându a sta tot într-acéle stepene, cad foarte la mare slăbiciune". Așia toate împărățiile, cându prè să sue la mare tărie, neavându loc să să mai sus sue, cad și purced îndărăptu, cum védem și Crăiia Leșască.

9. Avându acéla crai Vladislav și praxim, adecă știința, ce sântu turcii, cu războiul de la Hotin, cu sultan Osmanu, la caré războiu fusése singur el cu sine, trimis de tată-său, Jigmontu, craiul leșăscu, îndemnatu de papa de Râm și de venețiian, cu mare făgăduință și cu bani gata de la papa, de an în anu, pré 12.000 de oaste liafa de la sine și venețiianii avându cu turcii

începute războae la Crit, au pus gândul craiul leșăscu numai să înceapă sfada cu turcii. Pentru care treabă și singur împăratul némțăscu să hotărăște cu leșii, și acolia, după aședzată voroava cu împăratul, i-au orânduit niamțul 12.000 de oaste niamțască, făcându știre și papa și împăratul pe la toți crai creștinești, cum este craiul leșăscu ales să hie a toată creștinătatè gheneral, adecă purtătoriu de oaste împrotiva turcului.

10. Deci întâi Hișpanul o sumă de bani i-au orânduit la crăiia lui de la Neapoli, că să rudiia Vladislav cu împăratul némțăscu și cu craiul Hișpaniii, fiindu fecior dentr-o nepoată împăratului niamțăscu. Șfedul iarăș făgăduise 6.000 de oaste și împăratul moschicescu 20.000.

Acéle toate vădzând gata Vladislav, au trimis și la căzaci și au chemat la sine pré un căzac bătrân, anume Barabaș, și pré Hmil, caré era pré atunce diiac oștilor, cum dzicu ei, pisar. Dacă au venit Barabaș și cu Hmil la craiul, cu dânșii au tăinuit cu multe voroave craiul, pentru gătirè lor, pentru Marè Niagră, pentru locuri pe lângă mare. Și au aședzat cu acei amândoi și dintr-acolè toată gătiria, dându cu uric lui Barabaș hătmăniia pre căzaci, cu stiag pré obicei bătrân și lui Hmil pisariia de oaste, dându-le și câtăva samă de bani gata, să facă vase și ce ari trébui dé aceia cale.

Și așia gătindu toate craiul, înșălat de domni, carii toți îi făgăduisă că or priimi acela sfat și oastè némțască amu sosisă pân-spré Liov. Iară ascunsu giudéțul lui Dumnedzău, toate gândurile oamenești le strămută, lipsiia numai săimul, pré obiceaiul crăiei, să fie cu sfatul tuturora și pentru cheltuele și pentru încălecatul leșilor.

Deci, la săimu au stătut leșii împrotiva craiului, întrebându pre crai ce pricini ari avia începăturii de sfadă cu turcii, aducându-i amente primejdiia strămoșului său la Varna, bănuindu pré crai că li-au băgat oști streine în țară, fără știre

lor și cum acéle țărî streine numai deodată or da agiutor, apoi ari cădè sfada numai pré dânșii.

Și să prilejise de murise și hatmanul lor cel vestit, Conetpolscâi. Și așè împiedecat craiul, cu lucru gata, s-au poftit la leși să-i pozvoliască, cu cheltuiala lui, cu oaste streină, să margă asupra turcilor. Au strigat cu toții, în gura mare, că cât va trece hotarul, or rădica altu crai. Deci, numai ce i-au căutat a să surupa toate nevoințele a craiului și a merge în vântu.

11. S-au tras cuvântul în Țara Leșască pân-astădz, cum craiul, dacă au vădzutu că-i stau împrotiva leșii la acel gându a lui, în pizma lor au îndemnatu pré căzaci să să rădice asupra leșilor, cum ș-ari putia a-ș cerca lucrul. De față am fostu la Bar, îmblam la școală, la carté, cându au trecut pe la Bar canțeliariul cel mare, anume Osolinscâi, om foarte de la inima craiului și mare cap, întorcându-se de la Chiev, unde s-au făcut a merge la moșiile sfinților ce sântu la Chiev, pentru boala lui la picioare. Și de la Chiev au îmblat pe la câteva orașé căzăcești și la întorsu au venit la Bar, undé era scaunul hătmăniii.

Era hatman mare, pre urma lui Conetpolscâi, Nicolai Pototcâi. Au ședzut vro 3 dzile acolo la ospăț, la hatmanul, canțeliariul și să mira oamenii ce era mai căpetenii, cum nu țin minte să vie un canțeliar, să îmble pen Ucrainâ. De iaste așia, c-au îmblat cu acéia triabă, nu știu; iară la ce am fostu de față, scriu.

12. Căzacii, măcarî că alte oști streine, după ce s-au răsipitu lucrul și gătirè craiului, cineș în țărâle sale să întorsesă, iară ei tot păziia triaba lor și lucra la vase bărbătéște cu banii craiului și să gătiia pré mare. Pân-oblicindu hatmanul Pototchii că tot să gătescu căzacii, și supt mâna hatmanilor sintu toate acéle, au scris la Barabaș, să părăsască acestu lucru, să-ș aducă amente patimile lui Pavliuc și lui Sulim.

Deci Barabaș, ca un om bătrân, vădzându cartè hatmanului, au lăsat lucrul mai în slab, socotindu cia de apoi. Iară

Hmil tot îndemna bărbătéște și pré Barabaș și pe alți polcovnici, până au trimis hatmanii leșești, Pototchii și Calinovscâi, de li-au arsu toate vasele, multe amu gătite de apă. Și au începutu a veni de la starostii cei leșăști de la margine pără la hatmani pre Hmil pisariul.

13. Avia Hmil danie de la crai, lângă Ceahrin, un locu de odaie. Acolia făcându-ș și beserecă lângă odaie și adăugându-să oameni den dzi în dzi s-au făcut slobodziia, anume Subotov, loc de o milă de la Ceahrin, în câmpi, pe apa Tiasmânului. Și starostiia Ceahrinului fiindu pré sama lui Conetpolscâi, Horunjii, feciorului lui Conetpolscâi hatmanul, ispravnicul lui, anume Ceaplinscâi, totdeauna pârâia pré Hmil pisariul la stăpânu-său pentru slobodziè acéia Subotov, dzicându: „Pentru ce să tie un mujic târguri?"

Și așia prilejindu-să lui Horonjii, stăpânul Ceahrinului, a tréce cu oști asupra Orului, undé multu plian au luatu de la tătari și au prădatu atunce ce era pe lângă Or pré nohai și la întorsul său au venit la starostiia sa în Ceahrin. Și acolia ședzându peste câteva dzile, pré gura ispravnicului său, lui Ceaplinschii, au închis pré Hmil și i-au luat și trâgșorul lui, carile mai sus poménim, Subotov, și l-au dat pré sama lui Ceaplinscâi. Și de nu l-ar hi scos un liah den slugile lui Conetpolscâi, o slugă bătrână, anume Zațvilihovscâi, amu îl pusesă în proașcă, să-l omoară.

Ce, hălăduindu Hmil, pentru rugămentè lui Zațvilihovschii, de moarte, dacă au purces Horonjii, feciorul lui Conetpolscâi hatmanul, de Ceahrin în sus, n-au răbdatu Hmil, cé au dzis: „Luatu-mi-au Ceaplinschii Subotovul și tot ce am avut, iară sabiè den mână nu mi-au luat". Și peste puține dzile au lăsat Ceahrinul și s-au dus peste Nipru, în olatul Periaslovului.

Acolo oblicindu-l hatmanii leșești, au scris la polcovnicul de Periiaslav să-l prindză. Ce, fiindu-i polcovnicul de Periiaslov priiatin, i-au dat cale. Și așia neavându loc nici peste Nipru,

au scăpat la căzacii de la praguri și de acolia, făr-nice o zăbavă s-au dus la Crâm, la <loc gol> hanul Crâmului și, la adunaria sa, i-au dzis hanului acéste cuvente:

14. „Crăiia Leșască câte și ce slujbe are despré noi, nime că Crâmul nu este martor. Cu noi leșii ș-au lățit crăiia, cu noi nu bagă în samă nice o împărățiie, în nedejdia noastră mai multu să rădică asupra Împărățiiei Turcești și Crâmul să-l ia de la turci cătră crăiia lor amu este gata. Iar ce bine au căzacii și ce volnicii de la dânșii? Robii în Crâm au mai bună viață!

Ce-ți adu aminte, luminate hane, slujba noastră, care o am făcut moșului tău, lui Șaan Ghieri sultan. Nu lepăda de la tine mare isbânde și vestite în toată lumea; nu té lăsa de mare avuție și dobânde, caré în puțină vréme pren noi ț-or veni la mână. Nu lăsa să să mai întăriască nepriiatinul tău și călcătoriul de volniciile noastre, leahul.

Au nu vedeți că v-au început a vă călca și pré voi leșii? Câmpii, cât ține între Nipru și între Nistru, ei stăpânescu cu cetele lor. Bugeacul, cu oamenii săi, în toate dzile îl pradă. Conetpolscâi Horonjii v-au prădat până în Or, în ceste dzile. Acéste toate începuturi sântu. Iată cărțile craiului! Citiți-le, ce ne scriu; să lovim Crâmul, să cuprindem marè. Iară de te vei îndoi, hane, și n-oi avia la tine credință, feciorul mieu la curtea ta zălog oi pune."

15. Multu au stătut hanul îndoit după acéste cuvinte a lui Hmil și căuta la ce ar eși soliia ca aceia. La Hmil era cărțile crăiești, céle ce didésă căzacilor pren Barabaș și pré dânsul la Varșiav, supt vrémia gătirei asupra turcilor, précum s-au scris mai sus și le furase de la Barabaș, Hmil, iară tot nu priimiia hanul. Ce Togai beiu, caré era pré atuncia la Or, au luat asupra sa lucrul, dzicându hanului: „Dzi că fără știrea ta au fugit niște nohai".

Și așia aședzându cu hanul Hmil toate legăturile, au purces depreună cu Togai bei, deodată cu oaste ca 7.000 de tătari, însă tot într-ales oșteni.

16. Potoțcâi hatmanul leșescu înțelegându de scăparia lui Hmil la praguri și de turburări care au început a face între căzaci, până nu s-ari îngloti căzacii să lățască în amestecături, au purces din Bar <spre Cercas, pré Nipru> și cu al doilè hatman, Calinovscâi, dzicându acestu cuvântu: „Șiarpele, până nu ridică capul din iarbă, să-l lovești". Ce aceia iarnă l-au apucat acolia, cât n-au putut trage oștile nici într-o parte, ce i-au căutatu a erna pre Nipru, pren olatele Cercazului și a Caniovului, până în primăvară.

Și cât s-au dezvăratu, îndată den 8.000 de oaste ce avia hatmanii leșăști, într-ales au orânduit 3.000 cu fecioru-său, Ștefan Potoțcâi, pe uscatu și cu 1.000 de niamți și 3.000 de căzaci de pen orașele Niprului cu Barabaș, pré apa Niprului în vase asupra pragurilor, să-i strângă pré căzaci de la praguri, să dia pré Hmil, care amu era bulucit cu 8.000 de căzaci de pen ostrove și 7.000 de tătarî cu Togai bei.

17. Vădzându Hmil cu Togai bei că vine Ștefan Potoțcâi în puțină oaste asupra lor, au sfătuit întâi pré acei de pe uscat să-i lovască; și așia au făcut. La un loc ce să chiamă Jolta Voda au dat războiu lèșilor, carii fiindu în număr cu multu mai puțini și în locuri depărtate, în câmpi, de la témeiul său și tătarâi cu călăriia, iară căzacii cu pedestriia den siniațe împresurându-i, au slăbit în loc lèșii și să să apere de năvala lor, s-au pedestrit toată oastè. Iară puțin loc au ținut, de mulțimia caré era cu 5 părți mai mulțî decât dânșii.

Toată acéia oaste lèșască și singur Ștefan Potoțcâi, Sapiha, Balaban, ce era capete, s-au topitu acolia pré câmpi. Ștefan Potoțcâi, rănit, au murit în războiu; Sapiha și Balaban au căzdut la robie tătarălor.

18. Hatmanii lèșăști, audzindu de nevoia celor 3.000 de oaste ale sale, ales Potoțcâi, avându de fecior grije, au purces într-agiutor cu céle 5.000 de oameni ce le mai rămăsesă. Ce a doa dzi după ce au eșit la câmpi, i-au tâmpinat veste de oameni den războiu scăpați, de răsipa oștii sale și de periria în război lui Ștefan Potoțcâi. Și înțelegându și de putiarea lui Hmil, la carele curia de pe la toate ostrovele căzacii, ca la Mesiia jidovii și să adăogea și tătarâi, au sfătuit să să întoarcă înapoi.

Ce Hmil știindu și de putiarè hatmanilor slabă și îndrăznеț după izbânda dentâiu, în loc au purces în urma oștii lèșăști și la un oraș, anume Corsun, agiungându și pré hatmani, au sărit toate orașeli căzăcești, unii adăogându-se la Hmil, alții țiindu trécătorile și săpându drumurili pe la strâmtori, au venit și acéia oaste a hatmanilor la primejdiia, den care puțini leși au scăpat. Hatmanii amândoi au căzdut la robiie, Sinavscâi și alte toate capetele. Gloata, câtă n-au căzdut pré mâna tătarălor, au perit de țărănime.

19. Iară oastia ce era trimasă pré apa Niprului, dacă au înțeles de periria oștii cei de pe uscat cu Ștefan Potoțcâi, s-au buzurluit pe biietul Barabaș, capul lor, vrându să ție credința sa, că era căzac bătrân și vestit Barabaș. Și de mirat, și niamții cu căzacii au viclenit; însă era némții acéia numai cu nume némți, iară toți den căzaci era făcuți. Au legat o piatră la grumadzii lui Barabaș și l-au aruncat în Nipru și câte capete mai era niamțești cu dânsul. Și după acéia faptă s-au dus toți și s-au închinat la Hmil.

20. Să scrie de acmu lèși ce pojar au purces dentr-aceasta scântéie în multe părți de lumé, ce vărsare de singe, ce purstiitate țărălor, ce surupare și slăbiciune Crăiei Lèșești, ce răsipă a mare și nedobândite cetăți, ce robii și plian de créștini în mânule păgânești. Noi să ne întoarcem la ale noastre. Și dé aș avia la cineva pentru acestu lucru vréo hulă, că létopisețul acesta mai multu de lucruri streine poménește, decât de loc de

țară, făcut-am acestu cursu, pentru să să dezlége mai bine lucrurile țărâi, caré la ce vréme s-au prilejit. Și acéia să știe că această țară fiindu mai mică, nice un lucru sângur den sine, fără adunare și amestec cu alte țărî, n-au făcut.

21. S-au cutrémurat toate țările acéstia prin pregiur de năprasnica turburaria Crăiei Léșăști. Însă țara cu nărocul, cu cârma și vâlfa vestitei domniei lui Vasilie vodă, câțva ani și după ce să rădicase Hmil, au stătut neclintită de nimé, până la anul.

Într-acestu an începătoriu spré mare scădiare țărâi, întorcându-să tătarâi den Țara Léșască cu plian, bugégenii și o samă de crâmeni au lovit la întorsul său pren țară; și ca o oaste ce trécia, nu poate hi să nu și strice ceva. Au venit prutianii și de pe alte văi de lângă Prut cu jalobă la Vasilie vodă, jeluindu că-i pradă tătarâi și le strică pâinile.

Și într-una de dzile, prilejindu-se Vasilie vodă vesel la masă și viindu jalobă iară pré tătari că strică țara, cum au fostu la masă viasel, au chemat îndată capitanii, dându-le poruncă să purceadă într-acia dată cu toți slujitorii și din slugi boiarești și din târgu, cineș ar vria în dobândă, să lovască pré tătari. Au făcutu îndată porunca capitanii și niamul den hiria sa a muldovenilor lacomi la dobândă, care cum au putut și den oraș a dobândi cal, fiindu orașul plin de toată sama de oameni pré atunce și den slugi boiarești mulțime au mărsu denpreună cu slujitorii, dé au lovit pré tătari fără viaste, negândindu tătarâi de una ca acéia.

22. Era descălecată orda cu témeiul la un sat anume Brătulianii la Răzine, încărcați tătarâi de robi și de plian den Țara Léșască. Nefiindu gata, au întrat ai noștri îndată într-înșii cu sabiile.

Perit-au mulți tătari și li-au luat ai noștri plianul și robii, carii numai cu fuga au putut a hălădui dentr-acela feredeu spré Bugeag; ce și pe cale, în multe locuri, li-au ținut cale ai noștri pe la Lăpușna.

23. Multu au stătut boerii, carii să prilejise la acéia masă, mai vârtos Catargiul, să nu se facă cu graba acel lucru și din socotiala de la masă. Iară ce este să nu treacă, cu anevoie să mută cu sfatul.

Tătarâi, dacă au scăpatu la Bugiag, îndată pren câteva capete au făcut știré la hanul cu mare jalobă, cum i-au lovitu moldovenii fără viaste, trecându ei spré locurile lor, fără nice o stricăciune țărâi și li-au luat atâta plian și atâte robi.

S-au împlut îndată și hanul și toate capetele a Crâmului de vrășmășiie, fiindu și simeți pré acéle vrémi, din izbândile asupra léșilor. Îndată au trimis știre la Împărățiie pré Vasilie vodă și pré toată țara cu pâră că este haină. Și turcilor la mare socotială era domniile cestor țărî, așè de tare și de teméinice; ce îndată au pozvolitu hanului să hie volnic a prăda Țara Moldovei pentru fapta acéia.

24. Vasilie vodă, după acéia faptă, să păziia foarte cu grije și la Împărățiie și la curtia hanului. Ce de îmbe curțile i-au venitu înșălăciune, ales de la Sefer Cazi aga, veziriul hanului. Așia îl aședzase pré Vasilie vodă pren cărți cu cuvente blânde, cât să părea că nici în gându n-are hanul, nice alte capeteli a lor pentru aceia patimă a tătarâlor ce petrecusă aicia în țară. Iară vrăjmășiia acoperită mai multu rău aduce.

25. În anul 7158 <=1650> sfătuindu Crâmul să răscumpere paguba făcută de Vasilie vodă ordelor lor la Brătuléni și să curmédze și simeției până în câtă era în Vasilie vodă, au pornitu pré calga soltan cu oști, cu acela glas că miarge să lovească Țara Moschicească. Și hanul didésă știre și la Hmil singur, să fie gata, să purceadă asupra lui Vasilie vodă. Și cât au sosit soltanul, amu mainte Hmil cu oștile gata anume, spré părțile Mosculuí au purces îmbe oștile cu mare taină spre Nistru. Sosindu, îndată au împărțitu oastia, o samă de la Soroca, diréptu spre părțile Sucevei, altă samă spre Orheiu și Lăpușna, până-în Prut, oastia tătărască cu căzaci amestecată. Nespusă pradă aceasta este țărâi

și de prada de la Ion vodă cu puțini mai mică (alegându dé acéste cumplite vrémi dé acmu, cu care toate primejdâile acestui pământu covârșite sintu).

26. Nu știia nemică Vasilie vodă, ședzându la divan, una după altă viaste viindu, cum pradă tătarâi țara. Au vădzut la ce au eșitu sfatul de la masă și în deșertu procitindu cărțile lui Sefer Cazi aga, în nediajdea cărora cărți să lăsasă Vasilie vodă.

27. Drâmba acéia de oști, care era orânduită spré Suceavă, au cuprinsu cât ține Soroca și ținutul Eșilor, până în târgu, în Iași, Hotinul, Dorohoiul, Cernăuții, până în cetatè Suciavei témeiul, iară aripile până în munte agiungându.

Cetatè Sucevei apucase Gavrilaș logofătul și câțva boeri de la țară, de să închisiasă acolo; au dat căzacilor și tătarâlor o sumă de bani. Iară den afară, la țară, au aflatu țara toată pré acasă, cu dobitoc, cu herghelii, de caré era pré atunci plină țara. Plian, robî au luat fără număr multe și case de boeri au robitu. Atunce au luat pre giupâniasa lui Miron Ciogolii stolnicul cu o cucoană a lui, care n-au mai eșit den robie în viaci; și au peritu și Murguleț Ștefan la Cernăuți, pementian vestit între curte. Satele, orașele, toate ardzându și prădându; cu acéia vrăjmășie era tătarâi asupra țărâi.

28. Iată céialaltă drâmbă de oști au lovit Orheiul și Lăpușna și Fălciiul pân-în Prut. Atuncia au robit casa Sturdzii jicniciariului, carele apoi au căzdut și vistiarnic mare și multe case înteméiate li-au dus în robie. Iară Codrului Ghigheciului la Fălciiu foarte puțină pagubă au făcut tătarâi atuncia; că îndată au năzuitu la codrișorul lor, ce au ei acolia, anume Ghigheciul, păduré nu așia înaltă în copaci, că copacii foarte puțini sintu, cum este diasă și râpoasă și de spini mai multu decât de altu lemnu crescută. Și s-au apărat chighecenii, de nu li-au putu strica nemică tătarâi.

29. Galga soltan singur cu coșurile și Hmil hatmanul cu tabăra de la Soroca diréptu au tras la Țutora, undé soltanul cu

coșurile tătărăști au descălecat, iară Hmil cu tabăra căzăcească au stătut pré Vlabnic.

30. Vasilie vodă, vădzându-se la grije ca acéia și spaimă, că luasă tătarâi până supt târgu hergheliile și a slujitorilor cai le-au apucat, au pornitu pré doamna depréună cu casele boiarilor pen frânturile codrilor, pe la Căpotești, spré Cetatè Neamțului. Iar și singur n-au ținut multe dzile scaunul, ce s-au mutatu din Iaș în nește poieni a codrului, ce-i dzic Codrii Căpoteștilor. Și s-au așădzat acolia în codru cu curtia, lăsindu puținei dărăbani de apăraria curții, carii, dacă au vădzut mulțimia de tătari, den ceas în ceas adăogându-se și cu căzaci amestecați, au lăsatu cu noaptia curtia pustie. Și au arsu atuncia tot orașul. Unde și unde au rămas câte o dugheniță.

Curtia cia domniască, casele boiarilor și tot orașul într-o mică de ceas cenușe au stătut; iară mănăstirile au hălăduit, că n-au vrut căzacii să dodiiască, den porunca lui Hmil hatmanul, și tătarâi n-au putut, că era și oameni cu siniațe.

Numai la mănăstiria a Trei Sfetiteli, oamenii ce-au fostu închiși acolo au avut primejdie, că ardzându târgul, din para focului s-au aprinsu și mănăstirè. Deci, au căutat o samă de oameni, de arșiță și de groaza focului a eși pré o portiță ce este în zid, spré hălești orașului; și acolo au luat pré mulți oameni în robie tătarâi și mulți oameni s-au înecatu în hălăștеu de groaza robiei.

31. Au oblicit sultanul și Hmil hatmanul de fuga lui Vasilie vodă și au trimis soltanul un mârzac la Vasilie vodă, întrebându-l că ce au fugit din scaun? (De șagă lucru este întrebarea ca aceasta pe o vreme ca aceia.) Deci, Vasilie vodă, dăruindu bine pré tătarul, au trimis de la sine boeri la soltanul, pré Ghica vornicul de Țara de Gios, iară la Hmil pré Ciogolea spătariul cel mare și au tocmitu lucrul cu soltanul, cu daruri și nu cu puțină cheltuială. Și de atuncia au legat

Vasilie vodă banii ce să dau soltanilor den anu în anu și cabaniță și câte <loc gol> pungi de bani.

Iară lui Hmil hatmanul mainte încă de aceasta vréme întrase în gându cuscrie cu Vasilie vodă și poménindu și mainte pren Ciogolești cu soliile pentru fata lui Vasilie vodă, Roxanda. Numai ce au căutatu lui Vasilie vodă a aședza și logodna fétii sale, Roxandei, după Timuș, feciorul hatmanului Hmil, și cu câteva daruri și lui.

32. În <loc gol> dzile, au purces și soltanul și Hmil de la Țutora spré locurile sale, iară țara au rămas prădată și pen multe locuri pustie, schimbată den fericiia acia dentâiu. Au eșit și Vasilie vodă den codru în scaun. S-au prilejit atunce în bejeniile acéle și moartè lui Toderașco logofătul.

Făcut-au Vasilie vodă câtăva jalobă la Împărățiie pré tătari, pentru stricăciunè țărâi, ce nice un folos n-au făcut. Dărăbanii la acéia fugă a lui Vasilie vodă den scaun era gata să jecuiască carăle céle domnești. Ce după ce s-au aședzat Vasilie vodă în scaun, s-au făcut a le face căutare încinsu cu sabie și némții ce avia, den poruncă, gata cu sinétele pline. Întâi li-au luat dărăbanilor armele, apoi pre toți, cu capetele lor depreună, i-au închis, pre unii pen temniță, pre alții i-au trimis la ocnă și cu alte pediapse i-au certatu. Și de atunce țara au purces tot spré rău, den anu în anu până astădz.

33. Nu cu o certare, numai ciartă diriaptă mâniia lui Dumnedzău, dacă să porniaște spré vréo țară; ce după eșitul tătarălor au lovitu mare omor în oameni și aice în oraș și pen țara toată.

34. La anul, Hmil hatmanul cu mare mulțime de oști căzăcești și singur hanul până cu 70.000 de tătari, strânse oastia și de pe la cerchieji și de la toată Dobrogia, au purces asupra craiului leșescu, cărora oști craiul leșăscu Cazimir le-au eșit înainte la un târgșor, anume Berestecico, cale dé a treia dzi de

la Gameniță în sus, cu 40.000 de oaste léșască, în caré oaste m-am prilejitu și eu.

35. Nu era toate voevodziile sosite, nice Litfa, că Litva avia de căzacii de peste Nipru mare dodéială. Și au eșit craiul leșăscu cu acela războiu biruitoriu și asupra tătarălor și asupra căzacilor, cât au căutat hanului a lua fuga și lui Hmil hatmanul a-ș lăsa tabăra cu toată oastia. De care izbândă a léșilor, dac-au înțeles Vasilie vodă den Ionășcuță pârcălabul de Hotinu, l-au îmbrăcat cu haină cu soboli, avându nedejdia că cu acéia izbândă a léșilor va hălădui de cuscriia lui Hmil.

36. Iară nu s-au tăiat cu atâta răutățile Țărâi Leșești, că apoi, la anul după izbânda de la Berestecico, așia au perit de rău oastè leșască de căzaci și de tătari, lăsați liașii în nediajdia păcii ce să făcusă la Besiarica Albă cât nici hatman, nici un cap, nici un sufletu oi dzice, de 8.000 de oaste pediastră ce era, n-au hălăduit. Și den oastia călăriață, ce era pân-la 12.000 de oameni, foarte puțini de cei de gios, încă de or hi scăpat cineva, încungiurați de toate părțile de tătarî, iară ce era frunte, tot supt sabie au mărsu. Că așia aședzase Hmil cu soltanii, cum la cela războiu un rob să nu ia tătarâi, ce tot supt sabie să pue, să să mai împuținiadze oamenii de oaste den Țara Leșască. Și acolo au perit și singur hatmanul Calinoyscâi și cu feciorul lui, carele îl avia numai acela.

37. Și într-acesta anu au căutatu a face lui Vasilie vodă și veseliia fiei sale, Roxandei, după Timuș, feciorul lui Hmil hatmanul căzăcesc, în anul <loc gol>.

38. Mare netocmală în deopotriva caselor și a hirelor! Aceasta parte era o domniie de 18 ani și Împărăției cu bivșug și cu cinste sămănătoare, iară céelaltă parte de 2 ani eșită den țărănie. Ruscile cu „lado, lado", pen toate unghiurile; ginirile, singur fața numai de om, iară toată hiria de hiară.

39. Însă câte trebuia la o nuntă domniască, nemică n-au lipsit. Și după câteva săptămâni ce au ședzut Timuș aicia în laș

cu assaulii, polcovnicii și atamanii săi și nepoții lui Vasilie vodă, feciorii lui Gavril hatmanul și lui Gheorghie hatmanul și den feciori de boeri de țară, Nicolai Buhuș și Ion Prăjescul, acolo în Ceahrin pentru Timuș zelog, au purces cu domna-ș la Ceahrin.

Iară Vasilie vodă au rămas îndată la prepusuri la turci, pentru urât numele căzacilor la dânșii și la megiiași îndată la zarve; ales la Matei vodă, nepriiatinul vechiu, care siindu-se de uniria lui Vasilie vodă cu căzacii și la turcii amesteca domniia lui Vasilie vodă și cu Racoții îndată au stătut la sfaturi.

Că amândurora era învrăjbitu Vasilie vodă și amândoi să siia dé acéia unire, ales cându audziia solii ca acéle Racoții de la Vasilie vodă, cum i-au trimis pré Ștefan Gheorghie logofătul într-un rându, poruncindu-i să șadză mâlcom Racoțâi, că-l va face de va vărsa niște galbeni tătarâlor și la ce va sosi, el va védè.

Și să prilejisă și solul, unul ca acéla caré, neavându cuconi, dé atunce-ș luasă gându spré domniie și mai multe adăogia spré vrajbă și în locul trébilor stăpânu-său, în solii au aședzatu triaba sa spré domnie și la Racoții și la Matei vodă.

40. Précum munții cei înalți și malurile céle înalte, cându să năruescu de vréo parte, pre cât sintu mai înalți, pré atâta și durât fac mai mare; cându să pornescu și copacii cei înalți mai mare sunet fac, când să oboară, așia <și> casele céle înalte și întemeiate cu îndelungate vrémi, cu mare răzsipă purcegu la căderé, cându cad. Într-acela chip și casa lui Vasilie vodă, dé atâția ai întemeiată, cu mare cădiare și răzsipă și apoi și la deplină stângere au purcesu dé atuncia.

41. Ștefan Gheorghie logofătul, care era logofăt mare la Vasilie vodă, după moartè lui Toderașco logofătul, știind Vasilie vodă pré tată-său, Dumitrașco logofătul, la atâtè domnii boiariu vestitu cu ocine întemeiate, care nici o casă aicia în țară, moșii ca acéle, ocine, sate, curți n-au avut, după ce ș-au gătit lucrurile spré domniie, précum s-au pomenit mai sus, la

Racoții și la Matei vodă, au legat voroava și cu o samă de boeri în țară, cu Ciogoléștii anume și cu Ștefan sărdariul, cuprindzându-i cu giurământ să ție taina, au ales cu sfatul lor, numai să aducă oști ungurești și munténești asupra lui Vasilie vodă.

42. Sunase amu den la câțva la uréchile lui Vasilie vodă acéstia și întâiu de la un turcu la Focșani și de la munténi încă i-au scris, ce n-au credzut Vasilie vodă.

43. Spun istoriile de Pir, împăratul epiroților, că fiindu într-un războiu la țara Italii împrotiva râmlénilor, îmblându Pyr împăratul în fruntia oștilor sale, tocmindu-ș oaste și mutându-se și într-o aripă și într-alta, unul den copiei lui ce-l păziia s-au apropiiat și i-au dzis: „Să iei aminte, împărate, cel râmlean pre un cal negru; den toți alți osténi, alta nemică nu păzéște, numai ș-au pus pré împărățiia ta ochii, ori încătro te întorci, el tot acéia păziaște și cearcă, cându și cându să vie asupră-ț cu sulița gata".

Au răspunsu Pir copilului: „Cu anevoe este hiecărui a să feri de ce iaste să hie."

Așia să poate dzice și de Vasilie vodă, domnu cu paza în toate părțile și pe la toate porți, nu s-au putut feri, ce-i era să-i vie asupră; și mai ales de primejdiia den casă foarte cu anevoie a să feri hiecăruia.

44. Macarî că întrase la un sfat ca acéla și Ciogoléștii și Ștefan sărdariul, iară șagă le păria a sfătui niști lucruri ca acéle, ce șidia uitați, gândind că nu va naște nemică dentr-acélia sfaturi. Iară Ștefan Gheorghie logofătul, vădzându ce soții au dobânditu la acéla sfat, aștepta den dzi în dzi să să vădiască sfatul lor despré Ciogolea spătariul la beție; că la câteva més, bat, mai vădiia lucrul. Ce nimé nu lua aminte un lucru caré în gându nu încape. Deci, au păzit singur Ștefan Gheorghie logofătul treaba caré o luase și însemnase dzua oștilor ungurești și munténești, să iasă în țară, tocma în serbătorile Paștilor.

45. Își trimisiase Ștefan Gheorghie logofătul giupâniasa la țară, în pilda că o trimite pentru trébile casei. Iară sângur, tocma în dzua cându cântă besiarica canonul sfântului Andrei de la Crit, la 8 ceasuri de noapte, gătindu-se Vasilie vodă de besiarică, încă nime nu venise den boeri la curte, au mânecat să-ș ia dzua bună, dându-i știre de acasă că-i iaste giupâniasa spré moarte, cu hrâtiia scornită. Și întrebându Vasilie vodă de postelnici cine din boeri este afară, au spus postelnicii că iaste logofătul cel mare, dvoriaște să-ș ia dzua bună, că i-au venit véste de boală foarte gria giupânesăi.

Să hie dzis Vasilie vodă: „Ce om fără cale, logofătul! Știindu-ș giupâniasa boliacă și nu o ține aicia cu sine." Și i-au dzis să între, să-ș ia dzua bună. Au întrat Ștefan Gheorghie logofătul cu fața scornită de mare mâhniciune și ș-au luat voe să margă spré case-ș. Spun să hie dzis Vasilie vodă: „Să afle lucrul pré voia sa".

Neștiutoriu gândul omului spré ce meniaște! Îndată, fără nemică zăbavă, ca cela cu grije, și nu cu hie ce grije, au purces îndată de olac și într-acéias dzi au sosit la Bogdana, la satul său supt munți. Și amu era și oastia unguriască toată, cu Chimini Ianâș pe potici și oastia munténiască la Râbna cu Dicul spătariul.

46. Spun de Vasilie vodă că den besiarică l-au lovit gânduri de purcesul logofătului, așia fără nediajde. Și așe-ș de a doa dzi după purcésul lui, au început a védiare a suna glas de unguri și de munténi.

La care sunet vădzându-se Ciogoléștii cuprinși și lăsați de logofătul, cu care îș știia voroava, au stătut la grije ca acéia, cât pripășitul lor și pre căutătură, cine li-ar hi luat sama, li-ar hi cunoscut îndată vina.

Ce mirându-se cum or face, să fugă, să-ș lase casele, carii era cu totul aicia în Iaș, greu și a doa moarte este și dzilele lor fârșite, poate hi cum să dzice, s-au apucat de altă îndireptătură,

scriindu un răvaș Ciogolia spătariul la Vasilie vodă într-acesta chip:

47. „Milostive doamne. Eu, unul den slujitorii cei streini, mâncându pâinè și saria măriei tale dentr-atâția ai, ferindu-mă de osândă să nu-mi vie asupră, pentru pâinia și saria măriii tale caria o mănânc dentr-atâția ai, îț fac știre pentru Ștefan logofătul cel maré, că-ț este adevărat hiclian și s-au aginsu cu Racoții și cu domnul munténescu și sintu gata oștile, și a lui Racoțâi și a lui Matei vodă, să vie asupra măriii tale; de caré lucru adevărat, adevărat să credzi măriia ta, că nu este într-alt chip".

48. Și dacă au scris răvașul într-acesta chip Ciogolia spătariul, au chemat la sine pré egumănul de Aron vodă, anume Ioasaf, care era pe acélia vrémi, pe la toți boiarii duhovnic și cu ispovédanie, giurându pre egumănul să nu-l vădiască cine este și întâi să arate răvașul la Iordachie visternicul, apoi la domnie, l-au legat cu mare giurământu, așè să facă.

Mirându-să călugărul de un lucru ca acéla, au mărsu cu răvașul la Iordachie visternicul care, dacă l-au înțeles și știindu că s-au sunat acéstia și dintr-ale părți, îndată au stătut la mare voe ria, ca un om întreg ce era la toată hiria.

S-au lepădat îndată de răvaș și au dzis egumenului numai să margă, să-l dia răvașul la domniie.

Au mărsu călugărul cu acéla răvaș și l-au dat la Vasilie vodă și, îndată ce l-au înțăles, s-au simțitu cuprinsu de primejdii și au stătut cu mare strânsoare asupra călugărului, să spue de la cine au eșit acela răvaș.

Au stătut călugărul dentâiu foarte tare, priimindu și moartia, iară a vădi nu poate, că era dat cu tainâ de ispovédanie răvașul. Și dacă s-au strânsu boerii la sfat și arătându călugărului și munca Vasilie vodă, ca pentru lucru ca acéla, ce să atingia de domniie și de atâtia case, deci luându-ș egumenul și de la vlădica Varlaam, caré era mitropolit pe atunce, dezlegare, au

spus călugărul, anume cine i-au dat răvașul. Și îndată chemându Vasilie vodă pré Ciogolea spătariul, i-au spus toate de-amănuntul și cum iaste și Ștefan sărdariul tot într-acéla sfat.

49. Cu puține cuvente i-au mustrat Vasilie vodă pré amândoi Ciogoléștii; ce ei amândoi să apăra taré, că i-au fostu tot cu credință și n-au priimit acéste și de i-ari trimite unul macarî dentru dânșii, să aducă de grumadz pre Ștefan Gheorghie logofătul. Să hie dzis Vasilie vodă: „În zedar această slujbă acmu; să-mi hie spus acéstia, pân-era în Iași logofătul".

Deci, pré Ciogolești i-au pus la închisoare, iară în urma logofătului Ștefan au răpedzit întâi pré Sculi, apoi pre Iacomi, ce era vătav de aprodzi și pré Alexandru Costin, cu carte la dânsul, să vie cum mai de sirgu la curte, pentru mare trébi ce au nemerit de la Împărăție. Însă la mai mare grije au stătut Vasilie vodă de serdariul, fiindu atâtia oști pré acéia vréme și marginia toată pré sama lui; ce îndată au scris cărți și la serdariul Ștefan, să vie cum mai de sirgu la curte.

50. Să prilejise mainte dé acéstia începături o treabă de care învățase Vasilie vodă pré serdariul, să gătédze niști stiaguri de slujitori, să hie gata și cându ar da știre, să purceadă cu o samă de oameni la câmpi, peste Nistru; că-ș deschisiase calia negu-țitorii grecii carii îmbla la Moscu pentru soboli, pré la Tighinia, pentru greul vămii și făcè scădère vămii aice în țară; ce pusiase gându Vasilie vodă să-i sparie dé pe acela drum, peste câmpu.

Cu prilejul acei trébi, scriindu Vasilie vodă la serdariul să vie cum mai de sirgu la curte și pornindu cărțile, déderă știre că, iată, și serdariul au sosit la curte. Spun că după ce s-au apropiiat de oraș Ștefan serdariul și l-au tumpinat o slugă a lui, i-au spus de toate ce să sună în târg și la curte și cum au purces logofătul cel mare den Iași și multe amestecături sintu și cuvinte de unguri, să hie stătut multu în gânduri serdariul, întra-va în târgu, au întoarce-să-va înapoi.

Și-i dzicè o slugă a lui: „Întoarce-te, giupâne, că nice la un bine nu mergi". Iară osinda trage la plată. Au biruitu gândul să între în târgu și îndată cum au sosit la gazdă, nemică nu zăbovindu, au mărsu la curte.

51. Vasilie vodă, cum au înțeles de serdariul c-au venit la curte, nu s-au încredzut deodată, ce în 2, 3 rânduri au trimis să vadză, adevărat, au sosit? Ce, dacă au știut că este în divan adevărat, îndată au eșit în spătărie și l-au și chematu la sine, la adunaré. Și i-au fostu spus Vasilie vodă cum au fostu scris și cărți, să vie pentru triaba acéia, care s-au poménit mai sus; ce mai bine este c-au venit sângur.

52. L-au întrebatu după acéste și de lucruri ce să vădescu despré unguri, cu amestecăturile lui Ștefan Gheorghie logofătul, știe ceva, au ba? Tare s-au apucat serdariul că nu știe nemică, cu mare giurământuri. Și cum să hie el amestec la unile ca acélia, spre răul stăpânului său, dzicându cu glas: „Cine au fostu, doamne, mai credzut la măriia ta și cinstit ca mine? Și m-ai scos den obiiale și den sărac m-ai îmbogățit."

I-au dzis Vasilie vodă: „Așia știu și eu". Și i-au dzis să margă, să grăiască cu Ciogolea, să audze ce spune Ciogolia spătariul.

53. Cum au întrat serdariul în visterie ș-au vădzut paza de siimeni, s-au spământat, știutoare de vina sa hiria și îndată au început a-i spune toate de față Ciogolea spătariul. Să apăra sărdariul de toate acélia; ce ca un vinovat într-acélia sfaturi, să apăra slab.

Deci au cunoscut Vasilie vodă tot lucrul, iară n-au vrut să-i omoară îndată, așteptându ce s-ari mai înoi despre Trotuș, undé au mărsu logofătul. Ce nepestită vrémeia, sosi den fugă și Alexandru Costin dându știré de periria lui Iacomi vătavul de aprodz de străjile ungurești și de oști ungurești trecute în țară.

Atuncia au vădzut Vasilie vodă asupra sa toată cumpăna, care îi veniia asupră, nefiindu gata de nemică, la o primejdiie de sârgu ca acéia.

54. Iacomachie vătavul dé aprodz, dacă au sosit la Roman, n-au mărsu pré caii sei, caré avia și buni și de agiunsu, ce ș-au lăsat caii săi la Roman, la hrană ș-au luat cai de olac, ca un om deșteptatu tot în bine și ce poate primejdiia neștiitoriu. Și i-au dzis Alexandru Costin să nu-ș lase caii de lângă sine, ce n-au vrut să asculte priiatenescu sfat, ce au purces pré cai proști. Și la Bacău îndată s-au tumpinat cu străjile ungurești, caré străji, cât i-au zerit, i-au luat în goană și îndată l-au agiunsu și așe-ș în goană l-au omorât den pistoale. Iară Alexandru Costin și cine au fostu pre cai mai buni au scăpatu de perire.

55. Amu agiungia fruntia oștilor ungurești la Roman și de la Focșani au dat știré de Dicul spătariul, cum au trecut și el cu oștile muntenești Focșeanii. Și atuncia au dat pré amândoi Ciogoléștii și pré Ștefan serdariul pré sama siimenilor, de i-au omorât, noaptia, înaintè jitniții ce iaste în curte înluntru. Adusiase și pré Mogâldea, fiindu-i unchiu lui Ștefan vodă, ce nu l-au omorât, ce l-au luatu la pușci până la Hotin cu sine.

56. Multu au stătut boerii, mai vârtos Iordachie vistiarnicul cel mare pré acélia vrémi, să nu piaie Ciogoléștii și Ștefan serdariul; ce témându-să Vasilie vodă, după apropiiatul oștilor ungurești, să nu facă și ei vreo zarvă în curté, i-au omorât.

Eram pururia în casă, eu, la Iordachie visternicul și adormisă foarte cu greu Iordachie visternicul de mare scârbă ce avia, cându pré amiadzănoapte au dat știre de la curte de periria Ciogoléștilor și a serdariului. Și dacă l-am deșteptat, îndată au dzis: „Au, perit-au cei boeri?“ Și dacă i-am spus că au peritu au suspinat greu, dzicându: „Ah! Ce s-au făcut!“

57. Să mira Vasilie vodă, încotro va năzui? La turci să temia de pâra țărâi și de lunicoase hiria turcilor și cu grije. La căzaci iarăș se feriia, să nu-ș mai strice numele de la turci. Iară a sta

împotriva oștilor ce-i veniia asupră, nu era cum, neavându nici oaste gata și țara toată cu ură și gata la lucru nou; că Orheiul, ce era capete, era tot dé a lui Ștefan vodă. Ce au ales cu sfatul să năzuiască la cetatè Hotinului, răpedzându îndată la cuscru-său, la Hmil hatmanul, dându-i știre de toate acéstia începături, pré Stamatie Hadâmbul postialnicul cel mare.

58. La Cetatè Neamțului era toată inima avuțâei lui Vasilie vodă. Deci acolia au răpedzit Vasilie vodă pré Ștefăniță păharnicul, nepotul său, să apuce avuțiia. Și ori că n-au știut Ștefan Gheorghie logofătul dé avuțiia acéia în Cetatia Neamțului, ori au stătut după lucruri caré începuse și n-au socotit acéia bani, iară era mai aproape de dânsul decât de Vasilie vodă acéia avuției.

59. Amu era oștile ungurești cu Chimini Ianăș, hatmanul lui Racoțâi și cu Ștefan Gheorghie logofătul la Roman, când și Vasilie vodă sculându-se cu toată casa și curtia și cu boiari de curte, au purces den Iași spre Hotin. Atuncia ce slujbă am făcut lui Iordachie vistiarnicul, pren multe cuvinte nu lungesc. Iară inima agonisitei lui am trecut la Cameniță și o am dat la un priiatin a tătâne-mieu, anume Mihai stegariul și deplin acele toate au venit apoi la mâna lui Iordachie vistiarnicului.

60. Solul pré carele trimisiase Vasilie vodă la Hmil hatmanul, précum s-au pomenit, pré Hadâmbul postialnicul, ori că l-au împiedecat logofătul Ștefan, pârcălabul de Soroca pré acélia vrémi, ori den blăstămată și lipsită hiria Hadâmbului, s-au întorsu înapoi. Și aflându pré Vasilie vodă amu în calia Hotinului, au pârât la Vasilie vodă pré pârcălabul Ștefan de viclian. Deci i-au căutat a trimite de iznoavă pré alții de la Hotin, iară la hatmanul Hmil.

Și au trimis cu al doilè rându pe Grigorie comisul și pré nepotu-său, Ștefăniță păharnicul și pre Nicolai Buhuș jitniciariul și lor au dat și pentru Ștefan pârcălabul de Soroca învățătură, să-l prindză și să-l trimată legat de la Soroca la Hotin

și așia au făcut. Ei singuri au trecut Nistrul la Hmil hatmanul, iară pré pârcălabul Ștefan l-au datu pré sama a unora den Hânțești, carii să ținia lângă Ștefăniță păharnicul să-l ducă la Vasilie vodă. Ce pentru lăcomiè sa, aducătorii, să hie a lor ce luasă și ce mai era pe lângă dânsul, l-au omorât pré cale.

61. Om de mirat la întregiia lui de sfaturi și de înțelepciune, cât pré acélia vrémi de-abiia de era pementian de potriva lui, cu carile și Vasilie vodă sângur, deosebi de boiari, făcia sfaturi și cu multe ceasuri voroavă, așia era de deplin la hire. Iară la statul trupului său era gârbov, ghiebos și la cap cucuiat, cât puteai dzice că este adevărat Esop la chip.

62. Dacă sosi Vasilie vodă la Hotin, s-au așădzat cu tabăra sa aproape de cetate, deasupra. Iară Ștefan Gheorghie logofătul cu Chimini Ianăș și cu Dicul spătariul lui Matei vodă, cuprindzându scaunul țărâi la Iaș, îndată au alergat mulți, den toate părțile, de la țară la Iaș. Și înglotindu-să au mărsu la Chimini Ianăș, strigându: „Să ne hie domnu Ștefan Gheorghie logofătul". I.i-au răspunsu Chimini Ianăș: „Pré voie să le hie, précum poftescu".

Spun de Dicul spătariul muntenesc că să ispitiia și cu acéia nediajde era, să hie el la domnie.

63. Deci, după obiceaiu, au mărsu Ștefan Gheorghie logofătul cu câtéva gloate de țară la besiareca lui Svetâi Nicolai și i-au cetit molitva de domnie Ghedeon episcopul de Huș, fiind mitropolitul Varlaam eșit la munté. Au stătut domnu Gheorghie Ștefan vodă în anul 7161 <=1653>.

CAPUL AL OPTUSPRĂDZÉCE

Zaci. 1. Den cinci simțirî ce are omul, anume vedéria, audzul, mirosul, gustul, pipăitul, mai adevărată de toate simțiri iaste védiare. Că pren audz, câte aude omul, nu să poate

aședza deplin gândul: este așia ce să aude, au nu este; căci nu toate sintu adevărate, câte vin pren audzul nostru.

Așia și mirosul, de multe ori înșală, fiindu multe mirodenii dentâiu gréle, iară apoi mare și iscusit miros facu.

Gustul încă este așia, că multe ne par că sintu dulci, apoi simțim amărăciunia și împrotivă: multe amar că sintu ne par și sintu dulci.

Pipăitul iarăș, multe pipăim în chip de une și sântu altele și nu le putem a le cunoaște cu singur pipăitul, fără vedére. Iară vedéria singură den toate așadză în adevăr gândul nostru și ce să véde cu ochii, nu încape să hie îndoială în cunoștință.

2. Așia și noao, iubite cetitoriule, cu multu mai pre lesne a ne scrie dé aciaste vrémi, în caré mai la toate ni-am prilejit singuri și pentru lungimia capetelor ce s-au scris den îndelungată domniia lui Vasilie vodă mai sus, den eșitul cel dentâi den scaunul țărâi a lui Vasilie vodă, începem a scrie de domniia lui Gheorghie Ștefan vodă, care ori cu diriaptă cale, ori cu nediriapte mijloce (rădicându-se asupra domnului său, au luat domniia), tot unile ca acéstia din orânduiala lui Dumnedzău că sintu, să credu.

3. Îndată ce au ședzut Gheorghie Ștefan vodă în scaunul domniei, cu sfatul lui Chimini Ianăș hatmanul lui Racoțâi ș-a Dicului spătariul lui Matei vodă, domnului muntenescu, au ales și den oastia unguriască și den munténi și au ales o samă de oameni și den țară cu Pătrașco Morianul hatmanul și au trimis spré Hotin, în urma lui Vasilie vodă.

4. Știia și Vasilie vodă de toate ce să lucra în Iaș pre urma lui și trimisă al doilè rându de la Hotin sol la cuscru-său, Hmil hatmanul căzăcesc și la ginire-său, Timuș, cerându agiutoriu cum mai de sirgu.

5. La liași încă m-au trimis pre mine, la starostele de Cameniță, la Pătru Pototcâi, feciorul hatmanului Pototcâi, la eșitul căruia den robiè Crâmului mare agiutoriu îi didésă Vasilie

BIBLIOTECA ACADEMIEI

vodă cu banii săi. Acéstia, aducându-i aminte, îl poftiia să să afle la primejdie lui. Și cu acéia solie aflându-l pré starosteli, cale de 3 dzile mai sus de Cameniță la niște ocine a lui, îndată au lăsat toate trébile sale și au purces spré Cameniță.

6. Iară până a sosi starostele la Cameniță, la Hotin, într-o dzi, dau știre lui Vasilie vodă că iată că sosescu oștile lui Ștefan vodă asuprâ-i. Au stătut în gânduri dentâi, să dea războiu cu câți oameni avia cu sine, că încă era toți boerii de scaun cu gloatele sale cu Vasilie vodă și Boj căpitanul cu lefeciii dărăbanii cu Cara căpitanul lor și avia și siimiani vro 60 și némți foarte buni, 100.

Iară dacă au vădzut răceala tuturora și slujitorilor și căpitanilor, pré carii avia mare nediajde, pentru mila ce le făcuse cu multe vrémi înainte, s-au apucat de trécătoarea Nistrului, suspinându pré Boj căpitanul și pré Cara căpitanul de dărăbani.

7. Aicia s-au cădzut a poméni mai sus pentru avuțiia ceia ce era la Cetatè Niamțului, la caré trimisiasă pre nepotu-său, Ștefăniță păharnicul, Vasilie vodă. Acolia, până a clăti de la Hotin, au sositu toate deplin la Vasilie vodă, de caré, dacă au dat știre că sosiaște și Ștefăniță păharnicul cu toate deplin, s-au bucurat Vasilie vodă, dzicându: „Dé acmu înainte, până în cămiașe mi-oi da și n-or râde nepriiatinii".

8. Și așia Vasilie vodă trecându Nistrul cu o samă de boeri, anume Toma Cantacuzino vornicul, Gheorghie hatmanul, Iordachie visternicul și cu câți boeri mai era strânși de casa lui, boerii céialalți toți și slujitorii cu pușcile s-au întorsu spré las, la domnu tânăr.

Și tâmpinându-se cu oștile lui Ștefan vodă în dumbrăvi, aproape de Hotin, până a să încrede unii cu alalți, au trecut câteva ceasuri, supt care zăbavă au trecut Vasilie vodă Nistrul cu toate casele boerilor, însă nu fără mare pagubă în carăle boerilor la trécătoare și mai multu de târgoveții de Hotin, carii,

vădzindu spaima și graba la trécătoare, précum face vriamè ca acéia, au dat jac în rămășița carălor și multe haine scumpe, arginturi au apucat, cât dé atuncia știu îmbogățit pré câțva hotinciani.

9. Apucase oștile lui Ștefan vodă pré o samă de némți netrecuți încă și dându și den cetate Mogâldia păharnicul (de care s-au poménit că au fostu până la Hotin legat la pușci) den săcalușe și năvălind și slujitorii de a lui Ștefan vodă, au perit puținei némți la trécătoaria cu podul. Iară da și siimenii lui Vasilie vodă de peste Nistru den siniațe, cât nu să putia coborî nime la vad.

10. N-am fostu într-acea dată acolè, la trécătoarè acée, că trecusăm Nistrul mainte, précum am pomenit, iară am înețels dé ceia ce au fostu acolia de față, cum singur Vasilie vodă șidia de céia parte de Nistru pré un scăuiaș. Au slobodzit târgoveții (și spun că cu învățătura Mogâldei păharnicul) un săcaluș, den care sacaluș glonțul foarte pré aproape au lovit de Vasilie vodă. Scârnavă și nebuniasca faptă și nu fără osindă cât de târdziu.

11. Nu pociu tăcia aice pentru cetatè Hotinului, ce nesocotială, a o lăsa îndată pré mâna altuia, de nu de altă nediajde, pentru trécătoaria, în care să hie fără grije, s-au cuvinit să să pue oameni sinețași. Și ce oameni? 30 de niamți să hie pus, să oție despré oastia Muldovei și despré unguri, cu aii.

Au n-au fostu hrană? Pâinia a unui sat de la Hotin ar hi putut a ținia un an, sau câtă era numai în târgu. Și acéia cetate, oricine va vrea să socotiască va afla că au fostu a răsipei casei lui Vasilie vodă pricina. Și de mi-i întreba, îți răspundz, că dé ar hi fostu doamna lui Vasilie vodă în cetatè Hotinului, nu la Suceavă, n-au fostu în putiarè lui Ștefan vodă a bate cetate Hotinului, cum au bătut fără grije cetatè Suciavei; că și așia venise Vasilie vodă cu soltanii până în Prut, cu oști tătărăști, ce i-au întorsu hanul, că sosiia craiul leșăsc. Sau cum ar hi bătut

Ștefan vodă cetatè Hotinului și Hmil era la Husiatin, calé de o dzi de la Hotin?

Ce multe ar hi putut a lucra Vasilie vodă și domniia tot neclătită la Poartă îi sta, până târdziu, după luatul cetății Suciavei.

12. Nime dară să nu vinuiască sfaturile dé acmu. Vedzî ce grésele s-au făcut la cei vestiți sviatnici. Și acela lucru era în putiare a face, iară vrémile de acmu nu sântu în putiare și nici un sfat nu încape la greu ca acesta, fără de mărturiia că este sosită perirea. Dzicem că de-ar hi cutare și cutare, acmu ar hi într-altu chip. Iară nu sintu vrémile supt cârma omului, ce bietul om supt vrémi.

Multe și mari smintiale am apucat și în dzilele celor mai bătrâni; iară îți agiungă aceasta una, cu lăsaria fără oșténi cetății Hotinului, de care lăsare iaste răsipa toată avuției lui Vasilie vodă cu casa.

13. Pentru cetate, tumpinându-mă în cale cu Cotnarschii, credincios pisariul lui Vasilie vodă, că el veniia de la crai trimis până la răscoale de Vasilie vodă și eu mergiam în sus, la starostele de Cameniță, m-au întrebat, ca un om deplin ce era: „Grijit-au bine cetatia Hotinului Vasilie vodă? Pus-au oamenii săi și pușcile, au ba?"

Am răspunsu că nice un semnu, la purcesul mieu, să să grijască cetatia, n-am vădzut. Au suspinat Cotnarscâi, cum ar hi știut că să va lăsa nesocotită cetatia acéia. Iară poate hi că giudétul lui Dumnedzău spré ce trage, cu anevoie să mută cu sfatul omenescu.

14. Întra Vasilie vodă în Cameniță, cându am sosit și eu cu viastè, că iată sosiaște și starostele de Cameniță, cu mare făgăduință și cu căldură, să să afle la acéia vréme, précumu-ș au fostu așia.

15. N-au împlut Vasilie vodă cu pribegiia sa o lună în Cameniță și veni știre, cum Timuș, feciorul hatmanului

Hmil, cu 8.000 de oaste într-ales căzăcească, tréce la Soroca Nistrul. Acmu caută hiria de priiatinu, leșască. Macarî că căzacii până la inemă liașilor întrase cu sabiè și Vasilie vodă o casă cu capul lor și în nediajdè lor dé a-ș răscumpărare domniia, nice o oprială sau vréun bănat despre cineva n-au avut; ce cum au venit fără grije, așia cându i-au fostu voia, au eșit. Fără numai de un polcovnic anume Condrațcâi, ce era cu o 1.000 de liași de paza marginii, avia siială Vasilie vodă. Ce prépunia ca niște oameni streini, de siială, au noștri. Iară nici acela nici un gând rău, nice putiarè acéia, să strice lui Vasilie vodă ceva, n-au avut.

16. Timuș cu oastia, cum au trecut Nistrul, n-au mai așteptat să să adune cu socru-său, Vasilie vodă, ce, de la Soroca, întinsu la Coiciani au tras oastia și acolia au trécut Prutul.

17. Luându viaste Ștefan vodă de Timuș că vine întinsu asupra Eșilor, Dicul, spătariul domnului munténesc, pre porunca domnu-său, să nu se sune de tot lucrul, că au întrat cu oștile lui în raiava împăratului, să întorsiasă cu câteva dzile înainte și Chimini Ianăș, ori témându-se de vréo smintială oștilor și den vreun hiclenșug de țară, ori știindu soliile stăpânului său, lui Racoțâi, la Hmil pentru Crăiia Leșască, că să agiungia Racoțâi cu Hmil pentru crăiia la liași de atuncia, și-au pornit și el toată pedestrimia ce avia, niamți și cu pușcile pe la Codrul Căpoteștilor, pré Cobâle, direptu la potica Oituzului. Numai el singur cu călărimia rămăsiase, pren rugămintè lui Ștefan vodă, în Iaș. Și au strânsu și Ștefan vodă oastia de țară, câtăva, ca la 12.000 de oameni și au eșit deasupra Poprincanilor împrotiva căzacilor.

18. Timuș, dacă au trecut Prutul, au purces spré Poprincani cu tabăra legată. Eșise o samă de oștiani a lui Ștefan vodă înainte, peste Jijiia, în chip de hart și au coborât Ștefan vodă și dărăbanii la Jijiia, la vad. Iară puțin lucru au ținut hartul: <pe> oșténii lui Ștefan vodă i-au împinsu îndată călăreții lui Timuș. Și era și ai noștri, carii ținia cu Vasilie vodă, pe lângă

Ștefăniță păharnicul, den Hâncești și den Hântești o samă și câți cercheji dé a lui Vasilie vodă, carii toți aceste mărsiase cu boiarii cei trimiș de Vasilie vodă la Hmil hatmanul.

19. Căzacii, cum au împinsu pe călărețiі ce le eșisă den oastia a lui Ștefan vodă înainte, au purces orbi la vad cu toată tabără și unii pre pod, mai mulți pe lângă pod, că era Jijiia mică, au dat cu tabăra. Care năvală vădzându dărăbanii, au plecat fuga de la vad la dial, spré red și oastia céialaltă ce sta deasupra, pré culme, nedându-le nici un agiutoriu, i-au agiunsu pré coasta Poprincanilor călărețiі lui Timuș și el singur; ș-au cădzut acolia multe trupuri den bieții dărăbani. Alții, carii au hălăduit până în réd, ș-au scutit viața cu păduria.

20. Vădzându acéia primejdiie a dărăbanilor, Ștefan vodă și Chimini Ianăș au tras oastia mai spré Iași și au tocmit de îmbe părțile călărimia de drum. Și era acéia oaste și de țară și la Chimini Ianăș, cât să putia, la 24.000 fără greș să socotiască. Dé-ar hi fostu la un gându ce era? Nedându războiu căzacilor, să le închidză hrana și drumurile den toate părțile, ce ar hi făcut cu tabăra Timuș?

21. La suitul taberii căzăcești pré coastă, la dial, sărisă o samă de oșteni de țară și înfrânsiasă pré călărețiі lui Timuș, de i-au băgat până în tabără. Și acolia în dial, dacă s-au suit toată tabăra, că era în desară, s-au aședzat pré mas și acolia au mas preste noapte. Iară den oastia lui Ștefan vodă, într-acia noapte, mulți lăsindu oșténiia, au mărsu spré casele lor.

22. A doa dzi Timuș, cu tabăra legată au purces direpț asupra oștilor lui Ștefan vodă, spre oraș, fără nici o siială, dodeindu-i moldovianii câté oarece de pe de laturi. Ce vădzându Ștefan vodă și Chimini Ianăș că scade oastia și într-aceia noapte s-au scursu în giumătate. Până între vii au ținut drumul orașului, iară dentre vii au luat Bahluiul în sus și câțva boiari de casa lui Ștefan vodă cu totul.

23. Timuș într-acéia dzi, după ce au împinsu oștile lui Ștefan vodă, au întrat în târg ș-au descălecat în curțile cele domnești și tabăra ezise toată înaintè curții și pen pregiur. Și au ședzut așia, cu tabăra ezită, până la veniria socru-său, lui Vasilie vodă, în Iaș de la Cameniță.

Iară până a sosi Vasilie vodă, au prădat căzacii codrii Iașilor de la drumul Căpoteștilor, până aproape de Hușî. Și scosiasă fără număr vită, care apoi, dacă au sosit Vasilie vodă, pre câtă au aflat nemâncată, tot câte un zlot au dat căzacilor pré vită și au dat știre la oameni de ș-au luat vita, caré o au cunoscut.

24. Mulț au perit atuncia de căzaci, oameni neștiutori ce sântu căzacii oploșiți în târg. Alții mergè să să închine la Ștefăniță păharnicul, carele era cu Timuș; ce nu agiungia până la Ștefăniță, că-i tumpina căzacii și-i omorâia, între carii și Tăutul armașul și alții mulți ș-au pus capetele, de căzaci.

25. Pré Vasilie vodă, viastè de izbânda lui Timuș l-au tumpinat la Zvancia, cu care viaste Grigorie comisul singur mersiasă; și l-au îmbrăcat cu haină cu soboli. Și îndată au trecut Nistrul la Zvancia, că cetatè Hotinului nice într-un chip n-au vrut să o dia trâgoveții cu pârcălabul lor, cu Hăjdău. Ori că au vrut așia de credincioși să hie lui Ștefan vodă, caré lucru n-aș da să hie într-ai noștri până într-altâta nevoință pentru singură credința, ori că s-au siit pentru jacuri ce făcusă târgoveții în carăle boerilor, pecum s-au pomenit, și slobodzise câteva săcalușe în sângur Vasilie vodă. Și aceasta iaste pricina, nu alta.

Și în câteva rânduri au trimis Vasilie vodă la Hăjdeu, carele era pârcălab pus de Ștefan vodă, și la trâgoveți, cu mare giurământuri, ce nici într-un chip n-au vrut să dia cetatia; și au ținut vro <doao> luni, până la a doa venire a lui Ștefan vodă den Țara Munténiască. Îi încungiurase Vasilie vodă și cu niște némți ai săi, de-i bătia și tot au ținut cetatia toată vara închisă. Așia cu anevoie să agonesiaște ce să pierde odată.

26. Vasilie vodă, dacă au sosit la Iaș, după sfat ce au făcut cu ginere-său, cu Timuș, s-au mutat Timuș cu tabăra la Gălata, iară Vasilie vodă au rămas în curte, gătindu-să asupra lui Matei vodă, cu mare gătire, dându știre țărâi să încalice tot omul, ertând pré toți de toate vinile, de-ar hi și greșit cineva, împrotiva domniei.

27. Aicia caută cum să poate tréce ce iaste să hie. Că după izbânda acéia, Vasilie vodă să hie întors pré ginere-său înapoi, și să se hie aședzat iară cu paza trébilor la împărățiie, întărindu-să cu slujitorii streini, cum avia avuțiie, nime n-ar hi mai venit asupră-i. Și așia-l sfătuia pré Vasilie vodă și o samă de boiari.

Ce, în nediajde neîndoită pré oști căzăcești, ce avia Vasilie vodă, să-ș răscumpere strâmbătatia despré Matei vodă întâiu și mai pré urmă și despré Racoțâi, cumu-ș dzicia Timuș; că den Țara Muntenească pen Ardial să va întoarce, au biruit sfatul, numai să margă asupra lui Matei vodă. Iară nu omul, ce Dumnedzău sfărâmă războaele, précum dzice Scriptura: „Gospod săcrușaia brani".

28. Nu se cade să triacem poticala niamților de șaugăii țărâi noastre, la munț pré Oituz, de caré niamți s-au poménit că-i pornise Chimini Ianăș den Iaș înainte pen strâmtori de-a diréptul. Și apoi, amu în munț s-au îndemnat șavgăii de la Ocnă și au ținut calia pedestrimei aceiia a lui Racoțâi și cu sfatul a unuia den șavgăi, dacă să vor apropiia de niamți, să cadză toți la pământ, până va triace focul siniaților, cum dau niamții odată toți. Așia au făcut, cădzindu toți la pământ.

După ce s-au stâmpărat siniațăle, până a găti al doile dires némții, au întrat șavgăii într-înșii cu coasă și cu topoară, ce au ei lungi în coade; și au perit câțva niamți acolia de dânșii, cât li-au căutat acei pedestrime a lăsa și pușcile în munț și dé abiia s-au dezbărat de șaugăi bulucurile acélialalte de némți. Pentru care fapte a șavgăilor, apoi Alexandru Costin, fiind povață dată

den Iaș acelor niamți, au ședzut un an încheiat în témniță la Făgăraș, în obedz.

29. Ștefan vodă până în Trotuș au mărsu cu Chimini Ianăș, iară den Trotuș, având nedejdia pré Matei vodă dé agiutor mai de sârg și trăgia și boiarii în Țara Munténiască și poate să hie că și patima niamților de șavgăi făcia oarece silă, s-au despărțit de Chimini Ianăș și au luat Trotușul în gios pren Focșeani, în Țara Munténiască.

30. Aicia în Iași, până la purcesul lui Vasilie vodă în Țara Munténiască, au perit Cotnarscâi, pisariul leșesc de credință a lui Vasilie vodă, om deplin la toate trébile, de Timuș ginerile lui Vasilie vodă, den hiria lui acia de tiran ce era și de om sălbatecî și fără nice o frică de Dumnedzău, scornind pricină că iaste liah și el opriia pré Vasilie vodă să nu-ș dia fapta sa după Timuș.

Deci, într-o dzi au trimis poftindu-l de la Vasilie vodă, să-l trimață, că-i iasté de triabă. Negândindu Vasilie vodă dé una ca acéia, l-au trimis la dânsul, la Galata mănăstiria. Și acolia dacă au mărsu, au învățat pré căzaci dé ai săi cu sabiile gata. După voroava ce-au avut scornită cu dânsul, la eșitul de la voroava lui, au dat căzacii, ce era gata dé acéia faptă, cu sabiile într-însul și l-au omorât cu mare tiranie, fără nice o vină.

De care faptă a lui Timuș, deaca au audzit Vasilie vodă, numai nu să otrăviia de voe ria. Și îmbla Timuș cu acéla gându și pré Toma vornicul și pré Iordachie vistiarnicul, tot dentr-acéia pricină, dzicându că acești doi cu Cotnarscâi opriia pre Vasilie vodă să nu dia pré doamna Roxanda după dânsul.

Deci îmbla și ei cu dzilile a mână și s-au cerșut de la Vasilie vodă să-i lase să margă la țară. Ce Vasilie vodă nu-i lăsa și au poroncit la ginere-său că mai bine mortu să hie, decât să hie boerii, carii are la inima sa cu toată credința, la grije ca acéia. Sau cu ce inimă or veni céialalți boiari de la țară la dânsul?

Deci l-au mai mutat de la gândul lui. Însă boiarii aciaşti doi tot cu ferială îmbla şi tot pre ascunsu noaptia pe la poarta despre casăle despré doamna veniia la Vasilie vodă. De care toate suspina greu Vasilie vodă şi-ş frângia mânule de ginere ca aciala.

31. Au purces Vasilie vodă den Iaş în Ţara Munténiască cu al treile rând asupra lui Matei vodă domnul muntenéscu. Şi întâi Timuş cu tabăra căzăcească şi al doilè conac au stătut la Podul Înaltu, pre Bârlad. Şi acolia au făcut Timuş oştilor căzăceşti căutare şi li-au împărţit de la Vasilie vodă liafe şi căpeteniilor şi oşténilor, tuturora.

Era de capete căzăceşti cu acéia oaste polcovnici Bohun anume şi altul Nosaci, vestiţi şi vechi căzaci. Şi tot acolia, fără nice o vină, Timuş, pentru un cuvântu ce au dzis în sfat Bohun, au scos sabiè Timuş şi au lovit pre Bohun într-un umăr, de caré rană în toată calia acéia Bohun au îmblat cu mâna legată. Acela om cu hiria de hiară sălbatecă era Timuş! Nu cutedza nime un cuvânt, den polcovnici, să dzică, să îndireptedze lucrurile oştiilor. Ce, dendată, pe purtatul trébilor, ce era den Timuş, om tânăr şi fără nici o socoteală, să cunoştia că nice la un folos nu vor eşi lucrurile.

32. Dé acolia au purces oştile în gios şi amu Vasilie vodă în frunte cu oastia de ţară şi să adăoge den dzi în dzi oaste de ţară de pretutindere şi până la marginile ţărâi s-au strâns de toată oastia de ţară, ca 8.000 de oameni.

33. Matei vodă, domnul munténesc, luându viastia de scosul lui Ştefan vodă den Muldova de oşti căzăceşti, trimisesă pré Dicul spătariul său, să strângă toată oastia de la marginile ţărâi sale, să hie la hotar între ţări de straje şi cu dânsul şi Ştefan Gheorghie vodă, ciracul lui.

Avia şi Ştefan vodă ca 300 de oameni într-ales călăreţi şi câţva feciori de boiari tineri cu sine. Şi întâi strajea lor, pentru limbă ce trimisiase, s-au ivit în gura Berheciului, mai sus de

Fecuci, pre caré au gonit oamenii lui Vasilie vodă câtva loc; ce sărindu târdziu, li-au pierdut urma.

34. Venise apele Sirétiului mare, pentru care au căutatu oştilor câtéva dzile a face zăbavă, până a să face pod peste vase. Şi aşia trécând oastia, a doa dzi de la Siret au întrat pré la Focşeani în Ţara Muntenească. Şi îndată, fără nici o milă, au dat foc şi oraşului şi, ori pe unde-ş agiungia căzacii, fuma a bieţâlor lăcuitori nevinovaţi lăcaşurile, odăile şi hrana.

35. Sta în tocmală cu oştile sale şi Dicul spătariul a lui Matei vodă, nu departe de oarş, de Focşiani, la o vale căriia-i dzic Milcovul cel Mare, cu alt nume Cucata. Acelui pârâu râpile pusiasă despré oştile lui Vasilie vodă şi oastia sa tocmisă dé ciaelaltă parte stol toată oastia într-un şiriag tocmită, ca 9.000 de oameni. Că şi de lefecii a lui Matei vodă o samă era cu dânsul şi oastia de ţară, câtă are Ţara Muntenească de la Bucureşti, dincoace, până în margine, toată era acolia adunată şi acolia şi Gheorghie Ştefan vodă cu vro 300 de muldoviani. Şi aşia în rând tocmită oastia munténiască aştepta pré Vasilie vodă şi pre Timuş.

36. Întâi li s-au arătat Vasilie vodă cu oştile sale şi au stătut fruntia şi muldovenii; iară căzacii îşi tocmiia tabăra pe urmă. Şi atâta au stătut munténii la războiu, cât au făcut oarece harţuri cu moldovianii pesté pârâu, trécând moldovianii şi apoi trecându-i munténii iar dencoace; aşia în 2, 3 rânduri, până au trimis Vasilie vodă niamţi ce avia şi s-au supus pre supt maluri. Deci au luat călărimia muldovianilor şi malul dencolia.

Iară cât au vădzut munténii apropiiată tabăra căzacilor de pârâu, au purces în răzsipă, cine încotro i-au părut. Gonit-au muldovianii şi o samă de călăreţi şi den căzaci până la Râbnic; iară n-au perit oşteni aşia mult den munténi, c-au luat devréme fuga.

37. După acéia răzsipă a oştilor munteneşti caré s-au făcut, mai multu den prostiia Dicului spătariului au fostu, că nici-ş

trébuiia să aștepte el pân într-atâta pe oastia ce era cu foc și el numai cu călărimia, au purces Vasilie vodă cu Timuș spré Trâgoviște, stricându și ardzându ce le-ș sta înainte.

Iară Matei vodă, domnul munténesc, luându viaste și de răzsipa oștilor sale la margine și că vine asupra lui întinsu Vasilie vodă cu Timuș, nemică cu acéia smintială a oștilor dentâi nu s-au spământat, ce, strângându-ș oastia de țară și lefecii ce avia, au purces și el den Trâgoviște și ș-au ales loc foarte bun de dânsul la o poiană între Ialomița apă curătoare și într-é un pârâu foarte tinos și de trécătoare rău, la un sat anume Hinta. Și acolia au stătut cu mare inimă, nu așè oștilor sale, cum el singur, așteptându pré Vasilie vodă.

Trimisiasă Matei vodă și altă samă de oameni, siimiani și lefiacii o samă, Dicului spătariului la margine într-agiutor. Ce, dacă s-au tâmpinat cu viaste că s-au răsipit oastia acéia cu Dicul spătariul, au purces oastia aciaia înapoi și i-au agiunsu la Téliajina fruntia oștii lui Vasilie vodă. Au stătut munténii călări la vad, pentru să să mai depărtédze pedestrimia.

38. Părut-au și lui Vasilie vodă și lui Timuș că va hi acolia Matei vodă sângur cu toată oastia, la Teleajina. Apoi, dacă s-au vădzut că iaste oaste puțină au dat oștenii lui Vasilie vodă pe 3 locuri préste apă și n-au stătut munténii, ce s-au dat înapoi. Iară gonașii îndată au agiunsu și pe siimiani și acéia, dându-să înapoi, s-au apărat pen niște dumbrăvi ce sintu acolia.

Și dându știre lui Vasilie vodă de săimianii acéia, au purces și sângur Timuș cu o samă de oaste călare căzăcească, lăsind tabăra pré urmă cu Vasilie vodă. Și dacă au agiunsu Timuș au descălecat pre căzaci gios, la năvală, asupra săimenilor. Ce tot au mărsu, apărându-să foarte tare den foc siimanii, până au întrat într-altă pădure, ce era lunca Praovii și nu li-au stricat nemică căzacii pân-în noapte, bătându-se den foc, fără ce au picat și den săimiani și den căzaci. Din căzaci au perit și 2 sotnici atuncia.

39. Viasel Matei vodă că i-au hălăduit siimianii și c-au putut răspunde focului căzacilor, luându mare inemă și nediajde dentr-acéia tâmpinare siimianilor cu căzacii.

Iară Timuș, după acéia goană, n-au vrut să să întoarcă la oaste, pre care au apucatu-o noaptia, cât au trecut apa Teleajinii, ce au rămas cu masul la un sat, anume Cucorianii, la niște case boiarești. Aflându casele pline de toate bucatele, singur au pus de au dat foc caselor, dacă s-au sculat de la masă amețit de vin.

40. A dooa dzi, oastia trudită den cale și obosită tabăra, necercându ce loc este înainte, unde și cum stă și în ce loc nepriiatinul și cum departe, dé-abiia de au îngăduit vro 2, 3 ceasuri, au și dzis trâmbițele de purcesul oștilor. Mult au stătut Vasilie vodă, sfătuindu-l să rămâie acéia dzi, să răsufle oastè, să să strângă bine toată și să să cerce locurile și pe altu loc, nu pe acolia, pre unde anume alesesă Matei vodă, să-i hie îndemână a sta împrotivă. Ce cui să dzicia aciastè, sau cu cine să sfătuiia? Cu un om în hiria herălor.

Polcovnicii carii era, unul un cuvântu nu cutédza să dzică, că numai pentru un cuvântu, cu sabiia zmultă da ca-ntr-un dulău într-însul. Și Bohun polcovnicul cu mâna legată de rană cu sabiè, făcută de dânsul, îmbla ca fără sine.

41. Aicia caotă această izbândă den ce și cum s-au prilejit lui Matei vodă și ca acéia izbândă, care nu să va hi prilejit alta ca acéia în toată viața lui, câte au avut den războae în dzilele sale. Că cine ari putia să criadză în socotială, să să înfrângă oastia căzăcească cu tabără, de oaste cum iaste oastia munténiască? Nu să desfaimu, ce ori pedestrașul, ori călărețul vei socoti, nu vei afla să hie de potrivă sințașului căzăcescu. Ce vei dzice: „Fost-au acolia srâbi, unguri, liași, nu numai munténi".

Așia iaste, liași au fostu puțini. Ce ari hi făcut ei numai, de-ar hi fostu tocmală în oastia căzăcească pré obiceaiul lor? Iară pre unguri și pre srâbi nu-i aleg den munténi, nice sântu

siimianii, srâbii sau ungurii atocma cu focul căzacilor, cum nice dărăbanțul muntenescu.

Eu, ce iaste partia mia, toată izbânda aceasta a lui Matei vodă de la Hinta (alegându deosebita voia și orânduiala lui Dumnedzău, numai pre socoteala oameniască grăindu) iaste den nebuniia lui Timuș întâiu și den bărbățiia și a lui Matei vodă al doilia. Însă den nebuniia lui Timuș cu câtva mai multu; că socotindu vitejiia lui Matei vodă dé atuncia, cum îmbla pe denaintè oștilor sale, îmbărbătând în frunte, să să hie apropiiat toată oastia căzăcească cu tabăra legată, nu rumtă, cum au rumtu-o Timuș în trei părțî, să să hie lipit, să înceapă a da la țianchiu, nice ar hi scăpat Matei vodă fără primejdiia sau morții, sau ranei mai grelei, de cum i s-au prilejit tot atuncia, nice săimianii ar hi ținut mult împrotiva focului lor. Ce toată pricina au fostu izbândii aceiia nebuniia lui Timuș, care nice voroviia cu nime, nici întreba de polcovnicii săi sau de cineva. Oastia obosâtă cu atâta cale tot într-acéia dzi, cu tabăra rumtă în 3 părți, précum iaste mărsul și tocmala în războiu, socotiaște.

42. Ce dacă au vădzut Vasilie vodă că cu sfatul nu folosiaște nemică, au suspinat, și lăsind în voia lui Timuș toate, au purces cu oastia sa iară în frunte și pre urmă Timuș cu tabăra, scrâșcându în dinți, cum că să laudă muldovianii că ei au făcut izbânda de la Focșani și de la Telejina.

Mergia oastè, ales tabăra căzacilor, cu greu pen locuri strâmte și tinoase și pre pârâul Hintei numai un podeț. Și întâiu, deaca au trécut oastia lui Vasilie vodă podéțul în poiană, au luat aripa în a stânga și s-au pus șiriag în rându împrotiva aripii a lui Matei vodă cei direpte. Iară în diriapta și singur mijlocul au lăsat Vasilie vodă taberei căzăcești, împrotiva mijlocului și aripii ceii den-a-stânga a lui Matei vodă.

Însă tabăra căzăcească, dacă au venit pân-la un loc, au stătut și n-au vrut Timuș să o aducă în rându, alături cu oastia

moldoveniască, dzicând: „Lasă, vitiajii moldovénii or bate ei pré muntiani și singuri, fără de noi!“ (Aicia caută că agiungia aceasta una nebunie la întriagă smintială.)

43. Iară Matei vodă în tocmală sta într-acest chip: aruncasă un șanț pen pregiurul taberii sale, den apa Ialomiții den sus, până în apa den gios și au scos oastia denafară de acel șanțu. Den a direapta au pus curtia, ce să dzice la dânșii roșii, și altă oaste de țară și au pus o samă de pedestrime, siimiani. Și acéia aripă era împotriva muldovianilor. Iară el singur au stătut în mijloc cu livinții și cu dărăbanții și cu o samă de săimiani, cu pușci tocmite pentre pedestrime. Iară în a stânga, ce să prinde împotriva căzacilor, au pus liașii lefecii și unguri. Și așia, cu oastia scoasă den șanțuri, nu departe, au stătut și au așteptat pré căzaci și oastia Moldovei.

44. Câteva ceasuri au stătut oștile muldovenești, așteptându să să apropie tabăra căzăcească. Și trimițându rând după rându Vasilie vodă la Timuș, să să apropie tabăra, n-au vrut, ce-au răspunsu: „Să înceapă dumialor războiul, că oi veni și eu“.

N-au avut ce face Vasilie vodă, au mai clătit cu toată oastia și au început muldovenii hartul cu munténii. Da săimianii lui Matei vodă în muldoviani cu foc, ce și Vasilie vodă 100 de niamți foarte buni ce avia au trimis să sprijeniască călărimia Moldovei. Au stătut niamții împrotiva focului săimianilor și pré obiceaiul său, cum slobod odată focul, s-au îndemnat mai multu de giumătate oastia Muldovei și au făcut acéia năvală cu stiaguri asupra muntianilor, cât toată curtia ce să chiamă la dânșii roșii au dat dos și amu unii și peste Ialomițe didiase, nesocotindu vadul.

Până în corturile munténilor au mărsu muldovenii cu acéia năvală și nimé nu poate să dzică că nu era aceia năvală a mare viteji. Și să hie fostu și tabăra căzacilor odată, alături, cu focul asupra mijlocului și aripii cei den a stânga a lui Matei vodă, s-ar hi ales lucrul. Ce neavând Matei vodă la mijloc, undé era

el, nici o triabă și aripa lui céialaltă, s-au mutat singur cu capul său în aripa den a diriapta, unde era înfrântă de moldoviani oastia lui și au dat îndărăptu călărimia Muldovei, întorcându toate pușcile în muldoviani și toată pedestrimia. Și amu viindu mai des focul s-au dat moldovianii încet iară înapoi. Și într-acéia désime a focului picând câțva den muldoviani, au perit și căpitanul de némți a lui Vasilie vodă, om oștian dirépt, de neamul său liah. Pușcile nepărăsite da în muldoviani.

45. Și așia puind Matei vodă războiul iară la loc la aripa sa den a diriapta, Timuș, cu nebuniia sa, au rupt numai o samă de pedestrimia căzăcească cu o samă de pușci, fără tabără, fără altă tărie și i-au apropiiat de mâjlocul oștii muntenești unde venise iară la loc Matei vodă și sta îndemânând oastiia sa asupra căzacilor. Însă era atâta loc încă, cât de-abia să agiungia cu glonțurile unii pré alalț și lucra pușcile de îmbe părțile.

Căzacii pre-ncet tot să apropiia de oastia munténiască pre furiș, că este locul foarte spinos acela și când da pușcile lui Matei vodă într-înșii, toți cădia la pământu. Iară aripa den stânga a lui Matei vodă, unde era și liașii, sta plecată pre cai, neclătiți, deprinșî liașii și știutori hirii căzăcești. Vădzându-i fără tabără, pedestrimia goală, singură în câmpu, aștepta cu inimă să să mai apropiie căzacii.

Timuș sta cu tabăra înapoi, despărțindu-o în 2 părți, fără nici o socotială, până s-au scornit chiotul între căzacii cei den frunte și și-au slobodzit focul. Den care foc au nemerit și pre Matei vodă un glonț de sinet aproape de închietura genunchiului și l-au priceput îndată un paic și au năvălit la scara lui Matei vodă, să nu cumva cadză. L-au gonit pre paicul de la sine cu sudalmă Matei vodă și nearătându-să nemică de rană, au îndemnat oastia sa, ca un deplin oștian.

Și atunciia au sărit liașii direptu asupra pedestrimei căzăcești și îndată au întrat cu sabiile într-înșii și într-un ceas

stătură câteva trupuri de căzaci și răniț foarte mult, că i-au călcat călăreții pân-aproape de tabără.

Și după aceasta a doa îndereptătură a oștilor a lui Vasilie vodă, ales a căzacilor, în carii era toată nediajdia și ochii a tuturor, au căzdut tuturora inimile gios, cât nime n-avè nediajde de izbândă, ce mâhniți toț și înspăimați. Nebunul Timuș ce să facă nu știia, făr-de nice o tacmală și nice o rânduială. Striga căzacii: „Dziceți-ne, în vro parte ori să miargem, ori să ne aruncămu șanțuri pré obiciaiul nostru". Nu era amu nici sfat, nici orânduială.

Și totodată cu acéstè să scornisă un vivor den sus cu ploae direpț în fața oștii lui Vasilie vodă și ca acée furtună, cu sunetul copacilor și cu ploae răpéde, cât să păria că este anume urgiia lui Dumnedzău, orânduită asupra céștii oștia, câtă era despré Vasilie vodă. Și Matei vodă cu tunuri adăogia groaza oștii și sămeț amu oștianii lui. Deci întâi aripa oștii nostre, Moldovei, au purces în răzsipă. Vasilie vodă, vădzind a vedéria răzsipa oștii sale, s-au mutatu cătră tabăra căzăcească, la Timuș, carele încă căzniia cu tabăra, întâiu ce o rumpsiase, să o împreune la loc pe o ploae și furtună ca acéia nici de un sporiu nu era, ce cât au putut a să încălăra, căzaci, s-au încălărat și au plecat și Timuș cu Vasilie vodă fuga, lăsându toată tabăra și bieții pedestrași la perire.

46. Perit-au în cestu războiu oameni însemnați den boiarii Muldovei, Bucium stolnicul, den tun lovit și Hristodul cămănariul și den slujitori puțini, den pedestrimia căzăcească câțva den céia au fostu în frunte, précum s-au scris, den némții a lui Vasilie vodă în giumătate.

Vii mulți și den oștiani de țară și den căzaci au căzdut pré mâna lui Matei vodă. Iară și den muntiani, nu fără scăderé în oameni au fost și mai vârtos primejdiia lui Matei vodă, cu rana ce i s-au prilejit, den care cu adevărat și bătrân au fostu. Iară cât ar hi mai putut trăi, rana acéia i-au scurtat rămășița dzililor;

că până la anul, netzmăduit de acéia rană au murit. Că să nu hie fostu rănit, de-abiia cineva de-ar hi putut scăpa den muldoviani și căzaci, undé întrasă și cu ce tocmală.

47. Așia frâșindu și acesta războiu Vasilie vodă cu Matei vodă, pre urma și nărocul celorlalte războae ce-au avut mainte, au luat cu Timuș câmpii pré la Gradiște, trecându Sirétiul la Vădéni, au venit la Iași, la scaunul său, cu mare mâhniciune tuturor lucrurilor sale.

48. Nime nu s-au gândit pentru pedestrimia căzăcească să iasă cineva viu den câți rămăsiase după fuga oștii ceii călări. De mirat hiria căzacilor la nevoie! După ce li-au fugit toate capetele și hatmanul lor, ei în de sine în loc au rădicat cap și au legat tabăra și s-au apărat până în noapte; și apoi, noaptia, în tabără au făcut focuri de carăle lor și de spini, iară sânguri au purces cu tocmală, fără tabără, numai pedestri și au eșit toți pân-într-unul, fără nici o dodeială, aicia în țară.

CAPUL AI NOOSPRĂDZÉCELE

Zaci. 1. Aicia în Iași, Timuș odihnindu după ospățul de la Matei vodă 10 dzile, au purces spre țara sa, iară Vasilie vodă iară s-au aședzat în scaun, că la Poartă îi sta domniia nestricată. Însă, nu îndelungu în pace; că cerându Ștefan vodă de la Matei vodă agiutoriu, să margă în țară, i-au dat 400 de oameni săimiani și den dărăbanții săi, cine au vrut de bunăvoie în liafa lui Ștefan vodă și din livinț o samă. Și au întrat iară Ștefan vodă în țară cu acel agiutoriu de la Matei vodă pre la Focșeani și s-au așădzat la Răcăciuni, la un sat al său, deodată, așteptând și altu agiutoriu și de la Racoți, cniadzul Ardialului.

2. Cu anevoie să tocmăscu 2 domni într-o țară! Așia Vasilie vodă, până a nu să mai îngloti și a să întări partia lui Ștefan vodă, au ales 800 de oșténi într-ales, orheiani și lăpușniani și i-au trimis asupra lui Ștefan vodă, cu nepotu-său, Ștefan

păharnicul, și den sate boerești câtăva samă de oameni, carii ținusă calè lui Ștefan vodă la fuga de la Poprincani și omorâsă țăranii acéia și pre Morianul hatmanul lui Ștefan vodă.

3. Strajè lui Ștefan vodă era la Bacău, 400 de oameni călări și vro <loc gol> săimiani. Și amu era câțva den boeri și feciori de boeri adunat la Ștefan vodă: Andronic sărdariul, Darie spătariul, Antiohie aga și alți boiari de mainte cu dânsul. Și cu strajè lui Ștefan vodă din boiari au fostu Mogâlde păharnicul și Sturdzia visternicul.

Dacă au simțit veniria lui Ștefăniță păharnicul asupra sa cu oștile lui Vasilie vodă, s-au dat la o râpă ce iaste aproape de sat de Faraoni, anume Valia Sacă, și s-au tocmit acolia stol pre un pisc, alăturându lângă sine și dărăbanții ce era muntiani. Și cum veniia întinsu orheianii la dânșii, împiedecat cu trecătoaria râpii aceiia ce s-au pomenit, nu trecuți bine toți, au sărit călăreții lui Ștefan vodă și în loc i-au înfrântu pré orheiani.

Au plecatu fuga și Ștefăniță păharnicul și Hânceștii și i-au gonit strajè acéia a lui Ștefan vodă, până i-au trecut fără vad apa Bistriții. Pré alții, carii au luat drumul spré Roman, i-au gonit până în Roman. Și i-au cuprinsu și țărănimia acéia pre care Ștefan vodă i-au omorât, iară altora li-au tăiat uriachile.

4. După acéia izbândă, strajè lui Ștefan vodă s-au mutat la Săboani, mai sus de Roman, iară Ștefan vodă de la Răcăciuni s-au mutat la Bacău, adăogându-i den dzi în dzi oameni de Țară de Sus toată și den giosiani mulți. Și acolia i-au venit și agiutoriul și de la Racoțâi, cniadzul Ardealului, 1.000 de oameni cu Boroș Ianoș.

5. Vasilie vodă vădzindu-se oară la cumpănă gria și țara îndoită cu urâciune spre dânsul și doamna sa la Suceava, cu toată inema ce avia, cetatè Hotinului era eșită de supt ascultaria lui, că era închisă cetatè și tot să ținia pré numele lui Ștefan vodă, unde era să mai năzuiască nu avia, căzacii amu înfruntați și rușinați cu Timuș în Țara Munténiască și doi

nepriiatini tari pré acélia vrémi, și Racoții și Matei vodă, să mira ce va face.

Iară tot nelăsându-să, scriè slujitori și au tras și orheianii și lăpușnianii la sine și au răpedzit și la căzaci. Și-i lăsase Timuș și el 200 de căzaci cu Hluh polcovnicul, au făcut și el de toată oastia vro 4.000 de oameni și au eșit dentâi la Movile pré Bahluiu.

Apoi, dacă au lovit și al doilia rându strajè lui ce era cu Grigorie păharnicul, iară strajè lui Ștefan vodă, au purces spre Târgul Frumos și acolia, dencoace de Târgul Frumos, la Sirca, s-au tumpinat cu Ștefan vodă.

6. Acest războiu cum au fostu și cum s-au prilejit, nici unii părți nefățărindu; că nemică nu strică credința așè celora ce scriu létopisețele ca fățăriia, cându veghia voia unue și coboară lucrul cu hula altuia. Noi macarî că am hi datori cu pomenire lăudată mai mult lui Ștefan vodă, de la carele multă milă am avut, decât lui Vasilie vodă, de la carele multă urgiia părinții noștri au petrecut, iară dreptatè socotind, nu poci scrie într-alt chip.

7. Deci, den hărniciè domnilor, departe mai în frunte a lui Vasilie vodă, că s-au aflatu pururia în fruntia oștii sale, singur învățându, mutându stiagurile și îndemnând; iară Ștefan vodă în oastia sa de față n-au fostu, ce au stătut departe de la oaste înapoi.

Iară numărul oștii și hiria și cu acélia tot era mai tare Vasilie vodă și mai mulți oștiani la Vasilie vodă și mai buni călăreț; însă toț îndoiți și hiria neamului lacomă la înoituri. La Ștefan vodă era 1.000 de unguri călări; pré atâțe era și moldoviani și era 500 de pedestraș muntiani și altă strânsoare. Iară la Vasilie vodă 3.000 de călări, 400 de căzaci, 200 de săimiani cu dărăbani. Ce, a viadére au fostu voia lui Dumnedzău spré stângeria casii lui.

8. Tocmise oastia sa Vasilie vodă cuprindzind drumul carele vine de la Târgul Frumos preste Sirca. Însă Borăș Ianoș, oblicind că pe la pod este loc râpos, au lăsat drumul și au purces înșus pre costișe, alături cu pârâul. Vasilie vodă încă au purces în sus pre culme împotriva lor și au stătut așteptând războiul. Den oastia a lui Vasilie vodă au eșit harțul, iară Barăș Ianoș den oastia sa n-au lăsat, ce s-au arătat mai îndrăznet cu oastia lui Ștefan vodă, decât Vasilie vodă, că au trecut pârâul. Și lui Vasilie vodă s-au căzdut, nu cu harțul, ce cu toată oastia să margă asupra, încet, cu tocmală, alături cu pedestrimia.

Ce așteptând Vasilie vodă den loc, neclătit, céialalți încă stătuse și deprinși cu izbânde amu în câteva rânduri ei, au sărit întâi muldovianii în frunte și ungurii după dânșii. Dé acéia săritură a oștenilor a lui Ștefan vodă, cum s-au dat harțul lui Vasilie vodă înapoi, cum iaste diadina harțului, cum au plecat și stiagurile lui Vasilie vodă fuga, fără nici o nevoie, care încotro au stătut cu ochii, oilor, nu oștianilor sămănătoare oastia.

Bieții pedestrași n-au apucat nici focul să-l sloboadze deplin, ce îndată într-o clipală, cum s-ari dzice, ochiului, s-au înșirat stiagurile a lui Vasilie vodă pré Bahlui în gios cu fuga. Iară pedestrimia au luat pré Bahluet la Cârlegătură. Și căzacii, cu puțină scădéria sa, iară au hălăduit pe la Braniște și au năzuit la Nistru.

Singur Vasilie vodă, vădzând răzsipa oștii sale, au purces și el deodată foarte cu puțini lângă sine. Apoi s-au strânsu pe lângă dânsul den capete<le> slujitorilor și den Hâncești unii și l-au luat între sine, apărându-l cu mare lauda sa și viaste și poménire cinsteșă. La vréme ca acéia să stai la nevoia domnului, cu cinste viacinică hiecăruia iaste.

9. Gonit-au gonașii pré Vasilie vodă până aproape de Prut și l-au tot apărat carii era pe lângă dânsul, precum s-au pomenit. Și trupuri așia multe n-au căzdut; den oameni mai însemnați: Nechita vamășul și Isar cluceriul. Și l-au prinsu viu

și pre Gheorghie hatmanul, frateli lui Vasilie vodă, căzdut cu calul la coborâș.

10. Vasilie vodă, după acesta războiu, au trecut Nistrul la Rașcov și acolia petrecând câte dzile s-au mutatu la Volodijin, un oraș căzăcescu și de-acolia au trimis pré Iordachie visternicul sol la Hmil hatmanul, la cuscru-său.

Iară Ștefan vodă, lăsindu Iașii, numai ce au venit până la pod și dé acolia orânduindu la scaunul Iașilor caimacani, singur au purces cu oștile sale la Suceavă, unde era casa lui Vasilie vodă și inema toată închisă în cetatè Suciavei, cu Toma vornicul den boiari, având 80 de săimiani și pușcari de loc și niamți 60 lefiacii în cetate.

11. Ștefan vodă dacă au sosât la Suceavă au descălecat la un sat aproape, anume Schéia, în casele lui Toderașco logofătul. Iară înpregiurul cetății s-au îngropat săimianii săi și o samă de unguri ș-au adus pușcile și de la Hotin și de la Iași și au început a bate cetatia, ce nu-i strica nemică.

12. Să adăogia țara de prétutindiria la domnu de iznoavă nou; iar și Vasilie vodă, unde era, nu dormiia. Ce orice nevoință pune omul, sorocul lui Dumnedzău, amu orânduit așia, a-l clăti nu poate nime.

13. Preste scurte dzile sosi viastia cum Timuș iară cu 9.000 de oameni întră pré la Soroca în țară și amu lovisă oamenii lui Vasilie vodă și pre Grumadze căpitanul, carele era în câmpii Sorocii cu straje.

Și știia Ștefan vodă că nu s-a lăsa cu atâta Vasilie vodă asupra lui, ce agiunsiase și el la Racoțâi, cniadzul Ardealu<lu>i și la Cazimir, craiul leșescu, cărora amândurora era urât Vasilie vodă pentru legătura cu căzacii. Deci de la Racoțâi îndată i-au orânduit cu Petchi Ișticoan, cu toți săcuii, ca pe 4.000 de oameni, iară craiul leșăscu un polcovnic ce avia la Cameniță, anume Condrațcâi cu 1.000 de liași călări, i-au trimis porunca acesta, de ari veni vro oaste asupra Moldovei căzăcească, să

nevoiască cu toată osirdiia, adunându-să cu moldovenii, să-i smintiască; care lucru apoi așia a fostu.

14. Dacă au simțit Ștefan vodă oastia căzăcească apropiiată amu cătră Prut și au oblicit că tătari nu sântu, nu spre Roman, ce spre Cotnari au purces, știindu că sosiaște și Petchi Ișticoan cu oastia unguriască. Vria să țiie calia căzacilor la loc largu, undeva pre Jijiè. Și la Cotnariu s-au împreunat cu ungurii și au purces spre Ștefănești, așteptându și pre liași. Ce mai zăbăvindu liașii, n-au îndreznit ungurii a să tâmpina cu căzacii. Și așia căzacii au trecut codrul pré la Cucoriani, la Suceavă. Iară Ștefan vodă au rămas pre șliahul lor despre Prut și a triia dzi au sosit și Condrațcâi cu 1.000 de liași.

15. Timuș, cum au sosit la cetate, de a doa dzi s-au desfrânat la jacurile mănăstirilor și întâi asupra Dragomirnei mănăstirii cu pușci au mărsu și au bătut mănăstiria. Și dacă i s-au închinat, toate odoràle, veșmintele în jac au dat și cât bieți negutitori era închiș acolia și mulți den boeri, rușinându căzacii fămei și fiate și nu ca creștinii, ce mai multu decât păgânii s-au purtat cu acéia mănăstirie. Și să hie mai avut vréme cevaș Timuș, nici o mănăstirie n-ar hi hălăduit neprădată odoacă.

16. Oștile într-agiutoriu venite lui Ștefan vodă, și leșăști și ungurești, după ce s-au adunatu la un loc, au mărsu îndată liașii în frunte. Și dacă au trecut toate oștile codru, au stătut pré Sirétiu și acolia, la un sat anume Grigorești, au făcut sfat împreună Ștefan vodă cu Petchii Ișticoan, serdariul lui Racoțâi și cu Condrațcâi polcovnicul craiului leșăscu.

17. Sfatul aliage den loc câtă osebire este între om și om. Întîiu Ștefan vodă au poftit pre Condrațcâi să priimască această cinste de cătră dânșii, cum i-ar păria cu ce tocmală și cu ce socotială și cu ce rând s-ari cădia să margă cu toții asupra acelui nepriiatin, să fie toate pré sfatul lui și pré socotiala, ca unui vestitu slujitoriu și știutoriu obiciaiul și hirei fialiu de oaste a căzacilor.

Au mulțemit Condrațcâi dé acéia cinste, carele îl tâmpină de la Ștefan vodă și întâi aciaste cuvente au dzis cătră Ștefan vodă și cătră Petchi Ișioan. Eu, carile scriu aciastè m-am prilejit la acestu tâlmăcit și al alte, mai pre urmă:

18. „Împărații între împărați, craii între crai, domnii între domni, boerii între boeri, slugile între slugi au osebire unii decât alții cu scaune mai sus; și slugile între sine unii decât alții cu cinstia să osebăscu.

Craiul, stăpânul mieu, cu scaunul său, macarî că iaste mai sus decât luminatul cniadzul dé Ardial, iară dumnealui Petcî Ișioan este la mai mare cinste la stăpânul său. Eu la stăpânul mieu sintu mai de gios; dumisale să va cădia să ia cârma asupra dumisale și noi, după porunca dumisale, om face."

19. Aciastia dacă am spus cătră Ștefan vodă și cătră Petcâi Ișioan, au răspunsu Petcâi Ișuan, cum, macarî că este la stăpânul său serdar, va și poftiaște să hie toate pré sfatul lui Condrațcâi, ca unuia carele amu atâtia războae au avut cu căzacii și știe rândul și hiria lor.

Dacă au înțeles răspunsul (cum ar hi știut că nu or face ei așia amândoi, cum va sfătui el), au dzis: „De vréme ce mă aleg măriile sale să să facă pré sfatul și pré socotiala mia, poftescu dară pré dumnialor să înțeliagă hiria aceștii fialiu de oști, cum iaste și ce sântu căzacii și în ce loc sint, unde sintu acum".

20. „Oastè căzăcească, dacă apucă să să îngroape, să arunce șanțuri prégiur sine, nu la ce loc, supt cetate ca aceasta, ce hie la ce pârâu, nedobândită este. Acmu vedem că încă șanțuri n-au, nici bine cred de numele nostru, că sintu și liași aice. Până mâine, de or și oblici, tot nu or créde. Cap cine le iaste, este și tânăr și nebun. Trebuiește, de vom să ne mântuim într-un ceas de acestu nepriiatin, pré lângă voia lui Dumnedzău, însă să facem așia:

21. Oastia den loc de aicia, cât va tréce pârâul, îndată să să tocmască stoluri, să-ș ție cineș bulucul, rândul, caré după caré va miarge și-ș va ține locul. Noi, liașii, om ține fruntia; după noi oștile măriii sale, cniadzului de Ardial; după oștile ungurești, măriia sa Ștefan vodă cu oastia sa, că hie cându capetele și mai pré urmă să hie să cade.

Iaste, cum înțălăg, dé aicia o dumbravă de ține câtva. Deci, până om triace dumbrava, va miarge încet oastia, iară cum om triace și or eși la vedére oștile, nemică neoprindu-se, să purceadă rându după rându în triapădul calului cel mare. Că să hie grijia de vreo oaste în câmpu, să ne stia înainte, acéia grije nu iaste. Ce, cum ne vor védia, de altă nu s-or apuca, ce îndată de șanțuri să facă. Să facem dară cu toții năvală, până n-au șanțuri; și la grabă așia de sirgu, nici siniațele nu să slobod toate. Iară cetatia căce va da cu pușci, ori cu sacalușe, acélia puțină pagubă fac în oaste, ales care mișcă și la un loc nu stă. Nu toate câte să slobod glonțurile nemeresc; mai largu iaste pe de laturi decât omul.

La noi este o poviaste, că cine piere de glonțu de tun, tot era de fulger să moară. Mică țintă este omul cu sabie zmultă și mai lesne strelețului a nemeri o vrabie, decât pe un om călare cu arme. Graba pierde, adevărat, de multe ori, iară de multe ori izbândiaște. Aicia anume graba trebuiaște, cu dânsa să ne mântuim de acestu fial de nepriiatin, că într-altu chip, de nu om nevoi să-i spargem până nu să întăresc cu șanțuri, nice noi, cât sintemu, nici de ar veni singur craiul, stăpânul mieu și măriia sa cniadzul de Ardial, nemică nu le vom face. La ce zăbavă va veni apoi lucrul, să să socotiască și noi aicia, fără cară, fără hrană, țărâi aceștiia va aduce zăbava noastră, cu acestu nepriiatin, mare scădiare."

22. Aciastia sfătuia Condrațcâi, care toate priimindu și Ștefan vodă și Petcâi Ișuan, s-au slobodzit sfatul și a dooa dzi dez-de-noapte, cum au trecut Sirétiul în vad oastia, așia au purces deodată, pe cum să alesiasă la sfatul de cu sară. Iară numai deodată s-au ținut ungurii dé acéia socotială, până au

trecut dumbrava. Iară cât au trecut dumbrava, liașii îndată au purces în bici spre cetate pré la Iucșiani. Iară ungurii, cât au eșit din dumbravă la vediare și au zărit hărățul căzacilor timpinat cu fruntia liașilor, că avia Timuș cu sine și 200 de tătarî, în loc au stătut Petcâi Ișțuan și Ștefan vodă.

Liașii cum s-au timpinat cu tătarâi și cu căzacii călări, îndată i-au împinsu și au stătut în tocmală pré culme asupra taberii căzăcești, așteptându pré oastia unguriască și pré Ștefan vodă cu oastia de țară, totdeauna trimițându rând după rând, să vie mai curund; ce n-avè cui dzice.

Au așteptat Condrațcâi de 2 ceasuri aproape, să vie ungurii; ce dacă au vădzut că nu folosiaște, au suduit în gura mare pe Petcâi Ișțuan serdariul lui Racoții și pré Ștefan vodă și au dzis să dzică trâmbița de războiu. Să rupsiase den catane, den oastia lui Petcâi Ișțuan vro 200 de catane, foarte de triabă oameni și den moldoviani pré acéia samă și au purces asupra căzacilor, direptu supt cetate.

23. Căzacii, cum au simțit de liași că sânt, cum au început a săpa șanțuri împregiurul taberii sale. Unii să apăra de liași, alții săpa bărbătiaște, de arunca pământu pre căruțé și într-o mică de ceas au rădicată șanțu, deodată mic, cât era amu piedică cailor.

24. Liașii cu năvala dentâi au mărsu până în tabără. Ce dacă au vădzut că nu vin célelalte oști, s-au dat înapoi cu stiagurile, pe după casele Tătărașilor și după besiareca de acolia și în niște pometi ce era și au stătut pân-îndesară. Și dé acolia apoi s-au mutat în preajma cetății despré Ipotești, aproape de cetate, numai preste un dâmb, cât covârșiia glonțurile den cetate.

Au venit în desară și Petcâi Ișțuan cu oștile sale și au descălecat pre dâmbu despre Iucșiani, iară Ștefan vodă au venit și au descălecat aproape de liași. Și aciastia toate nu-ț scriu, lăudând vréo parte, ce tocma cum au fostu, nu să fac laudă oștii leșăști; am pre mulți de țară martori.

25. Preste noapte au făcut căzacii șanțuri și ș-au întărit tabăra, cât nu era a gândi să-i mai dobândiască. Și așia s-au plinit toate cuvintele a lui Condrațcâi grăite mainte. Nice mai năvăliè nime la tabăra lor, ce îmbla numai cu harțuri și din tătarî și den slugile lui Timuș eșiia den afară. Însă tătarâi au stătut până a triia dzi și fiindu preste hiria lor a hi închiși, s-au cersut mârzacul careli era cu dânșii, să fie cu voia lui Timuș, să-i sloboadze, până nu-ș pierdu caii. Ce trăgându-să mârzacul să margă, Timuș den mâniie dobitocească i-au tăiat capul mârzacului.

Iară tătarâi totuș într-acéia noapte au plecat den tabără și au luat dentâi în sus pe la Cernăuți, apoi pre la Hotin spre Moviléu. Acolo, la ținutul Hotinului, li-au eșit pârcălabul de Hotin, Jora, să le țiie calia cu o samă de oameni. Ce, s-au supus tătarâi într-o vale și s-au întorsu asupra pârcălabului cu toții; și îndată au plecat fuga pârcălabul cu oamenii săi. Și la goană, că i-au gonit tătarâi câtva loc, au perit câtva de ai noștri la acel războiaș, fără ispravă.

S-au pomenit la sosiria lui Timuș la Suceavă, cum au sosit el singur și au și mărsu la Dragomirna mănăstiria. Iară alte ciate pre la toate mănăstirile au purces în jac.

Ce Timuș au apucatu cu o dzi înainte, dé au întratu în tabără, iară celialalte ciate de sirgu li-au plătit Dumnedzău plata pentru jacul caselor sale. Că au mărsu oastia lui Ștefan vodă de li-au eșit înainte, de li-au ținut calia și s-au topit câteva ciate cu totul.

26. Ștefan vodă, după ce s-au aședzat oștile împregiurul cetății și taberei căzăcești, au pus pușcile câte avia și bătia în tabăra căzăcească, cu puțină stricăciune căzacilor, că-ș făcuse ei gauri în pământu. Apoi, pentru spaima și <a> cetății, au mutat pușcile în târg și den târgu au bătutu și alături cu cetatè și în tabără.

Eșiia dentâiu căzacii și călări cu harțuri, însă puține dzile. Și, după obiceaiul său, au dat într-o dzi năvală la pușci în târg și venise aproape de pușci, cât una ce era mai aproape amu o apucase. Ce și atuncia îndereptându-i liașii, s-au întorsu căzacii în tabăra lor și de atuncia numai ce ținiia șanțurile sale și fura hrană de cai și apă despré apa Sucevei den vale, până au mutat Condrațcâi și dentr-acolia 4 stiaguri de liași și i-au închis și dentr-acolia cu acéia straje. Și apoi au mutat și ungurii o samă de oameni; și așia au rămas căzacii închiș și strâns de toate părțile.

27. Cându să lucra aciasta la Suceavă, craiul leșăscu Cazimir cu 40.000 de oameni coborâia asupra căzacilor, de care coborâtul craiului știindu Ștefan vodă, au trimis la craiul, cerându agiutoriu den oastia sa să-i poată sparge pre căzaci de supt cetate; și tot într-acéia dată și la Racoțâi cniadzul Ardialului.

De la amândoi fără zăbavă au venit, fără zăbavă, agiutoriu. Că pre craiul leșăscu timpinându soliia la Halici pre Nistru, îndată au pornit pre Dinof polcovnicul cu 600 de niamți, cu 4 pușci și o pivă; iară de la Racoțâi, singur hatmanul lui, Chimini Ianăș, cu coborât ca vro 6.000 de oameni. Iară întâi de la craiul leșăscu sosindu niamții, s-au pus în dial, direptu asupra cetății, peste drumul carele vine den târg pre supt cetate. Și au tocmit pușcile și pioa direptu deasupra taberii și-i băteau foarte tare, cât și pen gauri îi nemeriia pușcile și pioa. Și acéle pușci apoi curund au scurtatu dzilile și a lui Timuș, cu direptu giudețul a lui Dumnedzău, pentru prada caré făcuse besiaricilor.

28. După acéia Chimini Ianăș, dacă au sosit cu oastia cniadzului de Ardial, au trecut spre locul unde stătusă și Petcâi Ișstuan, aședzându-ș toată tabăra unguriască încă mai aproape de șanțurile căzăcești.

29. Căzacii acmu fiind la mare strânsoare de hrană, închiș den toate părțile, amu pieile de pre cai morți lua și le herbia,

și opincile; rădăcini mânca, obosât de străji totdeauna și străbătuți de pușci. Timuș rănit de glonț de tun, cum dormiia supt cortul său, măcarî că era în pământu întins, l-au nemerit în picior glonțul, după caré lovitură până a triia dzi au stătut mort.

Rădicase pré unul, anume Theodorovici, hatman, după moartia lui Timuș, ce n-avia nici o putiare amu căzacii, numai ce era de perire spământați. Și într-o noapte, făcându-să spaimă în tabăra lor, au dat toți ca oile de la șanțuri la podul cetății și acolia împingându cei de pré urmă pre cei denainte, au căzdut de pre pod în șanțu, fărămându-se, alții pe-ntunérec sărindu de bunăvoe în șanțu; și au perit mulți den căzaci într-acea noapte den spaima acéia. Și să să hie știut la cei den afară spaima ce să făcusă la căzaci, luată era tabăra atuncia.

30. Făcusă o năvală niamții craiului leșesc asupra șanțului căzăcescu, cu 3 dzile mainte de ce să rănisă Timuș. Pré amiadzădz era, cându Dinov polcovnicul de némți, socotindu fără grije pe căzaci, au dat știre și la liași și la unguri, la vrémia ce vor audzi doba lui, să dia den toate părțile năvală, făcându el cu oamenii săi năvala la șanțuri. Și așia au fostu, că au mărsu némții și cu năvala dentâiu luasă de la căzaci o bucată bună de șanț.

Ce nesărindu ungurii și au noștri de pe alte locuri, să facă căzacilor spaimă, s-au pornit toată căzăcimia cu singur Timuș la locul unde cuprinsiasă niamții și nu din siniațe, ce apucându drugi, hloabe, siniațe de a țiiș, au înpinsu pré niamți de la șanțuri. Și sărind după dânșii asupra unii râpi, cum să sue drumul de la trâgu pe supt cetate, au perit niamți la acéia râpă câțva, că dzăcia tecsite trupurile de némți dentr-acea năvală la râpă.

31. Craiul liașesc sosise la Cameniță, împrotiva căruia și Hmil hatmanul, adunat cu hanul, purciasesă. Însă neștiindu încă de sosiria craiului la Cameniță, au pohtitu Hmil pré hanul să aliagă o samă de oaste tătărască, să răpadză cu Vasilie vodă,

să-i scoată pré doamna lui și aviarè și pre ficioru-său den chisoare. Au dat hanul pre sama lui Șirim bei pré Vasilie vodă și l-au pornit pre la Soroca.

32. Ce, într-aceliaș dzile, amu neputându a mai trăi căzacii de supt cetate, flămânduiți și străbătuți, au legat tocmală cu Ștefan vodă și Chiminî Ianăș (că Condrațcâi purcesiasă bolnav la Cameniță, den care boală i s-au prilejit și moartia) ș-au dat cetatia căzacii pré sama lui Ștefan vodă, cu doamna și cu toată aviarè a lui Vasilie vodă. Și ei, pré cât rămăsiase, au purces cu tabără puțină. Cine-ș cumpărasă cai de la unguri, de la ai noștri și de la liași, de supt cetate dendată s-au tras pen târgu, apoi pe Suceavă în gios, spre Sirét, cu oameni de zălog de la Ștefan vodă, să margă cu pace. Și așia s-au fârșit războiul căzacilor de supt cetatia Suciavei.

CAPUL AL DOODZÉCILE

Zaci. 1. În mică cumpănă stau lucrurile oamenești și răsipele a mare case și domnii; și bine au dzis un dascal că lucrurile războaelor în clipala ochiului stau.

Amu era Vasilie vodă sosât cu ordele tătărăști la Prut, la Ștefănești, cându l-au tumpinat viastia, cum amu cetatia au căzdut pré sama lui Ștefan vodă și cum au perit și Timuș și căzacii, câți au rămas, puțini și în giumătate morți și hămesiți și oblicise și Șirăm bei, ce era cu Vasilie vodă. Au stătut o dzi pre sfat, ce ari face cu un lucru ca acesta, știindu că acolia supt Suceavă era oști câteva și ungurești și leșești. Au ales cu sfatul mârzacilor o samă de tătari să lovască de-a diréptul la Roman, iară altă drâmbă să lovască direptu supt cetate, că îmbla Vasilie vodă cu lacrămi, căzdându la picioarele lui Șirăm bei și cu multe daruri. Ce, cându sta lucrul gata și sfatul numai să purceagă în ceambuluri tătarâi, sosesc de la hanul olocari la Șirăm beiu, ori unde l-ari agiunge, într-acela loc să lase toate,

măcarî că ar hi și asupra vreunii trébi și îndată să purceagă îndărăptu, dându-i știre că iată că a tria dzi are războiu cu craiul leșescu.

2. Dacă au înțăles Șirăm bei porunca hanului de întorsu și, cum era de aproape hanul de craiul leșăsc, au lăsat treaba lui Vasilie vodă și s-au întorsu într-acéiaș dată cu oștile spré hanul.

Iară Ștefan vodă, luându pré doamna lui Vasilie vodă cu toată averia și cu ficiorul lui Vasilie vodă, Ștefăniță vodă, au purces de la Suceavă spré Roman, în mare grije de tătari, de carii amu știia den străjile sale că au agiunsu Șirăm bei cu Vasilie vodă la Prut. Iară luându viaste de întorsul ordélor tătărăști, singur s-au aședzat la Roman, în episcopie, iară doamna lui Vasilie vodă și cu feciorul lui o au trimis la un sat al său cu pază, anume la Buciulești pe Bistrițe.

Chimini Ianăș den conacul dentâi de la Suceavă pe Muldova, de la Răciuliani, au ales 800 de catane și Ștefan vodă 300 de moldoviani și au trimis craiului liașescu într-agiutoriu la Cameniță. Și după ce au pornit acestu agiutoriu Chimini Ianăș cu Ștefan vodă, în loc de mulțămită craiului pentru agiutoriul lui, carele îl trimisiase și el asupra căzacilor, iară cu célialalte oști au trecut în țara sa, la Ardial, cu izbândă la stăpânu-său, la Racoții. Iară Ștefan vodă s-au aședzat, précum s-au pomenit, la Roman.

3. Aicia pré scurt ni să cade a pomeni de Condrațchii leahul, polcovnicul craiului liașăscu, carele s-au poménit că au fostu venit într-agiutoriu lui Ștefan vodă asupra lui Timuș. Că macarî c-au fostu om strein, cadé-să să nu să tacă hărniciia lui și hiria deplin ce avia. Om ales la lucrurile războaelor, că cine să va îndemna la bunătăți, de nu să vor lăuda oameni harnici în lume, den carii unul era ales acest om?

Tăcut, îț păria că nu știie nemică, iară unde trebuia să sfătuiască, izvor și toate cu mare inemă și pre calé. Triaz,

neînspăimat la războae, cap oșténilor deplin, singur unde trebuiia, în frunte, cu deplină tocmală învățătoriu. De multe ori, cu 1.000 de oameni, caré avia supt mâna lui, pe 3.000 de tătari au bătut și pré căzaci cu miile, oriunde-ș să tâmpina, îi înfrângia.

4. Nu s-au pomenit de siamnele ceriului, carile s-au prilejit mainte dé acéstia toate răutăț și Crăiei Leșești și țărâi noastre și stângere casei aceștii domnii a lui Vasilie vodă, la rândul său. Că era să să pomeniască la domniè lui Vasilie vodă, pentru cometa, adecă stiaoa cu coadă, care s-au prilejit cu câțva ani mainte de aceasta așia de gria premenială aceștii domniei și întunecarea soarelui, în anul cela, în care an s-au rădicat Hmil hatmanul cu căzacii asupra liașilor, foarte grozdnică întunécare în postul mare, înaintea Paștilor, în anul <7156>, într-o vineri. Și tot într-acela an lăcustele neaudzite vacurilor, caré toate siamnele în loc bătrânii și astronomii în Tara Léșască a mare răutăți că sintu acestor țări meniia.

Mă vei erta, iubite cititoriule, căci nu ț-am scris acéstia siamne la locul său. Crede neputinții oamenești, criade valurilor și cumplitelor vrémi. Întreabă pe ce vremi am scris și cât am scris. Aș hi lipit aceaste siamne la rândul său; ce amu era trecut rândul la izvodul cel curat, și scriitori carii izvodesc, puțini să află, iară tipar nu-i. Deci aicia dé aciastia siamne îț dau știre și ales poviastè lăcustelor, caré cu ochii cum veniia am prăvit.

5. Cu un an mainte de ce s-au rădicat Hmil hatmanul căzăcesc asupra liașilor, aproape de siacere, eram pré atuncia la școală la Bar, în Podoliia. Pre cale fiind de la sat spré oraș, numai ce vădzum despré amiadzăzi un nuor, cum să rădică de o parte de ceriu un nuor sau o negură. Ni-am gândit că vine o furtună cu ploae, deodată, până ni-am timpinat cu nuorul cel de lăcuste, cum vine o oaste stol. În loc ni s-au luat soarele de désimia mușteloor. Ciale ce zbura, mai sus ca de trei sau patru

sulițe nu era mai sus, iară carile era mai gios, de un stat de om șimai gios zbura de la pământu.

Urlet, întunecare, asupra omului sosindu să rădica oarece mai sus, iară multe zbura alături cu omul, fără sială de sunet, de ceva. Să rădica în sus de la om o bucată mare dé ceia poiadă și așia mergè pe deasupra pământului, ca de doi cot, până în trei sulițe în sus, tot într-o désime și într-un chip.

Un stol ținia 1 ceas bun dacă trecia aciala stol, la un ceas și giumătate sosiia altul; și așia, stol după stol, cât ținia de la aprândzu, până în desară. Undé cădia la mas, ca albinele de gros dzăcia; nice cădea stol preste stol, ce trécia stol de stol. Și nu să porniia, până nu să încăldziia bine soarele spre aprândzu și călătoriia până în desară și până la cădéria de mas. Cădia și la popasuri, însă unde mânia, rămânia pământul negru, împuțit. Nice frundze, nice pai, or de iarbă, ori de sămânătură, nu rămânia. Și să cunoaște și unde poposiia, că era nu așia negru la popas, ca la masul aceii mâniei a lui Dumnedzău.

Câteva dzile au fostu acéia urgie; den părțile de gios, în sus mergia. Și tot atuncia au fostu și aicia în țară lăcuste și după acela an și al doile, însă mai puține. Și apoi în dzilile a lui Ștefan vodă, au fostu lăcuste, însă pre une locuri și nu ca acéia désime, ca în céla an, de care s-au scris. Iarna să găsiia în pământ îngropate pré multe locuri.

6. Ne întorcem acmu iară la poviaste de unde am părăsât. Și fiindu aciastia toate tot pe o vréme cu lucruri streine, ales cu lucrurile Crăiei Leșești și împreunate, cum ai întâles la războaele Sucevei, nu ni să cade să trecem ce s-au lucrat între craiul leșăsc Cazimir și între hanul Crâmului și hatmanul căzăcesc, Hmil, atingându-să toate aciastè și de țară.

Sta craiul leșesc cu oștile supt Cameniță. Și dacă i-au venit și de la unguri acel agiutor, de care s-au scris, luase sfat să purciadă de la Cameniță împotriva hanului și lui Hmil, unde-ș să va timpina, să le dia război. Ce, luându viaste den limbi că

au tras toate ordele hanului cătră sine, și pre Șirâm bei, carele îl despărțise și-l trimisiasă în Moldova, să nu flămândzască undeva în gios oastia, au socotit să să lipsască de Moldova, pentru hrana oștii, la Nistru, și acolia să aștiapte pré tătari și pre căzaci. Și așia au făcut: s-au mutat de supt Cameniță și ș-au pus tabăra la Zvancia. Și îndată au făcut pod mereu pe coșuri peste Nistru, preste carile îmbla oștenii leșăști, până preste Prut, la pâine, la fânuri; strica și prisecile oamenilor.

Și era la Hotin pâine în stoguri, cu mare bivșug într-acela an. Iară mulți den liași au plătit și cu capetele hrana acéia de oameni de țară, durându-i inema pentru munca sa.

7. Hanul cu Hmil, dacă au vădzut că-i trag liașii la loc tare, să le hie a da războiu numai den frunte, s-au siit a miarge asupra liașilor, aducându-ș aminte războiul de la Berestecica. Ce Hmil s-au suit în sus și au stătut cu tabăra la Husiatin, iară hanul au cuprins câmpii Cameniții den sus cu ordele sale. Însă n-avè cum să-i flămândzască pre liași, că-i hrăniia Moldova. A miarge iarăș asupra lor, la strâmtoare, nu vria, nici liașii la largu de tot vria să iasă.

Ce iară hanul au trimis pre Sefer Cazi aga, veziriul său și craiul pre canțeliariul său supt cetatè Cameniții și acolia s-au legat pace. Și s-au întorsu oștile, cineș la locurile sale. Și dé atunce-ș Hmil au început a strica legătura a cu tătarâi și să cerca la Moscu.

8. Vasilie vodă vădzindu-se în Țara Căzăcească căzdut den domniie, despărțit și de doamna sa și de cuconi și de aviare (caută la ce aduce roata lumii mare case, că ce poate fi mai greu decât aciastia? Dzic că nice moartia) și nici o nediajde nu i-au mai rămas în prietenșugul căzacilor, singur s-au tras cu hanul, la Crâm să margă. Și acolia ședzându pre obrocul de la hanul în cetatè Ghiuzlăului câteva luni, apoi dé acolia l-au trimis hanul la Țarigrad, la Împărățiie, pre porunca împărătiască.

9. Iară Ștefan vodă cu aședzată domniie la Roman, tot la Roman au ședzut, până i-au venit și stiagul de domniie de la împărăție, cu care triabă trimisiase boiari și pre Stamatie postialnicul, încă de la Suceavă. Au venit și un agă mare cu căftan de domniie și cu stiagul în Roman de la împărăție. (Caută aicia la ce voie au fostu domniile țărâi, până nu de mult și la ce sintu acmu.)

10. La Roman petrecându Ștefan vodă, cerca în toate părțile și acmu unile, apoi altele dé a lui Vasilie vodă tupilate, ori odoară, ori bani. Den dzi în dzi să vădiia unile la un loc, altele la alt loc. S-au oblicit și la sluga lui credzută încă den boeriia lui, anume Gătoae, un surguci dé a lui Vasilie vodă tupilat la dânsul de câtva pret, trimițindu-l pe dânsul la toate ce să lua den casa lui Vasilie vodă, pentru credința și pre sama lui era odoarăle, câte să lua.

Mult au stătut în gând Ștefan vodă, cu ce gând l-au făcut acel furtușag acia slugă a lui. Nu știu ce i-au părut pre dânsul și dintr-alte siamne mai denainte; și den fapta aceasta cu surguciul, i-au tăiat capul în Roman, dzicând că: „Dé ar hi oprit un lucru ce i s-au cuvinit lui, l-aș hi ertat eu. El au furat un lucru ce să cuvine unui domnu."

11. A prăvi era aevia și pediapsa și stângerè casei lui Vasilie vodă și cândai osinda-i <osândiia și> pre oamenii de casa lui, ales nepoții lui Vasilie vodă, pentru multe doară cât au făcut și ei în vrémile sale, sile și scrânăvii. Și întâi pré Ștefăniță păharnicul, feciorul lui Gheorghie hatmanul, încă la Suceavă i-au tăiat capul, apoi pre Alexandru păharnicul și pre Enachie comisul, feciorii lui Gavril hatmanul, nepoții lui Vasilie vodă, cu mare munci i-au omorât în Buciulești.

12. După ce au luat stiag și căftan de domnie Ștefan vodă în Roman și cu acelaș agă, carele i-au adus stiag, au pornit birul și pocloanele împărătești, au venit în Iași în scaun și s-au aședzat cu întemeiată de atuncia domnie, fără grije, că împărăția era

tânără, copil încă. Vezirii era bucuroși să hie lucruri cu pace den toate părțili.

Ce domniia Ștefan vodă fără grije; numai o samă de lăpușniani, ales Hânceștii, nu era deodată aședzați și fugisă Mihalce Hâncul la turci. Ce agiungând Ștefan vodă cu bani la pașia de Silistra, l-au prinsu pașia și l-au trimis în obedzi la Ștefan vodă. Și l-au ertat și l-au pus armaș al doilè.

13. Preste scurte vrémi după aședzarè domniei lui Ștefan vodă, ș-au fârșit dzilile sale și Matei vodă, domnul muntenesc, om fericit preste toate domniile aceii țări; nemândru, blând, direpț, om de țară, harnic la războae, așia neînfrântu și ne-nspăimat, cât poți să-l asameni cu mari oștiani ai lumii.

14. După moartia lui au ales Țara Munténiască pre Costantin vodă, feciorul lui Șărban vodă. Și macarî că era ficior de domn, știut și lui Matei vodă și altor domni mai înainte, tot au fost ferit; numai la nas puțin lucru era însemnat.

Încă nu eșise sufletul den Matei vodă deplin, cându săimianii și dărăbanții, carii la acéia simeție să suise den izbânde cu Matei vodă, cât nici domniia, nici pre boeri întru nemică nu băga în samă, précum s-au arătat apoi și aiavia fapta lor. Au rădicat pre Constantin vodă domn și au dat cu pușcile și cu siniațele de veselie.

Și acéia domnie a lui Constantin vodă au dat dzile Tomei vornicului și lui Iordachie vistiarnicului.

Toma vornicul căzduse pre mâna lui Ștefan vodă de la cetatia Suciavei, iară Iordachie visternicul au venit singur de bunăvoe, ca un miel spre giunghiare, den Țara Căzăcească, că fusiase cu Vasilie vodă scăpat acolia. Era numai de perire amândoi frații în Buciulești, închiși amândoi și porunca mergia una după altă, să-i omoară.

Iară cum au audzit Ștefan vodă c-au stătut Constantin vodă la domniia Țărâi Muntianești, în loc au răpedzit, să nu-i omoară, că era fratele lor Costantin postialnic mare în Țara

Munteniască, cumnat cu Constantin vodă. Și așia au hălăduit Toma vornicul și cu frate-său, Iordachie visternicul, atuncia de primejdiia morții.

Singur Dumnedzău, preste nediajdia oameniască, feriaște pe cei direpți de primejdii. Că ce oameni au fostu acești doi aicia în țara aceasta, ales Iordachie visternicul, fără scrisoarè mia credz că va trăi numele lor în viaci într-această țară de pómeniria oamenilor, den om în om.

15. Constantin vodă, domnul muntenésc, cu Ștefan vodă, acmu nu era în viața acéia, cum era cu Matei vodă, însă era bucuroș amândoi de aședzaria sa, ca niște domnii noaoă.

Aicia în țară la noi s-au aședzat pace, numai îmbla pre la margine oști căzăciași și tătărăști, dodeindu-se cu liașii, însă amu mai slabe războae decât cele dentâi. Și curundu după acéia, s-au lăsat căzacii de tătari și s-au legat cu Împărăția Mosculuí. Și era la noi în țară acmu mai greu de dări, pentru mulțimia lefeciilor ce ținia Ștefan vodă pre pilda lui Matei vodă, den carii nu fu mult și făcură zarvă aicia în Iaș, mare, între sine slujitorii.

16. Era săimiani de toți, cu cei den Țara Munteniască și cu cei de loc, dé aicia, carii fusiase în slujbă și la Vasilie vodă, 1.000 și niamți cu Loncețcâi polcovnicul, 400 călăreți, liași 200 cu Voicecovțcâi, căpitanul de liafecii de țară cu Grumadzia căpitanul, 400.

Atâta samă de slujitori țiindu Ștefan vodă, nici de la unii zarva nu s-au început, numai de la muntiani săimianii și capetele lor și luase în voroavă cu sine și pré săimianii cești de loc asupra némților. Némții era pre giumătate aicia în Iaș, iară 200 de niamți cu polcovnicul lor îi ținia Ștefan vodă la Suceavă. În postul mare era, cându săimianii, den nebuniia capitanior săi și den semețiia de care să împlusă încă den Țara Munténiască, ș-au dat cuvânt în de sine și au purces bulucuri pen târgu și pre cât niamți au aflat pré la ulițe i-au omorât. S-au făcut îndată o spaimă, o zarvă în târg. Niamții, unii scăpați

răniți la curte, căpitanul lor dé-abiia scăpat de la gazdă, cât au putut a strânge de oamenii săi și cu acéia ce era la paza curții într-acéia dzi, au apucat cerdacul în curte, cel de piatră, și s-au orânduit de apărare acolia.

Au stătut în mare zarve și spaimă toată curtia și singur Ștefan vodă la mare spaimă; altor slujitori <au luat> caii a mai mult pre la odăi. Un năroc au fostu că bulucbașii și căpitanul săimianilor celor muntenești s-au înșelat și au venit la Ștefan vodă, chemându-i cu blândiațe. Ce cum au vinit înaintè lui Ștefan vodă, și săimianii să buluciia atuncia toți la un loc în prejma curții, în loc au învățat de le-au tăiat capeteli și capitanului ș-a trei buliucbași.

Și acéia au fostu potolitul aceii zarve a săimianilor. Că cum au înțeles că li-au perit capetele, în loc au purces spre fugă. Acoperise iazul desimia și apoi au luat spré Socola. În șes la ceiriu, la pârâul ce vine pe acolia, stătuse. Și eșise și oastia asupra lor, toată curtia și slujitorii și niamții, peste porunca lui Ștefan vodă, amu cu stiaguri, cu dobe, cât ce putia, veniia să-i agiungă, să-ș răscumpere den singele ce le făcuse săimianii lor.

Ce au trimis poruncă tare Ștefan vodă pré la căpitani, cine ari cutedza să facă vreun războiu, cu capul va plăti; numai să să răspundze săimianilor celor muntianești, să-ș margă la țara lor, iară cei de loc să rămâie pre ertare de acéia faptă. Deci au purces muntianii spre codru, can cu fuga și de cești de loc o samă, iară o samă ce au rămas, i-au ertat Ștefan vodă.

17. Nu era ca o nemică această zarvă dé aicia înpotriva faptei care s-au făcut, curundu apoi, după aceasta dé aicia, în Țara Muntenească, săimianii cu dărăbanții, fapta caré de-abiia de să va afla în vreo țară, ca acéia.

S-au rădicat săimianii cu dărăbanții și toți, preste toată țara lor și au abătut la casele boerești, cu arme fărâmându-i înaintè ochilor giupâniaselor și cuconilor, făcând râs pre multe locuri de fămeile lor, jecuind casele și aviaria. Și nu numai în

București, ce și la țară, la multe case; perit-au mulți boiari și neguțitori jecuiți de dânșii. Iară n-au răbdatu Dumnedzău acéia faptă îndelungu; ce la ce certare au sosit și ei, citi-vei la rândul său.

18. De simeției acéia a celor slujitori și faptă așia scârnavă și dé-abiia audzită într-alte țărî, supt mare grije și ca-ntr-o robiie fiind Constantin vodă la slujitorii săi, nu ce porunciia el, ce ce vriia ei să facă făcè, au agiunsu pre tainâ la Racoții craiul de Ardial și aicia la Ștefan vodă, domnul de Moldova, cerându agiutoriu la mare nevoia sa de slujitori.

Racoții, om tânăr, în bine și mare avuțiia, zbura cu gândul în toate părțile a-ș face ceva viaste, bucuros acestui prilej, îndată s-au gătit cu oști în Țara Muntenească, dându știre și la Ștefan vodă aicia, numai să purceadă, să să adune cu dânsul la apa Teliajinului.

Numai ce i-au căutat și lui Ștefan vodă a purciade dé aicia cu oștile sale. Ș-au întrat Ștefan vodă în Țara Munéniască pe den sus de Focșiani și Racoții s-au pogorât den țara lui pre apa Telejinului.

19. Dacă s-au oblicit aiave la curtia lui Constantin vodă că coboară și craiul și Ștefan vodă cu oști, au strânsu căpeteniile slujitorilor și li-au dat știre de nepriiatinșugul lui Racoții, cum vine asupra scaunului lui. „Ce să hiți gata și nespăimați, précum aș fostu la atâtia războae, tot cu izbânde, ales aceia slujitori fiindu, carii vestite oști în lume, căzăcești, au înfrânt."

Acélia audzind, striga toți pân-într-unul: „La ei, la ei, numai să ni-i arătî". Și așia gătindu-se Constantin vodă, au purces den București și de la al doilè conac au fugit de la dânșii spre Dârstor, spré pașea de Silistra, că să agiunsiasă și cu pașia, dându-i știre de toate aciastè.

20. Vădzându-se săimianii și dărăbanții înșelați de Costantin vodă, nemică den nebuniia sa n-au scăzut, ce în loc

au rădicat domnu pe Hrizica vodă anume și i-au pus surguciu în cap.

Îndată acel Hrizica vodă au răpedzit cărți în toată Țara Munténiască, dându știre că den mila lui Dumnedzău au stătut domnu Țărâi Rumânești; de sârg să să strângă țara la dânsul, la Telejin. Un aprod dé a celui domnișor cu cărți cădzind și pré mâna lui Ștefan vodă, că neștiindu nemică de oști, mergè la slujitorii de giudețul (cum dzic la dânșii) Buzeului, să încalece cu toții, au dat în străjile noastre. Și dintr-acélia cărți și din rostul aprodului au înțeles Ștefan vodă toată povistia și de fuga lui Constantin vodă și de rădicaria la domniie lui Hrizică vodă.

21. Ștefan vodă cu oștile sale amu era la Sărata, iară Racoții den munți nu coborâse. Ce nu era fără grije la noi, să nu vie acel domnișor, întâi să ne lovască pré noi, până a coborî Racoții cu oștile sale. Deci, neștiindu nemică de Racoții, în ce loc este, nu s-au suit mai sus Ștefan vodă, ce au stătut pre câmpii Buzeului preste 3 dzile; și într-acealeș dzile ș-au coborât oștile sale Racoții în șés pré Teleajin. Și nedescălecat bine încă cu toată tabăra, i-au și dat știre străjile lui, cum sosesc săimianii la vad, pedestrimia și pușcile.

La mare turburare și spaimă cădzuse Racoții, așia degrabă oaste simață apropiiată și cu Ștefan vodă încă neîmpreunat; că acolia era să să împréune oștile. Să nu hie fostu Gaudi, căpitanul de niamți a lui Racoție la cumpănă, era să hie făcut săimianii o poznă oștilor ungurești.

22. Că cum au audzit de la Gherghițe, unde rădicase pré acel domnișor, capetele săimianilor ș-a dărăbanților de Racoțâi, că iaste mai aproape cu oștile lui și cum cu moldovianii încă nu este împreunat, au sfătuit să margă, să lovască întâi pré Racoții.

Cum li-au spus capetele sfatul, cum au început a striga toț, în toate părțile: „Haida, haida, la ei, la ei", neașteptându nice porunca, nice vremia, nici tocmală, nici pre lângă sine vréo

tabără, cum să cade unii pedestrime să margă. Ce caré cum putia mai înainte, cum ar hi la lucru gata, mâna bivolii carii trăgia pușcile, tot în biciu, nice la un loc încă strânsă oastia, ce caré cum putia, buluc după buluc mai tare. Și cum au sosit la vadul Teliajinului, cum au început a da cu siniațele și deodată să stoliia, până ari agiunge și celialalte bulucuri.

Iară ce tocmală să hie la o oaste care era ca un roi fără matcă? Pușcile cum au sosit la apă, bivolii pre hiria sa, nădușiți și de căldură, că era vara și de ostăniala călii pripiți, cum au vădzut apa, cum au năvălit într-apă préste oameni și au băgat pușcile într-apă după sine.

23. Toate aciastia socotindu niamțul Gavdi, căpitanul lui Racoțâi, au îmbărbătat pre Racoțâi să-ș tocmască oastia, iară el singur cu pedistrimia toată niamțască și cu pușcile au purces și au stătut împotriva lor la vad și au tocmit pușcile spre săimiani și au început a da den tunuri în săimianii. Da și săimianii din siniațe și din pușci, câte mai rămăsiase ne-ntrate într-apă.

Iară nu fu zăbavă, ce cât s-au apropiiat oastia lui Racoțâi și Gavdi li-au dat foc, odată, cum dau niamții, au și început a se mesteca săimianii și dărăbanții cu domnișorul lor. Și vădzindu Racoțâi turburaria lor și lucruri fără témei, au și început și pe den sus și pe din gios a tréce oastia pen vaduri. Și îndată au purces toată pedestrimia munteniască și domnișorul lor cu călărimia, de câtă avia cu sine, în răsipă. La fugă, ce sporiu să hie pedestrașului înaintè călărétului? Îndată i-au agiunsu ungurii, călărime.

Nu era altă, fără direaptă osânda pentru faptele lor și nu războiu sau vreo apărare, ce direaptă mesérniță. Trupurile dzăcea polog pre șliah și spinii pe de laturi plini de trupuri oamenești. Și multe bulucuri încă nesosite, pre carii, cum și unde-și i-au tâmpinat, așia dzăcia, până în Ploești. Avut-au în ceastă zarvă Racoții oaste cu sine ca 12.000 de oameni.

24. Lui Ștefan vodă, Racoții îndată cât <au sosit> la Telejin didiasă-i știre să vie cum mai de sârg. Și au mărsu într-acea noapte cu oastia câteva ceasuri, iară tot războiul nu l-au apucat, ce diz-diminiață ni-au tâmpinat véstia de spartul săimianilor. Ce tot au mai mărsu în urma lui Racoții, carele cu toată tabăra purcesiase îndată după muntiani.

Aproape de Ploești au stătut Racoții cu oastia tocmită în 2 părți și Ștefan vodă, cu oastia sa pre mijloc trecându, au mărsu de s-au adunat cu Racoțâi. La adunaria lor au slobodzit toată pedestrimia lui focul și tunurile și apoi au purces oștile pre otace. Ștefan vodă au avut cu sine până la 5.000 de oameni și foarte într-ales oastia.

25. Tot într-acéias dzi, după descălecatul lui Racoțâi, au poftit Racoțâi îndată pre Ștefan vodă la masă, vesel și voios de izbândă ce-au făcut. Ciumpoiașul cu cimpoi de urșinic la dvorbă cu dzicături. Și apoi, dacă s-au mai veselit, au poftit pré Ștefan vodă pentru surlari să dzică și au dzis și surlarii.

Era lângă Ștefan vodă un mârzac, anume Rusten mârza. Pré acéla au poftit Racoțâi să-l vadză. Și dacă l-au vădzut om sprinten, cu dzia îmbrăcat și cu cojoc îmbrăcat cu soboli peste dzia, că-l purta Ștefan vodă bine, cum și pre alți slujitori – de-abiia de-au avut la vreo domnie în țară <milă>, cum au avut la acela domn – l-au pus pre mârzacul, Racoțâi, la masă. Și au petrecut acéia dzi cu masa, până aproape de sară.

A doa dzi au purces oștile pe Praova în gios. Și aproape de Gherghiță, a triia dzi, luând viaste Constantin vodă de răsipa săimianilor, au eșit înaintia lui Racoții cu 300 de oameni. Și după adunaria și cu Constantin vodă, Racoțâi au trecut Praova pre pod și s-au aședzat cu tabăra și a sa și cu amândoi domnii la Gherghiță.

26. A doa dzi după descălecatul oștilor, au făcut Racoțâi masă mare și au cinstit per amândoi domnii. El singur în capul miasăi, den direapta Ștefan vodă, den a stânga Constantin

vodă. Boiarii lui cu boiarii amânduror țărâlor vârstați; în fruntia tuturora Chimini Ianăș, hatmanul lui. Vrei vedia cum înghite Racoțâi mari și înalte gânduri, cum s-ari védia crai preste crai și domnu preste domni.

Orbu nărocul la suiș și lunecos a stare la un loc, grabnic și de sârg pornitoriu la coborâș. Toate aciastia turcii prăviia cu coada ochiului, acéste tovărășii țărâlor acestora.

27. După aceasta petrécanie, Racoțâi orânduindu pre Borăș Ianăș cu 2.000 de oameni și Ștefan vodă lefeciii săi și liași și muldovianii să margă în urmă, unde ari înțelege vreo strânsoare de săimiani ori de dărăbanți, să-i cerce. Iară Racoții s-au întorsu la Ardial și Ștefan vodă în țară, iară Constantin vodă la București. Și atuncia să vedzi de sârg și plata săimianilor ș-a dărăbanților în toată Țara Muntenească de Constantin vodă.

28. Cât săimiani au rămas de la războiul cu Racoțâi la Telejina cu capetele lor n-au răbdat mulți în Țara Muntenească să rămâie, ce unii au trecut Dunăria, iară alții, câți au rămas, n-au hălăduit de moarte, nice unul. Și nu până la o vréme i-au cercat Constantin vodă, ce vro 2 ani. Unde-ș să obliciia săiman sau dărăbanț, îndată-l înțepa. Plin câmpul și pe lângă București și pe lângă alte orașe de trupurile lor înțăpate. Și cum aducia cineva la divan ori fără divan și striga: „Doamne, ia, și esta au fostu săiman!", în locu-l înțepa și cine-l aducia lua plașcă, cum dzic muntenii. Până într-atâta să suise certaria lor, cât den pizmă unul pre altul giura c-au fostu dărăbanț și în loc periia.

Să făcia unora și năpăști den pizmă, care den oameni nu lipsiaște în lume nici dănăoară. Ce giura pentru dânsul alți oameni și hălăduiia sau de striga: „N-am fostu, n-am fostu dărăbanț", giura céia ce-l prindia c-au fost și înloc îl înțepa.

29. Făcut-au bogată dobândă Țărâi Munténești Borăș Ianăș și ai noștri, până și la olatele céle turcești n-au hălăduit. Fost-au în ceambuluri și mârzacul céla, de caré s-au scris, Rusten mârza.

Ce acolia au rămas în Țara Munténiască, aproape de Dunăria tâmpinându-se cu niște slujitoi călări muntenești.

Lovisă și pré unguri munténii la sat la Călugăriani, pre sângur Borăș <Ianăș>, ce apoi, pré urmă i-au purtat rău slujitorii lui Ștefan vodă. Fost-au aciastia în anul 7163 <=1655>.

30. După acéstia toate ce s-au lucrat în Țara Muntenească, aicia domniia lui Ștefan vodă au fostu în pace, de să poate dzice că are casa acéia pace, lângă care-i alta lipită de păriaté <și> arde. Așia și țara noastră nu să poate dzice că au fostu cu pace teméinică, cându răutățile din Țara Leșască și den căzaci nu eșiia.

31. Să rădicase pré acéle vrémi un tâlhariu anume Ditinca, carele a vedéria, fără siială, îmbla în ținutul Hotinului și a Cernăuților și porunciia satelor. Ce au trimis Ștefan vodă pré Bucioc stolnicul cu o samă de slujitori și l-au spartu și toți oamenii lui i-au răsipit.

Și tot într-acelaș an au purces hatmanii leșești asupra căzacilor iarna și au poftit și de la Ștefan vodă agiutoriu. Și li-au dat 700 de oameni într-ales slujitori cu Voicehovscâi căpitanul. Ș-au mărsu liașii asupra lui Hmil hatmanul, carele, pierzându nediajdia în tătarî să-ș scoațe lucrurile la cap asupra liașilor, să lepădase de tătari și să legasă cu Moscul.

Și au făcut liașii într-acia iarnă mare răutăți, împreunați cu tătarîi și cu ai noștri în Țara Căzăcească. Și închisiase pré Hmil hatmanul cu moscalii la un loc, foarte fără viaste și cu puțin lucru n-au luat toată tabăra moschicească și a căzacilor. Iară o samă de cară cu 24 tunuri au rupt. Ce, acéla ger și vicol au lovit, cât multă oaste de înbe părțile au perit de frig. Și să pomenește acéla războiu, de-i dzic Driji Pole, până astădz.

32. La anul după acéstè, împlut Racoții Gheorghii cniadzul de Ardial de duhuri spre mare lucruri, îndemnat și de șvedzi, carii rădicase și ei cu Carol Gustav, craiul lor, asupra liașilor oastia, au început a să agiunge cu Hmil hatmanul căzăcesc, să

hie în Țara Liașască crai Racoțâi. Și de atuncia îmbla solii și a lui Racoții la Hmil hatmanul și a lui Hmil la Racoțâi.

33. S-au întunecat soarele într-acel an, la luna lui iunie, cu mare groaze, cât perise soarele cu puțin nu toată lumina, tocma amiadzădz și mulți oameni, neștiindu a să feri de o întunecare ca acéia și prăvind la soare multu, au pierdut vediarè în toată viața lor.

34. La anul după aceasta, împreunat craiul șvedzăscu cu cniazul de Prus, domnul de Brandeburgu, cuprinsiasă toată Crăiia Leșască, scaunele amândoao, și Varșiavul și Cracăul, înfrângându cu războiul de față pré craiul liașesc, cu toată oastia lui. După care izbândă șvedul, cum s-au dzis, cuprinsiasă mai toată Țara Leșască și i să închinase și hatmanii leșăști, neavându încătro lua; că dintr-acolia șvedul, dencoace Hmil hatmanul cu oștile căzăcești și cu câțva voevodzi moschicești, craiul leșăscu singur, Cazimir, eșit den țara sa în Țara Niamțască.

N-ar hi gândit nime să iasă Crăiia Leșască de supt cumpănă ca acéia! Iară aciastia lucruri mai de-amănuntul să să cerce, cine va vria, la hronigrafii lor. Noi ne întorcem la ale noastre.

35. Dacă au vădzut craiul șvedzăsc că el să stăpâniască o crăiie preste mare, cum este șvedzască și alta dencoace de mare, cum iaste Crăiia Leșască, nu iaste în putință; și neamurile osebite și din lége și din obiceaiuri și hatmanii leșești încă îndată l-au părăsit și s-au dat spre niamți, au îndemnt pre Racoțâi cniadzul Ardialului, numai să vie asupra Crăiei Liașăști și cu acéia soliie au trimis și la Hmil, hatmanul șvedul.

Deci au stătut Racoțâi pré gătire cu oști, trimițându și la domni, în Țara Munteniască și aicia la noi. Deci Hmil hatmanul i-au pornit 20.000 de căzaci cu Anton polcovnicul într-agiutoriu și Constantin vodă, domnul muntenéscu pre Odivoianul, căpitanul său, cu 2.000 de oameni, iară Ștefan vodă, domnul nostru, pre Grigorie Hăbășescul, sărdariul său și cu Frățița căpitanul de Fălciiu, iară 2.000 de oameni. Și s-au

adunat toate acestia oști, și ale noastre și cialé muntenești cu căzacii la Cernăuți, ș-au întrat în Țara Leșască pe la Sniatin.

36. Racoțâi, trăgându oastia preste munți, au coborât în Țara Leșască pe la un oraș anume Strâi și acolia și ciastelalte oști căzăcești, muldovenești, munténești i-au eșit înainte. Și au luat pre supt munți îndată la Cracău, la scaunul Crăiei Leșești, care oraș era amu cuprinsu de șvedz.

Și luând Cracăul, orașul, Racoțâi, pre sama sa, au purces spre Varșiav și acolia s-au înpreunat cu craiul șvedzăsc. Spun de craiul șvedzăscu să hie dzis, după ce au vădzut oastia unguriască: „Nu vei stăpâni tu pre liași cu această oaste!"

37. Înpăratul niamțesc, vădzindu nevoia leșilor de șvedzi și craiul de Daniia așijdiarè temându-să de putiaria șvedzilor, să nu criască până într-atâta, au stătut la un sfat amândoi, să nu lase Crăiia Leșască să <o> cuprindză șvedul. Și îndată, craiul de Daniia au întrat cu oștile sale în Țara Șvedului și împăratul niamțesc au dat craiului leșesc agiutoriu.

Decii numai ce i-au căutat craiului șvedzesc a lăsa pré Racoțâi și a miarge <în> apărăria țărâi sale. Apoi și Racoțâi ce-au pățit în Țara Liașască, că nu om lungi mai multu, numai scrie scriitoriul lor anume Talpentin. El dzice pre scurtu așia: „Ce au petrecut liașii de Racoțâi, să scrie leșii. Iară la ce au sosit Ardialul den ciastia împlete a lui, noi 1.000 de ani să plângem cu lacrămi."

38. Liașii, cum au lipsit craiul șvedzăscu de lângă Racoțâi, îndată s-au înbărbătat și hatmanii lor și Ciarnețcâi voevodul și încă puțină oaste având la un loc o au lepădat; carele și numai cu călărimia, sprinten s-au făcut a fugi de Racoțâi, până l-au tras cu oștile lui aproape de Litva. Deci au răsărit și i-au luat dosul. Și așia Racoțâi, vădzându-se înșelat, au lăsat pre Gavdi căpitanul său cu o samă de pedestrime la oraș anume Briscea Litovsca; el sângur s-au întorsu înapoi cu liașii în spinare la toate conacele.

Didiase liașii știré și la hanul și amu purcesese și hanul cu oastia lui, cu toată, asupra lui Racoțâi. Au pierdut sărita Racoții curundu, însă nedejduia căzacilor, carii dacă l-au adus până la Meji Boje, la un târg în Podoliia, au stricat toate podurile pre urma sa. Și dé acolia au plecat în fuga și ai noștri la Nistru și munténii.

Și așia au căzdut Racoțâi în mâna liașilor, cerându-ș de la dânșii viață cu răscumpăraria de 2 milioane, să le dia liașilor bani, pentru care bani zălog luându liașii pré Apafi, fratele cniadzului dé acmu <al> Ardealului.

39. Amu apropiindu-se cu oștile hanul, au făcut creștiniaște cu Racoțâi liașii, l-au luat și l-au slobodzit în țara lui. Iară oastia lui cu Chimini Ianăș lăsată, toată au mărsu în robiia Crâmului. Spun de niște stiaguri de catane, că cu năvală pen tătari ș-au făcut cale și au hălăduit.

Iară mainte decât aciastia tâmplări, niamișii de Ardeal să rupsese de la Racoțâi, fără voia lui, năzuindu la țara lui pe aicia, pen țară, pe la Câmpul Lungu. De carii dându știre Racoțâi la Ștefan vodă, au trimis Ștefan vodă la Câmpul Lung de li-au ținut calia.

Mare osândă pré oameni, cât s-au topit atuncia unguri în țară la noi, în munț! Zălogul, caré s-au pomenit mai sus dat liașilor de la Racoțâi, au ședzut până au murit la Liov și banii n-au mai luat liașii.

40. Nu s-au pomenit de prada liașilor în Țara Unguriască, cându Racoții îmbla pen Țara Leșască spré Litfa, iară Liubomirschii cu 4.000 de oameni au întrat în țara lui Racoțâi și multe sate și târguri au arsu.

41. Într-acestu an ș-au sfrâșit și Hmil, hatmanul căzăcesc, dzilile sale, începătura și izvor a tote răutăți acestor părți de lume, a multe țărî, cetăți, stângere și răzsipă. Purciase-să cu oastia sa în tâmpinaria lui Racoțâi, înțelegându de Racoțâi la ce slăbiciune au sosit de liași și de hanul cum au mărs asupra

lui. Ce nu să ştie cu ce gându mergia şi el, că spun că scrâşca din dinţi, amu în tabără bolnav şi dzicia: „Ah! De mi l-ar da Dumnedzău pré mâna mia pre acel dulău scurtu!" Aşia sintu căzacii la tovărăşiie de nediajde! Ce curundu într-acesteş dzile, au murit Hmil hatmanul în tabără, precum s-au pomenit.

42. Preste voie era turcilor aceasta înălţare a lui Racoţâi, cât amu poftiia să iasă la Crăiia Leşască şi înpreunaria lui cu aciaste 2 domnii, de Muldova şi de Ţara Munténiască. Şi era la turci lucruri slabe, înpăratul încă tânăr. Au sfătuit capetele o samă şi au ales pre Chiupruliul, om cu hiria tare şi vrăjmaş, ş-au grăit împărătiasăi, îmmei împăratului: „De nu s-a pune un om ca acesta ispravnic Împărăţiei, Ardealul, Muldova şi Ţara Muntenească sintu eşite den mâna Împărăţiei".

Deci cum au stătut Chiupruliul la vezirie, cum au luat asupra sa toate. Şi întâi au stătut după lucruri de casă a asedza, a lămuri liafele, cine cât ia fără ispravă de la Împărăţiie, pre mult omorându den capete. Apoi aşedzându aciastia toate, au pus gându rău pré Racoţâi şi pre acéste 2 domnii.

43. Ştefan vodă vădzându patimile şi răzsipa lui Racoţâi şi temându-să de hanul, că era în sus, au purces den Iaş la Suceavă. Şi de atuncia, den vréme în vréme aştepta şi asupra sa primejdie.

Şi hanul, după ce au luat toată oastè lui Racoţâi în robie şi toate capetele Ardialului şi pre Chimini Ianăş, hatmanul lui Racoţâi, între carii den boerii Ardialului au fostu rob şi Apafi Mihai, carele iaste acmu cniadz de Ardial, trimisese hanul 2 agii mari ai săi, unul la Împărăţiie, să ştie Împărăţâia de izbânda lui şi altul la Ştefan vodă, cu poruncă să iasă hanului la Ţutora înainte. Şi au luat cu acéia spaimă de la Ştefan vodă câteva pungi şi au trecut spré Crâm pre la Orhei şi pe la Lăpuşna. Ştefan vodă, după trecutul hanului, au venit în Iaş.

44. Toată poviastia să ştiia la Împărăţâe de Ştefan vodă şi de Costantin vodă, cum sintu la sfat cu Racoţâi una şi cum i-au

dat asupra leşilor oaste; iară şi liaşii cu laudă mare asupra ţărâi, căzacii aşijderia, pentru moartè lui Timuş.

Veziriul sângur amu să gătiia asupra lui Racoţâi. Şi la domnii l-amândoi trimisiase porunca pre un agă mare de la Împărăţâie, anume Uzun Ali bei (spun de acestu turcu c-au fostu cap mare la turci şi cu sfatul lui s-au ales la vezirie Chiupruliul şi apoi de Chiupruliul au perit), întrebându pre domni, apuca-se-vor ei să margă amândoi asupra lui Racoţâi cu oşti, să facă această slujbă Împărăţiei, să să curăţască şi de faptele sale cu amestecăturile ce avuse cu Racoţâi?

Şi atuncia spun că pusiase gându Chiupruiliul să aducă pre Vasilie vodă den Edicula, de unde era închis, să-l pue crai la Ardial în locul lui Racoţie, caré lucru nu ştiu cum ar hi putut fi pentru lége; iară putiaria ce nu lucriadză?

45. Care poruncă, dacă au venit la Ştefan vodă aicia şi pré atuncia purcesiase Ştefan vodă la munte, să aliagă loc de mănăstire caré să chiamă acmu Caşinul. De la Răcăciuni m-au trimis pré mine în Ţara Munténiască, sfătuindu-se cu Constantin vodă, ce răspunsu vor da, viindu-le amândurora o poruncă şi la un prepus fiindu amândoi la Împărăţie şi amândooă domnii atocma într-un chip de primejdie aproape.

Iară nestătătoare şi lunecoase hirile omeneşti! La greu şi la nevoie cineş de sine să ştia şi apoi şi cela şi celalaltu mai lesne pieru! Şi nice era putiare alta; siliia caré de care să iasă mai bun, cu primejdiia altuia la Împărăţie.

46. Nu s-au apucat de-acela sfat Constantin vodă cu Ştefan vodă, ce încă să témia să nu iasă ceva de la dânsul, să vădiască la Împărăţiie Ştefan vodă, ce-au răspunsu: „Cum ari socoti dumnealui, fratele nostru, mai bine, aşia să răspundze lui Uzun Ali bei şi să ne facă ştire, pré acéia calé să răspundem şi noi".

Au priceput Ştefan vodă îndată îndoită inema lui Constantin vodă şi meşterşugul şi au scris la Uzun Ali bei, cum el este gata pre toată porunca împărătiască, unde va hi voè

măriei sale veziriului, acolo va miarge cu toată oastia sa. Însă nu era acest răspunsu den toată inemă.

47. Constantin vodă s-au apucat îndată de pungi, să-ș tocmască domniia cu banii, că era avuție lui Matei vodă neclătită încă, cu multe pricine la Împărățâe, dzicându că el n-au luat domniia cu sabiia sau cu nescai oști streine, ce l-au ales țara după moartia lui Matei vodă și el, de mare sile a lui Racoție și a lui Ștefan vodă, temându-se de dânșii, au dat puțină oaste, carii nici-ș era muntiani, ce mărginiani de Muldova, cât să hălăduiască de la scârba lor. Și cu dé aciastia siliia să-ș tocmască domniia.

48. Viziriul deac-au vădzut că nu să apucă ei să să sfădiască cu Racoțâi și nu va face nemică cu aceasta, au stătut asupra domnilor, numai să vie să sărute poala împărăției de domnie și să-ș margă iar la domnii.

Aruncia s-au apucat Ștefan vodă la Uzun Al beiu deodată că va miarge, pe de altă parte giuruia toată avuțiia sa, numai să-l erte vezirul de venit la Țarigrad. Și acéia au mâncat capul apoi a lui Uzun Ali bei, că domnilor așia au răspunsu vezirul, că de ari împle unul câte o casă de galbeni de aur, nu poate acestu lucru să nu vie aicia, și de vor veni, iară domni vor fi „Iară de nu va veni Ștefan vodă, într-un ceas oi pune pré acesta", arătându pré Ghica vornicul, carele era capichihaia lui Ștefan vodă la Poartă.

Spun de Ghica vornicul, cum au dzis acestu cuvânt veziriul, el au și alergat de-au sărutat poala viziriului.

49. Iară cât putem înțelege den mult și den multe lucruri pré urmă, adevărat dé ar hi mărsu Ștefan vodă la Poartă, domn ar hi eșit iară, că era Chiupruliului cu mai mare viastia să aducă pre domni la poala Împărăției, pre carii în ținé Împărățiia la presus de hainie. Și spun de Vasilie vodă că mare grije avia că va veni Ștefan vodă la Poartă și să hie dzis în taină: „Să nu-l aducă dracul aicia!"

50. Iară cu anevoe este a miarge de bunăvoie la grijè și cumpăna vieții, știindu-se la atâtia mestecături și avându acolia la Poartă atâtè pârâș greci, cărora să luase tot ce avia la începutul domniei lui și mult au și perit, că au fostu la începutul domniei acestiia mare jacuri a oameni streini, ales a greci, de oamenii lui.

51. Începuse Ștefan vodă și să lucra tare mănăstiria Cașinul: iară la anul, după urdzitul ei, i-au venit maziliia, viindu domnu în scaunul țărî Ghica vodă, însă întâi lui Constantin vodă, cu câteva luni, cu Mihnia vodă.

52. Domniia lui Ștefan vodă au fostu cu mare bâvșug țărâi în toți anii domniei sale, care au trăgănat tocma 5 ani, în pâine, în vin, în stupi, mare roadă în toate.

Om deplin, cap întreg, hire adâncă, cât poți dzice că nascu și în Moldova oameni. La învățături solielor, cărților la răspunsuri, am audzit pré mulți mărturisindu să hie fostu covârșind pre Vasilie vodă.

Mesele și petrecăniile cestii domnii de-abiia la o vreo domniie să să hie prilejit, nu fără mare desfrânăciune la lucruri peste măsura curviei.

Slujitorii mila și cinstè caré au avut la această domnie n-au avut nice la o domnie, de când odoacă țara. Iară cum i-au plătit slujitorii lui la maziliie, citi-vei mai gios, la întratul Ghicăi vodă în țară și la eșitul lui den țară, în Țara Unguriască. Eșiria lui Ștefan vodă den țară au fost în anul 7165 <=1657>. Tocma pré acéia vréme i-au venit maziliia, pe ce vréme au scos și el pré Vasilie vodă din scaun.

CAPUL DOAODZECI ȘI UNUL

Zaci. 1. Iară domniia Ghicăi vodă, cum s-au prilejit, s-au pomenit la domnii trecute, cum fiind capichehaia la Portă au eșit la domnie.

Era aicia în țară den dzilile altor domni, neguțitoriie țiindu, până la domniia lui Vasilie vodă. Fiindu de un niam cu dânsul, arbănaș, l-au trasu-l Vasilie vodă la curte și deodată la boierii mai mănunte, apoi la vorniciia cea mare de Țara de Gios au agiuns. Și țiindu-l Vasilie vodă la credință, l-au trimis la Poartă capichihaia, vădzându-l și om cuntenit la toate și scump, cum să cade hie când capichihaei să hie.

Și așia au stătut de tare cu Vasilie vodă, cât, până la vrémia ce s-au luat amu cetatia Suciavei cu domna lui Vasilie vodă, la toate răscoale, la pribegii, câte să prilejise lui Vasilie vodă, de au eșit în 2 rânduri den scaun și după smintiala sa și în Țara Munténiască cu căzacii, tot au ținut domiia lui Vasilie vodă nestricată la Împărăție, până ce au sosit Ștefan vodă la Roman, după izbânda de cetatè Suciavei.

Atuncia trimițându Ștefan vodă pre Stamatie postelnicul cu câțva boiari de țară, să-i isprăvască stiag de domniie și aicia pre fecioru-său, pre Gligorașco, care apoi au fostu domnu în Țara Munteniască, îl trimisiase în Țara Unguriască, la închisoare. Deci n-au avut ce mai face și înpotriva unii țări și audzindu de fecior la închisoare, au stătut și el cu boiarii lui Ștefan vodă alături, pe trebile lui Ștefan vodă și au venit și singur cu aga, carile au venit cu stiagul și au alț boeri în țară.

2. Ștefan vodă, socotindu iară acéia caré socotise și Vasilie vodă în Ghica vornicul, că este om de capichihăie, neavînd gându să poată să iasă unul ca dânsul la domnie, l-au făcut de casa sa, cu nepoată-sa, fata Sturdzii visternicului, după feciorul lui, Gligorașco postialnicul.

Și după ce l-au făcut cuscru de casa sa, pre feciorul său boerindu-l cu agiie, pre Ghica bătrânul l-au trimis iară la capichihăie la Poartă și au fostu pe trebile lui Ștefan vodă, până ce i-au venit maziliia. Chemându-l veziriul Chiupruliul la sărutaria poalei împărătești și necutedzându a miarge Ștefan vodă la Poartă, au dat Ghicăi vornicului domniia țărâi.

3. Purces-au Ghica vodă spre țară cu 2 agii mari, den carii era unul musaip la Împărăție și întâi pre Izmail aga, carele apoi au căzdut agă spahiilor, schimi ceaus.

Ștefan vodă îmbla legându-să, încotro va lua, că era unii de-l sfătuia să margă la căzaci. Ce era acela sfat fără téméiu, că nu védè că dé acolo Vasilie vodă, cuscru fiindu lui Hmil, nu s-au putut pune în picioare, până au stătut cu gândul numai să purceagă spré Racoțâi, de la care avia cărți cu giurământu, să nu se lase unul pe altul, până or avia o pâine, să o împarțe.

4. Aicia caută ce mulțemită au avur Ștefan vodă de slujitorii săi cei miluiți. La Podul Leloae, cându era Ștefan vodă, s-au rădicat slujitorii toți, să jecuiască carăle. Și să nu hie fostu Gligorașco vodă, ficiorul Ghicăi vodă, arătându-li mare certare, n-ar hi fostu fără acéia. Striga: „Liafe, liafe să ne dia!" Acéia mulțemită au făcut atuncia lui Ștefan vodă slujitorii, pentru mila care n-au avut slujitorii nici la o domnie.

5. De la Trâgul Frumos Ștefan vodă, dăruind cu un surguci pe Gligorașco vodă, domnesc, l-au întorsu cu slujitorii la Iaș, iară el, lovind pré la Buciulești, al Cumănești, au întrat în munț în Țara Unguriască.

Ghica vodă peste puține dzile au întrat în Iaș, tot într-acela an 7165 <=1657> mainte de Paști cu o săptămână.

6. Și într-acelaș an veziriul Împărăției, Chiupruliul, purcegându asupra Ardialului, mersiase poruncă și la hanul să încalece și amu era în Bugeag hanul. Și încă bine neaședzat Ghica vodă, stând îndată după gătire la oste, că-i venise și lui poruncă să încalece cu toată țara, veni viaste cum Ștefan vodă triace munții cu oastia în țară. Și viind întinsu, au stătut cu tabăra dencoace de Roman, la Săboani, iară pre Tălmaci păharnicul îl trimisiase cu străji spré Trâgul Frumos.

Cu puține dzile mainte de aceasta viaste de Ștefan vodă, au perit Grumadzia căpitanul de Ghica vodă.

7. Precum era Ghica vodă plecat spre sânge, cu mare cuntenire l-am cunoscut aicia; că era câteva cărți a o samă de boeri prinse la mâna lui, cu care chema pre Ștefan vodă să vie, că avându Ștefan vodă mare priiatinșug cu Săferi Cazi, veziriul hanului, carele îi scriè de multe ori: „Ce porți grije de mazilie? Au așia de neputiarnici ții tu pré hanii de Crâm, că de-ari vria să ție un domnu de Muldova supt aripa sa, nu-l l-ari putia să-l ție și préste voia altora?"

Și așia atunci pré Stamatie postialnicul au poruncit la Ștefan vodă, cum va triace hanul spré Țara Muntenească, el să vie în scaun. Iară ce le iaste lor a batjocori pre creștini? Și așia viindu Ștefan vodă în nediajdè lui Sefer Cazi aga și Racoții văzdând asupra sa greul ce-i veniia, era bucuros să să tulbure țărâle aciaste în vrun chip.

8. Ghica vodă îndată au răpedzit pré Stamatie postialnicul la hanul, macarî că era cartia lui la Ștefan vodă scrise, prinsă de Ghica vodă, că venise de curundu Stamatie de la Crâm, i-au giurat că n-are nici un bănat, ce iară pré dânsul nediajde lasă, să tocmască acestu lucru.

Au mărsu postialnicul Stamatie și au stătut la Sefer Cazi aga, veziriul hanului și au scos pré singur Șărâm bei aicia împotriva lui Ștefan vodă. Nu vria Sefer Cazi aga, ce i-au arătat Stamatie postialnicul mare stricăciune țărâi, de să va face într-alt chip. Ce și agiutoriul era foarte ciudat, că venise Șărâm bei cu vro 300 de tătarî și nici la puțin războiu ce au fostu la Strungă, n-au fostu, nice s-au apropiiat.

9. Ghica vodă după ce au răpedzit pré Stamatie postialnicul la hanul în Bugiag și vădzind apropiiarè lui Ștefan vodă, au purces spré Țutora. Și la Țutora, préste puține dzile s-au împreunat cu Șirâm bei, făgăduind și hanului și lui, pentru osteniala lui, daruri. Au purces în frunte Șirâm bei, și feciorul Ghicăi vodă, Gligorașco vodă. Și mărgând toată noaptia acéia și pre amiadzădz, a doa dzi au sosit spre Trâgul Frumos. De

la Podul Leloae străjile care trimisiase înainte Gligorașco vodă au dat de strajè lui Ștefan vodă în Crivești, cu caré era Tâlmaci păharnicul.

10. Au simțit Tâlmaci oastia că vine; au silit să nu să arate cu oastia sa, ce de după niște piscuri au purces spre Strungă. Mai sprinten oameni numai ce-au fostu, au venit la podeț pré drumul carele miarge de la Târgul Frumos spré Roman și acolia, până a sosit și ai noștri cu oastia, dentâiu voroava, apoi au început ai noștri și sfada.

Iară dentr-acéia voroavă dentâi sosise la uriachile lui Șirâm bei că iaste hitlénșug. Pentru acéia, nice s-au apropiiat de oaste.

Să îngroașe amu șaga, cându au sosit stiagurile oștii nostre și pré vo 100 de tătari, că pre mai mulți nu-i lăsa Șirâm bei. Și la harțul aciala de ai noștri au căzdut cu calul Gavriliță, aga pré atuncia de dărăbani și-l apucase harțul lui Ștefan vodă. Ce au sărit niște tătari și dé ai noștri o samă și l-au scos, iară rănit în cap foarte cu gria rană și la o mână cu scădiaré la diagite. Dé ai lor încă s-au rănit câțva, den caré rane au și murit unii.

Ce dacă s-au apropiiat stiagurile den partia Ghicăi vodă și cu tătarâi, n-au mai stătut nici harțul lor, nice Tălmaci păharnicul cu stiagurile, ce au plecat fuga spré Șchei. Și acolia, aproape de Șchéi, s-au întors o samă de oștiani a lui Ștefan vodă și niște unguri ce fusiase cu Tălmaciu păharnicul, și l-acela întors a lor au perit vro 30 de oameni, ai noștri gonași, ce era mai în frunte și au apucat și vii și i-au dus la Ștefan vodă, undé era cu tabăra, la Săboani.

11. Cum au oblicit Ștefan vodă den limbi că este adevărat Șirâm bei cu capul său, n-au stătut, ce niște niamți ce avia, vro 80 pedestri, i-au trimis la vad la Siret, să apere vadul, iară el singur cu oastia călare au plecat fuga. Și dé atuncia n-au mai văzdut Muldova în toată viața sa Ștefan vodă.

12. A sosit la Sirétiu și Gligorașco vodă cu toată oastè, ce n-ave cum să triacă Siretiul îndată, că era mare și să védia în céia parte și pedestrimia, care dacă au audzit c-au fugit Ștefan vodă, ei s-au apropiiat de Siret și s-au închinat la Gligorașco vodă, pré carii apoi Ghica vodă bătrânul pré toț i-au dat în robie tătarălor a lui Șirâm bei, caré faptă necreștiniască nime nu o lăuda. Și mult au stătut fecioru-său, Gligorașco vodă, să nu să facă un lucru ca aciala, niște oameni închinați fără război, creștini, ce n-au avut ce face.

Și dacă au venit în Iaș Ghica vodă, au mai omorât pre niște vornicei a lui Ștefan vodă, fără nice o vină, numai căci au fostu slugi.

13. Și cu aciaste fapte au eșit Ghica vodă vărsătoriu de sânge la vrâsta bătrânéțelor ce era. Și așia, mântuit de Ștefan vodă, au stătut după gătiria la oaste și de împreunare cu hanul. Au purces cu oastia, ca cu 7.000 de oameni în Țara Munténiască și den Țara Munténiască, amu împreunat cu hanul și avia hanul 2.000 de căzaci cu Hanenco polcovnicul de Omani, au întrat în Țara Brașeului. Acolia, eșind den Brașeu o straje, i-au lovit tătarâi fără viaste, cât până la Brașeu de-abiia dé au scăpat cineva dentr-acéia straje.

14. Pre unde am întrat în Țara Brașeului, în mijlocul munților era o palancă de zid și tras zidiul den râpa a unui munte, până în râpa altui munte. Acolè să hie pus nescare pedestrime ungurii, fără vărsare de sânge n-ar hi fostu întratul nostru. Ce cându am sositu noi am aflat palanca și locul acéla pustiiu de oameni.

Au dzis Hanenco polcovnicul căzăcesc: „O! Doamne, cum n-ai dat toate unor neamuri? La noi la căzaci, dé ai hi dat acéstia locuri, cine ari putia să între în țara noastră?"

15. Dencolia, despre Timișvar, amu întrase Ciupruliul vezirul și dencoace hanul cu domnul nostru de Muldova și cu Mihnia vodă, domnul munténesc.

Cine poate deplin să scrie prada, stricăciunia, robiia Ardialului de pré acélia vremi și părților aproape de Ardial? Oastia Ghicăi vodă au luat atuncias în Țara Brașeului, caré să chiamă cu altu nume Bârsa, 3 pălănci, den caré pălănci bieții omeni închiș, toți în robiie au mărsu, tătarălor, viacinică.

16. Într-una den ciale pălănci, gândindu Ghica vodă că va hi multă avuție în cetățue, cându era amu tecsită oastia, plină pălanca de tătari, au întrat și el cu mare nevoință înlontru, unde nu era locul unui domnu să între. Puțin au lipsit de nu s-au nădușit de desime acolia și cu puțin suflet de-abiia au eșit și lovit de un tătar în cap.

Nime să nu bănuiască, căci să pomenesc acéstia, că létopisețile nu sintu numai să le citească omul, să știe ce-au fost în vrémi trecute, ce mai multu să hie de învățătură, ce este bine și de iaste rău și de ce-i să să feriască și ce va urma hie cine: domnul den faptele domnilor, caré cum au fostu și cu ce viaste și pomană, să ia urmă de viiață; boiarii urmându pré boiarii cei cinstești și înțălepți; slujitoriul a slujitoriu, că cineș după briasla sa, cine urmadză pré cel cinsteș, cinstit, cine urmadză pré cel rău, rău iaste și rău să va săvrâși.

17. Den Țara Bersii au purces oștile pe mijlocul Ardialului, spre scaunul acei țări, unde era de paza a curții crăiești, cum dzic ei, niște haiduci; deci și curtia și orașul Belgradul într-o mică de ceas au stătut cenușe.

Dé acolia s-au despărțit Șirâm bei de la hanul, cu carele s-au poftit și Gligorașco vodă și au agiunsu cu prada până în olatele de Ungurimia de Sus. Și la Sibii, iară, adunându-se oștile, au lovit pre la Oradia și au trecut la Inău, care oraș veziriul amu luase. Și vădzându că nici o oaste nu este nicăiuri, au lăsat pré pașia de Buda, Sinan pașia, să tocmască cetatia și să o aședze cu oaste și i-au orânduit și pre domnul nostru, pre Ghica vodă și pre Mihnia vodă depréună.

Iară veziriul singur, Chiupruliul, înțălegând și de niște amestecături la Împărăție, précum era tânăr încă împăeratul, s-au întorsu cu mare srâguială la Țarigrad; iară noi cu acel pașe am ședzut până la Simedriu, de am tocmit Inăul. Și au mai luat pașia de Buda niște pălănci pe aproape și cu Șirăm bei, despărțit Gligorașco vodă au luat o cetățue anume Almașul. Și de l-acel pașia au luat Borcea Iangoș domniia de Ardial.

18. De la iulie, în care lună purciasesă Ghica voda, la dechevrie, pre la Svetâi Nicolai, au sosit în Suceavă ș-au ernat într-acea iarnă Ghica vodă în Suceavă, pentru mare omor ce era aicia în Iași.

Hanul dentr-aciia cale, dacă au sosit în Crâm, au omorât pre veziriul său, pré Seferi Cazi aga, pré porunca Chiupruliului; că oblicise veziriul îmbletele lui într-aciaste țărî și dzicia el totdeauna hanului: „Nu te lăsa de toate să îmbli în voia turcilor. Nu de toate să-i asculți; că ei, pré cât le vei îmbla în voie, pré atâta să sue în cap!"

19. Borcea Iangoș, unul den slugile lui Racoțâi, au luat domniia, cât să potoale turcii; și pentru să vadză turcii că este adevărat împotriva lui Racoțâi, cât au purces oștile, îndată s-au făcut a ciare de la turci agiutor. Și îndată au venit porunca și la Mihnia vodă în Țara Munténiască și la Ghica vodă aicia, să-i dia lui Borcea Iacoș agiutoriu. Deci, îndată i-au trimis și Ghica vodă cu Nicolai Crânul agiutoriu ca 1.000 de omeni; ce n-au făcut zăbavă multă acolo.

20. La anul 7166 <=1658>, Racoțâi, ca acéla ce să înniacă, de sabie goală să apucă; iară au coborât cu oști în Ardial, încă fiindu cetățile Făgărașul, Oradiia, Sibiiul cu oamenii lui. Iară Borci Iacoș cu turcii s-au închis în Cliușivar, spre partia turcească. Și având și Costantin vodă prilej bun, ca 4.000 de oameni lefiacii și Ștefan vodă amu, mai slabu, cu 500 de oameni, au pus gândul iară să facă amestecături în îmbe țările.

Șiașia au orânduit pré Constantin vodă iară în Țara Munténiască și pré Ștefan vodă aicia în țară.

Și stându așia sfatul, trimisiase Ștefan vodă cu bani pre Tălmaci păharnicul în părți căzăcești, să facă oaste, pohtind pre hatmanii leșăști să nu apere acestu lucru. Și amu strângia oameni Tălmaci în Movileu; iar acolia, la Racoțâi, s-au schimbat sfatul într-altu chip.

21. Mihnia vodă, domnul munténescu, om fără de nice o frică spre Dumnedzău, fără nice un teméiu, tiran dreptu fantastic, adecă buiguitoriu în gânduri, au pus gându să să hăiniască pré turci. Și mirându-se cum va face să n-aibă siială de boeri ce era capete Țărâi Munténești, cu mare și nespusă tranie, 30 de boiari, tot fruntia aceii țărî, au omorât ș-au pus pré voia sa boiari. Și după această faptă, au răpedzit la Racoțâi, dându-i știre că ori la ce-l va scoate norocul și vrémia, este tovarăș împotriva turcilor cu dânsul.

Care lucru înțălegându Racoțâi, dentâi n-au credzut pre Mihnia vodă; apoi, dacă i-au trimis giurământuri și au vădzut adevărată voe lui, că este împotriva turcilor, au schimbat sfatul și au lăsat Țara Munténiască să cârmuiască Mihnia vodă despré acéia aripă, fiindu pre loc cu domniia și cu prilej de oaste, iară pré Constantin vodă l-au orânduit asupra Moldovei, având iarăș și Constantin vodă oaste mai gloată și prilej a ținiare oastia.

Pré Ștefan vodă l-au optir, făgăduindu-i că, de va da Dumnedzău lucrurile spre oflosul lui, iarăș el va hi la domnie. Și așia au rămas Ștefan vodă înapoi. Nicolai Crânul, încă vădzindu oborâria lui Racoțâi și amestecate lucruri, au venit cu oastia ce să trimisiase.

22. Aciastia audzind Ghica vodă că să lucriadză la Ardial, cum iară să gătiadză amestecături asupra țărâi, au trimis la hatmanii leșăști pré Gligorie păharnicul, să nu priimască lucruri carile sint împotriva Împărăției, de face Ștefan vodă lefiacii în

țara lor asupra țărâi. Ce hatmanii leșești prea liasne s-au apărat, dzicând că în partia căzacilor să fac acélia, nu la dânșii.

Și era Ghica vodă cu tabăra într-acia vară la Cârniciani. Ce dacă au vădzut de sfatul într-altu chip schimbat la Racoțâi și au oblicit că și Mihnea vodă adevărat înprotiva Împărăției hain și Constantin vodă gata să vie asupra țărâi, direpț peste munți să coboară, s-au mutat cu tabăra la Capul Stâncii, despré Țutora, în preajma Bugeacului.

23. Împărăția înțelegându dé acéstia turburări la Ardial, stându veziriul după paza mării despré oști cu galionuri Veneției, trimițându la hanul, numai ori singur, ori pre un soltan cu oștile Crâmului să trimață în ciastia țărî împotriva Ardialului. Ce încă nu sosise în Bugeag soltanul, cându dencoace Constantin vodă au întrat cu oști în țară pre Oituz, și în Țara Munténiască Mihnea vodă au întrat în turci. Pre unii i-au omorât, pre alții mulți au și botedzat, câți și s-au aflat turci în țara lui, ori slujitori dé ai lui, ori agii, ori neguțitori. Și așia s-au început ca de iznoavă amestecăturile în ciastia țărî.

Mihnia vodă după această faptă, singur, sprinten, au mărs de s-au adunat cu Racoțâi de față, în munți la straje unguriască, unde venise și Racoțâi și ș-au dat credința unui altuia. Și s-au întorsu Mihnea vodă în Trâgoviște, unde era toate oștile lui strânse și Racoțâi i-au dat o samă de némți ai săi și cătane. Și au purces Mihnia vodă în olatele turcești asupra Giurgiuvului singur, iară o samă de oaste asupra Brăilei, iară pre Coruia despré Mehedii și preste Dunăria, ardzându și prădându. El singur au luat Giurgiul; și Brăila iară au ars oștianii lui și au arsu și Galații atunci tot acei căpitani ai lui și la Dobrogia, asupra Hârsovei au trecut oastia. Ce acéia den loc n-au îmblat bine, ce de-abiia au scăpat de turci.

24. Acéstia s-au început în Țara Munténiască, iară aice Constantin vodă cu 5.000 de omeni au venit asupra Ghicăi vodă. Avia limbi Ghica vodă și de la Roman apucate dé ai

noștri și amu de la Podul Leloae. Și vădzindu apropiiată oastia au scos și Ghica vodă toată călărimia împrotiva lui Hăbășescul hatmanul și Grigorie păharnicul. Iară singur Ghica vodă cu toată pedestrimia și cu pușcile au trecut la Țutora în céia parte Prutul. Feciorul său, Grigoraşco vodă, era amu purces la Țarigrad la dvorbă.

25. Oastia Ghicăi vodă, de care s-au spus, călărimia, dacă au trecut lașii noaptia, au mas în râpile Tăuteștiilor și acolia au făcut sfat capetele, cum să să dia războiu cu singuri călăriații, fără foc, fără pedestrime. Și cu Constantin vodă amu să știe den limbi că era și niamți călări cu foc și săimiani pedestri și oastia unguriască, nu este cu cale și fără smintială. Ce au ales cu sfatul numai să să întoarcă toată oastè la céialaltă oaste și numai 200 de oameni, ca-n chip de straje, să să arate oștii lui Constantin vodă.

Și așia au purces oastia îndărăptu, iară 200 de oameni cu Voicihovschii capitanul au purces pre Bahlui în sus și mai sus de Movile, îndată s-au tumpinat cu oastia lui Constantin vodă, viindu în tocmală.

26. Oastia noastră, caré să întorsiase cu Hăbășescul hatmanul, n-au păzit calia spré Țutora, ce hatmanul sângur descălecat la mănăstiria lui Aron vodă și cu alți boiari, iară oastia de pe supt stiaguri au împlut târgul, pen pivnițe slobode cu vinuri, pen case, pen poduri, morți beți pre ulițe, pren toate pivnițele. Îi bătia capitanii să-ș margă la stiaguri; ce caré bat ascultă, la grabă ca acéia?

Capitanul Voicihovscâi, dacă au vădzut în târgu mai toată oastia bată, s-au oprit de laturia târgului cu oamenii ce era cu dânsul. Iară Constantin vodă, dacă au sosit amu la văiuga Copoului, au stătut, gândind că este oastia în târgu supusă. Iară dacă au vădzut că nu iaste oaste, ce iaste o glogozală deșartă, au luat cu oastia pe deasupra Copoului și pentre vii și acolia, la capul viilor, ș-au tocmit în tocmală oastia și au stătut.

27. Era liașii a lui Ștefan vodă, carii fusesă la dânsul lefecii, cu Constantin vodă în frunte și o samă de catane. Cu acéia ai noștri beți fără porunca nemerui, fără nici o tocmală, au început harțul, întrându beți cu sabiile zmulte pân-în șiragurile ungurești.

Au căutat și noao a sta cu Voicehovscâi capitanul, să nu piei atâțea oameni. Și au stătut harțul acéla mai bine de un ceas, neputându a-i dezbăra nice într-un chip pré oamenii beți dentr-acéla loc. Și amu perise de cei 4 oameni și să apropiia încet toată oastia. Am purces pen târg direptu; gonașii au dat după noi, însă numai până la marginia târgului și au stătut Constantin vodă pre loc, până ce au cercat bine târgul și curtia.

Și oblicind de Ghica vodă la Țutora, n-au băgat oastia pen târgu, cum au făcut ai noștri, ce alături cu târgul, peste valia ce să dzice la noi Cucata, trecându cu oastia, au purces întins în urma noastră cu oastia tocmită, apucându pre mulți dé ai noștri în târg, carii au plătit scumpu acela vin ce-l băuse, îndată cu capetele sale.

28. Oastia noastră, cum era răzsipită den purtatul prostu, așia și cu mai mare proastă au venit poruncă, numai să li să dia războiu. Amu aproape de Capul Stencii, direptu pre culme, au stătut toate stiagurile a noastre în tocmală și au așteptat pré oastia lui Constantin vodă.

29. Amu nu liașii, ce draganiia némțască era în frunte, tocmită la Constantin vodă cu foc și un stol toată céialaltă oaste, căriia nu era a noastră depotrivă, că și mai puțină cu mult și fără foc, oastia călăreață numai. Iară preste poruncă neavându cum hi într-altu chip, au săritu stiagurile noastre întâi la dânșii și mai ales capitanul Voicehovscâi, ca un mare vitiaz și acmu, acicia și la toate trébile, hie cându slujitoriu deplin.

În loc au luat pré catane ce era în frunte la hart în sabie și până la niamți au căzdut acéia mai toți, fiindu la acești ai noștri și cai mai proaspeț. Și au dat stiagurile lui Voicehovscâi direpț

în focul niamților, den care foc în loc au picat câțva slujitori dérâ noștri și un stegar de-a lui Voicehovscâi. Iară nemică nespăimându-se ai noștri de acéia căděre a celor slujitori, întrase amu cu sabiile în niamți, cât n-ar hi putut a mai dat foc al doile rându, așia să amestecase.

Îndată au năvălit toată oastia și și aripile oștii lui Constantin vodă; deci numai ce au căutat să să dia îndărăpt stiagurilor noastre. S-au prilejit la întorsul oștii noastre peste trupuri de unguri, carii căzduse la tâmpinarè dentâi, un ungur căzdut de rană, lăsat în loc de mortu, au apucat sulița și au tâmpinat pre un slujitor dé ai noștri direptu pen vintre și în loc au căzdut bietul slujitoriu de pré cal gios.

30. Încătro era a năzui oștii noastre, era loc foarte său și îndată coborâșul Jijii, singură Jijiè de trecut ria și tinoasă, nice vad, nici de-nnotat. La pod nu încăpè și buldzându-se căđia de îmbe părțile pe lângă pod acei de pe de laturi într-apă, cât de îmbe părțile pe lângă pod cuprinsă era Jijiia de cai și de oameni. Și acolia multă oaste de-a noastră au perit și mai mulți de apă. Au căzdut și vii câțva pré mâna lui Constantin vodă și mai aleși den boeri: Bucioc, Buhuș surgériul cel mare pré atuncia și Gavriliță Costachie jitniciar mare pre atuncia.

Pré boairi, dacă i-au dus la Constantin vodă, îndată i-au pus iară la boerii și slobodzi, fără nici o pază.

Peste podul Jijiii n-au mai gonit oastia lui Constantin vodă, ceu au stătut pré dial la mas cu toată oastia. Iară Ghica vodă cu oaste amu spăimată s-au sfătuit și cu noapte au purces spre Lăpușna cu pedestrimia și cu pușci, răpedzindu îndată de olac la el agasi de Bugeag dându-i știré de aciastè toate.

31. Mărs-au dărăbanii bine pân-în Lăpușna. Acolia pre loc răsuflându o dzi oastia, a doa dzi agiunși dărăbanii de Constantin vodă cu giuruită de milă și de lafe, diminiața s-au sculat ș-au apucat pușcile câte era, depréună și cu săimianii au purces înapoi, făcându gâlceavă mare căpeteniilor și cine ari

rămânia, cu moartia lăudându-să. Caré gâlceavă a lor vădzându boiarii pre cât era, să nu-i apuce cu de-a sila, s-au dat în laturi. Iară singur Ghica vodă au eșit la dânșii cu șlicul a mână, rugându-să să hie îngăduitori, nu mai mult de 5, 6 dzile, spuindu-le adevărat veniria sultanului.

Ce n-au avut cui dzice, nebunite gândurile prostimei și turburate și s-au aflat ca aceia, carii nu s-au rușinat de chip de domn, ce l-au împinsu de la pușci pre Ghica vodă și au purces cu pușcile spre Iași. Iară curund au luat plată deplin pentru faptele sale, précum vei citi mai gios.

32. Rămâindu Ghica vodă numai cu boiarii, n-au cutedzat să mai zăbăvască la Lăpușna, ce au purces spre Tighinia, pre Bâc până la Luțéni și acolia au așteptat pré el agasi. Iară dărăbanii și cu săimianii au venit aicia în Iași și s-au închinat la Constantin vodă cu toții; și de la Movileu într-aciastș dzile au venit și Tălmaci păharnicul cu câțva de-a lui Ștefan vodă. S-au mirat Constantin vodă de săimiani și de dărăbanți, carii cu toții era până la 700 de oamni, cu foc și cu tunuri.

33. Și așia Constantin vodă aședzându-se în scaunul țărâi, au trimis și la Țarigrad, cercându cu făgăduință să-ș tocmască domniia; ce n-au apucat să-i vie răspunsul, nici era cum, ce om era Chiupruliul vezir pré atuncia. Că într-aciaș dzile au sosit pré Botna și el agasi, cu o samă de oști. Și s-au mutat și Ghica vodă de pre Bâc la Botna și amu împreunat cu el agasi au stătut la Cășuteni, până au sosât și sultanul.

34. Turburaria a lui Racoțâi acmu era la știrè Împărăției și hainiia a Mihnii vodă. Deci asupra lui Racoțâi era orânduit Ali pașia, veziriul de Buda, iară asupra Mihnii vodă, galga sultan den Crâm. Și atuncia veni viaste și de schimbaria Ghicăi vodă den domniia Muldovei în Țara Munténiască cu domniia aceii țărî, în locul Mihnei vodă.

Iară aicia în țară, în locul Ghicăi vodă, au dat domniè lui Ștefăniță vodă, feciorul lui Vasilie vodă, caré lucru, pentru să

nu să rășchire boiarii de pe lângă Ghica vodă asupra vrémii aceie, s-au tăinuit multe dzile acestu lucru, apucându-să Ghica vodă că va primeni acestia într-alt chip. Și tot cum ar hi pentru trébile sale, au stătut împotriva lui Constantin vodă cu sultanul.

35. Galga soltan, măcarî că-i venisă acmu de la Împărăție porunca să rădice pré Ghica vodă de la Muldova și să-l ducă, să-l puie domn în Țara Munténiască, aflându lucrurile în Moldova iară așia amestecate, să nu lase pre Constantin vodă, hainul Împărăției, în scaunul țărâi, au purces în sus pre Prut și au stătut cu coșuriule la Bolota, mai gios de Țutora. Și acolia făcându sfat, singur au rămas cu coșurile ș-au oprit pre Ghica vodă lângă sine, iară oastia toată sprintenă de războiu, tătărască, și pré toți boiarii cu câtă gloată avia au dat supt mâna lui Ahmet aga el agasi de Bugiag și au purces el serdariu asupra lui Constantin vodă la Iași.

36. Luându viaste Constantin vodă de soltanul că este acmu așia aproape, ș-au rădicat oastia den târg și s-au mutat la Gălata de Sus, și acolia au pus dărăbanii noștri și pe săimiani și câți pedestraș au avut el, de-au săpat un șanț pe deasupra pârâului, carele să desparte den pârâul Bârnovei și vine pre supt Galata de Sus. Și acolia după șanțu au descălecat toată pedestrimia, iară călărimia în dial și au stătut acolia cu tabăra toată.

37. Oastia tătărască, cum au purces stoluri după stoluriș, dacă s-au strânsu toată la Ciric, au început a dodei întâi cu harțuri, mărgându tătarâi până la pârâu. Vărsa focul dărăbanii fără ispravă în harț, cum ari vedea mare năvală; așia strica iarba fără de nici o triabă și pre nimé nu răniia, caré lucru era îndată semn de mare frica lor.

Toate aciastia socotiia el agasi, om de-abiia în toate ordéle Crâmului altul la sprintenie și la lucrurile războaelor. Iară îndesară o samă de săimiani de ciia ai noștri, ce să închinase la Constantin vodă s-au îndemnat și au eșit den șanțuri, viind

pre iaz pre lângă pârâu, au venit până în podul Bahluiului. Și trecându podul preste Bahlui, ce era pre atuncia mai gios de iaz și așia să simețise câtă pedestrime era și-n șes, dencoace de pod eșise câte 5, 6 la un loc și apucase și case câteva în Broșteni și da în tătari cu siniațele. Iară și atuncia era de mirat că pré nime nu răniia, fără doi cai, ce-au rănit supt tătari la acél eșit a lor.

38. Acéia semeție a lor vădzându el agasi, au încălecat sângur ș-au coborât în șés pré Bahluiu. Și fiindu și 2 stiaguri de unguri, iară el singur au îndemnat pre niște tătari sprinteni asupra săimianilor, ce era în șes. Ș-au sărit tătarâi direpț asupra săimianilor, cu siniațele la obraz săimianii fiindu. Și cum n-ari créde nime să margă tătarul la foc, așia îndrăznet au mărs, ales cum am vădzut pré un tătar bugegian direpț asupra a doi săimiani cu siniațele în pravilă, au mărsu și de aproape acmu au slobodzit amândoi siniațele în tătar, iar nici pré unul nu l-au nemerit. Cu sabiia zmultă tătarul, pre unul l-a rănit, iară pré al doilè săiman l-au dus viu la el agasi. Așia să cunoaște dé atuncia pediapsa oștii lui Constantin vodă!

Iară în céia parte de Bahluiu, în ceiriu, fugiia célia 2 stiaguri, de la o vréme numai de un tătar, cu mare ocară și râs între toți, că fugiia atâția oameni de unul și fugind da înapoi cu pistoalele în sus, nevădzându unde dă!

39. Amu în desară era acest harț; preste noapte au eșit den târg tătarâi la mas preste ceiriu iară dărăbanii și săimianii un ceas n-au stătut. Toată noaptè au dat siniațele și nu câte unul, ce tot odată ca-n chip nemțăsc; strica iarba fără ispravă, în vânt. Ni-am gândit întâi că or hi dodeindu tătarâi; ce n-avè dodeială de nime, numai să cunoaște bine lucrurile blăstămate și-nspăimate.

40. A doa dzi, vineri, să prilejisă; deci tătarâi război să facă n-au vrut, ferindu vineria, care dzi la dânșii să ține cum ținem noi dumineca din dzilile săptămânii, ce au ședzut gata, cu caii

aimână până spré amiadzădz. Au chemat el agasi pré boiari la sine și li-au spus cum într-acéia dzi nu-i sloboade liagia lor să margă asupra nemăruia; iară ei dé ar veni, atuncia război om face. Și au întrebat de boiari, ce li-ari păria și lor, în ce chip a dooa dzi ar miarge asupra lor și den ce parte s-ari lovi și ce loc iaste, unde stă oastia lor.

Acéstia vorovindu cu boiarii, că era om în faptele sale denafară de hiria tătărască, așia de blându, lin și la triaba oștii deplin, aciastia vorovind, numai ce să audziră dobele și trâmbițele la oastia lui Constantin vodă și s-au vădzut fără zăbavă și clătiria oștilor la vale, spre Bahluiu, și așia au eșit toată oastia la șes, cu pedestrimia, cu pușcile, cuprindzând oastia lor de la pârâul ce vine alaturia cu iazul, până la Galata de Gios. Și așia, cu acéia tocmală au purces spre pod cu oastia Constantin vodă.

41. Au încălecat și tătarâi; era de toți ca 3.000 de oameni și de ai noștri, moldoviani, vro 300 de oamenii și i-au tocmit el agasi pré tătari și pré ai noștri dencoace de Ciric, pre podiș asupra Tătărașilor, așteptându pre Constantin vodă în tocmală.

42. La Constantin vodă de toată oastia va hi fost la 8.000 de oameni. În șes, la eșitul harțului tătărăscu înainte, peste Bahluiu, n-au eșit de la dânșii la harț nime. Slobodziia pușcile câteodată și era pușcile bune și mari, de-aciale pușci ce făcuse Ștefan vodă Gheorghie la Liov; dară așia da de bine dentr-însele, cât nu să lovască pré cineva, ce sunetul glonțului nu să audziia pre nicăiruia. Acéia tocmală era, și să gândiia că or înspăima pré tătari numai cu sunet; ce nu să sparie nepriiatinul cu sunet în dar, fără moarte.

43. Dacă au sosit oastè lui Constantin vodă la Bahlui, s-au apucat de trecătoaria Bahluiului. Și dacă au vădzut el agasi că are gându să triacă oastia Bahluiului, au pus un tătar bătrân la o movilă, caré este de acolia, de unde sta oastia tătărască mai spré Aron vodă, asupra Ciricului, învățându-l, cât va védia dé acolo, că va începe a să sui oastia lui Constantin vodă spré mal,

pre la marginile Tătărașilor, la dial, să să învârtiască pré movilă de trei ori. Și așia au făcut tătarul.

Deci, cum au vădzut semnul de la movilă, de unde era tătarul, el agasi întâi singur, ca un leu și după dânsul toată oastia, cu glas: „Halla, halla, halla", au purces. Au slobodzit dărăbanii și săimianii toți focul și pușcile, de care durât a siniațelor să oprisă tătarâi câtva; iară dacă vădzură că nu cade nime den siniațele lor, au răbdat, pân-au început a să mai rări focul.

O samă de dărăbani, cum au vădzut că să astâmpără focul și tătarâi tot stau, de la coadă unii au plecat fuga înapoi; pré carii, cum i-au zărit tătarâi că fug, cum orbi au năvălit și au și întrat în pedestrime cu sabiile zmulte.

Să prăvești moartia, să vedzi osânda și așia de sârg vărsare de sânge de oameni! Era 3 iazuri de trupuri, cum sta trei rânduri de pedestrime, unul preste altul de pe supt mal, până în pârâul Bahluiului.

Constantin vodă au luat drumul cel mare spre Scântéia; călărețiì care încotro au putut: unii pré Bahlui, alții pen Cârlegătură. Și s-au topit mulți unguri și den călărime și mult au dat și de pe iaz în hălășteu, mulți ș-au pus capetele și pen codri. Iară carăle a lui Constantin vodă toate au rămas la mănăstiria lui Pătru vodă, la Galata de Sus.

Și așia mult tătarâi n-au gonit, ferindu-se de păduri. Atuncia au căzdut la robie și Bălianul ban de Craiova de Țara Munténiască. Aicia în oraș era mănăstirile pline de bieții oameni târgoveți și sărăcimia au dat toată bani, de s-au răscumpărat ca den robie.

44. Soltanul după această izbândă, luându pre Ghica vodă cu sine, după porunca Împărăției, au purces pré la Huș în Țara Muntenească. Și acolia, fără nici un războiu cu Mihnia vodă, l-au aședzat la scaun, fugindu den Trâgoviște Mihnea vodă și simțindu-se în faptele sale célia mai mult decât păgânești, cu

furiș la Racoțâi, în Ardial, unde-ș ș-au borât curund și sufletul, în prăpăștile iadului. Și cum scrie Sfânta Scriptura: „I pogibe pamiat ego să șumom" <Perit-au pomenirea lui cu sunet>. Așia spun că l-au otrăvit Racoțâi.

Făcuse el o zarvă pe la Drâstor, pe la Giurgeu cu turcii, până a-i veni vestia de răzsipa lui Constantin vodă dé aicia, caré, di-au făcut vréo vitejiie acolia, să scrie munténii. Iară aicia au venit Ștefan vodă, feciorul lui Vasilie vodă în scaun.

CAPUL AL DOODZĂCI ȘI 2

Zaci. 1. Ștefăniță vodă, feciorul lui Vasilie vodă, toată domniia a lui Gheorghie Ștefan vodă fiind aicia cu îmmă-sa în oprială, de carele siindu-să boiarii să nu iasă la domnie în viața lor, ales boiarii carii era de casa lui Ștefan vodă, îndemna pre Ștefan vodă să-l semniadze la nas. Ce n-au priimit Ștefan vodă, dzicând: „Om muri noi până atuncia, până va hi unul ca acésta domn", că era copilaș mic încă pré atuncia Ștefăniță vodă.

Iară dacă au eșit Ștefan vodă Gheorghie den domniie ș-au venit Ghica vodă în scaun, aducându-ș aminte binele, mila și cinstia caré au avut de la Vasilie vodă, pré doamna sa și cu feciorul au trimis în Țarigrad cu cinste. Era încă Vasilie vodă viu, închis la Edicula, și dacă au mărsu în Țarigrad doamna lui Vasilie vodă, era slobodă a miarge la domnu său.

Iară pre Ștefăniță vodă l-au dat Vasilie vodă la priiatini, la carte și agiungând acmu la ai <loc gol>, mergia câte cu un răvaș și la veziriul Chiupruliul cel bătrân, la nevoile sale. Spun, dacă l-au vădzut veziriul acmu voinic, au dzis: „Voinic fecior are Vasile bei!"

Și așia, fără zăbavă, au eșit la domnie Ștefăniță vodă, mutând veziriul pre Ghica vodă în Țara Munténiască, ca pre un om bătrân, pentru aședzarea aceii țări, după mare răscoale ce făcuse Mihnia vodă în Țara Muntenească.

2. Bine nu s-au aședzat aicia în scaun Ștefăniță vodă și acolia Ghica vodă în Țara Muntenească, în anul dentâiu a domniilor lor, Costantin vodă au și lovit iară fără viaste pre Ghica vodă și așia degrabă, cât cu noaptia, au plecat fuga din scaun Ghica vodă den București; și au apucat Constantin vodă scaunul Țărâi Munténești iară.

3. Soltanul era în Bugiag; îndată i-au mărs porunca de la Împărăție să margă asupra lui Constantin vodă și îndată au purces sultanul.

Iară Constantin vodă au strânsu oastè foarte bună, că și țara venise la dânsul toată. Și s-au tăbărât în munți la loc așia de tare, cât soltanul, dacă au înțeles ce oaste are și în ce loc iaste, nu să gândiia că așa lesne îl va lua; că avia și liași și niamți și unguri și sirbi lefiacii, că încă nu fârșisă banii a lui Matei vodă.

Ce, într-o dzi au ales soltanul 300 de tătari într-ales și li-au dat poruncă, oricum, numai să străbată la locul acéla unde era tabăra lui Constantin vodă. Și au purces tătarâi și s-au tâmpinat cu o straje a lui Constantin vodă, caré strajă vădzându că vind tătarâi s-au dat înapoi. Și luându-i tătarâi în goană, tabăra céialaltă, nu să să apuce de războiu, în ce loc era, ce acéia spaimă li-au căzdut asupra, cum, caré încotro au putut, au plecat fuga și au lăsat toată tabăra pustie. Numai Constantin vodă, vădzându spaimă ca acéia, ș-au strânsu lefiaciii ce avia ș-au purces preste munți în Ardial.

Hiclenșug au fostu a muntianilor, că n-au vrut să să puie împotriva Înpărăției, au ce urgiia lui Dumnedzău au fostu la acéia spaimă: că spun că numai 7 tătari au fostu acéia ce au gonit și au răzbit până la tabără, cât s-au mirat și singur sultanul. Deci, după această izbândă, au ședzut soltanul iară pre Ghica vodă, carele era fugit la pașia de Drâstor.

4. Constantin vodă, după fuga sa den Țara Munténiască, na-u mărsu la Racoțâi, de în număr ca la 800 de oameni, tot într-ales lefecii, s-au suit cu munții alaturia în sus și aproape

de Maramorăș, pe la Bistriță, au luat potica preste munți, pre la Dorna și au eșit pré la Câmpul lungu a țărâi noastre. Și, trecându mai den sus de Suceavă, au lovit pre la Hotin și au trecut Nistrul la căzaci pré la Movileu, ispitindu-să și despré acéia aripă.

5. Ștefăniță vodă aicia, ca un om tânăr, nevrându soru-sa, doamna Roxanda, să vie pre scrisorile tătâne-său ș-a lui în țară, den Rașcov, care târg îi didiasă Hmil, după moartè feciorului său, lui Timuș, au trimis oastia asupra Rașcovului, să-l bată și să o ia cu de-a sila. Ce n-au putut face nemică ai noștri Rașcovului, numai ce-au făcut zarvă cu căzacii. Cându și cându aștepta prilej ca acela căzacii să lovască aicia în țară și prilejindu-se a nemeri lui Constantin vodă la dânșii, în loc i-au făgăduit oaste.

6. În Țara Munténiască, după fuga acéia ce făcuse Ghica vodă de Constantin vodă, veziriul scârbit pre dânsul, nu preste multă vremia au trimis pe pașia de Drâstor de l-au luat den scaun și au dat domniia, în locul lui, feciorului său, lui Grigorie vodă.

7. Și așia, tot într-acelaș an, anul dentâi a domniei lui Ștefăniță vodă, toamna, au venit Constantin vodă cu oastia căzăcească și asupra lui Ștefănță vodă, ispitindu în divuri, în chipuri, să încapă la domnie, nu fără agiutoriul și îndemnaria a lui Racoțâi; că și, Racoțâi încă aședzat nu era și-n Ardial o cetate anume Oradiia cu oamenii lui Racoțâi aședzată, pré atuncia o bătia Alî pașia, caré au și luatu-o, eșindu o fămèie den cetate și arătându turcilor apa de unde veniia, de-ncungiura cetatè. Acéia apă abătându-o turcii de la cetate în laturi, au luatu-o, vestită între cetățile Ardialului.

8. Înțelegându Ștefăniță vodă că triace Constantin vodă Nistrul la Soroca, au eșit la Coiciani cu oastia sa ș-au pus tabăra acolia; însă oastia era pré puțină, că țara într-acéia foamete era într-acéla an, cât mânca oamenii papură uscată în loc de pâine,

măcinându-o uscată. Și de pe acéia foamete porecliia și pré Ștefăniță vodă, de-i dzicia Papură vodă. Ce vrémile și voia lui Dumnedzău nu sânt în voia domnilor.

9. Iară și pré câtă oaste era, o trimisiasă Ștefăniță vodă toată în frunte înainte pre Răut cu Catargiul și cu Grigorie păharnicul și cu Mihalcia Hâncul sărdariul și călărașii de țară și toți mazilii cei mai sprintini, aproape de 2.000 de oameni. Și așia oastia acéia foarte cu proastă tocmală, cu orânduiala serdarilor ce era fără crieri, au lovit Chiașca căzacul noaptia, numai cu 300 de oameni și au răzsipit toată oastia acéia, cu mare ocară, oaste numai den sunet răzsipită, nice gonită de cineva.

Iară tot adunându-să la loc, amu pré giumătate decât era întâiu, au stătut de straje, până au sosit și Constantin vodă cu tabăra la dânșii. Carele, dacă au luat viaste den limbi că este la Coiciani Ștefăniță vodă, au luat în gios, trăgându oastia la Prut, la Zagarance. Și să nu hie dat aceasta viaste un căpitan liah, anume Voicehovscâi, că Constantin vodă este amu mai gios de noi cu oastia, de străjerii noștri, l-am hi știut atunci cându ar hi trecut Prutul.

Deci au purces și Ștefăniță vodă în gios pré la Posadnici și, trecându târgul pré deasupra mănăstirii lui Aron vodă, au trecut la Tomești, pré Bahlui și acolia au stătut cu oastia. Iară Constantin vodă într-acea noapte au mas la Prut în céia parte.

10. A doa dzi Constantin vodă s-au apucat cu căzacii de trecătoare, iară Ștefăniță vodă au luat Prutul în gios, în prejma Bugeagului, că îndată au răpedzit la el agasi den Bugeag. Și era cu Ștefăniță vodă și balgi basia hanului cu vro 100 de tătari, den caré tătarî și de ai noștri au ales Ștefăniță vodă și au mărs supt tabăra căzăcească, acmu Prutul trecut, dé au luat den oastia lui Constantin vodă limbă.

11. Au spus limba, cum sânt cu Constantin vodă 5.000 de căzaci den toate polcurile aleși și 1.000 de lefiacii a lui și cum

mergia Constantin vodă direpț la Iași. Acélia înțălegând Ștefăniță vodă, cu sfatul lui balgi basia, au luat cu tot de-a dânsul pre Prut în gios, în tâmpinaria lui el agasi și s-au tâmpinat cu el agasi de Bugeag la Codrul Chigheciului.

12. Trimisiase Constantin vodă în urma lui Ștefăniță vodă 500 de oameni cu Durac, cărora și Ștefăniță vodă, trimițându înainte să cerce pré Hăbășescul și pré Voicehovscâi capitanul, înainte numai cu 100 de oameni.

De la Obileni s-au supus oamenii lui Constantin vodă și s-au făcut a fugi céia ce să arătasă, pré carii gonindu-i ai noștri, au eșit toată strajè lor. Deci numai ce-au căutat a pleca cestora ai noștri fuga. Era cu ai noștri și tătarî putintei, în carii era și un comis a soltanului, ce venise pentru poclonul lui la Ștefăniță vodă.

Au perit acolia acela om al soltanului și alți doi tătarî cu dânsul, năvălindu preste Jijiia după cei dentâi ce să arătasă. Apoi la trecutul Jijii înapoi, li s-au nglodat caii. Îl apucase alt tătar pré comisul acela a sultanului după sine pre cal; ce apoi au pus capul și el și comisul acéla.

13. Dacă s-au tâmpinat Ștefăniță vodă cu șah Bulat aga, el agasi de Bugeag, ca 2.000 de oameni cu dânsul și cu Ștefăniță vodă pre 1.000 de oameni, au purces direpț asupra lui Constantin vodă la Iași. Amu adunase la sine Constantin vodă pre vlădici și câtva boiari susiani. El agasi îndată au ales o samă de tătari sprinteni și i-au trimis să lovască Iașii fără viaste. Și așia degrabă au lovit, cât au luat orașul în lungul, dé au apucat mulți oameni în robie den târg.

Constantin vodă, vădzându că-i vin tătarâi asupră, au eșit cu tabăra și au stătut cu oastè de laturia târgului, pré pârâul Căcăinii, mai gios de podul lui Ștefan vodă... Iară Ștefăniță vodă cu el agasi au cuprinsu Tătărașii.

14. Mergia ai noștri o samă mai bine, departe asupra taberii, decât tătarâi și săimianii îi bătia den siniațe de după case.

Într-acéiași dzi au eșit o samă de capete căzăcești la el agasi la voroavă și ceria de la dânșii el agasi să dia pre Constantin vodă și să margă ei slobodzi.

Pré un păr au stătut atuncia viața lui Constantin vodă, că solii acmu pozvoliia, ales Stamatenco, carele era mai mare pre căzaci. Numai căzacâi sânguri, den sine, den făgăduința lui Constantin vodă că pe tot omul va da la Movileu câte 20 de lei și, dând o samă de bani la sotnici și mai mult lui Chiașco sotnicul, au strigat căzacii până într-unul chiuind: „Nehai slava nașa ne ghibnet“ <Să nu piară cinstea noastră>, or sta și acest lucru nu or face. Spun să hie luat bani de la Constantin vodă și el agasi.

15. A dooa dzi pré amiadzădz, au purces tabăra legată den loc și la suitul malului pre de laturia Tătărașilor, să hie fost o tocmală și nevoința lui el agasi era dé a să rumpere tabăra la acéla loc dé ai noștri.

A doa năvală au făcut ai noștri acmu pre dial spré Aron vodă și înfrânsese pe pedestrimia căzăcească până în cară și au picat acolia căzaci; iară și supt ai noștri cai s-au aflat răniți câțva și morț.

16. Și așia hălăduit Constantin vodă și dintr-acéia dată de supt cumpăna mare a vieții, n-au mai cercat zarve dé atuncia, ce s-au aședzat în Crăiia Leșască.

Mărs-au Ștefăniță vodă cu el agasi în urma căzacilor până preste Prut, iară petrecătorilor, nu oștianilor și gonașilor sămănători. Și s-au întors el agasi la Bugeag, iară Ștefăniță vodă în laș. Căzacii cu Constantin vodă au trecut la Movileu Nistrul și acolia mare nevoe au avut de căzaci pentru liafe.

17. Bine nu s-au mântuit Ștefăniță vodă de el agasi de Bugeag, au sosit și pașia de Silistra, Mustafa pașia; și cum au sosit, au descălecat drept la curtia cea domnească și au strânsu toți boiarii la sine. Și întrebându-i dé aciaste oști căzăcești, cum de-au venit asupra țărâi împăratului, făcând pre

boeri haini, i-au luat pré toți, cât ș-au fost boiari de i-au închis, țindu rău și pre Ștefăniță vodă și făcându-l om de nemică.

Au ședzut aicia 3 dzile, cu mare cheltuială și sile în oraș de oștianii lui. Și la purces au ales den toți boiarii pre Toma vornicul și pre Șeptelici hatmanul și pre Prăjescul vornicul în pază și până n-au dat <60> pungi de bani, nu i-au slobodzit pré boiari, carii mai sus să pomenesc, acmu de la marginia țărâi.

18. Ștefăniță vodă toate faptele aciastia a pașii dându știre la Chiupruliul veziriul și acmu și Vasilie vodă eșisă den Edicula slobod, în loc au răpedzit la pașia de l-au dus la Țarigrad și cu puțin de n-au perit sângur pașia; iară chehaia lui au plătit aciale fapte cu capul.

19. Într-acest an ș-au fârșit dzilele vieții sale și Vasilie vodă, domn vestit între domnii țărâi și cu fericită domniie.

Ștefăniță vodă, cât s-au dezvărat, îndată i-au venit poruncă să trimiță oastia în Țara Unguriască și de la munténi iară așia, asupra lui Racoțâi. Și au trimis Ștefăniță vodă pre Voicehovscâi capitanul de liafecii cu 1.000 de oameni și pre Mihalcia Hâncul serdariul.

20. Sărascher de la împărăție era asupra lui Racoțâi un pașe, anume Săidi pașia. Nu-l pot uita turcii până astădz pre acel pașe. Și acela om era războinic și tare, cât (precum spunia și ai noștri de dânsul) cu hatmanii cei vestiți în lume poate să să puie hiria lui. Cu acéla adunându-se și oastia munteniască și a noastră, au purces asupra lui Racoțâi și la Cliujvar, la oraș, li-au eșit Racoțâi înainte cu oștile sale.

21. Pașia n-avia mai mult de 6.000 de oameni, fără oastia cestor 2 țărî, însă, cum spun, nenfrânt om la războae. Iară Racoțâi avia 8.000 de oameni, de mare scumpete ce avia acel om; că dé ar hi avut oaste mai multă, cum era oastia turcească puțină atuncia asupra lui, la dânsul era acéia dată izbânda. Și cum au fost acela război, n-am vrut să-l trecem cu pomeniria.

22. Tocmise Racoțâi toată pedestrimia sa și pușcile den-a-diriapta, împotriva muldovianilor ș-a muntianilor, știind că aciastia niamuri împotriva focului nu stau. Iară singur cu capul său, cu toată călărimia (că avia aliasă călărime), au stătut împotriva oștii turcești.

22 <sic>. Iară Săidi pașia tocmise pré 2.000 de muntiani și pre 1.000 de muldoviani den a stânga sa, iară călărimia turcească o samă în frunte înaintia sa; iară o samă de călăreți și o dată cu pedestrimia, câtă avia și cu pușcile, au stătut pe după călărimia ceii dentâi.

Și dacă au tocmit așia oastia, au chemat toate capetele, și a noastre și munténești, și li-au dat poruncă așia: „Câinilor! Ia că eu oi purciade direpț asupra ghiaurului și nu cu altă armă, numai cu sabiè. Den voi carele să va apuca, ori de arcu, ori de altă armă, aceluia capul îi voi tăia și întâi voao, capetenilor. Deci eu, cum oi purciade și oi începe războiul, voi să triaceț preste pedestrime și să loviț oastia nepriiatinului den dos. Dacă oi înfrânge, că știu eu că oi înfrânge, unul den voi să nu cumva să să apuce de jac, să descalice cineva la vreo borfă sau să aliarge după cai slobodz cineva, să prindză; ce să goniți strânși pre nepriiatinul, că de goană sinteți voi mai buni decât oastia a mia, ceastalaltă. Și această învățătură să țineți, cum vă dau poruncă. Iară că nu oi bate pre nepriiatinul, nime den voi să nu gândiască, că eu știu că oi bate."

24. Și după această poruncă, cum au sosit capetele oștii noastre la bulucurile sale, au și purces pașia întâi cu oastia, așia tocmită cum s-au dzis și ai noștri alături.

Dacă s-au apropiiat turcii de oastia lui Racoțâi, au sărit Racoțâi cu toată oastia odată, sângur fruntia cu aleși catane ce avia și îndată au înfrânt toată călărimia turcească, câtă era în frunte; și așia au buldzitu-o, cât începusă a da preste pașia, carele veniè cu teméiul pré urmă.

Ce au stătut pașia singur cu sabiia zmultă, opind oastia caria o înfrânsésă den frunte ungurii. Și pășând singur cu sine și cu bulucul său înainte, s-au amestecat oștile turcești în sabii cu ungurii.

Ce turcii pré carii îi buldziia sângur cu chipul său pașia, au lovit și aripa cia de muldoviani și de munténi asupra pedestrimei lui Racoțâi, acmu den dosul lui Racoțâi; că trecuse Racoțâi înainte și rămăsiasă și munténi și muldovianii acmu can înapoia lui.

Au slobodzât focul niamții lui Racoțâi și pușcile în ai noștri, caré foc nesuferindu ai noștri, s-au datu în loc înapoi, ca-n chip de fugă.

Acolia mare gréșală au făcut Racoțâi, de n-au pus lângă pedestrime și ceva călăreți, să hie încălecat pe munténi și pré muldoviani; atunci când i-au înfrânt focul, n-ari hi mai îndireptat în viaci ai noștri. Ce dacă au vădzut ai noștri că altă grije n-au, fără numai focul, cum s-au deșertat siniațele, cum s-au întorsu o samă de căpetenii, ales Voicehovscâi capitanul și Cantimir, pre atuncia ceauș la munténi, caré apoi au fost și serdar aicia în țară și alții și îndată după dânșii toată oastia. <*Adaos marginal:* Acest Cantimir serdariul, pentru slujbele sale au stătut și domnu aicia în țară în anii 7193, iunie 15, 1685>. Și până a împle némții siniațele, deșertate fiindu, au întrat ceștialalți cu sabiile zmulte în pedestrime și îndată au amestecat toată pedestrimia și au pornit-o în răzsipă, rămâindu și pușcile și armele pedestrimei în deșert.

Și așia vădzându ungurii periria pedestrimei sale și acmu în dosul său i-au început a slăbi, și mai vârtos luptându Racoțâi sângur <în războiu> l-au rănit un turcu direpț în cap cu rană foarte grea <den> care rană i s-au prilejit și moartè.

25. <Vădzându ungurii> pré Racoțâi, domnul său, așia cu gria rană <l-au și> apucat catanele între sine și s-au abătut <în lături>, cum au purces toată oastia unguriască în răzsipă. Goană așia gria n-au fost, că turcii pré obiceaiul său n-au gonit; ai

noștri încă, fiindu aproape îndată de păduri, nu s-au lățit cu goana.

Și așia au fostu frâșitul și lui Racoțâi, domn, în mare fericie născut, între cei fericiți cniadzî, mare fericit. Dară la ce nu aduce nesățioasă hiria oameniască la măriri.

După această izbândă asupra lui Racoțâi, Săidi pașia au așédzat tot Ardealul în partè Împărăției și oștile noastre li-au slobodzit pré acasă.

26. Aicia în țară în cest an domniia cu pace Ștefăniță vodă preste toată vara. Iară bine n-au sosit oastia céia ce era trimasă la Ardial, au și venit poruncă și alta de la Împărăție, să purceadă singur Ștefăniță vodă la Nepru, să fie dé agiutor acolia pașii de Silistra și hanului la lucrul unor cetăți, care au făcut Împărăția din pajiște pre Nipru, pentru apăraria căzacilor, să nu poată îmbla pre mare.

Numai ce au căutat a purciade Ștefăniță vodă. Și-n cale mărgându, acmu de Tighinia aproape, de Bâc, la un sat anume Luténii, au căzdut în boală foarte gria, lungoaria, care <boală au priceput îndată> doftorul că trebuie să ia sânge. <Ce n-au sculat și> adăogându-să boala și ales toamna amu, <așia de greu> l-au cuprinsu herbintiala, cât până la Tighinea <au stătut> frănitic, adică buiuguit de hire. Cu chipul <ciumii> era boala, că i-au eșit și bolfa la o mână; <însă> nu era ciuma, ci diriaptă lungoaria cării boale îi dzis doftorii maligna. Și cât au trecut la Tighinia Nistrul, au stătut a treia dzi mort.

De-acéia boală au murit tot acolo și Dumitrașco Drăguțăscul de la Suceavă, om cunoscut și ales la toată curtia.

Hiria aceștii domnii a giudeca nu putem, că nu era încă copt în vrâsta sa. Multe să cunoștia într-însul den hiria tătâne-său, iară la mânie răpitoriu.

27. Turcii agalarii de Tighinia, cum au audzit de moartia lui Ștefăniță vodă, încă nu era eșit sufletul, s-au înglotit și au venit să ia ce or găsi domnescu tot pré sama Împărăției. Puțin

lucru au lipsit de nu s-au făcut mare zarvă între noi și între turci, că întrase ca-n chip de jac în tabără o samă de dânșii. Ce, dacă au stătut cu boiarii la socotială, nu li-au oprit boiarii, ce li-au răspunsu: „Luat! Ce apoi să nu dat de mai mult samă!" Și luându-ș sama agiii, să nu <déa apoi> mai multu de précum or lua, s-au lăsat.

29 <sic>. Boierii după fârșitul lui Ștefăniță vodă, îndată <au ales pre Chiriță> Dracon Ruset, carele apoi au <căzdut și domn> și cu dânsul și pre Alexandru Costin <postelnicul> și i-au răpedzit îndată la Împărăție, dând <știre> de moartia lui Ștefăniță vodă și să arate mare rugămintia țărâi pentru domn de țară și să poméniască îndată de Dabijia vornicul. Însă nu era știrè tuturor pentru Dabijia vodă, alții trăgia cu alte chipuri, pre carii să-i triacă condéiul nostru pentru urâtă poménire.

Iară oasele lui Ștefăniță vodă luând boiarii cu sine, au purces deodată pre Nistru în sus, pe de céia parte și trecându la Bilacău Nistrul, și au venit în Iași și l-au astrucat în mănăstiria tătâine-său, caré să poméniaște pré numele Trei Svétitelei.